

2014. április 9.

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KUTATÓHELYEINEK
2013. ÉVI TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI**

III.

Társadalomtudományok

Budapest
2014

A Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi kutatóhelyeinek
beszámolóí alapján – az intézmények vezetőinek aktív közreműködésével –
szerkesztették az MTA Titkársága
Kutatóintézeti Főosztályának munkatársai, valamint a
Támogatott Kutatócsoportok Irodájának igazgatója

Szarka László főosztályvezető

Horányi Krisztina

Markó Béla

Molnár Andrea

Véber János

Idei Miklós

Tartalomjegyzék

Előszó	5
A táblázatokkal kapcsolatos megjegyzések	7
Társadalomtudományi kutatóközpontok és kutatóintézetek	9
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont	10
Filozófiai Intézet.....	16
Irodalomtudományi Intézet	24
Művészettörténeti Intézet	38
Néprajztudományi Intézet	48
Régészeti Intézet.....	58
Történettudományi Intézet	69
Zenetudományi Intézet	83
Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban ...	93
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont.....	104
Közgazdaság-tudományi Intézet	107
Regionális Kutatások Intézete	118
Világgazdasági Intézet	132
Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban	139
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont	145
Jogtudományi Intézet	150
Kisebbségkutató Intézet	163
Politikatudományi Intézet.....	172
Szociológiai Intézet	181
Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban	190
MTA Nyelvtudományi Intézet	198
Az MTA Nyelvtudományi Intézet főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban	214
A kötetben szereplő kutatóközpontok, kutatóintézetek 2012-re vonatkozó pótlólagos publikációs adatai	216
Társadalomtudományi támogatott kutatócsoportok	218
MTA–DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport.....	219

MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport	223
MTA–DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.....	227
MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport	230
MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport	232
MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport.....	236
MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport	240
MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport	242
MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport	245
MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport	249
MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport	251
MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport	254
MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport	257
MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport	260
MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport	264
MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport.....	267
MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport	270
MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport.....	274
MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport.....	278
MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport	281
MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport.....	285
MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport.....	288
MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport	291
A társadalomtudományi támogatott kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban	293
Társadalomtudományi egyetemi Lendület-kutatócsoportok	317
MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport.....	318
MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport	321
A társadalomtudományi egyetemi Lendület-kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2013-ban	325

ELŐSZÓ

Az MTA kutatóintézet-hálózatát 2013-ban 10 kutatóközpont (amelyek közül kilenc 2012-ben, egy pedig – az SZBK – négy évtizede jött létre) és 5 kutatóintézet alkotta. A hazai egyetemeken a Lendület-kutatócsoportok száma 2013-ban 32-re (a kutatóintézet-hálózat kilenc újonnan alakult kutatóközpontjában és öt kutatóintézetében 42-re), az akadémiai támogatású kutatócsoportok száma pedig 89-re nőtt.

A kilenc új kutatóközpont első (2012-es) évét a működés keretrendszerének kialakítása, a korábban önállóan tevékenykedő intézetek közös munkájának megalapozása határozta meg, 2013-ban pedig már látszottak az új struktúra előnyei s az elérendő, távlati célok. A kutatóközpontokat 2013-tól pályázati eljárás alapján kinevezett főigazgatók vezetik, akik gondoskodtak az intézetek szervezeti megújításáról: az új főigazgatók döntése alapján több kutatóközpont intézeteit új igazgatók vezetik, és megújult az intézetek belső struktúrája. Jellemzővé vált az intézeteken átívelő, erősebb interdiszciplináris együttműködés.

A szerkezeti megújításhoz igazodó szervezeti változások a kutatóintézet-hálózat egészében a kiválósági szempontok érvényesítése, valamint a költséghatékonyság és a szakmai együttműködések körének bővítése jegyében zajlottak. A kutatóközpontok és kutatóintézetek szervezetét egyre inkább a kutatócsoport-alapú működési modell jellemzi. A kutatóintézet-hálózatban 2013-ban a legnagyobb fejlesztést a Természettudományi Kutatóközpont és a Wigner@CERN Adatközpont épületének elkészülte jelentette, de az akadémiai infrastruktúra-fejlesztési alap segítségével a kutatóintézet-hálózatban jelentősen gyarapodott a műszerpark is.

A kutatóintézet-hálózatban új teljesítmény-követelményrendszer lett bevezetve, és kialakult a szellemitulajdon-kezelés új eljárási rendje. 2013-ban az akadémiai kutatóhelyeken elkezdődött a nyílt publikálás (Open Access) elveinek alkalmazása és támogatása. Mindemellert az Akadémiai Kiadóval kötött keretszerződés alapján 2013-ban megkezdődött a tudományos folyóiratok szerkesztőségeinek megújítása.

A kutatói pályázati rendszer – a fiatal kutatói- és a Lendület-pályázatok mellett első ízben meghirdetett MTA Posztdoktori Kutatói Programmal – immár teljessé vált. A kutatói korfa kedvezőbbé alakításához a „Kutató Professor Emeritus” rendszer is hozzájárult. A legkiválóbb külföldi kutatók meghívásának akadémiai támogatása pedig új távlatokat nyitott a kiváló kutatók minden generációja számára. 2012-ben az új kutatóközpontok, 2013-ban pedig a többi intézmény külső tanácsadó testülete is megújult.

A jövőben (a finomhangolás befejeztével) igazi lehetőség nyílik a kutatómunka hosszú távú stratégiai céljainak és kereteinek együtt gondolkodás útján való kialakítására, aminek alapjait a 2012-es kezdetek után a tárgyévben sikerült lefektetni.

Az MTA kutatóhálózatának 2013. évi beszámolóját három kötetben tesszük közzé, amelyek – a gazdag tudományos eredménylista mellett – számot adnak a kutatóhelyek 2013. évi tudomány szervezési, eredményhasznosítási, oktatási és pályázati tevékenységéről is.

E (III.) kötet a Bölcsészettudományi Kutatóközpont, a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, a Nyelvtudományi Intézet, a Társadalomtudományi Kutatóközpont, valamint 23 támogatott kutatócsoport és 2 Lendület-kutatócsoport 2013. évi

eredményeit tartalmazza. Az idegen nyelvű publikációs tevékenységre, ezáltal a kutatóhelyek nemzetközi elismertségének növelésére immár e tudományterületen is egyre nagyobb súlyt fektetnek. Ennek eredményeképp nőtt az idegen nyelvű tudományos folyóiratokban megjelenő publikációk száma.

A III. kötet tartalmából kiemelendő néhány közérdeklődésre számot tartó eredmény:

- A *Bölcsészettudományi Kutatóközpont* 2013-ban nagyszabású konferencián mutatta be, hogyan bontakoznak ki a magyar őstörténeti kutatások régészeti, embertani, genetikai, nyelvtörténeti, valamint művelődéstörténeti irányvonalai;
- a *Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont* „Munkaerő-piaci prognózisok készítése, szerkezetváltás a munkaerőpiacon” címmel átfogó művet jelentetett meg, egy másik kötetben pedig az innováció irányításának elméleti keretrendszerét és az irányítási modellnek az innovációs intézményrendszerre történő alkalmazhatóságát mutatta be;
- a *Társadalomtudományi Kutatóközpont* „Azt tették, amit mondtak?” címmel jelentette meg annak a kiadványnak az első kötetét, amely a 2002-es választási ígéreteket és kormányzati teljesítésüket vette számba;
- a *Nyelvtudományi Intézet* által végzett felmérés a kisgyermekkorai nyelvfejlődési zavarokról lehetővé teszi e nyelvi zavarok felismerésének országos egységesítését. Ugyancsak a Nyelvtudományi Intézet munkatársai egymilliárd szóra bővítették és tartalmilag is megújították a Magyar Nemzeti Szövegtárat. Az általuk kifejlesztett helyesírási tanácsadó portált 2013 második félévében több mint egymilliószor vették igénybe.

Jövőbe mutató fejlemény az a 2013-as döntés, hogy a Millenniumi Városközpont és a látványosi egyetemi campus közelében épül fel 2014-ben az MTA új bölcsész- és társadalomtudományi kutatóháza.

Budapest, 2014. április 2.

Németh Tamás
főtitkár

A TÁBLÁZATOKKAL KAPCSOLATOS MEGJEGYZÉSEK

A táblázatban szereplő adatok egy részét a központok, az intézetek vagy a csoportok adták meg. A központok és az intézetek pénzügyi és létszámadatait a Gazdasági Igazgatóság, a csoportokét pedig a Támogatott Kutatócsoportok Irodája (TKI) szolgáltatta a pénzügyi beszámolók alapján. A publikációs és idézettségi adatokat a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisából való lekérdezés (és nem önbevallás) alapján közöljük. Az idézettségi adatok – a nemzetközi gyakorlatra áttérve – a beszámolási évet megelőző évre (most 2012-re) vonatkoznak. Többéves pályázatoknál mindig az adott évre eső összeg került feltüntetésre.

A beszámolók táblázataiban indexszel megjelölt számok jelentései:

¹ Az éves gazdasági beszámolóban szereplő átlagos statisztikai állományi létszám.

² A kutatói besorolásban lévő közalkalmazottak 2013. évi tényleges átlagléttszáma. Az átlagléttszámba beletartoznak a részmunkaidőben foglalkoztatottak is. Ezekben az esetekben a részmunkaidősök létszáma a ledolgozott órák alapján lett teljes munkaidős létszámra átszámítva. Az átlagléttszám a havi átlagos létszámadatok egyszerű számtani átlaga, vagyis éves átlagszámítás esetén 12-vel kell elosztani a havi átlagos létszámadatok összegét.

³ Itt tájékoztatásul külön megadjuk azoknak az akadémikusoknak a tényleges számát, akik a kutatóhellyel munkaviszonyban nem állnak ugyan, de tudományos munkájuk kapcsolódik a kutatóhely tevékenységéhez.

⁴ Akadémiai fiatal kutatói álláshelyen és egyéb álláshelyen foglalkoztatott 35 év alattiak együtt.

⁵ A publikációk közé sorolhatók mindazon tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő művek, amelyeket a kutatóhely statisztikai állományi létszámába besorolt munkatársai jelentettek meg a beszámolási évben, és a publikáción szerepel a kutatóhely neve. Az egyes publikációtípusok meghatározásánál az MTMT definícióit vettük alapul (típus_jelleg_besorolás_v3.0).

⁶ A teljes publikációnak tekinthető közleményfajták felsorolása az MTA Elnökség doktori határozata (MTA_doktori_határozat-kivonat) alapján:

- Folyóiratban megjelentek: szakkikk/tanulmány, összefoglaló cikk, rövid közlemény, sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, esszé.
- Könyvek: szakkönyv, monográfia, kézikönyv, forráskiadás, kritikai kiadás, atlasz.
- Könyvben megjelent: szaktanulmány, esszé, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, műtárgyleírás, térkép.
- Konferenciaközlemény: folyóiratban, könyvben, egyéb konferenciakötetben (általában több mint két oldal).

⁷ Szakkönyv (tanulmány- vagy konferenciakötet, kézikönyv, atlasz) szerkesztése.

⁸ A kutatóhelyhez rendelt összes eddigi publikációra 2012-ben kapott (a megjelenési év: 2012) hivatkozások száma.

⁹ A tárgyévben kiállított oklevelek alapján.

¹⁰ Azokat az előadásokat és poszttereket is ideszámítottuk, amelyek nem jelentek meg konferencia-kiadványban, de dokumentálhatók.

¹¹ Itt csak a kormány szintű vagy ezzel ekvivalens országos és nemzetközi, nem megbízási díjért végzett szakpolitikai tanácsadó tevékenységet, bizottsági részvételt soroltuk fel.

¹² Mindazon személyek száma, akik hazai felsőoktatási intézményben rendszeresen (nem feltétlen heti rendszerességgel), tantervi keretek között oktatnak. A külföldi egyetem számára végzett oktatási tevékenységet, a felkérésre tartott előadásokat és a szakdolgozat, diplomamunka, PhD-téma vezetését a beszámoló III., illetve IV. pontjában találjuk. Az adatok a 2012/2013-es tanév második és a 2013/2014-es tanév elő szemeszterére vonatkoznak.

¹³ A 2013. évben a kutatóhely részére a Magyar Államkincstár által kiutalt összes költségvetési támogatás.

¹⁴ 2013. december 31-én az MTA-keretből a kutatóhely rendelkezésére álló fiatal kutatói álláshelyeken foglalkoztatottak száma.

¹⁵ Az ÚMFT-re, az egyéb hazai pályázatokra (ÚSZT, Széll Kálmán terv stb.) és az EU-s pályázatokra kapott bevétel összege.

¹⁶ A tárgyévre vonatkozó kutatási- és egyéb vállalkozásoktól származó bevétel, valamint minden egyéb, eddig nem szerepelt kutatási és nem kutatási bevétel összege.

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONTOK ÉS KUTATÓINTÉZETEK

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9

telefon: (1) 224 6700

e-mail: titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.btk.mta.hu

főigazgató: Fodor Pál

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2013-ban

A kutatóközpont létrejöttének második esztendejére megszilárdult az az intézményi forma, amely folyamatos, üzemszerű működési keretet nyújt a több mint négyszáz munkatársnak. A kutatóközpont tudatosan támaszkodik arra a tagintézetei által évtizedek alatt kiépített kapcsolathálóra, amelynek fenntartásával és fokozatos bővítésével szoros és eredményes együttműködést ér el a hazai és a külföldi kutatóhelyek között. A központ súlyát munkatársainak összetevékenysége adja, s ez – az eddigi tapasztalatok szerint – vezető szerepet biztosít számára a hazai bölcsészettudományi kutatóhelyek között.

Az év során mind létszámát, mind feladatkörét tekintve erősödött a számítástechnikai részleg, a gazdasági hivatal személyi állománya folyamatosan megújult, és a tudományos munkatársak forrásteremtő tevékenységét a tavalyi év közepétől önálló pályázati iroda segítette. A BTK vezetése nagy energiákat fordított az akadémiai belső, valamint minden számukra elérhető hazai és nemzetközi pályázati rendszer kiaknázására. Sokszor ezek a sikeres pályázatok biztosították nem csupán a fejlesztés lehetőségét, de némelykor – pl. a régészet és a művészettörténet nehéz helyzetében – az adott kutatási terület egyedüli túlélési, kibontakozási esélyét.

A központ alaptevékenységét a tudományterületeiket hivatásszerűen művelő kutatóintézetek beszámolóit részletezik, ám ezek közül is két szempont, a párbeszéd a társadalommal és a nemzetközi együttműködés eredményei külön említést érdemelnek: az első a hazai kapcsolódások révén a kutatóközpont társadalmi beágyazottságát mutatja, míg a második a külföldi együttműködések által a nemzetközi tudományos élet részeként vállalt feladatainkra utal.

2013-ban sok jelentős tudományos konferencia fűződött a BTK nevéhez. A januárban tartott *Megőrzés–kutatás–megosztás* című rendezvényen az MTA BTK archívumai, gyűjteményei, könyvtárai történetével, valamint a gyűjtemények adatbázisba rendezésének terveivel ismerkedhettek meg a résztvevők. A különböző műhelyek és nézetek között formálódó új együttműködés kezdeteként folytattak eszmecserét a magyar őstörténeti kutatások helyzetéről és jövőbeni irányvonalairól áprilisban az Akadémia székházában. A REFO500 nemzetközi fórumán a reformáció és a migráció hazai kultúrájáról és a politikai teológia kutatásáról tájékozódhattak az érdeklődők novemberben. A BTK közreműködött a *Bethlen Gábor és Európa* című Kolozsváron tartott háromnapos nemzetközi történészkonferencia szervezésében, majd budapesti rendezvényein. Több mint félszáz hazai és itáliai kutató tanácskozott a magyar–olasz művelődéstörténet fontos fejezetéről, a XX. század magyar és olasz kultúrájában az avantgárd és a posztmodern között is továbbélő klasszikus örökségről. A kutatóközpont régészei jelentős szerepet játszanak Zalaváron a Kárpát-medence valószínűleg egyetlen Karoling-kori kőpalotájának feltárásában. A másfél millió látogatót vonzó washingtoni Smithsonian Folklife Festival népművészeti rendezvényen, ahol tavaly Magyarország volt a díszvendég, az érdeklődők a kutatóközpont munkatársai révén ismerkedhettek meg közelebbről a magyar népművészettel.

Az év legjelentősebb hazai rendezésű nemzetközi konferenciái sokoldalú és tartalmas tematikáról árulkodnak: XII. Magyar–Olasz Művelődéstörténeti Konferencia az MTA, az ELTE, az Accademia Nazionale dei Lincei, az Università di Roma, La Sapienza szervezésében (2013. május 29–31.); Physical Violence and State Legitimacy in Late Socialism az MTA BTK TTI és a postdami Zentrum für Zeithistorische Forschung közös rendezésében (2013. június 21–22.); Third Symposium of the ICTM Study Group for Mulipart Music az International Council for Traditional Music és az MTA BTK ZTI szervezésében (2013. szeptember 12–17.); A Vámbéry Ármin Centenárium Emlékbizottság, az ELTE és az MTA BTK Vámbéry Ármin (1832–1913) halálának századik évfordulója tiszteletére rendezett nemzetközi tudományos konferencia (2013. szeptember 13.); Memory of Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe az MTA BTK TTI, az Európai Emlékezet és Szolidaritás Hálózata (European Network Remembrance and Solidarity), a Lengyel Intézet, a Szlovák Intézet, valamint a Cseh Centrum közös szervezésében (2013. október 23–26.); Ephemeral Architecture in Central-Eastern Europe in the 19th and 20th centuries az MTA BTK MI és a CentrArt Egyesület szervezésében (2013. november 28–29.).

Nagy hangsúlyt kapott az egyes tudományos témák multidiszciplináris megközelítése, amit több témacsoport is jelez: ilyen például a BTK Régészeti Intézet bioarcheológiai témacsoportja, a BTK Filozófiai Intézetben működik a Fizika filozófiája kutatócsoport, s ősszel megkezdte működését a kutatóközpont egészének szellemi szinergiáira alapozó Nemzettudat-kutatás Multidiszciplináris Kutatócsoport, amely a nemzetépítés kulturális vetületeinek átfogó szemléletű kutatását végzi.

A kutatóközpontban második alkalommal odaítélt kitüntetés, a Főigazgatói elismerés a tudományos kutatómunkát hivatásszerűen segítő tudományos szervezői tevékenységnek a legfelsőbb vezetői szinten való megbecsülését jelenti.

A BTK több sikeres pályázata a budai várból való közelgő kiköltözésük előkészítésére szolgált (különös tekintettel könyvtári állományaik, különböző adattáraik és egyéb gyűjteményeik nagy terjedelmére és változatos összetételére).

A kutatóközpont munkatársai által a 2013. évben elért főbb eredmények intézetenként külön olvashatók. Ezek részletes bemutatását az alábbiakban kiegészíti három olyan témacsoport tevékenységének az ismertetése, amely intézményközi összetételével és interdiszciplináris témaköreivel közvetlenül a kutatóközpont főigazgatója alá tartozik.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

Magyar Őstörténeti Témacsoport

A témacsoport fő feladatai 2013-ban

Legfontosabb feladatuknak a nemzetközileg értékelhető alapkutatások végzését tekintik a kutatóközpont hét tagintézményének munkatársai által képviselt interdiszciplináris témakörökben. Tevékenységüket a hazai és külföldi tudományos élet szereplőivel folytatott eszmecsere megújítása jellemzi, egyszersmind igyekeznek megfelelni annak az elvárásnak, hogy eredményeiket a korszerű médiaeszközök segítségével a nagyközönség számára is láthatóvá tegyék. Állásfoglalásaikat először szűkebb körben tartott műhelymegbeszéléseken,

majd nagyobb nyilvánosság mellett rendezett előadássorozaton vitatják meg. A munkacsoport létrejötte után egy esztendővel az egész szakterület problémakörét átfogó konferencia szervezésére vállalkoztak.

Kiemelkedő eredmények

Nyilvános üléseken vitatták meg az etnikum és az etnogenezis; az állam és etnosz a 9–10. századi magyar történelemben; a Rusz és a korai magyar történelem kapcsolata; a nomád fejedelmi tükör a sztyeppe forrásokban; a történeti források a Volga–Káma vidékéről a honfoglalás időszakában; valamint a (nyugati) türkök és alattvalóik kérdéskörét. Beszámoló hangzott el egy – Bartók Béla nyomdokain végzett – nagyszabású keleti népzenei gyűjtőmunkáról. Szegedi kihelyezett ülésükön a magyar honfoglalás kori leletkataszter problémakörét tárgyalták, valamint a több mint 30 év után ezen a nyáron felújított orosz–magyar régészeti expedíció eredményeit ismertették: az Uraltól keletre, a nyugat-szibériai Cseljabinszknál, az Uelgi-tó mellett részt vettek a magyarság korai történetével kapcsolatos régészeti ásatásokon, majd egy konferencián képviselték a hazai tudományosságot. A Solt melletti Tételhegyen a témacsoport munkatársai vezetésével folyik a több korszakot érintő terváztatás.

Fontos fejezet volt a tavalyi évben a magyar rovásírással kapcsolatos emlékek feldolgozása. Felmérték és dokumentálták az erdélyi lelőhelyeket, elkészült a magyar rovásírás-kutatás bibliográfiája, valamint több erre vonatkozó kulcsfontosságú, latin nyelvű munka fordítása. Az érintett szakmabeliek és a magyar őstörténet iránt érdeklődő laikusok tájékoztatását egyaránt szolgálja a munkacsoport folyamatosan épülő honlapja. Felkerültek rá az előadások videófelvevételei, valamint írott összefoglalói. Megkezdődött egy internetes őstörténeti lexikon összeállítása. A magyar őstörténethez tágabban kapcsolódó források közül elkészült a Derbendnáme, valamint egy 10. században íródott, ijászatról szóló kézikönyv válogatott részeinek a fordítása.

A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A csoport belső magját csupán két és fél státus jelenti, további akadémiai állásban levő tagjait a BTK intézeteinek munkatársai adják (20 fő), rajtuk kívül az egész hazai felsőoktatási és közgyűjteményi szférából felkért további húsz kutató alkotja a témacsoport külső tagságát. A hazai őstörténeti műhelyekkel formalizált kapcsolatokra is törekszenek: így került sor 2013-ban a Szegedi Tudományegyetemmel és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel együttműködési szerződés aláírására.

Részben az eddigi ismeretek összegzését, részben a témakör iránt egyre nagyobb érdeklődést tanúsító nagyközönség tájékoztatását szolgálta a 2013. április 17–18-án a MTA székházában megtartott őstörténeti konferencia. A nagy médiaérdeklődést kiváltó ülészak szekciónként (régészet–embertan–genetika, nyelvtörténet, művelődéstörténet, történelem – írott források, tudománytörténet, tudományos rekonstrukció – hagyományörzés) mutatta be az utóbbi évek eredményeit, és vázolta az adott témakör legfőbb problémáit.

Médiatörténeti Kutatócsoport

A kutatócsoport fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport interdiszciplináris keretek között vállalkozik a 19–20. századi magyar médiatörténet egyes kérdéseinek vizsgálatára. A csoport munkatársai a saját szakterületükön – a folklorisztika, illetve az egyháztörténet terén – gyűjtött tapasztalatokat felhasználva törekszenek újabb nézőpontokkal gazdagítani a hazai médiatörténet-írást.

Kiemelkedő eredmények

Első nagy kutatási területük a felekezeti sajtó története. Ezen belül az egyik fő irány a két világháború közötti egyházi sajtó elemzése a magyar reformátusok közösségi identitásépítésének szemszögéből. A projekt arra keresi a választ, hogy miként változott a század folyamán a református identitás tartalma, illetve hogy milyen szerepet játszott az egyházi sajtó a nyilvános diskurzusok formálásában, hogyan alakult szervezeti háttere, belső viszonyrendszere. A munka első eredményeit két tanulmány (Identitásépítés a magyar református sajtóban a XX. század első felében a Református Figyelő példáján, A modernitás dilemmái a két világháború közötti református sajtóban) foglalja össze.

A katolikus sajtómozgalom, amely a 19. század végén vett komoly lendületet, szintén számos izgalmas kutatási lehetőséget tartogat, a vonatkozó alapkutatások első eredményeit munkatársuk idén megjelent kötete, *A katolikus sajtómozgalom Magyarországon 1896–1932* című monográfia összegzi. Ennek szerves folytatását jelenti *A Központi Sajtóvállalat Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején* című tanulmány, amely a katolikus sajtóvállalkozás történetének további alakulását mutatja be. A kutatócsoport a politikai katolicizmus nyilvános tömegrendezvényeinek médiareprezentációját is elemezte, amint azt tanúsítja a Médiakutató 2013. évi 1. számában megjelent *Két nagygyűlés Budapesten* című tanulmány, és az „*Ekkora botrányt kánikulai hőség még nem termelt.*” *Egy kiszivárogtatási ügy 1900-ban*, valamint *A katolikus nagygyűlések mint médiaesemények a dualizmus korában* című tanulmányok.

Másik fő kutatási irányuk a folklorisztikához kapcsolódik, munkatársaik a Habsburg-ház tagjainak és a '48-as hősök folklórjának tanulmányozása kapcsán keresik az írott kultúra hatásának útjait, a képes sajtó és a folklór kölcsönhatásait, amelynek példája az „*Ez csak úgy vót megcsinálva.*” *A képes sajtó hatása Rudolf trónörökös folklórjára* című tanulmány. Emellett érdekes témát jelentett az *Ájtárás a regiszterek között. Jókai Mór képes szórakoztató lapjai* című publikációban az Üstökös című élclapban megjelent anekdoták vizsgálata, amelyek az olvasók soraiból toborozott gyűjtőhálózat munkája nyomán jelenhettek meg.

A kutatócsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A kutatócsoport 2013-ban két saját konferenciát szervezett az MTA Jakobinus Termében: májusban *A sajtó kultúrák közvetítő szerepe 1867–1945*, decemberben pedig *A médiatörténet és az egyháztörténet metszéspontjai* címmel, amelyeknek anyaga tanulmánykötetben lát hamarosan napvilágot. Részt vettek a Médiatudományi Könyvek néven tervezett kiadványsorozat szakmai előkészítésében.

REFO500 Reformációtörténeti Munkacsoport

A munkacsoport fő feladatai 2013-ban

A kutatóközpont a 2012. április 28-án aláírt szerződés értelmében a REFO500 Stiftung (<http://www.refo500.nl/en>) nemzetközi konzorcium partnere lett. Az alapítók kialakítottak egy, a legmagasabb tudományos kritériumot megkövetelő elit társaságot, a REFORC-ot, azaz a Refo Research Consortiumot (<http://www.refo500.nl/rc/pages/220/reforg.html>), amelynek célja néhány kiemelt kutatási projekt támogatása és népszerűsítése a nemzetközi interdiszciplináris kutatásban.

Az MTA BTK angol nyelvű, az emigráció és reformáció viszonyáról, hagyományairól és interdiszciplináris összefüggéseiről szóló kutatási projektje szintén része a konzorciumnak (Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve (Reformation

and the Hungarian Culture of Migration: Five Centuries of Survival of Reformed Hungarians all over the World; <http://www.refo500.nl/rc/pages/386/reformation-and-the.html>).

Az MTA BTK részvételének célja kettős: részint az európai reformáció történetének magyar vonatkozásait és sajátosságait dolgozza fel és teszi publikussá e nemzetközi fórumon, részint a magyar tudományosságának biztosít nemzetközi figyelmet, együttműködési lehetőségeket és tudományos publicitást.

Kiemelkedő eredmények

A témacsoport ebben az évben két olyan tudományos tanácskozást szervezett, melyeken a kutatási tervben vállalt témákat, illetve a migrációs projekt kérdéseit tárgyalta tudományos nyilvánosság előtt. 2013. május 22–25. között Kőszegen került sor gróf Esterházy Pál (1635–1713) irodalmi, zenei és mecénási munkásságának nemzetközi kontextusait vizsgáló konferenciára *Irodalom, művészet, barokk reprezentáció Esterházy Pál udvarában* címmel. A nagyszerű rendezvény sok történészt, művészet- és zenetörténészt is megszólaltatott, így az Esterházy-életművet méltató irodalomtörténeti kérdésfelvetés jelentős interdiszciplináris vizsgálatokkal bővült.

2013. november 29-én került sor a *Culture of Migration: Exile and Persecution in Early Modern Europe (Emigrációs kultúra: száműzetés és perzekúció a kora újkori Európában)* című angol és német nyelvű tanácskozásra, amely a kora újkori magyar emigráció komparatív, teológia- és eszmetörténeti vizsgálatának lehetőségeit mutatta be. A külföldi előadók között szerepelt a REFO500 projekt főigazgatója, Hermann Selderhuis professzor is.

A munkacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

Az MTA BTK REFO500-as partnerségének kapcsán került sor 2013. február 26-án a Hungarian Historical Review első számainak bemutatására: az angol nyelvű folyóirat a magyar tudományosság eredményeit a REFO500 szakmai fórumain is népszerűsíti. A bemutatóról, illetve az újabb lapszámokról a program weboldala rendszeresen tudósít. A munkacsoport két tagja vett részt a 2013. május 16–18. között tartott III. REFO500 konferencián, melynek témája (Anthropological Reformations – Anthropology in the Era of Reformation) a reformáció és antropológia viszonyát taglalta. A két résztvevő – az előadásaik sikeres megtartása mellett számos szakmai-intézményes kezdeményezésről értesült – megbízást kapott a 2014–2015-ben sorra kerülő nemzetközi rendezvények szervezésére.

A fontosabb hazai pályázatok

Irodalom, művészet, barokk reprezentáció Eszterházy Pál udvarában, támogató: NKA, futamidő: 2013.05.05–2013.07.19., megítélt összeg: 1 400 000 Ft (a kőszegi konferenciához).

A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Magyar Őstörténeti Témacsoport

1. Klima László: Magyar őstörténet. Tudomány és hagyományörzés (Budapest, 2013. április 17–18.). Keletkutatás 2013. ősz, 164–171. [A MÓT-konferencia ismertetése.]
2. Petkes Zsolt: Honfoglalás és kora Árpád-kori soros és templom körüli temetők sírleleteinek katasztere Fejér megyében. Alba Regia 41 (2012) [2013] 67–121.
3. Révész László–Wolf Mária (szerk.): A honfoglalás kor kutatásának legújabb eredményei. Tanulmányok Kovács László 70. születésnapjára. Monográfiák a Szegedi

Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről 3. SZTE BTK Régészeti Tanszék–MTA BTK MÓT–Martin Opitz Kiadó, Szeged, 2013, 886.

4. Türk, Attila: Archäologische Daten zu einigen Details der Taschen-und Feuergerätefunde des 10. Jahrhunderts im Karpatenbecken im Spiegel ihren osteuropäischen Analogien. – Archeologické pramene k niektorým konštrukčným prvkom taštičiek a k predmetom na zakladanie ohňa z 10. storočia z územia Karpatskej kotliny vo svetle východoeurópskych analógií. Slovenská Archeológia LXI–1, Bratislava (2013) 177–198.
5. Zsidai Zsuzsanna: Turkok az arab forrásokban – problémafelvetés egy népnév értelmezése kapcsán. Keletkutatás 2013. ősz, 5–17.

Médiatörténeti Kutatócsoport

1. Klestenitz Tibor: A katolikus sajtómozgalom Magyarországon 1896–1932. Budapest: Complex Kiadó, 310+XLII oldal. (2013)

REFO500 Reformációtörténeti Munkacsoport

1. Reformations (Special Issue), ed. Gabriella Erdélyi, Hungarian Historical Review 2013 Volume 2 Issue 1.

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FILOZÓFIAI INTÉZET

1014 Budapest, Úri u. 53.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6778; fax: (1) 224 6784
e-mail: FI.Titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.fi.btk.mta.hu
igazgató: Hörcher Ferenc

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A beszámolási évben az intézet legfontosabb feladata a belső szervezeti és kutatásszervezeti átstrukturálódás volt. Az új igazgató vezetésével, az általa létrehozott Stratégiai Tanácsadó Testület támogatásával, a kutatócsoportok vezetőinek szakmai iránymutatásával, a kutatók eddigi kutatási tapasztalataira támaszkodva zajlott le ez a folyamat, amelynek fontos célkitűzése volt az MTA BTK, valamint az MTA más intézeteiben folyó kutatásokkal való szorosabb együttműködés felé történő elmozdulás. Az intézet célja volt még, hogy a külföldi szakmai kapcsolatokon belül az eddig is meglévő kelet-közép-európai szálát tovább erősítse, közös, a térségre vonatkozó filozófiatörténeti és eszmetörténeti kutatások kezdeményezésével vagy külsős kezdeményezések felkarolásával. Ezek a célok, valamint a hozzájuk rendelt konkrét lépések részletesen megfogalmazódtak a 2012-es évről szóló jelentésnek a 2013. évi tervekről szóló részében. Visszatekintve az elmúlt évre, látszik, hogy az intézet tevékenységében pontosan igyekezett követni, és többnyire el is érte a kitűzött célokat. Az intézeten belül rugalmas kutatócsoport-struktúra kialakítására került sor, amelynek elve, hogy a kutatók érdeklődésüknek, aktuális kutatási tevékenységüknek megfelelően egyszerre több kutatócsoportnak is tagjai lehetnek. Az év során az új szervezeti rendszer működése megszilárdult, a kutatók többsége élt a lehetőséggel, hogy bekapcsolódjék szomszédos kutatási területek munkájába is.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A Gyakorlati Filozófia Kutatócsoport felállása és összetétele

A munkacsoport létrejöttét meghatározta, hogy a tárgyév kezdetétől új igazgatója van az intézetnek. A kialakított új kutatócsoporti struktúrában sajátos szerep jutott a kutatócsoportnak. Erre a csoportra a legjellemzőbb ugyanis, hogy kutatói állománya a korábbi kutatócsoporti beosztást felülírva, a többi kutatócsoport tagságából verbuválódott az új intézetigazgató vezetésével. Elnevezésének megfelelően a kutatócsoport célja a hagyományos kategóriák szerinti gyakorlati filozófiai diszciplínák (etika, politikai filozófia, társadalomfilozófia stb.) művelése mellett az olyan nehezen behatárolható kutatási területek integrálása volt, mint amilyen a kommunikációelmélet vagy a digitális kultúra elmélete. Fontos célja volt továbbá a filozófia társadalmi kommunikációjának és felelősségvállalásának biztosítása, eleget téve a 21. században a filozófiával kapcsolatban megfogalmazott társadalmi elvárásoknak. Az intézet ugyanis új profilja szerint a társadalom számára közvetlenül vagy közvetve hasznosítható tudás művelője, olyan értéktermelő intézmény, mely a nyugati filozófia évezredek óta felhalmozott tudáskészletét a legújabb társadalmi és kulturális-civilizációs kihívásokkal való szembenézésre kívánja mozgósítani.

A kutatási irány meghatározása. A kutatócsoport a filozófia gyakorlati (tehát az ember életével, tevékenységeivel és közösségeivel közvetlenül összefüggő) területein vizsgálódik, ha tetszik, valamifajta alkalmazott filozófia irányába nyit.

Az első feladat: a *Filozófiai lexikon* szerkesztési munkálatainak megszervezése. A kutatócsoport első közösen vállalt feladata egy korszerű magyar nyelvű, elsősorban az egyetemi oktatás számára készülő, de a művelt közönség számára is jól használható, a referencia könyvtárakat is ellátó filozófiai lexikon szerkesztési munkálatainak megszervezése. A munkálatok első fázisát a kutatócsoport vezetője vezette főszerkesztőként. Ebben a fázisban választották ki a leendő lexikon modelljét, megvizsgálva az itthon készült, valamint az itt is elérhető, külföldön szerkesztett hasonló karakterű lexikonokat, s a lehetséges igényeket is felmérve, megvitatva. Ugyancsak ebben a munkafázisban kezdődött el a szócikkek körének meghatározása, egy elsődleges lista összeállítása, és a szócikkstruktúra kialakítása. A munkába bekapcsolódott a Stratégiai Tanácsadó Testület és részfeladatok elvégzésével (saját területük szócikklistájára tett javaslatokkal) a többi kutatócsoport is. Az év közepén a vezetésben változás állt be, a kutatócsoport vezetője más kutatási feladatai miatt lemondott a főszerkesztői feladatköréről, helyette egy szerkesztőbizottság állt fel, mely a maga köréből választott új főszerkesztőt, aki az intézeti tudományos titkár lett. Az év végén az új szerkesztőbizottság áttekintette az eddig elért eredményeket és kijelölte a további munkafázisokat. Mivel a projektre egyelőre nincs külön célzott forrás, ezért – és a feladat komplexitása miatt is – nem a megvalósítás gyorsaságára, hanem alaposágára, és arra esik a főhangsúly, hogy az intézet teljes állományát bevonják a munkába.

Az első konferencia: London, 2013. október. A kutatócsoport első nemzetközi megjelenése egy olyan konferencia volt, melyet a kutatócsoport vezetője az amerikai Notre Dame Egyetem történész oktatójával és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Politológia Tanszékének vezetőjével együtt szervezett, a Notre Dame Egyetem londoni campusán, 2013. október 12–13-án. A nemzetközi konferencia a közép-európai angolszász orientáció történetét tekintette át (címe: *Anglophilia and the British Constitution in Central Europe 1700–2000*) egy másfél napos konferencia keretei között, melynek – a sikeres előadások és viták után – remélhetőleg írott változata is meg tud jelenni, valószínűleg szintén a Notre Dame Egyetem kiadásában. A konferencián az említett intézmények mellett az oxfordi, a londoni, a krakkói és más nagyhírű egyetemek kutatói vettek részt, akik kifejezték közös akarukat a projekt folytatására.

OTKA kutatási tervek. A kutatócsoport a 2013-as csoportos OTKA-pályázatra az angolos orientációt vizsgáló, több kutatóhelyet integráló eszmetörténeti témával pályázott, de nem nyert el támogatást. A 2014-es OTKA csoportos pályázatra egy olyan interdiszciplináris témával készül, amely az MTA BTK profiljához igazodik: Eötvös József kiadatlan levelezésének kritikai kiadását készítené el a filozófiatörténeti kutatócsoporttal együttműködve, egy filozófusokból és történészekből álló kutatócsoporttal, posztgraduális diákkutatókat is bevonva. A kutatás előzménye a kutatócsoport egyik tagjának igen intenzív politikai eszmetörténeti irányultságú Eötvös-kutatása, amely a 2013-as centenáriumi évben számos konferencia-előadásban és megjelent szerkesztett kötetben is testet öltött. A tervezett projekt kapcsolódna továbbá az intézet Filozófiatörténeti Kutatócsoportjában zajló magyar filozófiatörténeti kutatáshoz is.

Projekt a bölcsészettudomány hasznáról. A Gyakorlati Filozófia Kutatócsoport a filozófiai kutatások társadalmi szerepvállalásának erősítésére tudatosan fordult a szélesebb társadalmi nyilvánosság felé. Ennek a célkitűzésnek a jegyében indította a kutatócsoport vezetője még a PPKE TÁMOP-projektje keretében azt a kutatást, amely a bölcsészettudományok társadalmi hasznát vizsgálta eszmetörténeti és gyakorlati filozófiai módszertannal és kérdésfeltevésekkel.

E témát a Gyakorlati Filozófia Kutatócsoport is felkarolta, és a Tudomány Napja ünneppsorozatához kapcsolódva részt vett az MTA több osztálya által szervezett, a tudományok társadalmi szerepvállalásáról szóló egész napos tudományos ülészen, majd a csoport vezetőjének kezdeményezésére kerekasztal-beszélgetésre került sor az ELTE biztosította helyszínen, az ELTE és a PPKE dékánjának részvételével.

A tudományos közéleti tevékenység szempontjából nagy változást hozott, hogy a csoport vezetője a kutatócsoport és az intézet is magas szinten jeleníthet meg, az MTA Filozófiai Bizottságának társalelnöki, és a II. osztály választott közgyűlési tagi minőségében. Ugyancsak az ő révén vehetett részt az intézet több akadémiai pályázat elbírálásának felelősségteljes munkájában, az MTA elnökének felkérésére. A felsőoktatás és az akadémiai kutatás kapcsolatát erősíti, hogy a csoport vezetője a PPKE politikaelméleti doktori iskola alapítója is.

A kutatócsoport új neve. A kutatócsoport év végi utolsó ülésén, melyen áttekintette az éves működés tanulságait és meghatározta a következő év feladatait, úgy határozott, hogy nevét a következőképp módosítja: Gyakorlati filozófia és eszmetörténet kutatócsoport. A névváltoztatás indoka annak a kinyilvánítása, hogy a kutatócsoport otthon kíván teremteni a Magyarországon az utóbbi néhány évtizedben egyre virágzóbb politikai eszmetörténet művelői számára is.

2013-ban a *Filozófiatörténet Kutatócsoportban* intenzív munka folyt, melynek eredményeiről a csoport tagjai számos hazai és nemzetközi konferencián számoltak be, illetve azokat hazai és nemzetközi folyóiratokban, illetve tudományos kötetekben megjeleni tanulmányokban tették közzé. A szervezett kutatás keretei közül kiemelendő *A magyar filozófiatörténet narratívái* című OTKA-kutatás. Ugyancsak megemlítendő egyrészt az a Bölcsészettudományi Kutatóközpont intézeteivel közös kutatás, amely a 2012. évben megtartott *Identitások és váltások* című konferencia nyomán egy hasonló témájú tudományos kötet megírására irányul, másrészt a *Túláradó emlékezés – archiválási kényszer* című intézetközi műhelyvita. Ezen két utóbbinak jelentősége, hogy azon az interdiszciplinaritás szempontjából kedvező helyzeten alapulnak, amely a Bölcsészettudományi Kutatóközpont megalakulásával jött létre, és így szervesen kapcsolódnak a BTK küldetéséhez.

A nemzetközi kapcsolatok részeként a kutatócsoport együttműködött szlovákiai és erdélyi filozófusokkal, valamint részt vett a tágabb értelemben vett régió (Horvátország, Lengyelország, Litvánia stb.) filozófiai életében, miközben fenntartotta régi osztrák kapcsolatait is. A csoport egyik tagja nemzetközi tanulmánykötetet szerkesztett; míg mások a BTK olasz kutatókkal való együttműködését szervezték; illetve egy európai Leibniz-projektben, valamint egy nemzetközi tudománytörténeti-tudományfilozófiai projektben vettek részt.

Tartalmi szempontból a csoport kutatásának középpontjában a magyar és az egyetemes filozófiatörténet kapcsolata állt. Ez egyrészt magában foglalja az egyetemes filozófiatörténet magyar recepcióját, ennek részeként annak hatását a magyar kultúrára és gondolkodástörténetre, továbbá a hazai filozófia nemzetközi recepcióját. Másrészt e kapcsolat vizsgálatának részét képezi a magyar filozófia és más, nemzeti keretek közt szerveződő filozófiák összehasonlító elemzése, a párhuzamok és kontrasztok feltárása és értelmezése a mindenkor speciális társadalomtörténeti, kultúrtörténeti és gondolkodástörténeti összefüggések kontextusában. Így vizsgálták a csoport kutatói a magyar filozófusoknak a nemzetközi filozófiai életbe való beágyazottságát a két világháború között (főként a Husserl–Masaryk–Patočka szálát, valamint a Bécsi Kör és Prága kapcsolatát), a szociológia

kialakulását és leválását a filozófiáról (Masaryk, Wilhelm Jerusalem, a magyar szociológia lassúbb intézményesülése stb.). A kutatócsoport foglalkozott a modernitáskonceptiókkal a két világháború közötti magyar nemzetkarakterológiákban, illetve e nemzetkarakterológiák Leibniz-képével, Böhm Károly és Bibó István filozófiájával, valamint a teológia és a filozófia kapcsolatával a magyar gondolkodástörténetben. Ellenpéldákkal érveltek azzal az elgondolással szemben, miszerint affinitás volna megállapítható a zsidó identitás és a szociológizáló szemléletmód között.

A kutatócsoport az egyetemes filozófiatörténet területén eredményeket mutatott fel a Wittgenstein-kutatásban, valamint a retorika és a filozófia viszonyának vizsgálatában. A tudományok és a filozófiatörténet kapcsolatának részeként elemezte az ásványok mint példa kapcsán az élettelen természet történeti szemléletének kialakulását, a „neptunista-plutonista” vita filozófiatörténeti dimenzióját. Bemutatta továbbá, hogy a kvantummechanika történetileg kialakult interpretációinak lehetősége a tudományfilozófia Duhem–Quine–Lakatos-féle aluldetermináltsági tételének speciális, kiterjesztett változatán alapul, melynek nyomán a fizikai elméleteket oly módon formálhatják a társadalmi-kulturális tényezők és az elméletalkotók filozófiai elkötelezettségei, hogy ez nem vezet parttalan relativizmushoz. Az előbbi tézist mintegy Jánossy Lajos példáján illusztrálva a kutatócsoport tagjai egyúttal megmutatták azt is, hogy a kiváló magyar fizikus marxista ideológiai kategóriákban megfogalmazott, az elmélet Einstein által kidolgozott matematikai apparátusát és empirikus előrejelzéseit elfogadó, de annak fizikai értelmezését megkérdőjelezi relativitáselmélet-kritikája valójában a klasszikus polgári kultúra racionalizmus-felfogása melletti elkötelezettségen alapul. Ez az oka annak, hogy e kritikához számos mai – a marxizmus által egyáltalában nem érintett – tudományfilozófus is pozitívan viszonyul.

A csoport tagjainak többsége a tudományos kutatás mellett részt vett az egyetemi oktatásban és a tudományos ismeretterjesztésben is. A tudományos közéleti tevékenység szempontjából kiemelendő, hogy a csoport tagjai között van a Magyar Filozófiai Társaság egyik alelnöke, a Magyar Filozófiai Szemle egyik szerkesztője, valamint a Magyar Wittgenstein Társaság elnöke, és az intézettel kötött együttműködési szerződés alapján a kutatócsoport egyik tagja a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság-és Társadalomtudományi Kara Tudományfilozófia és Tudománytörténet Doktori Iskolájának tőrzstagja.

Az Ismeretelméleti Kutatócsoport tagjai igen aktívan részt vettek mind a hazai, mind a nemzetközi filozófiai diskurzusban. Ezt bizonyítja a konferenciákon való aktív részvétel, a futó kutatási projektek száma, valamint az eleven nemzetközi kapcsolatok, az aktív tudományos közéleti tevékenység. Bár az intézet szinte minden csoportja érintett volt benne, mégis itt kerül feltüntetésre a *Kellék* című folyóirat Kuhn-évfordulóra kiadott tematikus száma, amely az intézetnek BME doktoriskolájával való régi együttműködéséből született, és amely nagy többségben az intézet munkatársainak írásait tartalmazza.

A csoport részt vett az intézet által felvállalt lexikon előkészületi munkálataiban, valamint hozzájárult az intézeti szemináriumok szervezéséhez, illetve a csoport tagjai előadással is képviseltették magukat. A csoport számos tagja részt vesz az intézetben folyó *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatásban, így nem meglepő, ha a fő profil mellett a filozófiatörténeti vetület is megjelenik. A Filozófiatörténet Kutatócsoporttal közösen szervezett egy műhelybeszélgetést, amelynek keretében arra kereste a választ, hogy vajon lehetséges és szükséges-e újraírni a filozófia történetét, és ha igen, akkor milyen alapon/alapokon. Filozófiatörténeti példák mentén számos módszertani és ismeretelméleti kérdés is megfogalmazódott. Szintén közös szervezésnek tekinthető az a vita, amely a

történetírás, és így a filozófiatörténet-írás módszereinek kérdését, valamint a tudományok módszertanát és a humán tudományok episztemológiáját feszegette.

A filozófiatörténeti vonulathoz kapcsolóik, noha attól sok tekintetben el is válik, a különféle reprezentációs módozatok, ezen belül a nyelvi, a képi és mozgó képi reprezentációnak a megismerésben, érvelésben és közösségi érintkezésben, illetve annak formálódásában betöltött szerepének vizsgálata. A vizuális reprezentáció különféle elméletei szoros összefüggést mutatnak a percepcióról alkotott elképzelésekkel, ez utóbbi pedig elválaszthatatlan ismeretelméleti és metafizikai megfontolásoktól. Mindez szorosan érinti a vizualizáció szerepéről alkotott elképzeléseket, akár a matematika szűkebb, akár a fogalomalkotás tágabb területét tekintjük.

A 'megismerés', a 'tudás', mint az ismeretelmélet kulcsfogalmai alapos változáson mentek és mennek keresztül az utóbbi évtizedekben. Az elme kizárólagos szerepe a megismerésben több szempontból is vita tárgyát képezi. Egyre többen (és többféle megfontolás alapján) érvelnek az emberi test, illetve a fizikai és közösségi/társas világ, mint környezet fontossága mellett. A csoport tagjai, mint a konferenciákon, szemináriumokon való részvétel és a publikációk is mutatják, aktívan részt vesznek e diskurzusokban, vitákban. A csoport kutatói előrelépést tettek a tudás racionális és társadalmi összetevőinek feltárásában. Igyekeztek feltérképezni a reprezentacionalista és komputációs megközelítések alternatíváiként értelmezhető filozófiai elgondolásokat; vizsgálták azok összeegyeztethetőségét, helytállóságát, valamint gondolati előzményeiket. Ezen vizsgálódások inkább csak elkezdődtek, lezárásukhoz – ha egyáltalán lehetséges – hosszú távú kutatásokra van szükség.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* tevékenységének gerincét egyrészt a kutatócsoport szemináriumai, másrészt a csoport által szervezett előadásorozat alkotta. A szemináriumon a csoport tagjainak és olykor meghívott vendégeknek kéziratként elkészült munkáit vitatták meg a megjelentek abban a reményben, hogy a diszkusszió hozzájárul a szövegek szakmai színvonalának emeléséhez.

Az előadásorozat az Equilor Zrt. és az Eufire Kft. támogatásával szerveződött, részben együttműködve a Bécsi Egyetem Filozófia Tanszékével, amely Martin Kusch professzor jóvoltából a szervezők rendelkezésére bocsátotta az általuk meghívandók listáját, és így nagyban hozzájárult a költségek csökkentéséhez. A meghívottak között voltak Theodore Arabatzis, David Bloor, Sorana Corneanu, Paul Faulkner, Ilkka Niiniluoto, Hans-Jörg Rheinberger is. A legnagyobb érdeklődést David Bloor előadása váltotta ki, akinek az előadása mintegy 80–100 fős közönség előtt hangzott el, s a látogatás apropóján egész oldalas interjút közölt vele az egyik országos terjesztésű napilap. A szemináriumosorozat 2014-ben az NKA-tól elnyert támogatással folytatódik.

A fenti két rendezvénysorozat mellett a kutatók a nyári hónapokban Hume-szemináriumot szerveztek külsős résztvevők, főleg külföldön tanuló doktori hallgatók részvételével, melynek során főként a projektivizmus problémáit járták körül a résztvevők Hume metafizikájában.

A kutatócsoport egyik tagja belgiumi posztdoktori ösztöndíjat nyert, másik tagja sikeresen védte meg doktori értekezését a Pittsburgh-i Egyetemen. A csoport tagjait számos bírálatra kérték hazai és nemzetközi folyóiratok (pl. *British Journal for the Philosophy of Science*, *Monist*, *Canadian Journal of Philosophy*, *Journal for General Philosophy of Science*) és pályáztató szervezetek (ERC).

Az intézet új profiljának megfelelően a következő két kutatócsoport létrejöttéhez kifejezetten a BTK, illetve az MTA más kutatóközpontjainak kutatásaival való együttműködés célja vezetett a történettudománnyal, illetve az elméleti fizikával kapcsolódó területeken.

A *Vallástudományi Interdiszciplináris Kutatócsoport* tagjai a történelem megismerhetőségének és leírhatóságának, a narratív történelemszemlélet és történetfilozófia kérdéseinek kutatásával foglalkoztak. Ezen belül többek között azt vizsgálták, hogy a mitológiai hagyományban foglaltak vajon történelmi tényeknek tekinthetők-e, vagyis történethermeneutikai értelemben hordoznak-e releváns információkat. Részben ehhez kapcsolódva kutatták, hogy logikai értelemben összeegyeztethető-e egy univerzalisztikus gondviselés-teória a történelmet alakító és formáló szabad akarattal. Ugyancsak vizsgálták, hogy a hagyományos – popperi értelemben vett – történelmi tény fogalma kiterjeszhető-e a képiség, a vizualitás érzéki aspektusára. Rávilágítottak arra, hogy a kép, mint dokumentum a történelem sajátos interpretációjaként magának a történelmi eseménynek is a részét képezi, hiszen a történelemről való beszéd, a történelem valamennyi reflexiója, továbbá a történelemről szóló beszédfolyam magát az elmúlt eseményt reprezentálja és manifesztálja. Azt az „egykor volt”-at, ami ontológiai értelemben nincs, de ami a kollektív emlékezet részeként – legalábbis az emlékezés aktusában – múltként „revitalizálódik”.

A *Fizika Filozófiája Intézetközi Kutatócsoport* a Filozófiai Intézet kezdeményezésére a BTK és a Wigner Fizikai Kutatóközpont közös vállalkozása, melynek két-két tagja a nevezett kutatóhelyek munkatársa. A kutatócsoport központi kutatási célja a modern fizika és tágabban a formalizált természettudományok filozófiai alapjainak vizsgálata. Ennek a célkitűzésnek megfelelően idén is több előadást szervezett az intézeti szeminárium keretein belül, amelyben a természettudományok és a filozófia érintkezési pontjait vizsgálta. A Tudományfilozófiai Kutatócsoporttal karöltve kétheti rendszerességgel olvasószemináriumot szervezett. A csoport tagjai számos külföldi konferencián vettek részt, illetve meghívott előadóként szerepeltek. A tagoknak összesítve négy nemzetközi és két hazai publikációja jelent meg az elmúlt évben, közöttük két monográfia.

b) Tudomány és társadalom

Az intézetben folyó kutatások társadalmi megismertetését célzó intézeti stratégia a tárgyévben megújult. Az új stratégia két jól elkülöníthető célközönséget szólított meg:

A művelt nagyközönséget számos, az intézet eddigi gyakorlatához képest jelentősen nagyobb számú ismeretterjesztő előadással, rádióműsorral, ismeretterjesztő írásokkal igyekezett az intézet elérni, főként a vallási élettel és a történelemmel kapcsolatos területeken.

A társtudományok érdeklődő kutatóit kulturális rendezvények, közös könyvbemutatók révén igyekezett az intézet megismertetni eredményeivel. Utóbbiban többek között partnerek voltak a pozsonyi filozófiai intézet, a budapesti szlovák intézet, illetve – a geológia filozófiai vonatkozásairól szóló kutatások kapcsán – az MTA X. osztálya és a Magyar Földtani Társaság.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének érdekében az intézet megállapodást írt alá a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemmel évi 2 filozófia szakos hallgató fogadására

szakmai gyakorlat céljából. A beszámolási évben az intézet egy hallgatót fogadott három hónap időtartamban.

Kooperációs megállapodás jött létre az intézet és a Centre of Global Studies, the Institute of Philosophy of the Academy of Sciences of the Czech Republic között. (A prágai kapcsolattartó Marek Hrubec, az intézmény igazgatója.)

Ezen felül a következő nemzetközi együttműködéssel járó pályázatok benyújtására került sor:

- *Valóság, kauzalitás, valószínűség* MTA bilaterális pályázat. (Partner: Instytut Filozofii UJ, Krakó, kapcsolattartó Leszek Wronski.) *A nemesi örökség szerepe a közép-európai állampolgárság kiformalódásában* MTA bilaterális pályázat. (Partner: Institute of Philosophy and Sociology of PAN, Varsó, kapcsolattartó: Rafał Smoczyński.)
- *A nemesi nemzet hagyománya a közép-európai politikai kultúrában*– kutatási pályázat a Nemzetközi Visegrádi Alaphoz. (Az intézet tagja a pályázói konzorciumnak, melynek koordinátora az Institute of Philosophy and Sociology of PAN, Varsó, képviseli: Rafał Smoczyński.)

A nemzetközi és hazai kapcsolatok napi működését jól jelzi az intézet kutatóinak aktivitása a hazai és nemzetközi konferenciákon, illetve az intézet konferenciaszervezési tevékenysége. Nemzetközi konferenciákon a térség országai mellett többek között Szingapúrban, az Egyesült Államokban, Spanyolországban és Nagy-Britanniában tartottak előadást az intézet kutatói. A nemzetközi és a hazai tudományos nyilvánosságban való arányos megjelenést jól tükrözi, hogy a beszámolási évben nyolc nemzetközi és nyolc hazai konferencia szervezésében vett részt az intézet, a kutatók pedig 47 hazai és 48 nemzetközi konferencián vettek részt előadással. Az intézet saját kutatószemináriumán hat hazai és 14 külföldi vendég fordult meg, ezen kívül több közös rendezvény szervezésére is sor került az ELTE és a PPKE filozófiai intézeteivel és bölcsészkarokkal, az MTA BTK más intézeteiben dolgozó kutatók bevonásával. A legfontosabbak voltak a *Beszélgetés a bölcsészettudományok hasznáról*, *A kortárs filozófia a vallásról*, a *Mobil média-alapú tudástranszfer* című rendezvények, és a *Túláradó emlékezés – archiválási kényszer* című műhelyvita.

A nemzetközi kapcsolatokhoz tartozik még Rafał Smoczyński (Varsó) és Marek Hrubec (Prága) vendégkutatók fogadása az intézetben akadémiaközi bilaterális megállapodás alapján, tíz-tíz munkanapra.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A Gyakorlati Filozófia Kutatócsoport Londonban tartott nemzetközi konferenciájára harmincezer dollárt nyert társszervezőként a Nanovic Institute for European Studies-től és az Institute for Scholarship in the Liberal Arts at the University of Notre Dame-tól.

A Filozófiatörténeti Kutatócsoportban folytatódott *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás.

A Gyakorlati Filozófia Kutatócsoport és a Filozófiatörténet Kutatócsoport tagjai közül négyen részt vesznek a BTK Történettudományi Intézetben futó, 2013-ban *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* címmel elnyert OTKA-kutatásban.

A Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport korábban kizárólag saját forrásból és magánszponzori adományokból finanszírozott szemináriumsorozatára 700 000 forint támogatást nyert az intézet az NKA Ismeretterjesztés és Szépirodalom Kollégiumától.

A BTK belső pályázati forrásaiból (peregrinációs keret) 1 260 000 Ft-tal tudta támogatni az intézet a kutatók külföldi tanulmányútjait.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Demeter Tamás (szerk.): Mental Fictionalism, pp. 483–638. MONIST 96, 2013/4 (2013)
2. Gángó Gábor (szerk.): A kincset csak fáradtsággal hozhatjuk napvilágra: Tanulmánykötet báró Eötvös József születésének 200. évfordulójára, Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2013. 399 p.
3. Gyenis Balázs: Determinizmus és interpretáció, MAGYAR FILOZÓFIAI SZEMLE 57, 2013/2: pp. 85–100. (2013) (<http://real.mtak.hu/8032/>)
4. Horkay Hörcher Ferenc: Esztétikai gondolkodás a felvilágosodás korában (1650–1800): Az ízlésesztétika paradigmája, Budapest: Gondolat, 2013. 310 p. + mutatók
5. Hörcher Ferenc, Lautner Péter (szerk.): The Politics of Aristotle: reconstructions and interpretations. MAGYAR FILOZÓFIAI SZEMLE 57, 2013/4 (2013)
6. Kondor Zsuzsanna (szerk.): Enacting Images: Representation Revisited, Köln: Herbert von Halem Verlag, 2013. 134 p. (ISBN: 978-3-86962-068-8) (http://www.halem-verlag.de/wpcontent/uploads/2013/05/9783869620688_lese.pdf)
7. Laki János: The Role of Informal Logic in the Kuhnian Scientific Change, In: Andrew Schumann (szerk.): Logic in Central and Eastern Europe: History, Science, and Discourse, USA: University Press of America, 2013. pp. 614–630. (<http://real.mtak.hu/8003/>)
8. Mester Béla (szerk.): Kuhn 50: A tudományos forradalmak szerkezete 1962–2012. KELLÉK 47. szám (2013) [Laki János, Békés Vera, Székely László, Golden Dániel tanulmányai.]
9. Neumer Katalin (szerk.): Wittgenstein munka után, pp. 82–133. TISZATÁJ 57, 2013/3 (2013) (http://tiszatajonline.hu/wp-content/uploads/2013/06/tiszataj_2013_3.pdf)
10. Gábor Hofer-Szabó, Miklós Rédei, László E Szabó: The Principle of the Common Cause, Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 209 p.
11. Szabó Gábor: A valószínűség interpretációi, Budapest: Typotex Kiadó, 2013. 226 p. (Alkalmazott matematika) (<http://real.mtak.hu/8078/>)
12. Székely László: Lajos Jánossy's Reformulation of Relativity Theory in the Contexts of 'Dialectical Materialism' and Traditional Scientific Rationalism, In: Poggi Stefano, Breidbach Olaf, Forstner Christian (szerk.): Physics and Dialectical Materialism, Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013. pp. 254–270. (Jahrbuch für Europäische Wissenschaftskultur / Yearbook for European Culture of Science) (<http://real.mtak.hu/8319/>)
13. Turgonyi Zoltán: La filosofia ungherese all'epoca del Dualismo, In: Roberto Ruspanti (szerk.) Storia, letteratura, cultura dei popoli del Regno d'Ungheria all'epoca della Monarchia austro-ungarica (1867-1918), Alessandria: Edizioni dell'Orso, 2013. pp. 285-306. (ISTER; 4.)

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
telefon: (1) 279 2760; fax: (1) 385 3876
e-mail: igazgato.iti@btk.mta.hu; honlap: <http://www.iti.mta.hu>
igazgató: Kecskeméti Gábor

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az intézet 1956. januári felállítása óta folyamatosan meghatározó szerepet játszik a magyarországi irodalomtudományban. Ma is több száz hazai és külföldi kutatóval dolgozik összehangoltan, közös projektek kezdeményezőjeként és részeseként; munkatársai részt vesznek a hazai irodalomtudományi intézményrendszer működtetésében, a szakmai testületek irányításában, a tudományos minősítésben, valamint a diszciplináris utánpótlás graduális és posztgraduális képzésében. Kézikönyvei, könyvsorozatai, saját folyóiratai és ezek honlapjai, valamint internetes fóruma segítségével az intézet teret ad az új kutatási eredmények közreadásának és megvitatásának. Rendszeresen szervez közös szakmai rendezvényeket az irodalomtudományt művelő hazai és határon túli magyar egyetemi tanszékekkel, a szomszédos országok e tudományágat művelő akadémiai testvérintézeteivel, az érintkező bölcsészettudományi kutatási ágak hazai akadémiai kutatóintézeteivel, valamint a közgyűjteményekkel. 2013 januárjától új igazgatói mandátum vette kezdetét, ezzel új gyakorlat kialakítása kezdődött a tudományszervezés célkitűzéseiben és logisztikájában, az intézet adminisztratív-pénzügyi stabilitásának, valamint hazai és külföldi presztízsének megerősítése céljából.

Az intézet legfontosabb szakterülete a textológia. Több évtizede készülő és újonnan megindított sorozatai kritikai kiadásban, a ma elérhető legkorszerűbb módszertani eljárásokkal és a rendelkezésre álló ismeretek legteljesebb tudományos összegzésével (keletkezés-, tárgy-, szöveg- és befogadástörténet, utóélet stb.) adják közre a klasszikus magyar írói életműveket a középkortól a modern irodalomig, gondoskodva a nemzeti kulturális örökség irodalmi szövegeinek minőségbiztosított feldolgozásáról és megőrzéséről. Jelentős irodalmi és művelődéstörténeti forrásmunkák, ritka nyomtatványok és kéziratok gyakran hasonmás kiadásban, illetve jegyzetelt szövegkiadásként látnak napvilágot.

A magyar irodalomtörténet korszakainak, irányzatainak, műfajainak, alkotóinak rendszeres, kiterjedt tanulmányozásával az intézet a magyar irodalomtörténet átfogó szintézisben való megírását készíti elő. Ennek során nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi latin nyelvű és a magyarországi nemzetiségek nyelvén íródott alkotásokat is tanulmányozza, és kiterjeszkedik a szomszédos népek és a kultúra egyes területein mintaadó szereppel bíró nyugat-európai nemzetek irodalmaival való kapcsolatrendszer kutatására is (mind a genetikus, mind a tipológiai komparatiztika művelésével). A munkatársak az irodalom története mellett az irodalmi gondolkodás, az irodalomtudomány, a kritikai megítélő elvek történetét is tanulmányozzák: az irodalomfogalom és -értelmezés koronkénti eltérései a grammatikai, a retorikai, a poétikai, az esztétikai, a nyelvfilozófiai keretek változásainak leírása során válnak megérthetővé, ennek kapcsán sor kerül az irodalmi képzés, az irodalmi intézményrendszer tanulmányozására és az irodalmi gondolkodásnak teret adó ismeretelméleti, filozófiai, teológiai nézetek eszmetörténeti tanulmányozására is.

Az intézet az irodalomelméleti kutatásnak mind a strukturalista, mind a posztstrukturalista irányzatait műveli. A főbb témák ezen a területen a műfaj- és fordításelmélet, a narratológia, a

tropológia, a referencia és a szövegimmanencia viszonya, valamint az irodalomtörténet-írás és az irodalomtudomány módszertani kérdései és új irányzatai.

Az MTA BTK ITI a magyar nyelvű tudományos és kulturális életet szakmai érvei és speciális kompetenciái alapján alakítja és tematizálja, emellett nagy tekintélyű részese a tudományterület nemzetközi diskurzusának.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A textológia terén 2013-ban – a kiadásokhoz szükséges pénzügyi keretek korlátozott volta és a pályázati struktúrák kedvezőtlen átalakulásai ellenére – jelentős újdonságokat publikáltak és szerkesztettek az intézeti kutatók. Intenzíven folytak a kritikai kiadások munkálatai. A *Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum* neolatin szövegkiadó sorozat személyi összetételében felfrissített szerkesztőbizottsága operatív működésbe fogott, hozzálátva a sorozat jó negyven éve változatlan – annakidején még Klaniczay Tibor által kidolgozott – kiadási és átírási elvei átdolgozásának, szemléleti és technológiai megújításának. A szabályzat átdolgozásának oroszánrészt a Reneszánsz Osztály két munkatársa végezte el, tervezetüket 2014-ben vitatja meg az MTA Textológiai Munkabizottsága. A jelenleg munkában lévő három kötet közül egynek a kézírata már bizonyosan az új elveket és gyakorlatot fogja érvényesíteni. A legelőrehaladottabb állapotban a kora újkori Magyarország egyik legjelentősebb filológiai teljesítményének, a németalföldi humanista Nicasius Ellebodus Arisztotelész-kommentárjának (Poétika) szövegét közlétező kötet van, ennek kézírata 2013 második felében átesett a lektoráláson, az év végére a lektori véleményben megfogalmazott javaslatok zömét már érvényesítette is a sajtó alá rendező. A régi magyar költészet kritikai kiadásának referenciasorozata, a *Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század* a 14. kötettel bővült: *Közköltészet, 3/A: Történelem és társadalom* (Bp., Universitas, 2013). A 44 ív terjedelmű impozáns kiadvány interdiszciplináris szempontok szerint építkezik, olyan verseket és dalokat tesz közzé, amelyek a társadalmi élet és a történelem átfedő, egymásba ágyazódó témaköreit jelenítik meg. A szövegek gyűjtésének elvei, majd sajtó alá rendezésük, illetve a korpuszt kísérő textológiai és értelmező jegyzetapparátus olyan szövegkiadást eredményeztek, amely az irodalomtudományi mellett a történet- és a folklórtudományi kutatás elvárásainak is messzemenően megfelel. Többkötetnyi szöveg kiadásra való előkészítése folyt *Arany János műveinek kritikai kiadás*-sorozatában, amelynek a költő közelgő, 2017-es születési bicentenáriuma ad kiemelt jelentőséget. 2013-ban elkészült Arany levelezése két újabb testes gyűjteményének, az összkiadás XVIII. és XIX. kötetének a kézírata, amelyek 2014-ben jelennek meg, továbbá végbement a *Széljegyzetek* című alsorozat első kötetének (*Folyóiratok I.*) lektorálásra való előkészítése, így a 2014-es év folyamán ez is nyomdába kerül. Folytatódtak két másik kimagasló életmű, a Kölcsey- (*Kölcsey Ferenc minden munkái*) és a Berzsenyi-szövegek (*Berzsenyi Dániel összes munkái*) kritikai kiadásának munkálatai: a Kölcsey-sorozat IV. és V. levelezéskötete nyomdakész, hasonlóképpen elkészült a Berzsenyi-levelezés kötetének kézírata, amely jelenleg lektorálás alatt áll, megjelenése 2014-re várható. A XIX. Századi Osztálynak a Berzsenyi-kötetet is szerkesztő munkatársa – sikeres OTKA-pályázatának köszönhetően – újabb szövegkiadási munkálatokat lehetővé tevő projektet indított el (*A magyar esztétikai gondolkodás első száz éve: forrásszövegek kritikai kiadása 1750–1850*), amely az esztétikai gondolkodás irodalmi-filozófiai szöveg hagyományát dolgozza fel. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály két munkatársa a Babits kritikai kiadáshoz köthető munkát végez: egyikük az életrajzi kronológiát rekonstruálja, másikuk a

versek hányatott sorsú első kötetének sajtó alá rendezésén dolgozik. E munkálatok eredményeképpen jelent meg a Babits-kutatás megkerülhetetlen kézikönyve, a Babits-kronológia második kötete (*Nap nap után: Babits Mihály életének kronológiája 1909–1914*, Bp., Balassi, 2013, 763 l.); a nyitó verskötet kéziratának elkészítése pedig 2013-ban vett végre ügödöntő lendületet, megvitatása céljából a Babits-líra kiadására szervezett intézményközi kutatócsoport jó évtizedes szünet után az év során többször is ülésre gyűlhetett össze, az év végére pedig lektoráltatásra érett a kézirat. Az Irodalomelméleti Osztályon Mikszáth Kálmán és Kosztolányi Dezső életművének a kritikai kiadása van folyamatban. 2013 decemberében jelent meg a Kosztolányi-levelezés koncepcióformáló jelentőségű nyitókötet: *Levelezés I, 1902–1907* (Pozsony, Kalligram, 2013, 958 l.). Egy másik jelentős, elkészült Kosztolányi-kötet, *A szegény kisgyermek panaszainak ciklusa*, noha szakmai szempontból befejezett és megjelentetésre alkalmas, sajnos pénzhiány miatt egyelőre kiadatlan.

A nem kritikai elmélyültségű, ugyanakkor tudományos igényű, kiterjedt forrásvizsgálatokon alapuló, jegyzetelt és kommentált kiadások terén is számos textológiai teljesítményt tud maga mögött az intézet. A XIX. Századi Osztály munkatársa *Petelei István összes novellái III–IV.* kötetének sajtó alá rendezésével Petelei novellisztikáját teljes egészében feldolgozta, a lektorált kézirat megjelenésre vár. Krúdy Gyula prózájának gyűjteményes összkiadását az Irodalomelméleti Osztály munkatársa készíti; 2013-ban a sorozat 23. kötetét jelentette meg: *Krúdy Gyula Összegyűjtött művei, 23, Elbeszélések, 7, 1899. május–1900. május* (Pozsony, Kalligram, 2013). A XVIII. Századi Osztály legambiciózusabb textológiai vállalkozása a mind terjedelmében, mind pedig újszerű felhasználási lehetőségeiben egyedülálló *Mikes-szótár*. A készülő szótár komplex informatikai támogatottságú alkotás, amely a hagyományos felhasználási mód mellett online változatban is rendelkezésre fog állni. 2013 végére az eddig elkészült 8000 szócikk már az online megjelenítés tesztverziójában is lekérdezhetővé vált (<http://mikesszotar.iti.mta.hu/kereses.html>).

Az intézet nem textológiai munkatervi feladatai közül a 2013. évi termés legjelentősebb tétele a magyarországi irodalomtudomány nélkülözhetetlen kézikönyv-sorozatának legfrissebb, immár 10. kötete, *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1996–2000*. Az év végén megjelent kötet az 1960-as években megindult és 1972 óta megjelenő intézeti vállalkozáshoz illeszkedik, a kezdetektől 1970-ig kitzűzött gyűjtőkört feldolgozó nyolc és az 1991–1995 közötti anyagot feldolgozó 9. kötet után az évezred záró periódusának hazai irodalomtudományáról adva teljes körű retrospektív bibliográfiai feldolgozást. E kötet megjelenésével egész korszak zárul le abban az egyedülálló vállalkozásban, amely célul tűzte ki a magyar irodalomtörténeti szakirodalom összegyűjtését és egy jól használható irodalomtudományi szakbibliográfia összeállítását. A Bibliográfiai Osztály a 2013. évben jelentős szervezeti megújításra került, megkezdődtek az immár nem retrospektív, hanem szinkron módon gyűjtendő és online publikálendő új irodalomtörténeti bibliográfia megalapozó munkálatai.

Az irodalomtörténeti korszakok, irányzatok, műfajok, alkotók komplex értelmezésének eredményei, amelyek gyakran a textológiai munkálatokkal együtt vagy ezek szükségszerű következményeként jönnek létre, a 2013-as esztendőt illetően is meggyőző szemlét tesznek lehetővé. A Reneszánsz Osztály vezetője által szerkesztett *Humanizmus és Reformáció* sorozatban két kötetben is folytak a munkálatok. Fontos szakmai eredmény *A reformáció nyelve* (Bp., Balassi, 2013) című tanulmánykötet, amely a nyugat-európai reformációkutatás interdiszciplináris módszertani és elméleti invencióit rendkívül termékenyen applikálja a magyar vonatkozású forrásokon és eszmetörténeti kontextusokban. Szintén e sorozatban kerül kiadásra a Reneszánsz Osztály munkatársa által írt tanulmánykötet, *Asztrológia, orvoslás és*

fiziognómia Galeotto Marzio műveiben, amely 2013 végén kiadóhoz került, s 2014 első negyedében megjelenik. A 2011. évi Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus régi magyar irodalom szekciójának előadásait (társszerkesztőkkel) a Reneszánsz Osztály munkatársa szerkesztette kötetbe (*Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és kora újkorban: Előadások a VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson*, Kolozsvár, 2011. augusztus 22–27., Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó–Bolyai Társaság, 2013), a kötet szerzői között pedig az osztály több tagja is megtalálható. A kora újkori kálvinista mártírológiai irodalom és kultúra irodalomtörténeti és történeti antropológiai vizsgálatát célozta meg az a projekt, amely a Debreceni Egyetem Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhelyével szoros együttműködésben valósul meg. A Reneszánsz Osztály munkatársa kezdeményezője volt ennek a projektnek és egyik szerkesztője annak a folyóirat-különszámnak, amely a projekt első eredményeit tette közzé: *Protestáns mártírológia a kora újkorban*, *Studia Litteraria*, LI. évf. 3–4. sz. (2012), 318 l.

A XVIII. Századi Osztály vezetője a tudományos bírálat műfajában készített írásait gyűjtötte össze egy olyan kötetbe, amely több tudományág kora újkori kutatásainak európai és hazai trendjeit és eredményeit tekinti át (*Hagyomány és kritika: Könyvek, könyvbírálatok a kora újkori európai irodalom és művelődés történetéhez*, Bp., MTA BTK, 2013). Az osztály másik munkatársa az általa 2012-ben indított, a közköltészet komplex irodalomtörténeti, folklórtudományi és zenetörténeti vizsgálatát kezdeményező tanulmánygyűjtemény-sorozat 2. kötetét szerkesztette meg és adta ki (*Doromb: Közköltészeti tanulmányok*, 2, Bp., Reciti, 2013). A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztályon a XX. századi magyar irodalomtörténet-írás története tárgyában folyó kutatások jelentőségét és eredményességét mutatja a Schöpflin Aladáról készült kismonográfia (*A teljes zenekar: Schöpflin Aladár és a társadalmi modernség irodalmi jelentősége*, Bp., Universitas, 2013). A levéltáros-történész Kelemen Lajos írói hagyatékát is ennek az osztálynak a munkatársa dolgozza fel, aki a levelezés kiadásának munkálataival párhuzamosan egy kismonográfiát (*Kelemen Lajos élete képekben*, Kolozsvár, Gloria, 2013) is írt és adott ki az erdélyi tudós életéről. Az osztály egy további munkatársa tematikus tanulmánykötetet állított össze korábbi írásaiból *Hová tűnt a huszadik század?* (Bp., Balassi, 2013) címmel. Ugyanezen az osztályon jött lére a Corpus alienum elnevezésű munkacsoport, amely a testpoétika, korporális narratológia, xenológia, képelméletek körében végez újszerű kutatásokat, amelyek eredményeiből önálló Helikon-számot állítottak össze (2013/3).

A nemzetközi tudományosságba való bekapcsolódás, sőt jelentős szakmai hozzájárulás tényét igazolja a Közép- és Kelet-európai Osztályon működő turkológiai kutatócsoport munkatársai által szerkesztett és a neves Harrassowitz Kiadónál megjelentetett *Archivum Ottomanicum* közzététele. 2013-ban a 30. évfolyamot szerkesztették meg, amely a Vámbéry Ármin halálának 100. évfordulója alkalmából szervezett nemzetközi konferencia (*Vámbéry Ármin és kora*, Budapest, 2013. szeptember 13.) anyagát teszi közzé. A Genfben a Droz Kiadó gondozásában megjelenő *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance* című nemzetközi reneszánsz bibliográfia részére pedig – mint már egy évtizednél hosszabb ideje minden évben – a Reneszánsz Osztály munkatársa gyűjtötte össze a magyar anyagot, hozzávetőleg négy nyomdai ív terjedelemben.

A korábban az intézet keretébe tartozott és a Teréz körúton önálló telephellyel is rendelkező, ott az író hagyatékának jelentős részét és könyvtárát letétként őrző és feldolgozó Illyés Gyula Archivum létét garantáló tízéves szerződés 2013 áprilisában lejárt. Az MTA elnöke és Illyés Mária, az író leánya és örököse által aláírt új szerződés értelmében Illyés Gyula írói hagyatéka az MTA Könyvtára tulajdonába került. Az archívumban őrzött további írói és

irodalomtörténeti iratok közül Gara László hagyatéka a Petőfi Irodalmi Múzeumban, a Babits Mihály műveinek kritikai kiadásához nélkülözhetetlen, forrásértékű anyagok pedig az ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete Toldy Ferenc Könyvtárában kaptak helyet megőrzésre. Az intézet archívumába két gyűjteményrész került át a korábbi Illyés Gyula Archívum fondjai közül: az író Krasznahorkai László letétje és az intézet korábbi osztályvezetőjének, Hopp Lajos irodalomtörténésznek a hagyatéka.

Az intézet 2013-ban is átadta saját alapítású, rangos tudományos díjait: a régi magyar irodalom kutatásáért járó Klaniczay Tibor-díjat, a XVIII. századi kutatásokért adható Faludi Ferenc Alkotói Díjat (a Magyar Jezsuita Rendtartománnyal közösen), a XIX. századi szaktanulmányokat honoráló Martinkó András-díjat, valamint a Tarnai Andor-díjat, mely a kritikátörténet kiemelkedő kutatói munkájának elismerése. A kiváló textológus Kiss József (1923–1992) emlékére, születésének 90. évfordulóján az intézet a családdal, az MTA Textológiai Munkabizottságával és a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen 2013-ban új díjat alapított, amelyet minden évben egy fiatal textológus kaphat meg. A Kiss József-díjat első ízben *Kazinczy Ferenc Pályám emlékezete* c. művének kritikai kiadásáért adtuk át.

b) Tudomány és társadalom

A tudományos eredmények népszerűsítésében az intézet 2013-ban is jelentős részt vállalt. A kutatók számos előadást tartottak a nagyközönségnek (könyvbemutatók, kerekasztalok), tekintélyes mennyiségű ismeretterjesztő írást publikáltak (cikkek, interjúk, emlékbeszédek, nekrológok), a média nyilvánossága előtt is többször beszámolhattak legújabb kutatási eredményeikről, tv- és rádióinterjúkat adtak, s az internetes hírszerzőkben is gyakran bukkantak fel. Több kutató foglalkozik előadó-művészetrel, pl. az intézet egyik főmunkatársa egyúttal a *Musica Historica* együttes vezetője, több CD zenei szerkesztője és kiadója.

A XVIII. Századi Osztály munkatársa ismeretterjesztő előadásokat tartott a Magyar Zoltán Népfőiskola programjában (Tinódi és kora; Balassi Bálint költészete) és a Berzsenyi Dániel Gimnáziumban (Szakmák napja 2013: bölcsészettudományok). Ez utóbbi eseményhez hasonló volt az a kezdeményezés, amelyet a Reneszánsz Osztály tagja szervezett meg, érettségi és pályaválasztás előtt álló budapesti gimnazistákat hozott el és vezetett végig az intézetben. Az egyes osztályokon a kutatók, illetve az intézeti könyvtárban a könyvtárosok elbeszélgettek a látogatókkal, annak érdekében, hogy a bölcsész szakma és tudományos életpálya kihívásaival jobban megismerkedhessenek az érdeklődők. Az akció tudatosan beépült egy olyan arculattervezési stratégiába, amely azt hivatott a nagyközönség számára világossá tenni, hogy a bölcsészettudományok professzionális képviselői nem elszigetelt világban élnek, hanem aktív résztvevői és alakítói annak a társadalmi valóságnak, amely a könyveket írók és az azokat elolvasó individuumok mindennapjait egyformán meghatározza. A XIX. Századi Osztály vezetője Géher Istvánról tartott emlékbeszédet a Duna-parti Shakespeare-emlékfal előtt 2013. április 23-án, illetve előadással járult hozzá a Könyves Szövetség konferenciájának programjához, 2013. augusztus 25–26-án. Az osztály egy másik munkatársa megszervezte és moderálta a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság *Berzsenyi 200* című, 2013. március 18-i kaposvári megemlékezését. Végül az osztály egy harmadik munkatársa a 2014-es Erdélyi Református Kalendárium felkérésére rövid cikket írt Jósika Miklósról. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály munkatársa a budapesti Szent Margit Gimnázium diákjai számára 2013. október 15-én A 20. századi katolikus irodalomról címmel tartott ismeretterjesztő előadást.

Az intézet igazgatója több olyan esemény résztvevője, szervezője és kezdeményezője volt, amely az intézet arculatépítését, illetve a tudomány és társadalom dialógusra épülő viszonyát építette és mélyítette el. A Petőfi Irodalmi Múzeum és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság által szervezett Gara László emlékülésen, 2013. március 6-án ünnepélyesen átadta a korábban az intézet által őrzött Gara-hagyatékot a Petőfi Irodalmi Múzeumnak. A *Geschichte der ungarischen Literatur: Eine historisch-poetologische Darstellung* című magyar irodalomtörténet (Berlin, De Gruyter, 2013) első hazai bemutatójára 2013. június 5-én került sor az OSZK-ban. A könyvbemutatót az intézet igazgatója vezette, a szerkesztővel és a régi magyar irodalomtörténeti fejezet szerzőjével ugyancsak ő folytatott nyilvános eszmecsere. A magyar irodalmi textológia területén kiemelkedőt alkotó fiatal kutatók munkájának elismerésül alapított Kiss József-díj első átadása alkalmából megrendezett Kiss József-emlékesten köszöntőt mondott, a díjat – a Petőfi Irodalmi Múzeummal együtt – fenntartó intézmények, az intézet és az MTA Textológiai Munkabizottsága képviselőjében szintén ő adta át (PIM, 2013. november 4.). Előkészítője volt annak az emlékülésnek, amelyre Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 400. évfordulója alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeum és az MTA BTK szervezésében 2013. november 19-én az MNM dísztermében Erdélyország Európában: Az erdélyi fejedelemség külkapcsolatai Bethlen Gábor korában címmel került sor. Itt mutatta be az Irodalomtörténeti Közlemények 2013. évi 1. számát, a Bethlen-évfordulóra készült tematikus összeállítást. A 2013-as év folyamán két alkalommal és két helyszínen is megemlékeztek a száz éve született Sötér István (1913–1988) irodalomtörténészről és íróról, aki 1957–1983 között, nyugállományba vonulásáig az intézet igazgatója volt. Az intézet a széles közönség számára is nyílt megemlékezést szervezett (2013. június 4.), amelynek során az Irodalomelméleti Osztály vezetője Sötér egykori munkatársaival és tanítványaival együtt idézte fel a tudós emlékét, majd a résztvevők megkoszorúzták Sötér István az intézetben elhelyezett domborművét. A Sötér-emlékezés második aktusára 2013. szeptember 23-án került sor az MTA I. Osztálya által az MTA székházában szervezett tudományos emlékülésen, amelyen az intézet számos tagja előadást tartott. Az intézetben szerkesztett Irodalomtörténeti Közlemények 2013/4. számát, amely az elhangzott előadások írott változatát tette közzé, a Sötér-centenáriumnak szentelték. Az év során e tárgyban megtartott előadások és megjelent publikációk összességében tanulságos képet rajzoltak a korai és az érett Kádár-kor tudománypolitikájának fojtott légköréről, egyéni érvényesülési lehetőségeiről és intézményi kényszerpályáiról.

Az intézet a közéletben is részt vesz és érdemben szolgáltat szakmai asszisztenciát olyan sajátos kérdésekben, amelyekhez irodalmi-kulturális kompetenciák bevonása szükséges. A közterület-elnevezések tekintetében az akadémia akként gyakorolja a számára biztosított véleményezői jogkört, hogy irodalomtörténeti jelentőségű személyek esetén az állásfoglalást az intézet szakvéleménye készíti elő. 2013-ban az intézet munkatársai hat 20. századi magyar íróról készítettek el szakvéleményt. Ezenfelül tavasszal véleményezték a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok rendszerezésének részletes szabályairól szóló kormányrendelet tervezetét, ősszel pedig a nemzeti értékek azonosításának és rendszerezésének helyzetéről, a nemzeti értékek fenntarthatóságáról és hasznosításáról, valamint a Hungarikum Bizottság működéséről szóló országgyűlési jelentésről szóló kormány-előterjesztés tervezetét. Véleményük nyomán módosult akként a kormányrendelet szövege, hogy hatálya kiterjedjék a magyar nemzeti kulturális örökség szöveges hányadának írásban rögzített objektumaira is, amelyek megkülönböztetett fontosságú nemzeti értékek.

Az intézetben folyó magas szintű tudományos munkát a szakma mellett a széles társadalom is figyelemmel kíséri és értékeli. A XIX. Századi Osztály munkatársa 2013. március 15-én a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét vette át az MTA elnökétől, Arany János életművének

sokoldalú kutatásáért. 2013. november 6-án, a Krúdy-konferencia megnyitóján került sor a Magyar Irodalomtörténeti Társaság irodalomtörténészek számára létesített Toldy-díjának ünnepélyes átadására, a díjazott a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály korábbi vezetője volt. 2013. november 7-én Debrecenben az Irodalomelméleti Osztály vezetőjét Alföld-díjjal tüntették ki. Végül a XIX. Századi Osztály fiatal kutatója 2013. október 15-én elnyerte a Fialat kutatók félidőben konferencia legsikeresebb előadójának járó díjat.

2013-ban is jelentős volt az intézet részvétele az internetes tartalomszolgáltatásban. Az intézeti honlap (<http://www.iti.mta.hu>) folyamatosan tudósít az eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és szerkesztőségek eredményeiről. Az intézet hálózati recenziós fóruma és kiadója (<http://www.reciti.hu>) megújult, az év során két könyvet és 19 recenziót tett közzé. Az oldal nemzetközi olvasóköre tovább növekedett, s a portál intenzíven hozzájárult a magyar szakirodalom megvitatásához, nemzetközi megismertetéséhez, egyben hivatkozásaihoz. Egy intézeti folyóirat, az Irodalomtörténeti Közlemények szerkesztőségi honlapja a 117 évfolyam minden szövegéhez teljes körű, ingyenes és nyilvános hozzáférést biztosít, megfelelően a szerkesztőségi oldalon történő open access közzététel feltételének is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A 2013-as év első felében három olyan eseményre is sor került, ahol az intézet részvétele meghatározó jelentőségűnek bizonyult, minthogy épp az intézet életében centrális jelentőségű textológiai kutatások reprezentatív megjelenítésére adtak lehetőséget. Az MTA BTK Zenetudományi Intézetében került sor a *Megőrzés, kutatás, megosztás (2013. január 17–18.)* című rendezvényre, amelyen az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont archívumai, gyűjteményei, adatbázisai mutatkoztak be. Az intézet ilyen jellegű tevékenységéről az intézeti könyvtár munkatársai, az intézeti archívum vezetője, a Bibliográfiai Osztály vezetője, a Reneszánsz Osztály munkatársai és az intézet igazgatója számoltak be tudományos előadásaikban. Az MTA I. Osztálya az akadémiai közgyűlés keretében szervezett tudományos ülést *Kritikai kiadásaink legújabb eredményei* címmel, 2013. május 9-én. Az intézetben folyó kiemelkedő jelentőségű textológiai vállalkozásokról, az Arany és a Mikszáth kritikai kiadások állapotáról és eredményeiről a XIX. Századi Osztály és az Irodalomelméleti Osztály egy-egy munkatársa referált. A 2013. május 31–június 1. között Miskolctapolcán, a Miskolci Egyetem által rendezett, az MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Kutatócsoport által kezdeményezett *Textológia – filológia – értelmezés (18–19. századi irodalom)* című konferencia a 2013-as esztendő egyik legjelentősebb szakmai eseménye volt. Az intézet meghatározó szakmai hozzájárulását illusztrálja a tény, hogy a konferencia főszervezőjének, szakmai tervezőjének és megvalósítójának feladatait az intézet igazgatója látta el. A konferencia lehetővé tette, hogy az intézetben folyó kiemelkedő jelentőségű szövegkiadási projektek textológiai-filológiai vonatkozásait érdemben megvitassák és értékeljék. Az intézeti részvételt részint kiemelt előadók, részint pedig a szakmai vitához, illetve az ülések levezetéséhez hozzájáruló kutatók biztosították. A konferencia speciális jelentőségét az adja, hogy ez már a harmadik és záró konferencia volt egy olyan sorozatban – *Filológia és textológia a régi magyar irodalomban (2011)*, *Filológiai és textológiai kérdések a 20. századi klasszikusok szövegkiadásáiban (2012)* –, amely a teljesség igényével, rendszeresen tekintette át a hazai és implicit módon az intézetben folyó filológiai és textológiai munkát.

A Reneszánsz Osztály ebben az évben is a hazai és külföldi egyetemi műhelyekkel (intézetekkel, tanszékekkel, doktori iskolákkal és programokkal) közösen szervezte meg –

ezúttal különösen sok történészt, művészet- és zenetörténészt megmozgató – nemzetközi nagykonferenciáját (*Irodalom, művészet, barokk reprezentáció Esterházy Pál udvarában, Kőszeg, 2013. május 22–25.*). Az intézetnek a kora újkori magyar és európai kultúra, különösen a latin nyelvű irodalom kutatása iránti elkötelezettségét illusztrálja a szervezői és előadói részvétele a 2013. november 7–9. között Szegeden sorra került I. Neolatin Konferencián. A Szegedi Tudományegyetem BTK Klasszika-filológia és Neolatin Tanszéke, a Hungaria Latina Magyar Neolatin Egyesület és az intézet társrendezésében lebonyolított konferencia két témakörben indítványozott szakmai disputát, a XV–XVII. századi humanista történetírás, illetve a XVIII. századi magyarországi latin nyelvű irodalom értékelésében.

A textológián és filológián kívül az intézet az irodalomtudomány másik paradigmáját, az irodalomelméletet is kimagasló szinten műveli, vezető pozícióját e tekintetben is betölti a szakmán belül. Ezt igazolja a 2013. május 21-én sorra került intézeti konferencia is, amely *A modern irodalomelmélet történetének fordulópontjai I.* címet viselte, és érthető módon az intézet Irodalomelméleti Osztálya kezdeményezte, szervezte és rendezte meg. 2013. december 3–4. között a *Komparatiztika a 21. században – kihívások és perspektívák* témájú konferenciára került sor, amelyet az intézet a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság (AILC–ICLA) szervezésében, az ELTE BTK Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszéke közreműködésével tartott meg. Kizárólag intézeti kezdeményezés és szervezés eredménye volt, ugyanakkor jelentős intézeten kívüli erőket mozgított meg a *Hagyományfrissítés 3: Arany János Hamlet-fordítása* címmel megtartott nagy sikerű konferenciánk (2013. november 8.), amelyet a XIX. Századi Osztály munkatársai szerveztek, és amely már a harmadik eseménye egy 2011-ben elkezdett sorozatnak.

Az intézet vezetése 2013-ban is következetesen olyan tudománydiplomáciát folytatott, amellyel részint meglévő nemzetközi kapcsolatait ápolta, részint igyekezett újabbakat létrehozni rendezvények, látogatások, meghívások szervezése révén. 2013. május 29–31. között került sor az MTA és az Accademia Nazionale dei Lincei olyan közös rendezvényére az MTA székházában, amely az intézet és a Fondazione Giorgio Cini között 1969-ben aláírt tudományos együttműködési megállapodásnak már a XII. olasz–magyar művelődéstörténeti konferenciája volt. A partnerek a több mint negyven éve folyó kutatómunka során három-négyévente rendezett konferenciák és olasz nyelven megjelentetett tanulmánykötetek sorában dolgozták fel a tíz évszázados olasz–magyar kapcsolatok történetét, míg az utolsó három konferencián a klasszikus örökség olasz és magyar kultúrában elfoglalt helyéről folytattak eszmecserét. A *L'eredità classica nella cultura italiana e ungherese del Novecento dalle avanguardie al postmoderno* címmel megrendezett konferencia, amelyen számos munkatársunk adott elő és vett részt, olaszországi szakmai és kulturális kapcsolataink további fenntartását is szolgálta.

Az intézet Közép- és Kelet-európai Osztályán működő turkológiai kutatócsoport munkatársai a Vámbéry Ármint Centenárium Emlékbizottsággal és az ELTE-vel közösen *Vámbéry Ármint és kora* címmel szerveztek nemzetközi konferenciát (2013. szeptember 13.), amellyel Vámbéry Ármint halálának 100. évfordulójáról emlékeztek meg, több elismert külföldi turkológus társaságában és szakmai hozzájárulásával.

2012 áprilisában az MTA BTK a REFO500 tudományos konzorcium partnere lett. Ez a nemzetközi partnerség lehetővé teszi, hogy az MTA BTK összes intézete bekapcsolódjék egy olyan nemzetközi projektbe, amely 2012–2017 között a reformáció kezdete óta eltelt 500 év tudományos értékelését tűzte ki céljául. Ennek keretében szervezte meg 2013. november 29-én a Reneszánsz Osztály munkatársa, egyben az intézet tudományos titkára azt az angol és

német nyelvű nemzetközi tanácskozást, amely a kora újkori migráció multidiszciplináris vizsgálatát jelölte meg fő témaként (*Culture of Migration: Exile and Persecution in Early Modern Europe*).

A környező országok társintézeteivel való tudományos kooperációt az intézet elsősorban a Közép- és Kelet-európai Osztály munkatársai révén építette. Ennek köszönhetően a lengyel és a szlovák kapcsolataink kifejezetten intenzívekké váltak. A legszorosabb kapcsolatot a pozsonyi Világirodalmi Intézettel (Ústav svetovej literatúry SAV) sikerült kiépíteni; az intézet a magyarországi kapcsolatokért felelős kutatónöje után az év őszén az igazgató, Adam Bžoch professzor is felkereste az intézetet, ahol jó hangulatú tárgyalást folytattak. A Lengyel Tudományos Akadémia Irodalmi Kutatások Intézetével szintén szorosabbá vált a szakmai kapcsolat. A két intézmény között együttműködési megállapodás aláírására került sor a 2014–2019 közötti periódusra vonatkozólag, amikor az intézet vendége volt Dorota Krawczynska igazgatóhelyettes. A varsói intézet kutatója, Włodzimierz Bolecki professzor 2013. november 5-én a modernitás irodalom- és esztétikai felfogásáról tartott nagyszerű előadást az intézetben A modernség modalitásai címmel. Modernségkoncepciójának a kutatói közösséggel való megismertetése nagy jelentőségű orientációs pont majdani irodalomtörténeti szintézisünk terminológiai és szemléleti előkészítése tekintetében. A csehországi kollégákkal való kapcsolatfelvételt elsősorban az a nemzetközi szimpózium szolgálta, amelyet Augustinus Moravus Olomucensis (1467–1513) halálának 500. évfordulója alkalmából az intézet, az Országos Széchényi Könyvtár és az ELTE 2013. november 13-án az OSZK-ban tartott meg. Az OSZK főigazgatója és a Cseh Köztársaság magyarországi nagykövete társaságában került sor az esemény megnyitására, amelyen az intézet igazgatója köszöntötte a résztvevőket és az előadókat.

A 2013-as év folyamán több vendégelőadót hívott meg az intézet, illetve részt vett olyan rendezvények szervezésében, amelyek nemzetközileg elismert szaktekintélyeknek biztosítottak előadási lehetőséget. 2013. május 7-én a Nantes-i Egyetem professor emeritusát, Jean Garapont látta vendégül az intézet, aki a kora újkori franciaországi történeti emlékiratokról és ezek irodalmi hatásáról tartott előadást (*Les Mémoires historiques en France, XVIe-XVIIIe siècles, et leur fécondité littéraire*). Az eseményre a XVIII. Századi Osztály és az MTA BTK Történettudományi Intézete közös szervezésében került sor. A reneszánsz humanizmus kutatásának nemzetközi szaktekintélyét, James Hankinst, a Harvard Egyetem történelemprofesszorát látta vendégül az intézet 2013. június 11-én, aki a reneszánsz humanizmus politikai gondolkodásáról (*The Political Thought of Renaissance Humanism*) tartott hosszú beszélgetéssel egybekapcsolt előadást. Az eseményt az intézet Reneszánsz Osztálya és a Közép-Európai Egyetem (CEU) közösen szervezte. 2013. október 18-án került sor a vallástörténész Rita Monaldi és a zenetörténész Francesco Sorti vendégelőadására, akik társszerzőként nagyon sikeres regényírók, műveiket világszerte olvassák és különféle nyelveken publikálják. Az eseményt az intézet XVIII. Századi Osztálya szervezte.

2013-ban a kölcsönösségen alapuló akadémiai egyezmények és csereprogramok révén is érkeztek vendégek az intézetbe. Bolgár és orosz vendégek mellett a legfontosabb látogatók a Vietnami Tudományos Akadémiáról érkezett Trinh Ba Dinh és Nguyen Duc Mau irodalomtörténész professzorok voltak, akik a két akadémiai intézmény közötti már létező, de az utóbbi évtizedben kevésbé intenzív kapcsolatot kívánták felújítani. A találkozás és a termékeny eszmecsere eredményeként körvonalazódnak az ígértes folytatás, ami szakmai együttműködést és a meglévő kapcsolatok felújítását, megerősítését célozza. A vietnami fél késznek mutatkozik egy olyan komparatív fókuszú konferencia szervezésébe

kezdeni, amely az európai oralitás és írásbeliség habitusát hasonlítaná össze a sajátos ázsiai tradíciókkal.

A határon túli magyar kutatóhelyekkel állandó az együttműködés; az intézet rendszeres befogadóként segíti a Domus-ösztöndíjasok budapesti kutatásait. A világ hungarológiai műhelyeinek (tanszékek, kutatóintézetek) munkáját összekapcsoló Nemzetközi Magyarástudományi Társaságban a Reneszánsz Osztály munkatársa a főtítkári tisztséget tölti be. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály 1974 óta, közel négy évtizede szervez közös szimpóziumokat az Újvidéki Egyetem Magyar Irodalomtudományi Tanszékével (a konferenciasorozat és együttműködés nemcsak az intézet történetében, hanem az egész magyar tudományos életben is különlegesnek számít). 2013. december 9–10. között az intézet volt házigazdája a konferenciának, amelyen Az irodalom és a lehetséges világok témakörben hangzottak el előadások. A tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémia és a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia nemzetközi projektjének keretében került megrendezésre.

A 2013-as évben az intézet három munkatársa végzett hosszabb vendégtevékenységet külföldi intézményeknél. Az Irodalomelméleti Osztály munkatársa a kínai Soochow University meghívott előadója volt, ahol előadásorozat tartása mellett kutatást is végzett. Az osztály egy másik munkatársa a Klebelsberg Kunó ösztöndíjat nyerte el, így két hónapot töltött Franciaországban, Párizsban és Noirmoutier-ban folytatott levéltári kutatásokat Kuncz Aladár kényeszerű franciaországi tartózkodásával kapcsolatosan. Végül a Reneszánsz Osztály munkatársa a németországi Erfurtban, az egyetem gothai kutatóközpontjában (Forschungszentrum Gotha) volt két hónapig ösztöndíjas (Herzog Ernst Stipendium), ahol egy apokrif evangélium (Evangelium Infantiae Arabicum) korábban általa felfedezett kora újkori magyar fordításának az értelmezéséhez végzett könyvtári és orientalisztikai kutatásokat.

Az intézet nemzetközi aktivitását a fentiekén túl nagyban fokozta az is, hogy az MTA BTK által pályázati úton elnyert, kutatói mobilitást biztosító pénzkeretből való részesedés lehetővé tette az intézeti kutatók hazai vagy külföldi konferencia-részvételét, tanulmányútját, szakmai kurzusát vagy vidéki illetve külföldi kutató kollégáknak az intézetbe való meghívását. A támogatásokat a kutatók pályázati úton nyerték el, az intézetigazgató és az osztályvezetők bírálata és rangsorolása nyomán. A Reneszánsz Osztály munkatársa és az intézet tudományos titkára, aki egyszersmind a REFO500 nemzetközi tudományos konzorcium által kijelölt tudományos projektkoordinátor, a III. REFO500 nemzetközi konferencián (*Anthropological Reformations, Berlin, 2013. május 16–18.*) vett részt és tartott előadást. A XIX. Századi Osztály munkatársa az ICLA XX. párizsi konferenciáján – *Comparative Epistemologies and Perspectives on „Realism”* (2013. június 18–24.) – tartott előadást, míg a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály két munkatársa ugyancsak Párizsban konferenciaszerepléssel egybekötött rövid kutatást is végzett. Egyikük a kortárs francia regénynek szentelt workshopon adott elő (CFP Marie NDiaye, 2013. április 2–8.), másikuk a 2013. május 24–25-én rendezett, *La Hongrie engloutie: Cartographie de l'univers de Gyula Krúdy* című konferencián tartott előadást. A Közép- és Kelet-európai Osztály munkatársa a *Literatura polska w świecie: Mapowanie, opis, interpretacje* (Lengyel irodalom a világban: Tájékozás, leírás, értelmezés) címmel rendezett nemzetközi konferencián vett részt és tartott előadást. A konferencia helyszíne Cieszyn volt, és 2013. június 12–15. között zajlott.

A mobilitási pénzkeretből finanszírozott tanulmányutak is többnyire a forrásfeltárás terén hoztak látványos eredményeket. A Reneszánsz Osztály munkatársa Pozsonyban végzett nyolcnapos levéltári kutatást (2013. június 17–25.). A XVIII. Századi Osztály munkatársa

2013. június 8–12. közötti négynapos kutatást végzett Zalaegerszegen, a Zala Megyei Levéltár gyűjteményében. Az osztály két további munkatársa külföldi tanulmányútra nyert támogatást. Egyikük, a Kalmár György-életmű értelmezője két helyszínen, a németországi Coburgban (Landesbibliothek Coburg) és Jénában (Landes- und Universitätsbibliothek) végzett könyvtári kutatást, 2013. június 15–23. között. Másikuk, a Mikes-szótár szerkesztője nyolcnapos olaszországi tanulmányúton vett részt (2013. május 31–június 7.), amelynek célja a Consiglio Nazionale delle Ricerche, Istituto Opera del Vocabolario Italiano (OVI) intézményében folyó munka különböző részterületeinek (módszerek, eszközök, szoftverek) megismerése, valamint intézetközi kapcsolat kiépítése volt. A XIX. Századi Osztály munkatársa 2013. június 22–25. között az Otto-Friedrich Egyetemen Bambergben, Németországban volt tanulmányúton. Az út Arany János művei kritikai kiadásának intézeti munkálataihoz, nevezetesen a Shakespeare-fordítások német közvetítő nyelvű forrásainak felderítéséhez kapcsolódott. A Közép- és Kelet-európai Osztály vezetője hétnapos prágai tanulmányútjának (2013. június 9–16.) célja a Helikon című intézeti folyóirat Cseh dekadencia számának összeállítása volt (anyaggyűjtés, fénymásolatok készítése, a szám cseh szerzőivel való személyes találkozás). Ennek megfelelően a Cseh Nemzeti Könyvtárban (NKP), illetve a CSTA Cseh Irodalmi Intézetének (Ústav pro českou literaturu AV ČR) könyvtárában dolgozott, és szakmai kapcsolatokat is épített a cseh kollégákkal. Útjának egyik jelentős eredménye, hogy meghívást kapott előadói minőségben egy 2013 novemberében tartott bohemisztikai konferenciára. A XIX. Századi Osztály egyik munkatársa Londonban, a British Libraryben végzett kutatást 2013. szeptember 21–29. között, fő kutatási témájához (nőírók a XIX. században) gyűjtött primér és szekundér forrásokat. A Reneszánsz Osztály munkatársa nyolcnapos kutatási úton volt Kolozsvárott (2013. október 16–24.), amelynek során a Segnyei-levéltárnak a Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött iratait vizsgálta meg. A turkológiai kutatócsoport munkatársa kilencnapos kutatói kiküldetésben volt Isztambulban (2013. november 13–22.), ahol a Török Állami Levéltárban, illetve az Egyetemi Könyvtár kéziratárában dolgozott. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály munkatársa egyhetes kutatóúton vett részt Pozsonyban (2013. december 3–10.), ahol a Szlovák Nemzeti Levéltár és a pozsonyi Evangélikus Líceum kéziratárában végzett forrásfeltáró munkát.

A mobilitási támogatás pénzalapjából tudományos rendezvények szervezését is finanszíroztuk. A 2013. november 28-án sorra került REFO500 tudományos tanácskozás (Culture of Migration) külföldi előadóinak szállás- és utazási költségeit ebből a forrásból fedezte az intézet.

Több intézeti kutató tagja olyan nemzetközi fórumoknak és társaságoknak, amelyekben nemcsak a saját osztályuk vagy az intézet szakmai érdekeit mozdíthatják előre, hanem az egész magyar tudományos társadalmat népszerűsítik. A XIX. Századi Osztály vezetője az Academia Europaea tagja, illetve tagja az International Shakespeare Conferences in Stratford-upon-Avon tanácsadó testületének. További kutatók képviselik az intézetet az AILC (ICLA), a Grimmelshausen-Gesellschaft, az International Association for Neo-Latin Studies, a Görres Gesellschaft, valamint az Osztrák–Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság munkájában.

Sokan tagjai az akadémiai szakbizottságoknak (Irodalomtudományi Bizottság, Textológiai Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Informatikai Irodalomtudomány Munkabizottság, AKT) és más tudományos testületeknek (MAB Társadalomtudományi Szakbizottsága, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság, Magyar XVIII. Század-kutató Társaság, Hungaria Latina – Magyar Neolatin Egyesület, OTKA MIF zsűri, Magyarországi Dante Társaság stb.), illetve több egyetem kari és doktori tanácsának. Többen töltenek be elnöki vagy elnökségi tisztséget más szakmai

szervezetekben (Mészöly Miklós Egyesület, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Ókortudományi Társaság, Musica Historica Kulturális Egyesület), illetve további művészeti egyesületek, például a Magyar Írószövetség, a Magyar Szépirodalmi Társaság, a Magyar Műfordítók Egyesülete, a József Attila Kör, a Furtwängler Társaság és a Lesznai Anna Társaság tagjai.

2013-ban is megjelentek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai (Irodalomtörténeti Közlemények, Literatura, Helikon, Magyar Könyvszemle); ezek szerkesztésében főként intézeti munkatársak vesznek részt. A szerzők és a szerkesztők felajánlásából működött az intézet hálózati fóruma, a reciti (<http://www.reciti.hu>). Az intézet kutatói más tudományos és szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének is tagjai (pl. Lymbus, Irodalomtörténet, Alföld, Budapesti Könyvszemle, 2000, Jelenkor, Új Forrás, Vigilia, Aspecto, Kaleidoscope, Élet és Tudomány, Publicationes Universitatis Miskolcensis: Sectio Philosophica, Magyar Műhely, Irodalomismeret stb.). A nemzetközi folyóiratok közül intézeti szerkesztők közreműködésével készül az Archivum Ottomanicum, a Turkologischer Anzeiger, a Neohelicon, a Hungarian Studies, a Hungarian Journal of English and American Studies, a Deutsche Shakespeare Jahrbuch, a World Literature Studies (Pozsony), illetve a horvát Povijesni prilozi.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2013-as évben az intézet 15 pályázati támogatással rendelkező projektet fogadott be. Ezek közül négy a Magyar Tudományos Akadémia, három az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok, hét a Nemzeti Kulturális Alap, egy pedig a Magyar Művészeti Akadémia anyagi támogatását nyerte el.

- *Magyar gondolkodók 18. század... c.* kiadvány kiadásának költségeire, támogató: MMA, futamidő: 2013.01.01–2014.04.30., megítélt összeg: 1 000 000 Ft.
- Szerb–magyar nemzetközi kapcsolatok, támogató: MTA, futamidő: 2013.03.01–2013.12.31., megítélt összeg: 504 000 Ft.
- Szlovák–magyar nemzetközi kapcsolatok, támogató: MTA, futamidő: 2013.03.01–2013.12.31., megítélt összeg: 600 000 Ft.
- Hazai György idős akadémiai kutató beruházási támogatása, támogató: MTA, futamidő: 2013.03.06–2013.12.31., megítélt összeg: 66 000 Ft.
- Paraizs Júlia kutatásainak támogatása, támogató: MTA, futamidő: 2013.11.19–2014.06.30., megítélt összeg: 100 000 Ft.
- *Irodalom, művészet, barokk reprezentáció Eszterházy Pál udvarában*, támogató: NKA, futamidő: 2013.05.05–2013.07.19., megítélt összeg: 1 400 000 Ft.
- Nemzetközi tudományos konferenciára Augustinus Moravus Olomucensis halálának 500. évfordulója alkalmából, támogató: NKA, futamidő: 2013.11.12–2013.11.13., megítélt összeg: 800 000 Ft.
- RECITI, az intézet tartalomszolgáltató portáljának 2013. évi megjelenítésére, támogató: NKA, futamidő: 2013.01.01–2013.12.31., megítélt összeg: 800 000 Ft.
- *Kelemen Lajos levéltáros-történész levelezése I.* kötet, támogató: NKA, futamidő: 2013.07.01–2014.04.01., megítélt összeg: 600 000 Ft.
- Petrarca-tanulmánykötet szerzői jogainak megvásárlása, támogató: NKA, futamidő: 2013.08.01–2014.10.29., megítélt összeg: 350 000 Ft.
- *Gere Zsolt: Szébb idők* (szövegkiadás), támogató: NKA, futamidő: 2013.09.02–2013.12.31., megítélt összeg: 400 000 Ft.

- Lengyelországi kora újkori neolatin irodalmat bemutató tanulmánykötet, támogató: NKA, futamidő: 2013.11.01–2014.01.31., megítélt összeg: 300 000 Ft.
- *A magyar esztétikai gondolkodás első száz éve: forrásszövegek kritikai kiadása 1750–1850*, támogató: OTKA, futamidő: 2013.09.01–2017.08.31., megítélt összeg: 5 580 000 Ft.
- *A magyar művelődéstörténet (a kezdetektől a 18. század végéig) on-line adatbázisa*, támogató: OTKA, futamidő: 2013.11.01–2016.10.31., megítélt összeg: 5 680 000 Ft.
- *Arany János összes művei XVIII. kötet*, támogató: OTKA, futamidő: 2013.08.01–2014.06.30., megítélt összeg: 970 000 Ft.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ács Pál: Thomas Cranmer's Martyrdom as Parable: Hungarian Adaptation in Verse of John Foxe's Martyrology by Mihály Sztárai (1560). In: Peter Opitz (szerk.): *The Myth of the Reformation*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 260–275. (2013) (<https://mta.academia.edu/ÁcsPál>)
2. Ács Pál (szerk.): *Bibliographie internationale de l'Humanisme et de la Renaissance: XLV* (2009), Genf: Libraire DROZ S. A. (2013)
3. Angyalosi Gergely, Münnich Ákos, Pusztai Gabriella (szerk.): *Interdisciplinary Research in Humanities*. Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Central European Studies. (2013)
4. Bene Sándor: Koncepcja „potrójnej Ilirii”. Trzy królestwa pewnego kanonika: Chorwacka historia Györgya Rátkaya. In: Jerzy Axer, László Szörényi (szerk.): *Latinitas Hungarica: Lacina w kulturze Wegierskiej*. Warsaw: Wydział „Artes Liberales”–Wydawnictwo DiG, 341–366. (2013) (<http://real.mtak.hu/7744>)
5. Bezeczky Gábor: Krúdy Gyula összegyűjtött művei, 23, Elbeszélések, 7, 1899. május–1900. május. Pozsony: Kalligram. (2013) (<http://real.mtak.hu/7554>)
6. Csóra Karola (szerk.): *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1996–2000: Általános rész, Személyi rész A–Zs*. Budapest: Argumentum Kiadó. (A magyar irodalomtörténet bibliográfiája; 10.) (2013)
7. Csörsz Rumen István, Küllös Imola (s. a. r.): *Közköltészet 3/A: Történelem és társadalom*. Budapest: Universitas–Editio Princeps. (Régi Magyar Költők Tára, XVIII. század; 14.) (2013) (<http://real.mtak.hu/7608>)
8. Dávidházi Péter: Redefining Knowledge: An Epistemological Shift in Shakespeare Studies. *SHAKESPEARE SURVEY*, 66: 166–176. (2013)
9. Deczki Sarolta: *Az érzékiség dicsérete [Válogatott írások]*. Budapest: Kalligram Kiadó. (2013) (<http://real.mtak.hu/7645>)
10. Hajdu Péter: Linear Narrative – Did It Ever Exist?: Traditional Narratives Read as Fragmentary vs. Fractured Post-colonial Ones Read as Linear. *THEORETICAL STUDIES IN LITERATURE AND ART*, 33:(3), 155–163. (2013) (<http://real.mtak.hu/6155>)
11. Hegedüs Béla: Epistemologischer Hintergrund des Litterae-Literatur-Überganges im 18. Jahrhundert: Ein Versuch. *GERMANISTISCHE STUDIEN*, 132:(9), 49–57. (2013) (http://nemet.ektf.hu/files/publ/g_s_2013_hegedus_b.pdf)

12. Hites Sándor: A kincstől a tőkéig: Kísértettörténet és pénz a korai magyar novellában (Kármán, Fáy, Kölcsey). LITERATURA, 39:(2), 115–138. (2013) (<http://real.mtak.hu/7723>)
13. Kappanyos András: Hová tűnt a huszadik század? Budapest: Balassi Kiadó. (2013)
14. Kecskeméti Gábor: Pécseli Király Imre ismeretlen művei: új kontextusok 17. századi irodalom- és eszmetörténetünkhöz. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 117:(1), 88–108. (2013) (<http://real.mtak.hu/7624>)
15. Kiss Margit (szerk.): Mikes-szótár: elektronikus adatbázis. Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet. (2013) (<http://mikesszotar.iti.mta.hu>)
16. Rákai Orsolya: A teljes zenekar: Schöpflin Aladár és a társadalmi modernség irodalmi jelentősége. Budapest: Universitas Kiadó. (2013) (<http://real.mtak.hu/7600>)
17. Róna Judit: Nap nap után: Babits Mihály életének kronológiája 1909–1914. Budapest: Balassi Kiadó. (2013) (<http://real.mtak.hu/7581>)
18. Szénási Zoltán: Ciklus és szerep: Költői nagykompozíciók és szereplehetőségek a hetvenes és nyolcvanas évek Vasadi-lírájában. VIGILIA, 78:(9), 677–682. (2013) (<http://real.mtak.hu/7520>)
19. Szörényi László, Jerzy Axer (szerk.): Latinitas Hungarica: Łacina w kulturze węgierskiej. Warszawa: Wydział Artes Liberales UW; Wydawnictwo DiG. (2013)
20. Tóth Zsombor, Gábor Csilla, Korondi Ágnes, Luffy Katalin, Balogh F. András (szerk.): Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és kora újkorban: Előadások a VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság. (A VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus kiadványai.) (2013)
21. Török Zsuzsa: Az Aranyfűst és a kulcsregény műfaja a modernizmus magyar irodalmában. IRODALOMTÖRTÉNET, 117:(3), 350–374. (2013) (<http://real.mtak.hu/7612>)
22. Tüskés Gábor: Hagyomány és kritika: Könyvek, könyvbírálatok a kora újkori európai irodalom és művelődés történetéhez. Budapest: MTA BTK. (2013)
23. Veres András, Buda Attila (kritikai kiad.): Kosztolányi Dezső: Levezés I. (1902–1907). Pozsony: Kalligram. (Kosztolányi Dezső Összes Művei.) (2013) (<http://real.mtak.hu/7596>)
24. Z. Varga Zoltán: Szöveg – Mű, írás – olvasás: Roland Barthes szövegelmélete negyven év múltán. LITERATURA, 39:(3), 273–280. (2013) (<http://real.mtak.hu/7514>)

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 29

telefon: (1) 375 0493, fax: (1) 356 1849

e-mail: arthist@arthist.mta.hu; honlap: <http://www.arthist.mta.hu>

igazgató: Sisa József

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

- Művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának újraindítás és új kötetének kiadása: *A magyar művészet a 19. században* címmel.
- Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez
- Forrásfeltárás a középkori és újkori magyar művészet kapcsán.
- 19. századi magyar politika és mentalitástörténettel kapcsolatos kutatások egy OTKA-projekt és egy nemzetközi építészettörténeti konferencia keretében.
- Magyar modernizmussal kapcsolatos kiállítások és konferenciák itthon és külföldön, valamint a művészetelméleti és tudománytörténeti forráskiadási tevékenység
- Elméleti és módszertani kérdések a mai magyar művészettörténet-írásban
- Gyűjteményfejlesztési és feldolgozási tevékenység

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának újraindítás és új kötetének kiadása

Az intézet 2013-ban megjelentette *A magyar művészet a 19. században. Építészet és Iparművészet* című kézikönyvét, amellyel két év fél évtized utána folytatja a magyar művészet történetének összefoglaló sorozatát. Ez a régóta tervezett, hiánypótló kötet a 19. század Magyarország felívelő korszakát mutatja be, amelyet a művészetben, az építészetben is az Európához történő felzárkózás lendülete jellemez, és amelyben az egyetemes európai értékek mellett a sajátosan magyar formanyelv megteremtésének igénye is felmerült. Megtalálhatók benne a nagy formátumú építészek Pollack Mihálytól Lechner Ödönig, az ország legjelentősebb épületei a Nemzeti Múzeumtól az Országházig. Nyomon követhető, hogyan a válik Budapest világvárossá, miként jönnek létre a korszak kastélyai és parkjai, milyenek az épületek berendezései, a mindennapi használatra vagy éppen különleges alkalmakra szánt tárgyak. A szerzők a magyar művészettörténet avatott művelői, akik témájukat a legújabb kutatási eredményekre támaszkodva, jól áttekinthető rendszerben összegzik. A sorozat folytatásaként komoly előrehaladás történt a 19. századi képzőművészetet bemutató kötet kéziratának megírásában, illetve a kiadás előkészítésében.

Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez

A Műgyűjtés-történeti Kutatócsoport 2013-tól az MTA BTK *Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez (16–19. század)* című OTKA-pályázat támogatásával működik. Ennek keretében 2013 nyarától kiadásra előkészítették Henszlmann Imre levelezését a tudós születésének 200. évfordulója alkalmából az MTA Művészeti Gyűjteményében megrendezett kiállításához kapcsolódóan. Az *Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez (16–19.*

század) című négyéves OTKA kutatási program résztvevői közé tartozik az intézet öt tudományos munkatársa, valamint a Lechner Lajos Tudásközpont és a Szépművészeti Múzeum egy-egy munkatársa. A kutatási program keretében készülő *Fejérváry Gábor és Pulszky Ferenc levelezése tudósokkal, gyűjtőkkel és műkereskedőkkel* című kötet anyagából vált le Henszlmann Imre levelezésének kiadása 1872-ig. 2013-ban e kétkötetesre tervezett forráskiadvány anyaggyűjtését és az anyag átírását végezték el. A mintegy 1200 levelet felerészben a kassai Kelet-szlovákiai Múzeum Kézirattárában, felerészben pedig további 10–12 magyarországi és bécsi levéltárban és kéziratárban őrzik.

A De Signis-könyvsorozat további tervezett kötetei közül jelentősen előrehaladt a kutatócsoport egyik tagjának a II. József-kori kolostor-feloszlatások során államosított műtárgytömeg útját és darabjainak sorsát követő műve.

Forrásfeltárás a középkori és újkori magyar művészet kapcsán

A *Magyar főúri műgyűjtemények 17–18. századi forrásanyagának kutatása* program elsősorban a Műgyűjtés-történeti Kutatócsoport tagjaihoz kapcsolódik, akik emellett több más kutatócsoport munkájában is részt vettek, és kutatásaik szakterületüktől függően hol szorosabban, hol lazábban kapcsolódnak a barokk művészet és műpártolás témaköréhez. A kutatócsoport a felkutatott, rendszerezett és feldolgozott képi, illetve írásos forrásokkal jelentős mértékben bővítette a legjelentősebb újkori magyarországi tárgyegyüttesekről és műgyűjteményekről alkotott ismereteinket. A forrásfeltáró és rendszerező munka eredményeként hosszabb távon a mainál lényegesen gazdagabb és tagoltabb kép rajzolódhat ki az egykori magyarországi – mai fogalmaink szerint képző- illetve iparművészeti – tárgyegyüttesek jellegéről, összetételéről, arányairól és ezek történelmi változásáról; valamint egykori készítettőik, gyűjtőik és tulajdonosaik (személyek, illetve közösségek) társadalmi állásáról, életmódjáról, kapcsolatrendszeréről, előkép-választási és mintakövetési szokásairól – összességében a magyarországi tárgykultúra történetéről. Az elsősorban levéltári kutatáson alapuló forráskorpusz (tárgyjegyzékek, inventáriumok, hagyatéki leltárak, végrendeletek) adott szempontok szerint feldolgozott adatai kiegészültek a már korábban kiadott forrásszövegek, valamint a nyomtatott árverési katalógusok adataival, a csoport által közösen fejlesztett, s regisztrációval részben a nyilvánosság számára is hozzáférhetővé tett, kereshető adatbázisba kerültek. (pl. Esterházy-kastély, pesti Károlyi-palota; Erdődy-kincstár, hédervári Viczay-gyűjtemény, Fejérváry–Pulszky-gyűjtemény).

Hazai és nemzetközi intézményekkel együttműködve részt vett az intézet a *Mátyás király és Firenze (Mattia Corvino e Firenze. Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria)* című Firenzében látható kiállítás létrehozásában a firenzei Museo di San Marcóban, a Soprintendenza Speciale per il Polo Museale Fiorentino és a Budapesti Történeti Múzeum közös szervezésében. A kiállítás szakmai előkészítése és rendezése a firenzei Museo di San Marcóban (együttműködő partnerek: Budapesti Történeti Múzeum, Soprintendenza Speciale per il Polo Museale Fiorentino), tudományos katalógus szerkesztése Giunti Editore olasz szakkiadóval együttműködésben történt. Az intézet egyik tudományos főmunkatársa volt a nemzetközi kiállítás egyik társkurátora és a tudományos katalógus társszerkesztője.

A Lendület Szent Korona Kutatócsoportban az intézet több munkatársa vesz részt. Fő tevékenységük a magyar koronázás, a Szent Korona, valamint a koronázási jelvények 1526 és 1916 közötti történetét feltáró programban a 18–19. századi Szent Korona-ábrázolások összegyűjtése, katalógusszerű összeállítása, valamint Ipolyi Arnold, Czobor Béla tevékenységével kapcsolatos tanulmányok írása. A kutatócsoport több tudományos munkatársa bekapcsolódott a Szent István király halálának 975. évfordulójára rendezett

nagyszabású székesfehérvári Szent István kiállításba és katalógusának munkálataiba is. Ehhez a kutatási témához kapcsolódik a *Mecenatúra, udvari kultúra és hatalmi reprezentáció a középkori és kora-újkor Magyarországon* munkacsoport tevékenysége is, valamint az MTA Bolyai János Kutató Ösztöndíj keretében végzett kutatás: *Adatok az Árpád-kori művészet kutatásának történetéhez*.

A 19. századi magyar politika és mentalitástörténettel kapcsolatos kutatások

A Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon (MTA BTK Történettudományi Intézet) OTKA-projektben az intézet részéről két tudományos munkatárs vesz részt építészettörténeti és iparoktatás-történeti kutatásokkal.

Az intézet egyik tudományos munkatársa szervezésében nemzetközi építészettörténeti konferenciára került sor *Ephemeral Architecture in Central-Eastern Europe in the 19th and 20th centuries*, 2013. november 28–29-én Budapesten a Budapest Főváros Levéltárának konferenciatermében. A nemzetközi építészettörténeti kutatásban évek óta egyre nagyobb figyelem irányul az ideiglenes építészet, politika, reprezentáció és emlékezet kérdéseire, a budapesti rendezvény egyes amerikai, nagy-britanniai és francia események mellett ebbe a tudományos párbeszédbe kívánt bekapcsolódni. A kétnapos angol nyelvű budapesti tanácskozás a téma tizennégy ország harminc kutatójának részvételével zajlott. A nyitott, előzetes regisztrációhoz nem kötött konferenciát a hazai gyakorlatban még ritkaságnak számító módon folyamatosan közvetítették a weben. A konferencián számos látogató követte az előadásokat, de a közvetítés megduplázta a konferencia nyilvánosságát. Mindemellett több európai egyetemről és intézetből érkeztek érdeklődők az eseményre (Dublin, Trinity College, Berlin, Humboldt-Universität). A hazai bölcsésztudományosság és a művészet-történet nemzetközi beágyazottságát és elismertségét sikerült növelni a konferencia révén.

Magyar modernizmus művészetelméleti és tudománytörténeti forráskiadási tevékenység

A magyar modernizmus témakörben különösen jelentősnek bizonyult az 1912-es kölni Sonderbund kiállítással kapcsolatos nemzetközi konferencia *Expresszionizmus kanonizálása, Köln 1912 – A Sonderbund-kiállítás és magyar művészei* címen az MTA Művészeti Gyűjteményében (Képtár) 2013. március 22-én. Az expresszionizmus első nemzetközi seregszemléjeként is számon tartott, 1912-ben Kölnben rendezett ún. SONDERBUND kiállítás centenáriuma a kölni Wallraf-Richartz-Museum grandiózus rekonstrukciós kiállítással készült. A több mint 177 000 látogatót vonzó *Mission Moderne* című tárlatuk az elmúlt évek egyik legfontosabb művészet-történeti eredményeket felmutató kiállítása volt nemzetközi tekintetben is, de a hazai szakemberek bevonásának köszönhetően a magyarországi kutatásokban is mérföldkövet jelent. A száz évvel ezelőtt rendezett nagyszabású kiállításon komoly magyar szekció képviselte a hazai modern törekvéseket, így a 2013. évi rekonstrukciós tárlat is híven tükrözte a magyar részleg egykori erősségét. Az ülésszak ideje alatt a résztvevők megtekinthettek néhány művet azok közül, melyek 1912-ben Kölnben a magyar szekciót erősítették, így a rendezvény szervezésében is tevékeny részt vállaló Iván házaspár gyűjteményéből bemutatásra került Berény Róbert *Karosszéknél ülő nő* című festménye, mely azonosításának izgalmas története révén a tavalyi kölni kiállításnak is egyik fő attrakciója volt. Az egy napos minikiállítás az érdeklődők újra megtekinthették azt a Rippl-Rónai József üvegablaktervét, melynek egy kartonra festett analógiája az utóbbi időben került a párizsi Musée d'Orsay állandó kiállítására.

Az intézet jelentős nemzetközi együttműködésekben vett részt ebben az évben: közreműködött a párizsi Musée D'Orsay-ban rendezett *Bartók Béla és a magyar modernizmus (Allegro barbaro – Béla Bartók et la modernité hongroise, 1905–1920)* című 2013. október

14. – 2014. január 5. között nyitva tartó kiállítás létrehozásában. Ennek kísérőrendezvényei voltak a budapesti és párizsi helyszínen megrendezett mozdulatművészeti kiállítások és az ehhez kapcsolódó konferenciák: *Mouvement, rythme, danse – Les débuts de la danse moderne en Hongrie (1902-1950)* című kiállítás a párizsi magyar intézetben (Párizsi Magyar Intézet – Balassi Intézet, 2013. november 7. – 2013. december 14.). Mindkét kiállítás felbecsülhetetlen jelentőségű a magyar művészettörténet számára. Az első monumentális bemutatkozása a magyar modernizmusnak Párizsban, a második pedig egy szinte teljesen felfedezetlen terület, a magyar mozgásművészet (és ehhez kapcsolódóan a magyar fotó) történetének úttörő prezentációja, amit az intézet két tudományos munkatársának szerkesztésében francia nyelvű katalógus kísért. Az intézet Fotótörténet és Performativitás Kutatócsoportja és a Tudománytörténeti Kutatócsoport együttműködésében az Enigma 76. számában bővített verzióban adták közre a tanulmányokat.

Ehhez a kutatáshoz kapcsolódik egy tudománytörténeti jelentőségű korábbi intézeti eredmény továbbgondolása. 2010-ben az Enigma 65. számában jelent meg egy fontos tanulmány az intézet munkatársai tollából a Tolnay-Panofsky afférről, melyben a világhírűvé lett magyar művészettörténész, Tolnay Károly és a princetoni művészettörténeti intézet igazgatója, Erwin Panofsky között fellángoló békétlenség forrásértékű dokumentumait adták közre, illetve feltérképezték az ügy lehetséges tudománytörténeti háttérét. A magyar művészettörténet-írás számára fontos kapcsolat történetét, illetve Tolnay princetoni éveit 2013-ban a helyszínen kutathatta az intézet egyik tudományos munkatársa, aki az Institute for Advanced Study szakmai támogatásával végzi az amerikai-magyar kapcsolatok témájához illeszkedő építészettörténeti és tudománytörténeti kutatásait.

2013-ban megjelent az intézet két tudományos főmunkatársának szerkesztésében a *Mezei Ottó: Magyar, európai, modern. Válogatott írások* című közel ötszáz oldalas forráskiadvány. A tudománytörténeti kutatócsoport a két világháború közötti tudománytörténet megírásához szükséges források feltérképezését is elvégezte.

A 2014 márciusában a Magyar Nemzeti Galériában nyíló Derkovits-életműkiállítás tudományos előkészítése az intézet részéről kétkötetes forráskiadványban öltött testet. Az *Enigma* – a Szépművészeti Múzeum–Magyar Nemzeti Galéria Derkovits-kutatócsoportjának, illetve az intézet Tudománytörténeti Kutatócsoportjának együttműködésében megvalósuló – Derkovits-olvasókönyvét a munkatársak olyan forrásokból állították össze, amelyeket még nem, vagy csak alig hasznosított a Derkovits-kutatás. Az intézet egyik senior munkatársa több éves, mikrofilmtárban végzett kutatómunkájának köszönhetően közzétette Derkovits Gyula korabeli recepcióját 1937-ig, illetve bécsi szerepléseinek német nyelvű sajtóját (magyar fordításban), visszaemlékezéseit gyerekkorára, verseit, a feleségével készült interjúkból a kevésbé ismerteket, s mindazokat a sajtó- és egyéb fotókat, melyek meglepő kompozicionális vagy motivikus hasonlóságot mutatnak Derkovits festményeivel. Ezzel egy új utat nyitott a Derkovits-kutatásban, mert bár esett már szó a fotográfia és a populáris vizuális kultúra hatásáról Derkovits művészetére, az a képanyag, amelynek alapján következtetéseket lehetne levonni, mindeddig nem került összegyűjtésre és publikálásra.

Elméleti és módszertani kérdések a mai magyar művészettörténetben

A regionális kutatások folytatására kiváló lehetőséget nyújtott az International Visegrád Fund Standard Grant pályázatának elnyerése, és hozzájárult partneri kapcsolatok kialakításához is (Adam Mickiewicz University, Poznan, Zachęta, Varsó, Moravská Galerie, Brunn, Slovenská Narodná Galeria, Pozsony). Az említett intézmények kutatói kétnapos workshopot szerveztek a Ludwig Múzeumban 2013. április 18–19-én. A nagy érdeklődést kiváltó szakmai

konferencia előadásai elsősorban a négy visegrádi ország művészetében megjelenő közös jelenségekre (pl. a technikai haladáshoz való viszony, atomháborús pszichózis, népművészet, népi kultúra és modernitás, új médiák, neoavantgárd és a hivatalos művészet kapcsolata, intézményesülés, nőművészet) koncentráltak. Az sikeres találkozó után a résztvevők megalapították a Közép-európai Modern Művészet Kutatócsoportját.

A művészettörténeti módszertan megújításában jelentős szerep jut a *Kritikai Elméletek Kutatócsoport* keretében végzett munkának. A csoport tevékenysége hiánypótló és nagy várakozás övezi, mivel a nemzetközi szinten és a társtudományokban (médiaelmélet, esztétika, történelem, irodalomtörténet stb.) a már nem is igazán új kritikai teóriák ismerete és használata mostanra általánossá vált, a hazai művészettörténet-oktatásban ellenben alig van jelen, a publikációkban pedig csak szórványosan.

A kutatócsoport munkatársainak összeállításában megjelent az *Ars Hungarica* tematikus száma *Kritikai teóriák és lokalitás* címmel, mintegy a csoport tervezett olvasókönyvének előkészítésképpen, áttekintette egy-egy vizsgálandó terület szakirodalmát.

Gyűjtemények gondozása

Az intézet kezelésében lévő gyűjteményeket (Adattár, Lexikongyűjtemény, Fotótár, Levéltári Regesztagyűjtemény) az év során 272 kutató kereste fel személyesen, és az előrehaladott digitalizációs programunknak köszönhetően folyamatosan nő a különböző gyűjtemények anyagaival kapcsolatos online lekérdezések száma is.

Az intézet adattára jelentős művészeti vonatkozású anyagokkal gyarapodott: Lossonczy Tamás 2 naplója (C-I-10 sz. fondhoz), 6 Rauschek-grafika (C-I-14 sz. fondhoz), Der Sturm-katalógusok fénymásolatai (C-I-63 sz. fondhoz), a Ráckevei Művészettörténeti Konferencia anyaga (C-I-222 sz. fondhoz), Telepy Katalin hagyatéka (4 doboz C-I-223 sz. fond) Csatkai Endre hagyatéka (1 doboz, C-I-224 sz. fond), Frank János hagyatéka (10 doboz). Az adattárban őrzött műtárgyak közül az alábbi intézeteknek kölcsönöztek kiállításra: Párizsi Magyar Intézet, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Paksi Képtár, Szentendre Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Emellett 2013-ban elindult az Adattár legtöbbet kutatott iratainak digitalizálása.

A levéltári regesztaállomány a legsérülékenyebb állagú, ezért 2013-ban folytatódott digitális feldolgozásuk a Zenetudományi Intézet infrastruktúrája segítségével. Az elkészült mennyiség 35 000 darab cédula, melyek az intézet honlapjáról elérhetők. A digitalizált és online közzétett anyag lefedi a két legkeresettebb állomány, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium és az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat teljes iratanyagát.

A lexikongyűjteményen mindezidáig több mint 7000 dokumentum digitalizálása történt meg, és több mint 4000 művésztől, művészettörténésztől és műkritikusról található adat a Lexikongyűjtemény elektronikus archívumában. A frissített és javított Lexikon-adatbázis az intézet honlapján olvasható. A gyűjtemény egyik munkatársa a *De Gruyter Allgemeines Künstlerlexikon* magyar szócikkeinek szerkesztője, és számos szócikk szerzője is. A gyűjtemény vezetője szintén részt vesz szerzőként a *De Gruyter lexikon* munkálataiban, amely a *Saur Allgemeines Künstlerlexikon* utódaiként a világ jelenlegi legnagyobb művészeti lexikona.

Az intézet munkatársai látják el az MTA két jelentős gyűjteményének, a Művészeti Gyűjteménynek (Képtár) és a Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény szakmai irányítását, a

gyűjtemények gondozásának munkáját, beleértve kiállítások rendezést és a kapcsolódó rendezvények szervezését.

b) Tudomány és társadalom

Hazai és külföldi előadókkal folytatódott az intézet *Collegium Artium* elnevezésű előadássorozata, amelyek mindegyike az intézetben folyó kutatásokhoz kapcsolódó új eredményeket és módszertani újdonságokat mutatott be. Professor Diane O'Donoghue: *Legends of the Night: Freud and Vienna's Dream Books in 1900*, Ecsedy Anna: *Lippay György primás pozsonyi kertjének optikai és kadoptrikai csodái*, Váci Sándor: *Buda-Pesth chain suspension bridge 1839-1849. Archiving project, papers, thoughts and a dissappointment*, Vincze Gabriella: *Klasszicizáló tendenciák és gótikus reminiscenciák a magyar mozdulatművészetben*, Perenyei Mónika: *Művészettörténeti hagyomány és kutatói fotóhasználatok*.

2013 márciusában befejeződött Friedrich von Amerling: *Waldstein János spanyol kosztümben* című festményének restaurálása (restaurátor: Velekei Mária) és elhelyezése a Képtár nagytermében. Az eseményhez kapcsolódott 2013. Április 19-én az „Az MTA Művészeti Gyűjtemény új szerzeményei” című előadás.

A *Joseph Kosma: Budapest, Berlin, Párizs* című tudományos konferenciánkon (2013. 06. 05–06), amely az intézet és a budapesti Francia Intézet közös szervezése, két intézeti munkatárs vett részt. A konferencia a különböző tudományterületekről származó szakértők bevonásával Joseph Kosma (1905–1969) magyar származású francia zeneszerzőnek, a francia szonon megújítójának sokoldalú életművét tette ismertebbé.

2013. október 15-én nyílt meg a Henszlmann Imre születésének 200. évfordulójának alkalmából rendezett tudományos kiállítás, amelyhez négy szakvezetés kapcsolódott. A kiállítási koncepció kidolgozásában és a katalógus megírásában hét intézeti munkatárs vett részt.

Az intézeti gyűjteményekkel kapcsolatban is több fontos tudományos és ismeretterjesztő előadásra került sor az év folyamán. A Művészeti Gyűjtemény szakmai támogatásával valósult meg Székesfehérváron az *István, a szent király* című kiállítás és annak katalógusa. A Pszichiátriai Gyűjtemény nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű archívumát *A művészettörténet útjai 2.* című szakmai konferencián ismertették. Diane O'Donoghue a vizualitás és pszichológia határterületein kutatásokat végző bostoni művészettörténész (Department of Visual and Critical Studies, School of the Museum of Fine Arts / Tufts University, USA) novemberben meglátogatta a gyűjteményt és előadást tartott az intézetben.

A Kritikai Elméletek Kutatócsoport iránti széles körű érdeklődést mutatja (különösen az fiatal kutatók körében), hogy a csoport tagjaival készített interjúsorozatot az *exindex*, a kortárs művészeti szcéna egyik legfontosabb online fóruma folyamatosan publikálta.

2013 szeptemberében az intézet két munkatársa szerepelt a Szegedi Tudományegyetemen szervezett nemzetközi konferencián: *Prinzip Wiederholung. Zur Ästhetik von System- und Sinnbildung in Literatur, Kunst und Kultur aus interdisziplinärer Sicht. Humboldt-Kolleg.*

A *Nemzeti évfordulók 2013* kiadvány számára elkészültek a művészettörténet-írás néhány megkerülhetetlen alapítójának és művelőjének tudományos munkásságáról szóló (Entz Géza, Henszlmann Imre és Kelemen Lajos) szóló összefoglalók.

Az intézet nagy hangsúlyt fektet társadalmi beágyazottságára, ennek érdekében folyamatosan tájékoztatja az érdeklődőket intézeti programjairól, szakmai eseményeiről és az intézeti munkatársak közreműködésével megvalósult művészettörténeti eseményekről. Az intézeti Facebook-oldalnak 2013 végén 680 követője volt. Az intézeti vonatkozású eseményekről mintegy ötszáz fős levelezőlistánkon keresztül értesítjük a művészettörténész kollégákat.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a RIHA Journal nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában.

Az Association des Anciens Boursiers du Gouvernement Français vezetőségi tagjaként a budapesti Francia Intézettel együttműködésben is, de az MTA PMGY projektjének keretén belül az intézet egyik tudományos munkatársa révén részt vett 2013-ban a Károli Gáspár Református Egyetemen közösen a Dolto-konferencia (Francia Intézet, Budapest) megszervezésében.

A SIPE Magyar Kollokviumon (2013. október 24–26., *Pszichobiográfia, patográfia: múlt, jelen, jövő. A művészetterápia technikái.*) a Pszichiátriai Gyűjteményt előadással (*Határkérdések a test körül*), képviselte a gyűjtemény vezetője, és bővültek a kérdéssel foglalkozó kollégák szakmai kapcsolatai is. A gyűjteményt gondozó intézeti munkatársak kiállítást rendeztek a gyűjtemény anyagából az Intaházai Rehabilitációs Intézet, Kemenesaljai Egyesített Kórházban *Kitörés* címmel, amelyet több mint 400-an tekintettek meg.

Az intézet számos munkatársa részt vett *A művészettörténet útjai 2.* című tudományos konferencián (Budapest, 2013. november 22–24). A konferenciasorozat kezdeményezésében és szervezésben az intézet igazgatói megbízottja, tudományos főmunkatársai és volt munkatársai nagy szerepet játszottak, de több tudományos főmunkatársa és munkatársa is képviselte az intézetet szekcióvezetéssel és előadással. A tudománypolitikailag rendkívül fontos konferencia egyik célja az volt, hogy nyilvános szakmai diskurzus kezdődjön a művészettörténet szakma tudományos állapotáról.

A konferencia másik célja az, hogy a szakemberek elemezzék a művészettörténet társadalmi helyzetét, és szakmapolitikai stratégiai gondolkodást indítsanak el. A szakmát rendszeresen érik különböző jelentőségű kihívások: a szakmai álláshelyek csökkenő száma, az ezek betöltéséhez korábban szükséges végzettség fölöslegessé válása, a régi művészettel foglalkozni akarók arányának radikális eltolódása a kortárs művészetet választók irányában, a vizuális művészeti műveltség alacsony szintje a társadalomban. Komoly problémát jelent szakma vélt vagy valós konzervativizmusa, amelynek egyik világos jele, hogy a magyar művészettörténet-tudomány még nem tisztázta viszonyát egy sor olyan diszciplínához – esztétika, kulturális antropológia, kritikai kultúrakutatás stb. –, amely időnként maga is a tradicionálisan művészettörténeti kutatás tárgyát képező emlékmennyel foglalkozik, és azt sokszor közérthetőbben vagy korszerűbben, azaz korunk kérdéseire érzékenyebben teszi.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az NKA, MTA és a PPKE támogatásaiból az intézet folyóiratának, az *Ars Hungaricának* öt száma jelent meg 2013-ban: (1–2: Wehli Tünde köszöntése; 3: Kritikai teóriák; 4: A magyar művészettörténet-írás helyzetjelentése; Supplementum: Kelényi György köszöntése).

A Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen több kiállítási és tudományos kutatási projektje van intézetnek, a két intézmény közös projektjét, amelynek eredménye a *Fejezetek a női művelődés 16–19. századi történetéből* című tanulmánykötet, az NKA Könyvkiadás Kollégiuma 800 000 Ft-tal támogatta. A két intézmény másik közös projektje, a *Ti vagytok a polgári erény s nemzetiség védangyalai* című időszaki kiállítás és a kapcsolódó pedagógiai programok az NKA Közgyűjtemények Kollégiumától 700 000 Ft-ban részesültek.

2013-ban 10 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet az összes hazai és határon túli művészettörténeti tanszékeken az ELTE Művészettörténeti Intézetében, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Művészettörténet Tanszékén, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem, valamint egyéb felsőoktatási intézetekben: Budapesti Corvinus Egyetemen, (International Study Programs – angol nyelvű oktatás), a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Karán, a Breuer Marcell Doktori Iskolában (kurzusok az egyetemes építészetelmélet és építésztörténet tárgyköréből), valamint a Semmelweis Egyetemen, a Károli Gáspár Református Egyetemen, a Wesley János Főiskolán és a BKF Alkalmazott Művészeti Intézetében művészetelmélet szakon. Az oktatott tárgyak közé kortárs művészet, művészetelmélet, muzeológia, építésztörténet, a középkori magyarországi művészet, 19. századi építésztörténet, 19. századi képzőművészet, művészetpszichológia tartozik.

Az intézet munkatársai aktívan részt vesznek az egyetemi szintű művészettörténeti oktatásban témavezetőként és bírálóként is, valamint a művészettörténet vonatkozású doktori iskolák működésében. A Magyar Képzőművészeti Egyetemen és a Moholy Nagy Művészeti Egyetemen, az intézeti kutatások szempontjából is figyelemreméltó doktori munkák kapcsán vettek részt opponensként az intézet munkatársai. Opponensi véleményt fogalmaztak meg a *Neoavantgárd művek rekonstrukciójának gyakorlata* című doktori dolgozatról (DLA) és *Szakralitás a vizuális művészetekben* témájú dolgozatról (DLA). Az intézet másik kutatója a *Faust-illusztrációk a XIX. században* című PhD-dolgozatának témavezetése kapcsán a 19. századi magyar képzőművészet készülöben lévő kézikönyve szempontjából is fontos téma tudományos feldolgozáshoz nyújt támogatást.

Különösen fontos a határon túli művészettörténész-képzés támogatása: a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen rendszeres előadó az intézet egyik tudományos munkatársa 19. századi magyar művészet és muzeológia, az intézet tudományos tanácsadója pedig az erdélyi magyar nyelvű művészettörténet képzéshez kapcsolódó tudományos fokozatszerzési folyamatban vesz részt rendszeresen. 2013. évben ő opponálta *Erdélyi kastélyépítészet a historizmus korában (1840–1918)*. Az *egykori Kolozs, Torda-Aranyos és Alsó-Fehér vármegyék kastélyai* című doktori értekezést.

2013-ban az intézet kutatói 5 alkalommal tartottak vendégelőadásokat hazai és külföldi egyetemeken, kutatóhelyeken, összesen 305 napot töltöttek külföldi partnerintézményeknél, a külföldi kollégák pedig összesen 83 napot töltöttek az intézetben. Az intézeti kutatók elsősorban a kelet-közép-európai térség országaiban (Ausztria, Csehország, Lengyelország), valamint a művészettörténet hagyományos nyelvterületén, Olaszországban, Németországban

és Franciaországban végeztek terepmunkát, illetve adattári kutatást. Az angol és amerikai kapcsolatok hagyományosan erősek, ezekből az országokból érkezett a legtöbb, összesen 5 kutató, és 2 intézeti kutató utazott ezekbe az országokba. Az amerikai együttműködés keretében az intézet egyik tudományos munkatársa kurátorként részt vett az *Art as Ambassador: Hungarian Masterpieces from the Nancy G. Brinker and Christian L. Sauska Collections* című kiállítás létrehozásában a Southport Galleries-ben, Connecticutban.

A Pszichiátriai Művészeti Gyűjteményt a beszámolási évben is nagyon sok látogató kereste föl. Az intézménybe látogató diákok, orvosok, művészetterapeuták, leendő kutatóink vezetését és szakmai tanácsadását a gyűjtemény két művészettörténész munkatársa látta el. A 2013/14-es tanévben egy gyakornok a fotók egy részének digitalizálásával segítette a feldolgozást.

Az intézet kutatói nagy gyakorisággal vettek részt más intézmények, különösen a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézetei által rendezett konferenciákon, többek között a BTK által szervezett *Megőrzés – Kutatás – Megosztás. Bemutatkoznak a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont archívumai, gyűjteményei, adatbázisai* című interdiszciplináris tanácskozáson az intézet öt gyűjteményi munkatársa adott elő.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Sisa József (szerk.): *A magyar művészet története a 19. században. Építészet és iparművészet*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Osiris Kiadó, 2013, 735 p. (REAL elhelyezés jogdíj ügyek miatt nem megoldott)
2. Bubryák Orsolya: *Családtörténet és reprezentáció. A galgóci Erdődy-várkastély gyűjteményei*. MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2013. 545 p. (REAL elhelyezés jogdíj ügyek miatt nem megoldott)
3. Pócs Dániel: *A Didymus-corvina. Hatalmi reprezentáció Mátyás király udvarában*. Budapest, MTA BTK Művészettörténeti Intézet, 2012, 464 p. [A könyv 2013-ban jelent meg] (REAL elhelyezés jogdíj ügyek miatt nem megoldott)
4. *Henszlmann Imre (1813–1888). Kiállítás születésének 200. évfordulója alkalmából / Imre Henszlmann (1813–1888): Exhibition Honouring the 200th Anniversary of his Birth*. Kiállítási katalógus. Szerk.: Bubryák Orsolya. MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2013, 64 p. (Részlet: <http://real.mtak.hu/id/eprint/10606>)
5. Havasi Krisztina: Adatok az óbudai királyi palota építészeti maradványainak értékeléséhez. In. *Kő kövön. Dávid Ferenc 73. születésnapjára /Stein auf Stein. Festschrift für Ferenc Dávid*. Szerk. Szentesi Edit–Mentényi Klára–Simon Anna. Budapest 2013, 151–176. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10577>
6. Mikó Árpád: Valkai András (1540-1586) Báthory-genealógiája: Báthory István király mint az Árpádok leszármazottja. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 117:(5) pp. 583-599. (2013). <http://real.mtak.hu/id/eprint/10562>
7. Ecsedy Anna: Plenus sapientia: Lippay György esztergomi érsek pozsonyi kertjének látványosságai. MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ 62/2 (2013), 171–232. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10605>

8. Papp, Júlia: The Practice of Collecting Antiques and Curiosities in Transylvania in the Eighteenth Century – Saxon Lutheran Pastor Laurentius Weidenfelder and his Ties to Other Enthusiasts. in: JOURNAL OF THE HISTORY OF COLLECTIONS. (25) 2013/3. 373–389. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10297>
9. Székely, Miklós: From Figure to Pattern: The Changing Role of Folk Tradition in Hungarian Representations at Universal Exhibitions (1867–1911) in: *Competing Eyes: Visual Encounters with Alterity in Central and Eastern Europe*. Edited by Dagnosław Demski, Ildikó Sz. Kristóf and Kamila Baraniecka-Olszewska, Budapest, L'Harmattan, 2013. 190–212. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10745>
10. Lövei, Pál: Von der Millenniumsausstellung des historischen Ungarn bis zum zerstückelten Kulturerbe der Kunstgeschichte im Karpatenbecken. ACTA HISTORIAE ARTIUM LIV (2013), 111–136. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10438>
11. Barki Gergely: La première avant-garde hongroise : du fauvisme au groupe des Huit. In: *ALLEGRO BARBARO – Béla Bartók et la modernité hongroise, 1905-1920*. [kiállítási katalógus], szerk: Barki Gergely, Claire Bernardi és Rockenbauer Zoltán, Musée d'Orsay, Édition Hazan, Párizs, 2013, 73–84. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10751>
12. Markója, Csilla és Bardoly, István, eds. (2013) *Derkovits-olvasókönyv*. Meridián, Budapest. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10421>
13. Hornyik, Sándor (2013) *Égi és földi szerelem. Rozsda Endre és az 1940-es évek szürrealizmusa = Sacred and Profane Love. Endre Rozsda and the Surrealism of the 1940s*. In: Rozsda 100. A párka fonala. Várfok Galéria, pp. 26-63. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10574>
14. Tatai, Erzsébet: Re- and dematerialization of the object (of art) – through the analysis of Hungarian examples from the 21st century. In: *33rd Congress of the International Committee of the History of Art, Nuremberg, 15th-20th July 2012*. Section 18: The Absence of the Object and the Void. Nürnberg, Germanisches Nationalmuseum, 2013. 109–112. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10536>
15. András Edit: Parancsra álmodom vagy szabadon? Képzeletbeli maszkulinitás a szocialista Magyarországon. in. *A meztelen férfi. Tanulmányok*. Lentos Kunstmuseum Linz, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest. Verlag für moderne Kunst, Nürnberg, 2013, 83–98. <http://real.mtak.hu/id/eprint/10540>

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6782, fax: (1) 356 8058
e-mail: nti@btk.mta.hu; honlap: www.etnologia.mta.hu
igazgató: Balogh Balázs

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

- *ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség – európai uniós pályázati projekt* (2011–2014).
- *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében –* kutatás OTKA támogatással (2011–2015).
- A néprajztudomány kézikönyveinek szerkesztése: *Magyar Népköltészeti Lexikon; A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture.*
- Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben: egyén és közösség, hagyomány és újítás, alkalmazkodási stratégiák a jelen és a közelmúlt átalakuló gazdasági, társadalmi, kulturális folyamataiban.
- Folyamatok a népi kultúra alakulásának történetében: forrásfeltárások és tanulmányok. Regionális és tematikus kutatások eredményeinek közzététele nemzetközi és hazai előadásokban, publikációkban.
- Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában.
- Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában. Folklórszövegek (mesék, mondák, kisepikai prózaműfajok, lapp jojkák) és a népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárások, a szövegtörzsek bővítése, elemzése, a hagyományozódás kérdései, a folklorizálódás és a folklorizmus jelenségeinek vizsgálata.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség – európai uniós pályázati projekt

Az intézete 2011 és 2014 között konzorciumi tagként vesz részt az Európai Strukturális Alap által finanszírozott ETNOFOLK pályázatban. A projektet négy közép-európai ország hat intézményének (Cseh Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem, a Szlovák Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, az MTA BTK Néprajztudományi Intézete, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontja és az informatika területéért felelős csehországi AiP Beroun, valamint társult partnerként az Österreichisches Volksliedwerk) konzorciuma hozta létre. Magyar részről az intézet igazgatójának vezetésével nyolc intézeti munkatárs vesz részt a terv megvalósításban.

A projekt célja, hogy bemutassa a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segítse annak megőrzését. A pályázat keretében olyan közös webfelület készül, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és mozgóképfelvételek segítségével reprezentálják az adott

terület népi kultúráját, elsősorban a népköltészet, a táncművészet, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A készülő adatbázis a tudományos kutatás, a közigazgatás, az oktatás, a kulturális örökségvédelem, a turizmus és a regionális fejlesztés területén dolgozók számára is hasznos forrásként szolgál majd.

2013. április 18-án Budapesten, az MTA Jakobinus Termében tartották valamennyi partner részvételével az év első Project and Steering Committee Meetingjét. A tudományos, informatikai, stratégiai kérdéseket tisztázó, szakmai találkozót tudományos konferencia követte, amelynek témája a közép-európai hagyományos táplálkozás múltja, jelene és jövője volt. Az angol nyelvű konferencián elhangzott előadások a szlovén, szlovák, cseh és magyar táplálkozáskultúra 20. századi változásait mutatták be, ismertetve azokat a társadalmi folyamatokat (modernizáció, mobilitás, urbanizáció stb.), technológiai változásokat és gazdasági tényezőket, amelyek a hagyományos táplálkozás háttérbe szorulásához, majd pedig újbóli felfedezéséhez vezettek. A konferencián az intézet két kutatója tartott előadást.

A projekt magyar kutatói 2013-ban több helyszínen végeztek terepmunkát, készítettek néprajzi dokumentációt a szellemi kulturális örökség megőrzésének témájában: Moha: tikverőzés; Budapest: táncművészeti találkozó; Bóly: Emmausz-járás; Mende és Maglód: pünkösdi templomdíszítés; Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum: nemzetközi szellemi kulturális találkozó. A kutatás résztvevői összeállítottak egy adatbázist a szellemi örökségvédelem magyar példáiból.

2013. október 9-én Besztercebányán tartották a tárgyév második Project and Steering Committee Meetingjét. A tanácskozáshoz kapcsolódóan október 7-én a néphit és a népi vallásosság témakörében rendeztek konferenciát, amelyen az intézet két munkatársa adott elő, majd workshopot tartottak a szellemi kulturális örökség megőrzésének legjobb példáiról, ennek keretében az intézet igazgatója a szellemi kulturális örökség megőrzésének magyar gyakorlatáról számolt be.

Az ETNOFOLK kutatásról, a projekt rendezvényeiről 2013-ban is az MTI, több sajtóorgánium és szakmai lap hírt adott.

Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében

Az intézet igazgatójának témavezetésével 3 intézeti és 3 külsős kutató közreműködésével 2011 óta folyik Magyarország hármass határainak kutatása OTKA-támogatással. Az az államhatár, amelyik nem esik egybe az etnikai határokkal a mások és a mi újraértelmezésének sajátos terepét képezi. A határon való közlekedés jogi és adminisztratív kodifikálása az állam önmagáról és nemzetközi helyéről alkotott koncepcióját tükrözi. A kutatócsoport a határ és a határmentiség problematika feltárása érdekében 2013-ban rendszeresen végeztek terepmunkát a hármass határok térségében. A magyar-szlovén–osztrák határ kiválasztott kutatópontjain a kutatás vezetője a gazdasági kapcsolatok vizsgálatára koncentrált, két részt vevő kutató közül pedig az egyik az identitás kérdéskörét és a kulturális szerveződésekkel figyelte, míg másikuk a határátkelési gyakorlatok történeti dimenzióira fókuszált. A magyar–ukrán–román hármass határ mentén folytatott terepmunka központi kérdése ebben az időszakban egyrészt az volt, hogy a „határ” mint széles értelemben vett diskurzív (nyelvi, társadalmi, gazdasági stb.) gyakorlatok tere, befolyásolja-e a helyi társadalmi cselekvéseket. Másrészt azt vizsgálták, hogy a határhasználat miként jelenik meg szárazberekre és csedregi magyar nemzetiségűek élettörténeteiben. A magyar–szerb–román hármass határ térségében a kulturális kapcsolatok alakulását és az egyéni kapcsolatrendszer működését befolyásoló tényezőket kutatták, illetve a határokon átnyúló intézményes kapcsolatok szerveződését, valamint az egyéni gazdasági stratégiákat.

A tárgyév több műhelyvitáján a kutatócsoport kidolgozta azt a kérdőívet, ami a terepmunka kiegészítőjeként segít mélyebben megérteni a hármás határok térségében alkalmazott gazdasági, kulturális és társadalmi kapcsolatokat. Az északkeleti hármás határ térségében a kérdőíves lekérdezés első eredményeként az állapítható meg, hogy a határ közelsége, illetve az egyes országok közötti gazdasági különbségek önmagukban nem szükségszerűen vezetnek el ahhoz, hogy a „határ” a társadalmi élet paradigmaticus értékű szervezőelvé legyen. A romániai és ukrainai részközösségre egyaránt jellemző, hogy a határon átnyúló kapcsolataik többnyire informálisak, és nem intenzívek: társadalmi érintkezéseik szinte kizárólag a kibocsátó társadalomban élő magyar etnikus csoporton belüli hálózatviszonyokra korlátozódnak.

A kutatás eddigi eredményeit mutatták be széles szakmai publikum előtt a tárgyévben rendezett fotókiállításon az MTA Jakobinus termében (2 hónapig volt megtekinthető). A vándorkiállítás december közepétől a Szatmár Megyei Múzeumban látható 2014 első feléig. Szatmárnémetiben az intézet igazgatója nyitotta meg a kiállítást, amely 4 tematikus egységen keresztül mutatja be a határgyakorlatokat: a hármás hatások hármassága, a határátkelés dokumentumai és módozatai, a kulturális emlékezet és emlékezet-gyakorlás, illetve a határon átívelő kereskedés.

A kutatás céljai közé tartozik, a határkutatással foglalkozó szakemberek mind szélesebb körű összefogása, valamint a szakemberneveléshez való hozzájárulásként egyetemisták bevonása a munkába, ennek érdekében a kiállításmegnyitót követően a Szatmár Megyei Múzeumban kihelyezett workshopot tartottak. A kiállítást és a szakmai tanácskozást jelentős sajtóérdeklődés kísérte. A projekt kutatási eredményeinek közzétételére külön honlapot készítettek, ami az MTA BTK Néprajztudományi Intézet honlapján keresztül érhető el: <http://www.etnologia.mta.hu/harmashatarok/>.

A néprajztudomány kézikönyveinek szerkesztése: Magyar Népköltészeti Lexikon

Az intézet folkloristái 2010 óta dolgoznak egy *Magyar Népköltészeti Lexikon* összeállításán. Az 1977–82 között készült néprajzi összefoglalás, a *Magyar Néprajzi Lexikon* szócikkei, többek között a folklórral kapcsolatosak is, az újabb évtizedek kutatási eredményeinek köszönhetően bővítésre, kiegészítésre szorulnak, különösen az elméleti szócikkek megfogalmazására nyomta rá bélyegét annak a korszaknak az ideológiája, amelyikben a lexikon született. Éppen ezért vélték a kutatóhely népköltészet-kutatói elengedhetetlen feladatnak a 21. század elején újraértelmezni a folklorisztika alapfogalmait (pl. folklór, népköltészet, hagyomány, színhagyomány, szóbeliség, folklórgyűjtés, archívum, hitelesség), megvizsgálni, hogy a folklorisztika fogalomhasználata és módszertana képesek-e követni, és ha igen, milyen módon a folklór jelenkori változásait. Az intézet folkloristái gyűjtik, rendszerezik a hagyományosnak mondott népköltészeti műfajokat, vizsgálják továbbélési képességüket és szerepüket a tudományszak kialakulása óta eltelt több mint másfél évszázadban, valamint az utóbbi években az elektronikus médiumok térhódítása következtében kialakuló új folklórjelenségeket, mint például az sms- és internet-folklórt. Az úgynevezett e-folklór kutatás számos elméleti, fogalomhasználati és módszertani problémát vet fel. A hazai és nemzetközi kutatási eredmények megismerése és megismertetése érdekében az intézet két folkloristája az elektronikus folklór annotált bibliográfiájának összeállításán dolgozik.

A *Magyar Népköltészeti Lexikon* szerzői munkájuk elméleti megalapozásához a folklorisztika terminológiájának újragondolására vállalkoznak, támaszkodva a szövegfolklorisztika megújítását szolgáló külföldi és hazai eredményekre, a nemzetközi szakirodalom

kézikönyveire, enciklopédikus vállalkozásaira. Az intézet két kutatója vett részt peregrinációs pályázati támogatással és tartott előadást az ISFNR (International Society for Folk Narrative Research) 2013-as Folk Narrative in the Modern World: Unity and Diversity vilniusi konferenciáján, ahol a világ szövegfolkloristái olyan kérdéseket jártak körül, amelyek a készülő kézikönyvnek is alapvető kérdésfelvetései: a folklórműfajok miként hagyományozódnak és változnak napjainkban, melyek a történetmesélés törvényszerűségei, mi a társadalmi szerepe, milyen a beágyazottsága a közösségben, a modern technológiáknak milyen szerepe van a folklór működtetésében. A szócikkek szerzői, a Néprajztudományi Intézet Folklór témacsoportjának mai (9 fő) és egykori kutatói (5 fő) heti rendszerességgel tartott lexikonértekezleteiken vitatják meg a folyamatosan elkészülő szócikkeket. A pillanatnyilag cca. 2400 tételből álló címszólista a műhelyviták során folyamatosan formálódik. A lexikon írói a Néprajztudományi Intézet évkönyve, az *Ethno-Lore* 2013-as évfolyamában a kézikönyv készítése során, leginkább a fogalmi, műfaji, alműfaji (mese, eszkatologikus monda, anekdota, fohász, rejtvény, vicc, elektronikus folklór) szócikkek írása során jelentkező elméleti problémák végiggondolására vállalkoztak, illetve olyan újfajta kérdéseket elemeztek szövegfolklorisztikai szemszögből, mint a dilettáns múltkutatás vagy a halandzsza (nonszensz) megjelenése a folklórban. A kötetben gazdag mutatóanyagot adtak közre a készülő szócikkekből.

A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture

Az intézet az elmúlt években komoly előkészületeket tett egy újabb kézikönyv-sorozat kiadására. A *Magyar Népi Kultúra Enciklopédiáját / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture* angol nyelven, gazdagon illusztrálva jelenik meg a tervek szerint. A reprezentatív mű lesz az első kézikönyv, amely összefoglaló jelleggel mutatja be a magyar néprajztudomány, folklorisztika és antropológia legfrissebb kutatási eredményeit a külföld szakmai és laikus közönségének. Az elmúlt évtizedek gazdasági, társadalmi változásai szükségessé teszik a tudományozás olyan alapfogalmainak újragondolását és értelmezését, mint: népi kultúra, populáris kultúra, tömegkultúra, hagyomány, folklór, autenticitás. A széles szakmai összefogással készülő kézikönyv főszerkesztői és szerkesztői az intézet vezetői és főmunkatársú kutatói.

Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában

Az intézet 2012-ben *Visual Encounters with Alterity in East-Central and South-Eastern Europe in the Nineteenth and the First Half of the Twentieth Century* címmel három napos nemzetközi konferenciát szervezett. Az angol nyelvű tanácskozás második eseménye volt annak a tematikus-kronologikus konferenciasorozatnak, amely a varsói Lengyel Tudományos Akadémia Institute of Archeology and Ethnology kezdeményezésére indult 2010-ben, s amely négy, a visegrádi országokban, illetve azok tevékeny részvételével megvalósuló tudományos rendezvény lebonyolítását célozta. A konferencia 22 előadása (ebből 5 magyar) tanulmánybővülve, szöveg- és képanyagában egyaránt igényes, 546 oldalas tanulmánykötetben látott napvilágot a tárgyévben. A kötet egyik szerkesztője és szerzője, valamint a kötet elméleti alapvetését adó *Bevezetés* egyik írója az intézet főmunkatársa. A kötet a Visegrad Fund támogatásával jelent meg. A tanulmánykötetet Budapesten – a varsóit, a prágait és pozsonyit követően –, az intézet könyvtárában mutatták be 2013 novemberében. A kötet lengyel grafikusa poszter-kiállítást készített a kötethez, illusztrációként a könyvbemutatókhoz.

Az intézet akadémikus professzor emeritusa foglalta össze a regionális néprajzi kutatási eredményeit a Bódva folyó által összekötött észak-borsodi, tornai, gömöri tájakról *Munkák, emberek, hiedelmek a Bódva mentén* című tanulmánygyűjteményében, ami az intézet *Életmód és tradíció* sorozatában jelent meg.

A tárgyévben sikeresen befejeződött az egyházi és világi gyűjtemények zászlóinak feltárása a magyar nyelvterületen, a kutatás összegzése a következő évre várható. Az *Öltözködés a 17-18. századi Erdélyben a viseletszabályozások és viseletsorozatok tükrében* témájú OTKA posztdoktori kutatás részeredményei fontos idegen nyelvű publikációkban láttak napvilágot.

Társadalom-néprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben

2013-ban az intézet egyik főmunkatársa folytatta az erdélyi gábor romák fogyasztói gyakorlatainak és értékpreferenciáinak vizsgálatát (különös tekintettel presztízstárgy-gazdaságukra), valamint a gyermekházasságok és apatársi szövetségek, illetve a körjük szerveződő házasságpolitika elemzését. Megszerkesztette az *Acta Ethnographica Hungarica* roma csoportokkal foglalkozó, tematikus számát (amely a *Roma in Europe: Creating, Commodifying and Performing Social Differences* címet viseli). Ő a témavezetője annak MTA Posztdoktori Kutatói Program által támogatott kutatásnak, ami 2013 szeptemberében kezdődött és a cigány-magyar kapcsolatok budapesti kiségyházi környezetben való alakulását vizsgálja.

Egy másik főmunkatárs kutató a migránsok szerepét tárja fel a hazai és a nemzetközi idősgondozásban, különös tekintettel a női migráció kérdését vizsgálja, és ezzel összefüggésben az úgynevezett transznacionális családok működését. 2013-ban terepmunkáját, könyvtári kutatásait, szakmai konzultációit öt hónapos Fulbright-ösztöndíjjal az USA-ban végezte.

Az intézet egyik kutatója a közel jövőben benyújtandó PhD-disszertációjában a szocialista urbanizáció hatására Leninvárosban és környékén lejátszódó életmódváltozást kutatja.

Nemzetközi együttműködésben végzi az intézet főmunkatársa a tisztálkodási, testápolási szokások, fürdőkultúra komplex történeti-, összehasonlító- és jelenkori kutatását. Több nemzetközi és hazai rendezvény mellett előadója volt az MTA multidiszciplináris vízkonferenciájának, amely kapcsolódott a *Water Summit – Budapest 2013 Víz-világtalálkozóhoz*. A tanácskozáson az intézet egyik tudományos tanácsadója *Áradás és vízgazdálkodás: tradicionális módszerek a Bodrogtörzs példáján* címmel ugyancsak előadást tartott. A magyar népi kultúra regionális struktúrájának témakörében végzett vizsgálataira épülve jelent meg német nyelvű tanulmánya a *Jahrbuch für Europäische Ethnologie* 8. magyar tematikájú kötetében. A kiadványban ugyancsak olvasható az intézet igazgatójával közösen írt áttekintésük a jelenkori magyar néprajzi kutatásokról.

Több külföldi és hazai konferencia-előadás és publikáció született a magyar táplálkozás történeti és jelenkori változásainak kutatási témájában. A Bolyai-ösztöndíjjal kutató főmunkatárs választott terepén, a XX. kerületben a háztartások étkezési szokásait, tárgyi ellátottságát és a közétkeztetés szolgáltatásait dokumentálta és elemezte 2013-ban.

Az intézet egyik fiatal kutatója rendszeresen végez néprajzi-ökológia terepmunkát Gyimesben, 2013-ban *Hegyvidéki növényzet botanikai és etnoökológiai szempontú vizsgálata Gyimesben (Keleti-Kárpátok, Románia)* címmel benyújtotta PhD-disszertációját.

2013-ban két fiatal kutatói ösztöndíjas nyert felvételt az intézetbe, egyikük a magyar színhasználat és színjelnevezés témakörében végez kognitív antropológiai kutatásokat, másikuk a 18. századi vallási életet kutatja a váci egyházmegye területén.

2013-ban az intézet 3 kutatója szerezte meg a PhD-fokozatot, mindhárman summa cum laude eredménnyel: a Pécsi Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola Kommunikáció Doktori Programjában készült disszertáció a magyar református felekezeti identitás újraalkotásának, a 2009-ben lezajlott Kárpát-medencei egyházegyesítést követően az egységes identitás kialakításának diszkurzív folyamatait vizsgálta. Két további fiatal kutatói ösztöndíjas szerezte meg a doktori fokozatot, egyikük *A kerékgyártó háziipar és mesterség múltja Magyarországon* című dolgozatával az ELTE Történettudományi PhD-iskola *Európai Etnológia Program* keretében, másikuk, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, Csanólos és Vállaj kapcsolatainak változása a 20. század folyamán a magyar-román határ kontextusában című disszertációjával. Egy az előző esztendőben megvédett PhD-disszertáció *Vallás Magyarfaluban. Néprajzi vizsgálat* című monográfiaként látott napvilágot.

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Kelet-Ázsiában

Az intézet etnológusai Szibériában, Közép- és Délkelet-Ázsiában végzett terepmunkáik alapján a társadalom szerveződésének átalakulását, a változásokban a képzetrendszerek szerepét dolgozzák fel. A kutatásban résztvevő etnológusok vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági-rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Kutatásaikat egy olyan területen végzik, amely mindig is a magyar etnológiai kutatás középpontjában állt, ugyanakkor a térség a nemzetközi gazdaság számára is folyamatosan felértékelődik. Publikációik nyomán megismerhetővé válik az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő, a globalizált világhoz most kapcsolódó társadalmak – a burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja.

Jakutiában végzett, állomásozó terepmunkán alapuló monográfia jelent meg *Tekintély és bizalom. Kultúra és társadalom két szibériai faluközösségben* címmel. A 2011-ben magyar nyelven megjelenő, az evenkik körében végzett kutatásokról készült könyv tárgyévben oroszul és angolul jelent meg. Az intézet egyik főmunkatársának társszerkesztésében *Buddhizmus* címmel tanulmánykötet jelent meg.

A 2012-es intézeti évkönyv, az *Ethno-Lore Modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák* című etnológiai tematikus blokkjáról elemző ismertetés jelent meg a Magyar Tudományban.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet az MTA Tudomány Napja rendezvénysorozatához két programmal kapcsolódott. Egyrészt két kutató tartott minden érdeklődő számára nyitott vetített előadást a 2013-as Közép-Ázsia expedícióról az intézet könyvtárában. Másrészt 2013. november 28-án a programsorozat részeként nyitották meg az intézet európai uniós pályázatát bemutató kiállítást *ETNOFOLK – portál egy időtlen világba* címmel az MTA BTK Zenetudományi Intézet Haydn termében. A kiállítás 10 tablón keresztül nyújtott betekintést Csehország, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia népi kultúrájába olyan témakörökben, mint kultúrtáj, hagyományos építkezés, lakásbelső, népművészet, népszokások, népzene és néptánc, viselet, kézművesség, szellemi kulturális örökség megőrzése. A kiállítás valamennyi külföldi partnerintézményben azonos tartalommal volt látható az ország nyelvén és angolul.

Az ETNOFOLK pályázatról és az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének digitális adatbázisairól 2013. március 5-én, a Néprajzi Múzeum Napján tartott előadást az intézet egyik kutatója a Néprajzi Múzeumban.

Az intézet tudományos tanácsadó etnológusa *Istenek, ősök és sámánok. Egy vietnami hegyi törzs, a brúk vallása* címmel kiállítás-sorozatot rendezett terepfotóiból, 2010–12 között összesen 9 helyszínen voltak láthatóak a képek. 2013-ban további 3 helyre jutott el a vándorkiállítás: Zenta, Szabadka, Szombathely múzeumaiba.

2013 nyarán (június 26. – július 7.) Magyarország volt a kiemelt vendége a világ legnagyobb népművészeti rendezvényének, a *Smithsonian Folklife Festival*nak Washingtonban. Az intézet öt kutatója volt a rendezvény főszervezője, illetve szervezője, munkájuknak köszönhetően a program szakmailag rendkívül igényes volt. A magas színvonalon megrendezett fesztiválnak nagy volt a látogatottsága, a kedvezőtlen időjárási viszonyok ellenére 1,2 millió vendége volt. Az eseményről a nemzetközi és a magyar sajtó is többször és hosszú terjedelemben adott hírt, a médián keresztül 40 millió láthatott, hallhatott róla. A fesztiválról készült összegzés az MTA honlapján is olvasható volt. A részt vevő kutatók az intézet könyvtárában személyesen is beszámoltak a magyar rendezvény sikereiről. Nagy érdeklődés kísérte a kézművesekkel készült beszélgetéseket, ismeretterjesztő előadásokat, amelyeknek moderátorai az intézet néprajzkutatói voltak. A külföldi sikert követően 2013. augusztus 21–22-én a Budai Várban rendezett Mesterségek Ünnepén hasonló beszélgetéseket vezettek az NTI munkatársai.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet a hazai néprajzi kutatás meghatározó intézményeként arra törekszik, hogy összefogja a hazai etnográfiai vizsgálatokat.

2013-ban 9 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban az ELTE Néprajzi Intézetében, Belső-Ázsia Tanszékein és Orientalisztikai Intézetében, az ELTE TáTK Nemzetközi Tanulmányok programjában, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia tanszéken, a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetem BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, a Károli Gáspár Református Egyetem Vallástudományi szakirányán, a Balassi Intézet Hungarológia tagozatán, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián.

A néprajzi kutatás sajátossága a terepmunka, az intézet munkatársai több mint 700 napot töltöttek 2013-ban terepen, elsősorban Magyarországon és a határon túli magyar nyelvterületeken, ezen kívül szibériai, kaukázusi népek körében, valamint Kínában.

A munkatársak a bilaterális egyezmények révén és peregrinációs pályázati támogatással 2013-ban összesen 257 napot töltöttek külföldi partnerintézményeknél, végeztek a magyar határokon túli terepmunkát és adattári munkát, külföldi kollégák pedig összesen 75 napot töltöttek az intézetben.

Az intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségeket Pennsylvániában, 2013-ban két idegen nyelvű publikációja is megjelent a témában. A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársaival együttműködve 2013-ban tárggyűjtést és néprajzi dokumentációt végzett a Skanzenben felállítandó magyar bányászház hazaszállítása és ehhez kapcsolódva egy kiállítás megvalósítása érdekében.

- Az intézet kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, interdiszciplináris konferenciákon. Az MTA BTK Őstörténeti Témacsoportjának 2013-ban tartott műhelyvitáinak és két napos konferenciájának intézeti kutatók is az előadói voltak, olyan témákban, mint az etnikum problematikája az őstörténet szemszögéből, illetve a nemzeti eredet és a honfoglalás narratívái a 19–20. században. Az MTA BTK ZTI-ben a Lendület-pályázat által támogatott 20–21. századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport *Megőrzés – Kutatás – Megosztás* konferenciáján az intézet 4 kutatója is előadó volt, többek között az intézet igazgatója, aki az intézmény egyik kiemelt kutatásának, az ETNOFOLK európai uniós projektnek a céljáról és eredményeiről beszélt.
- Az MTA TK Kisebbségkutató Intézet által koordinált *Etnikai egyensúlyhelyzetek, lokális együttélési modellek két vegyes lakosságú kistérségben (Tövishát, Zobor-vidék)* című OTKA-projekt résztvevőjeként az intézet egyik kutatója a Zobor-vidék mint referenciális státuszú magyar néprajzi tájegység megkonstruálásának folyamatát elemzi.
- Az intézet egyik kutatója résztvevője *A jogtörténeti kutatások új forrásai: jogi kultúrtörténeti, jogi néprajzi digitális adattár* című OTKA-programnak. A Tárkány Szücs Ernő Jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi kutatócsoport fenntartásában elindították a www.jogineprajz.hu honlapot.
- Egy főmunkatárs folklorista *A 19. századi folklorisztika a nemzeteszme szolgálatában* című témával kapcsolódott a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* elnevezésű az BTK TTI által koordinált OTKA-kutatáshoz.
- Az intézet két főmunkatársa tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának. A kutatóhely 2013 májusában a *Sajtó kultúrák közvetítő szerepe (1867–1945)* címmel, decemberben pedig *A médiatörténet és az egyháztörténet metszéspontjai* címmel szerveztek konferenciát. A kutatók hosszabb lélegzetű tanulmányok megírását vállalták és készítették el a 19–20. századi sajtótörténet témaköréből, amelyek megjelenése 2014-ben várható.

Az intézet könyvtárának könyv és CD állománya 2013-ban 170 tétellel gyarapodott és 65 tétel külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45 403 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnerének száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként, (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 324 kötetet adott az intézet saját kiadványaiból.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

MTA KFB könyvpályázat: T/1107/2013 (KFB-025/2013) az Életmód és Tradíció sorozat 11. kötetének publikálása: Paládi-Kovács Attila: *Munkák, emberek, hiedelmek a Bódva mentén*. Budapest: MTA BTK. (2013) 2013. január 1. – 2014. január 31. A tárgyévre vonatkozó szerződésállomány: 710 000 Ft utófinanszírozással.

MTA KFB könyvpályázat: KFB-093/2013 az Ethno-Lore, az MTA BTK NTI évkönyv XXX. kötete megjelenésére 2013. január 1 – 2013. december 31. A tárgyévre vonatkozó szerződésállomány 700 000 Ft.

Magyar Tudományos Akadémia Posztdoktori Kutatói Program 24 hónapnyi határozott idejű posztdoktori kutatás (2013. szeptember 1.–2015. szeptember 1.) Kutatási téma: Budapesti kisegyházakhoz csatlakozó cigány személyek és közösségek mentalitás és életmódváltásának a vizsgálata.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Berta Péter – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán – Szemerényi Ágnes (szerk.): Ethno-Lore, az MTA BTK Néprajzi Intézetének évkönyve, XXX. Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 433 pp. (2013)
2. Dagnosław Demski – Ildikó Sz. Kristóf – Kamila Baranieczka-Olsewska (eds.): Competing Eyes. Visual Encounters with Alterity in Central and Eastern Europe. Budapest: L'Harmattan, 546. pp. (2013)
3. Hoppál Mihály: Shamans and Symbols: Prehistory of Semiotics in Rock Art. Budapest: International Society for Shamanistic Research XVI. 130. pp. 85 pictures. (2013)
4. Iancu Laura: Vallás Magyarfaluban. Néprajzi vizsgálat. /Studia Ethnologica Hungarica XVII./ Budapest – Pécs: L'Harmattan – PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék. 448. pp. (2013)
5. Magyar Zoltán: Őrségi mesék és mondák. /Magyar Népköltészet Tára XV./ Budapest: Balassi Kiadó, 265 pp. + 24 kép (2013)
6. Mészáros Csaba: Tekintély és bizalom: Kultúra és társadalom két szibériai faluközösségben. Budapest – Pécs: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – PTE BTK Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék – L'Harmattan, 362 pp. (2013)
7. Paládi-Kovács Attila: Munkák, emberek, hiedelmek a Bódva mentén. Szerkesztette: Báti Anikó, /Életmód és Tradíció 11./ Budapest: MTA BTK. 259 oldal + 32 oldal képmelléklet, (2013)
8. Sántha István – Tatiana Safonova: Culture Contact in Evenki Land: A Cybernetic Anthropology of Baikal Region. Boston: Global Oriental, Leiden: Brill, 184 pp. (2013)
9. Balogh Balázs – Borsos Balázs: Zur gegenwärtigen Situation der ungarischen Ethnologie. Institutionen – Forschungsrichtungen – interdisziplinäre Beziehungen. In Alzheimer, Heidrun – Doering-Manteuffel, Sabine – Drascek, Daniel – Treiber, Angela (Hrsg.): Ungarn. Jahrbuch für europäische Ethnologie, Dritte Folge 8. Ferdinand Schönigh: Paderborn et al., 9–16. (2013)
10. Báti Anikó: The Return of the Wood-fired Baking Oven in Hungary. In Lysaght, Patricia (ed.): The Return of Traditional Food. Lund: Lund University. 118–127. (2013)
11. Berta Péter: Classification struggles, moral criticism and the interethnic trade of prestige goods between two Romanian Roma groups. Journal of Consumer Culture, 13(3): 337–365. (2013)
12. Deák Éva: Study, Store and Share Unpublished Primary Sources. The Example of the Parallel Archive, In Clavert, Frédéric – Noiret, Serge (eds.): L'histoire contemporaine à l'ère numérique – Contemporary History in the Digital Age. Bern; Berlin; Brussels; Frankfurt am Main; New York; Oxford; Wien: P.I.E.: Peter Lang, 83–93. (2013)
13. Каталин Юхас: Запах тела и аромат чистоты в культуре обитателей «самого веселого барака»: Венгрия, 1960–1989 годы. [Body-Odour-Cleanliness within the

“Happiest Barracks”, Hungary 1960–1989] Теория Моды / Fashion Theory, Nr. 26, (Winter 2012–13; published: January 2013). 339–363, 457. internetes közzététel: <http://www.nlobooks.ru/node/2978> (2013)

14. Sz. Kristóf Ildikó: Witch-Hunting in Early Modern Hungary. In Brian P. Levack (ed.): *The Oxford Handbook of Witchcraft in Early Modern Europe and Colonial America*, Oxford etc: Oxford University Press, 334–355. (2013)
15. Paládi-Kovács Attila: Időrend, kronológia, periodizáció az európai etnológiában. (Akadémiai székfoglaló előadások sorozata) Budapest: MTA Titkársága, 28 pp. (2013)
16. Somfai Kara Dávid: Religious Traditions among the Kazakh and Kirghiz (Chapter 3 Islamised Shamanism in Central Asia). In Zarcone, Thierry – Hobart, Angela (ed.): *Shamanism and Islam*. London: Tauris. 47–57. (2013)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
RÉGÉSZETI INTÉZET

1014 Budapest, Úri u. 49.; 1250 Budapest, Pf. 14
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6719
e-mail: benko.elek@btk.mta.hu; honlap: www.archeo.mta.hu
igazgató: Benkő Elek

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A Régészeti Intézet egyszerre igyekszik megfelelni az egyetemes régészeti kutatás igényeinek és kihívásainak, valamint a magyarországi régészeti emlékanyagra épülő adatgyűjtés és tudományos feldolgozás közfeladatának. Része a tág értelemben vett történettudományi kutatásoknak, ugyanakkor sajátos forrásanyaga fokozódó mértékben igényli a multidiszciplináris, természettudományi megközelítésmódot.

A 2013-tól új koncepció szerint dolgozó Régészeti Intézet a régészeti korok csaknem teljes spektrumát felöleli, ezért fontos következő évekre is áthúzódó feladat az egyes korszakok, illetve kutatott témák között kialakult aszimmetriák enyhítése, a túl szerteágazó témák nagyobb kutatási irányokba, projektekbe történő koncentrálása. Fontos feladat volt, hogy a hagyományos régészeti korszakokon és kutatási témákon átnyúló, több kutatót és intézményt bevonó munkákhoz megfelelő pályázati háttérrel biztosítsunk. Fel kellett mérnünk a *Magyarország Régészeti Topográfiája* sorozat folytathatóságát és korszerűsítésének lehetőségét partnerintézmények bevonásával és a környezettörténeti kutatások további bővítésével, egyben a munkálatokhoz szükséges térinformatikai laboratórium és roncsolásmentes lelőhely-diagnosztika alapfeltételeinek megteremtésével. A munkánkat alapvetően segítő könyvtár, adattár és restaurátorműhely korszerűsítése, az Archeogenetikai Laboratórium fejlesztésének és középtávú kutatási koncepciójának kidolgozása sem várható magára. Kiemelt hazai partnereinkkel együttműködési szerződések segítségével szorosabbra fontuk kapcsolatunkat. Az intézet 2013-ban is nyomatékosan törekedett arra, hogy fiatal munkatársai tudományos fokozatot szerezzenek (12 futó PhD-program), és megfelelő tudományos környezetet teremtsen az MTA doktora cím elnyeréséhez is (két pályázat).

Eredményeink nemzetközi színvonalú, idegen nyelvű évkönyvben (*Antaeus*), tudományos folyóiratban (*Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*) és monográfia sorozatban (*Varia Archaeologica Hungarica*) történő rendszeres közzététele a megfelelő színvonalú nemzetközi jelenlét záloga, amit saját eszközökkel (publikációs pályázatokkal) csak esetlegesen lehet megoldani. Ehhez az MTA határozottabb állásfoglalására és a folyóiratok szerkesztési feladatait átvevő kutatóközpont segítségére is szükség lesz a jövőben.

Az intézet folyamatosan jelen van az egyetemi képzésben és több doktori iskola munkájában, e munka „láthatóvá”, egyben eredményesebbé tétele fontos és időszerű feladat.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Ősrégészeti témacsoport

A témacsoport a Kr. e. 6–1. évezredet, a neolitikumtól a vaskorig terjedő időszakot vizsgálja.

Az újkőkori munkacsoport kiemelt kutatási feladata a Balkán és Közép-Európa között fontos közvetítő szerepet játszó Dél-Dunántúl régiójának komplex tanulmányozása. A vizsgálatok egy hazai és három nemzetközi projekt keretében folytak. Alsónyék-Bátaszék európai jelentőségű lelőhelye tekintélyes mennyiségű alapadatának rendszerezése folyamatos és jól szervezett, tudományterületeken átívelő munkát követel már évek óta, mely OTKA-támogatással és az MNM Nemzeti Örökségvédelmi Központtal (MNM NÖK) kötött együttműködés keretében valósul meg. A dél-dunántúli lelőhelyek minél teljesebb abszolút kronológiai keltezése a European Research Council (ERC) által támogatott, a Cardiffi Egyetem és az English Heritage által koordinált európai kutatási programban valósul meg. A Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) támogatásával, a mainzi Johannes Gutenberg Egyetemen közösen folytatott bioarcheológiai programban az intézet koordinálásával közel 600 Kárpát-medencei újkőkori csontvázból vett minta archeogenetikai, izotópgeokémiai és abszolút kronológiai módszerekkel való elemzése új távlatokat nyit a térség és a korszak kutatásában. A vizsgált időszak települési hálózatainak tanulmányozását a frankfurti Römisch-Germanische Kommission (RGK) munkatársaival együttműködésben végzett geofizikai felmérések tették lehetővé. A Kalocsai Sárközben végzett korábbi kutatások eredményeit egy Oxfordban megjelent tanulmánykötetben mutatták be. Közép-Európa egyik legnagyobb középső újkőkori települését korábban szintén az intézet tárta fel Balatonszárszó-Kis-erdei-dűlő lelőhelyen. Idén egy kitűnő minőségű PhD-dolgozatban a település szerkezetét és tagabb összefüggésrendszerét mutatták be.

A Kárpát-medence kora és késő rézkori társadalmainak elemzése kapcsán két, a temetkezések vizsgálatán alapuló monográfia előmunkálatai készültek el. OTKA-támogatással folyamatban van a pilismarót-basaharci temető komplex feldolgozása, valamint Balatonöszöd-Temetői dűlő lelőhelyet bemutató monográfia angol nyelvű változatának elkészítése.

A bronzkori munkacsoport 2013-ban elnyerte egy 2014-ben induló projekthez az OTKA-támogatását, s benyújtottak egy Lendület-pályázatot. Az MTA Wigner Fizikai Kutatóközponttal kialakított új együttműködésen belül lehetőség nyílik a Kr. e. 3500 és 1500 között készült réz- és bronztárgyak vizsgálatára. A kelet felől Alföldre érkező, kurgánok alá temetkező népesség két lelőhelyét a Visegrádi Alap támogatásával megvalósuló nemzetközi projekt résztvevőjeként tarták fel. A bronzkort bevezető időszak jelenlegi kutatási eredményeit 7 ország kutatói által írott 13 tanulmányt tartalmazó kötetben foglalták össze. Az intézet bronzkori település kutatási programja több mikrorégió vizsgálatát tűzte ki célul. Bolyai Kutatási Ösztöndíj keretein belül valósult meg a Nyugat-Dunántúl bronzkori történetének tanulmányozása. A közép-magyarországi régióban jelenleg a Duna két oldalán a Benta völgyében és a kakucsi mikrorégióban folynak kutatások amerikai, lengyel és német partnerekkel. A Benta-völgyi vizsgálatokat a Wenner-Gren Alapítvány (USA), a kakucsi kutatást a Lengyel Kutatási Alap támogatja. A központi és nem-központi településeken végzett terepbejárások és nagyfelületű geofizikai felmérések alapján kiválasztott lelőhelyeken feltárásokat is végeztek. A települési hálózatok és hierarchiák tanulmányozása mellett kiemelt célkitűzés az egykori házak és háztartások megismerése, és mindezek által a bronzkori tájhasználat és társadalom rekonstruálása.

A vaskor kutatásában folyamatos az intézet egykori sopron-krautackeri ásatásának nemzetközi együttműködésben megvalósuló feldolgozása. Idén a temetkezések antropológiai elemzése készült el.

Ókori és népvándorlás kori régészeti témacsoport

Az ókori és népvándorlás kori kutatások témaköreit az akkulturáció kérdésköre kapcsolja össze. A kutatók egyaránt nagy figyelmet fordítottak a klasszikus ókor világtörténelmi jelentőségű emlékeire és a Kr. u. 1. évezredben a Kárpát-medencében letelepedett barbár népek hatalmi szervezetének kiépülésére.

Fontos könyv született az egyiptomi műemlékek utóéletéről a nagy ókori metropoliszokban, Alexandriában és Rómában. Egy másik monográfia első ízben szembesíti a Hérodotoszi „adatokat” a 21. század eleji nubiológia ismeretanyagával.

Előrehaladt az ókori kultuszépületek 3D számítógépes rekonstrukciós módszerrel történő elemzése, elsősorban az olympiai Zeusz-templom keleti oromcsoportja kapcsán. A kutatások kiterjedtek a Zeusz-templom létesítése körülményeinek vizsgálatára, az építési költségek megállapítására és az itteni kultikus gyakorlatra.

Egy 30 éve zajló nemzetközi projekt keretében folytatódott a San Potito-i (Itália, AQ) római császári villa és környezetének kutatása, illetve az itteni kerámialeletek feldolgozása. Az intézetben hagyományosnak számító császárkori kerámia kutatás a savariai Izsik-szentély, a budaörsi vicus, és Aquincum legkorábbi katonai tábora területéről származó terra sigillata anyagra is kiterjedt.

A késő ókori régészet szempontjából kiemelkedő jelentőségű Mediterraneum térségét intézeti kutatások is érintették a kora bizánci kikötőváros, Szinópe/Sinop (Törökország) régészeti hagyatékának feltárása kapcsán, amire egy OTKA PD-projekt támogatásával, intézeti részvétellel, a sinopi Régészeti Múzeum vezetésével került sor. Az avar kor régészete szempontjából fontos, hogy ez a projekt elvégezte a Kárpát-medencei sírokban talált kora bizánci, kelet-mediterrán eredetű amforák feldolgozását is. Egy hosszú távú nemzetközi program (RGZM) a késő antik/kora bizánci temetkezési szokások vizsgálatát célozza az egész Kelet-Mediterraneum térségében.

Nemzetközi együttműködés segíti a szőládi langobard temető multidiszciplináris feldolgozását. A projekt célja a Pannoniában letelepedő langobardok régészeti és embertani hagyatékának kutatása, különös tekintettel a közösség tagjainak kulturális és biológiai eredetére, társadalmi tagozódására, etnikai és kulturális identitására. E téren tanulságosnak bizonyult a langobardokhoz került késő antik színesfémedények elemzése, amivel e tárgyaknak az új környezetben megváltozott társadalmi szerepét ismerhettük meg.

Monografikus feldolgozás készül az újabb leletanyag ismeretében a kora avar korszakban a betelepülő keleti nomád avarok és a helyi népesség (germánok, romanizáltak, bizánciak) együttéléséről, integrációjáról, az avar hatalmi szervezet kiépüléséről. Egy másik kutatás és kézirat az Avar Kaganátus és a langobard Itália 7. század közepétől megélnékölt kapcsolataira összpontosít, különös tekintettel a kulturális csere formáira, az áruk, technológiák, szokások mozgására és az e mögött meghúzódó emberi cselekvési formákra.

Az intézet munkásságában újak számító fegyverrégészeti kutatások, az avar kor, illetve a honfoglalás kor fegyvereire (kardokra és íjakra) összpontosítottak. Az avar kori fegyverekről angol nyelvű monográfia kézírata született, amelyet metallográfiai vizsgálatok egészítenek ki.

A Karoling-kor emblemikus lelőhelyén, Zalavár-Várszigeten sikeres ásatási idény zárult, egy 9. századi kőfalas palota maradványainak feltárásával. Az MNM szakembereivel közösen végzik a zalavári leletanyag feldolgozását, s elkészült az ott élt előkelők életmódjára rávilágító asztali díszkerámia klasszifikációja. Befejezéséhez közeledik a Hadrianus- és a Mária-templomok körüli egymással összeérő temetők sírjainak és a sírokban talált leletek katalógusának elkészítése. A kutatások témavezetője az év során megvédte *Pannónia a Karoling-korban* című akadémiai doktori értekezését.

Honfoglalás kori, középkori és kora újkori régészeti témacsoport

A témacsoport által vizsgált kérdések a magyar honfoglalás korától (ill. részben annak előzményeitől) a kora újkorig terjednek, tág európai, esetenként eurázsiai kitekintéssel.

Az intézet folyamatosan részt vesz a honfoglalás kori leletkorpusz köteteinek szerkesztési munkálataiban, a lelőhely-hitelesítésben és anyagfeldolgozásban (övszeretek, kerámia leletek). Egy 2013-ban alakult munkacsoport OTKA-projekt keretében a 7/8–11. századi, tehát az avar kortól a késő Árpád-korig terjedő időszak településmaradványai kataszterét készíti elő. Ez utóbbi munka jelen szakaszában alapvetően Hajdú-Bihar megye területére összpontosít. Nemzetközi együttműködéssel (Mainz) külön kötet készül a legkorábbi pénzzel keltezett honfoglalás kori temetkezésekről. A honfoglalás kori fegyverzet kutatása új anyagfelvétellel, valamint a kísérleti régészet és a tudományos rekonstrukció eredményeivel gyarapodott.

Több munkatárs orosz-magyar expedíció keretében egy magyar őstörténeti vonatkozású lelőhely, a dél-uráli Uelgi-tó melletti 8–12. századi temető feltárásán vett részt. Dolgoztak továbbá a Solt-Tételhegyen azonosított Árpád-kori lelőhelyen, valamint az MNM Mátyás Király Múzeumával közösen Visegrád–Sibrikdomb Árpád-kori hatalmi centruma ásatásán.

A balkáni, illetve az itáliai kapcsolatok kérdését érinti Magyarország 11. századi egyházi építészetének átfogó kutatása, különös tekintettel a formálódó Magyar Királyságban is jelen levő bizánci és itálóbizantin kulturális hatásokra.

Helyszíni gyűjtőmunka folyt a székely rovásírás középkori és kora újkori emlékei korpuszának összeállítása érdekében.

A középkori Magyarország központi régiójának királyi központjai, királyi alapítású egyházi intézményei kutatása keretében OTKA-támogatással folytatódott a Pilis-hegység térsége középkori emlékeinek vizsgálata és szisztematikus feldolgozása, környezetrégészeti szempontok és természettudományi módszerek bevonásával, így a dömösi prépostság, a pilisi ciszterci és a kesztölc-klastrompusztai pálos kolostor területén. Ez utóbbi helyen a káptalanterem feltárása a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen kötött együttműködési keretszerződés alapján történt.

A „medium regni” területének régészeti-történeti-művészettörténeti kutatási eredményeiről tanulmánykötet állt össze. A királyi udvar lakáskultúrája mellett a főnemesi, nemesi várak, paloták, kúriák egykori belső berendezése, konyháinak és ellátásának kérdése önálló kutatási területté vált. A távolsági kereskedelem és a kulturális kapcsolatok számos vonatkozását érintő kályhacsempe- és kerámiakutatás több önálló publikációt eredményezett.

OTKA-programok keretében folytatódott két Tolna megyei késő középkori lelőhely (Ete mezőváros és Ócsény-Oltovány castelluma) történeti és régészeti emlékeinek feldolgozása,

valamint az ország több területének szisztematikus légi felderítése és fényképezése, középkori települések, elpusztult templomok és erődítmények azonosítása érdekében.

A hódoltság kori, illetve kora újkori anyagi kultúra kutatásában az elmúlt másfél évtizedben nagy előrelépés történt, jelentős részben az intézet és együttműködő partnereinek munkája nyomán. A 2013-as kutatások – részben OTKA-támogatással – a török kori kerámiaemlékekre, az oszmán-török fémedényekre, a hódoltsági területekre került nyugati importkerámia kérdésére, a kisázsiai díszkerámiára és a Dráva-vidéki középkori és török kori emlékekből kiindulva a regionalitás vizsgálatára koncentráltak.

A témacsoport egyik kutatója megvédte a honfoglalás kori tematikájú PhD-disszertációját.

Bioarcheológiai és környezetrégészeti témacsoport

A csoportba tartozó, széles kutatási spektrumot képviselő kollégák munkája szervesen kapcsolódik a többi témacsoportban folyó kutatásokhoz, eredményeik ugyanakkor önálló kutatási témákat is generálnak. A témacsoport több tagja vesz részt egyetemi oktatásban és doktori képzésben (paleoantropológia, archeozoológia, molekuláris biológia, földtudományok).

Az Archeogenetikai Laboratórium munkáját főként egy alsónyéki neolitikus sírcsoport DNS-analízise, illetve a 10. századi adatbázis és egy avar kori csoport mintáinak ellenőrző vizsgálata határozta meg. A 10. századi adatbázisban szereplő eredmények teljesen új értelmezési lehetőséget kínálnak a régészeti kutatás számára az ún. kiscsaládi jellegű honfoglalás kori temetők tekintetében. Sor került egy vörsi sírcsoport DNS-vizsgálatára a paleoszerológiai módszer használhatóságának ellenőrzéseként, ezek a vizsgálatok a szerológiai módszerekkel elért korábbi eredményeket nem támasztották alá.

Az SZTE Embertani Tanszék doktorandusza folytatta egy neolit sírcsoport TBC-irányú molekuláris patológiai vizsgálatát. Egy PhD-hallgató elkészítette egy sorozat csont- és fogminta mtDNS-vizsgálatát egy nyitrai 10. századi temetőből. Sor került a nemzetközi langobard projekt mintavételeinek lebonyolítására a firenzei Laboratori di Antropologia doktoranduszával. A laboratórium szakértőként vett részt egy mitokondriális háttérű idegrendszeri betegség vizsgálatában. A munkatársak a laborban folyó munkák bemutatásával bekapcsolódtak a CEU nyári egyetemi kurzusába.

A laboratórium eszközparkját 2013-ban sikerült fejleszteni (DFG-pályázat, MTA infrastruktúra-pályázata). A 2013. év tapasztalatai is megerősítették azt a tényt, hogy a laboratórium nemzetközi szintű eszközparkjának kihasználásához a 2 fős laboratóriumi alapszemélyzet kevés.

A paleoantropológiai kutatások keretében egy kutató megvédte PhD-doktori értekezését az alsónyéki lengyeli temetkezések témájában. Elkészült Budakeszi neolitikus temetkezéseit tárgyaló kézírata, ismertette az alsónyéki specifikus fertőzőes (TBC) tüneteket mutató újkőkori csontvázat, továbbá vizsgálatokat végzett rézkori és avar népességeken. A kutatócsoport másik tagja elkészítette egy kulcsfontosságú fenékpusztai germán temető feldolgozását, részt vett a (már említett) magyar őstörténeti vonatkozású oroszországi, a dél-uráli Uelgi tó melletti, 8–12. századi temető feltárásán, szakértői munkákat végzett kriminalisztikai ügyekben.

Az archeozoológiai kutatások keretében a régészeti korú madárcsontok nemzetközileg is elismert szakértője új OTKA-pályázata támogatásával végezte el több bronzkori és rézkori lelőhely állatcsont anyagának vizsgálatát, valamint részt vett az alsónyéki neolitikus lelőhely maradványainak meghatározásában. Egy fiatal kutatói ösztöndíjas archeozoológus az alsónyék-bátaszéki lelőhelykomplexum hatalmas volumenű állatcsontanyagának elemzését végzi.

A környezet-régészeti kutatások az intézet munkájának igen fontos részét teszik ki. A régészeti lelőhelyeken feltárt földminták, kagylók, iszapolással nyert szerves maradványok lehetővé teszik a vizsgált régiók éghajlat- és környezet-történeti rekonstrukcióját. A témacsoport egyik tagja az ősrégészeti munkacsoport által végzett geofizikai felmérések koordinálását végezte el.

Dokumentációs és Műtárgyvédelmi témacsoport

A Régészeti Intézet Adattára őrzi és fejleszti az intézet tudományos tevékenységét dokumentáló adatbázist. Emellett több olyan gyűjteményt is gondoz, amely a magyar régészettudomány egészét szolgálja, így a kiemelkedő jelentőségű térképtárat, negyedmillió lelet fotóit, leltárkönyvmásolatokat és a rendkívül széles körű szakirodalmi adatgyűjteményt. Az adatbázisok a szerzői jogok betartása mellett az intézmény dolgozóin túl hazai és külföldi kutatók számára is hozzáférhetőek, pótolhatatlan háttérrel biztosítva ezzel számos kutatási program számára. 2013-ban befejeződött a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Térképtáráról ajándékba kapott 2258 db 1:10 000-es méretarányú EOTR térkép leltározása. A fotóműhelyben a beszámoló évében 1971 db publikációs minőségű felvétel készült el; a tárgyév fontos tanulsága, hogy a fotós kapacitást mindenképpen növelni kell. A TTM Embertani Tárában végzett kutatáshoz szükséges közel 1300 fényképes karton szkennelését, a restaurált régészeti leletek szállítás előtti fényképezését és a szállításhoz kapcsolódó adminisztrációt az Adattár munkatársai végezték, míg a fényképek retusálása és a publikációs minőségű grafikai és szerkesztési munkák a grafikus csoport feladatát képezik. A grafikus műhely munkáját 2013 óta két nagyobb teljesítményű új számítógép segíti.

A restaurátor műhelyben egész évben két kiemelkedő jelentőségű lelőhely, az alsónyéki neolitikus temető, és az MNM-mal együttműködésben készülő, 2014-ben megnyíló kiállításon bemutatásra kerülő Karoling-kori zalavári ásatás leleteinek restaurálása folyt.

Az MTA BTK Régészeti Intézet Könyvtára

A Régészeti Intézet könyvtárában sikerült megvalósítani néhány olyan újítást, amely alapvető változásokat hozott a könyvtár életében. Az informatikai háttér fejlesztésének keretében a felszerelés két olvasói géppel gazdagodott, így lehetővé vált, hogy az olvasók önállóan használhassák az elektronikus katalógust, valamint a JSTOR adatbázisát. A könyvraktár polcainak átalakításával megszűnt a könyvek leborulásával járó balesetveszély.

A könyvtár csereállománya 2 intézeti kiadvány, a Békés megyei mikrorégió egy részét feldolgozó *Varia Archaeologica Hungarica* 28-as kötetének, valamint *A középkori Székelyföld I-II.* című könyv összesen 6 000 000 Ft értékű példányaival bővült. A postázás akadályosításával kapcsolatos problémák sajnálatos módon ebben az évben sem oldódtak meg. Sok cserepartner nem kapta meg ezeket a köteteket, mivel az erre a célra kapott összegek nem fedezték a költségeket. Így – noha a cserekapcsolatok erősítése és fenntartása továbbra is létszükséglete a könyvtárnak, tekintve, hogy könyvgyarapodásának jelentős része (a 2013. évi gyarapodásának a 80 %-a) ebből a forrásból ered – ebben az évben is több, évtizedes

együttműködés szakadt meg. Alapvetően a cserekapcsolatok fenntartását, az ügymenet fejlesztését szolgálta az év folyamán lezajlott csereállomány revízió is.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet hagyományosan hangsúlyt fektet arra, hogy tudományos eredményei a társadalommal való párbeszédben is megjelenjenek. Ennek érdekében részt vesz az egyetemi képzésben, régészeti és kultúrtörténeti kiállítások rendezésében, megnyitásaiban, kiállítási katalógusok és ismeretterjesztő kiadványok szerkesztésében, továbbá az örökségvédelem munkájában. A társadalommal folytatott párbeszéd része a hazai tudományos közéletben végzett sokrétű munka is.

A korai élelemtermelés és a táplálkozási szokások, az ősi növény- és állatfajok kutatása, a klimatikus viszonyok, a helyiek és a bevándorlók viszonya, a mentalitás és életmód változásai és a technikai innovációk (köztük a korai évezredek építészet) vizsgálata olyan aktuális, mai társadalmunk számára is fontos kérdésekre ad válaszokat, mint például a környezeti változásokra adott emberi, közösségi reakciók.

Az ókor és a népvándorlás kor (kora középkor) kiemelt, a társadalom számára is fontos kérdése az akkulturáció, azaz annak vizsgálata, hogy a Kárpát-medencébe érkező új népek (irániak, germánok, sztyeppei nomádok) az új környezetre, a nagy civilizációk közvetlen közelségére miként válaszoltak, kultúrájukat, nyelvüket és hagyományaikat miként és mennyiben őrizték meg, és miként hatott világukra a hellenisztikus és római mediterráneum, Bizánc, illetve a Meroving és Karoling Nyugat-Európa.

Ezek a mozzanatok olyan nagy társadalmi érdeklődést kiváltó kérdéseknél is jelentősek, mint a magyar honfoglalás és előzményei, a középkori székelyek és a székely rovásírás kutatása.

Középkori és kora újkori vizsgálatok számos közérdeklődésre számot tartó kérdéskörhöz kapcsolódnak, így a Pilis-hegység középkori emlékeihez, a Gertrúd-féle királynégyilkossághoz (1213), a középkori királyi, főúri rezidenciákhoz és belső berendezésükhöz, a török kor emlékeihez, valamint városaink kora újkori előzményeihez és a polgárosodás felé mutató leletanyagához, a középkori ember és a természeti környezet viszonyához stb. Több munkatárs részt vett az MTA BTK által szervezett magyar őstörténeti konferencián és a Székelyföld történetét a nagyközönségnek igényesen bemutató kötet előkészítésében, a szentendrei Ferenczy Múzeum Gertrudis-konferenciáján.

A bioarcheológiai témacsoport a neolitikum (helyiek és bevándorlók azonosítása, a TBC korai megjelenése), továbbá a népvándorlás kor, a magyar őstörténet és a középkor terén olyan munkákat végzett, amelyek a közmédia érdeklődését ismételten felkeltették.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet összesen öt nemzetközi, valamint négy hazai tudományos rendezvényt szervezett önállóan, illetve együttműködő partnerekkel. A hazai rendezésű események közül országosan kiemelkedő jelentőségűek voltak az *Avar kori régészeti kutatások* és az *Új bioarcheológiai kutatások az újkőkori Kárpát-medence népességtörténetéről* címmel megrendezett konferenciák. A nemzetközi rendezvények közül általános elismertség övezte az Európai Régészek Szövetségének (EAA) Pilsenben megrendezett éves gyűlésén az intézeti újkőkori,

bronzkoros és bioarcheológiai munkacsoportjainak tagjai által szervezett szekciókat (*The bioarchaeology of the neolithic Carpathian Basin, Landscapes of Complexity in Bronze Age Central Europe*). A további nemzetközi rendezvények a Deutsche Forschungsgemeinschaft, illetve a European Research Council által támogatott bioarcheológiai és abszolút kronológiai témájú kutatási programok műhelybeszélgetései voltak. Az intézet munkatársai hazai közgyűjteményekkel karöltve időszaki kiállítások rendezésében vettek részt Szentendrén és Alsónyéken.

Az intézet 19 külföldről érkezett és 1 hazai vendégkutatót fogadott hat hónapnál rövidebb időre. Az intézet munkatársai közül 10 kutató végzett külföldi szakmai munkát összesen 12 intézményben (Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein; Babeş-Bolyai Egyetem, Kolozsvár; Cseljabinszk Tartományi Múzeum; Csíki Székely Múzeum, Csíkszereda; DAI Eurasien-Abteilung, Berlin; Dél-Urali Egyetem Régészeti Gyűjteménye Cseljabinszk; Freie Universität, Berlin; Ludwig-Maximilians-Universität, München; RGK, Frankfurt; RGZM, Mainz; Sinop Arkeoloji Müzesi; Zentralinstitut für Kunstgeschichte, München; Ludwig-Maximilians-Universität, München). Ebből egy hat hónapi külhoni tudományos tevékenységet takar. 12 hazai intézményben 6 szakemberük dolgozott vendégkutatóként (ATOMKI, Ionnyaláb Kutatóintézet, Debrecen; Balassa Bálint Múzeum, Esztergom; Budapesti Történelmi Múzeum, Budapest; Déri Múzeum, Debrecen; Ferenczy Múzeum, Szentendre; Jósa András Múzeum, Nyíregyháza; Katona József Múzeum, Kecskemét; Koszta József Múzeum, Szentes; Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest; Móra Ferenc Múzeum, Szeged; Petőfi Múzeum; Aszód, Szent István Király Múzeum; Székesfehérvár).

Rendszeres felsőoktatási tevékenységet 7 kutató végez (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem; Pécsi Tudományegyetem; Babeş-Bolyai Tudomány-egyetem), akik összesen 21 elméleti és 17 gyakorlati kurzust tartottak a 2012/13. tanév II. félévében és a 2013/14. tanév I. félévében. Alkalmi oktatói tevékenységről hat további munkatárs tudott beszámolni. Doktori iskolákban törzstag, külső alapító tag 7 kutató. Az intézet 6 szakembere összesen 11 BA/BSc, 18 MA/MSc hallgató szakdolgozati témavezetője, valamint szintén témavezetőként járulnak hozzá 28 PhD-hallgató doktori disszertációjának elkészültéhez.

Az ősrégészeti témacsoport korábbi vezetője, szeptember 1-től a németországi Römisch-Germanische Kommission igazgatója lett, de az intézetben folyamatban lévő kutatási programjait továbbra is irányítja. Két kutatót a Deutsches Archäologisches Institut levelező tagjainak sorába választott.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Migráció és kulturális változások a bronzkori Kárpát-medencében. / OTKA K 108597 / 2014.01.01.–2017.12.31. / 22 355 000 Ft. A kutatás során az intézet kutatóiból és további együttműködő intézmények szakértőiből álló kutatócsoport olyan közösségek vizsgálatát tervezi, amelyeknél a temetkezési szokások, a településszerkezet változása, vagy az anyagi kultúra elemeinek hagyományos régészeti elemzése új, „idegen” népcsoportok megjelenését feltételezi. A régészeti elemzés mellett az utóbbi két évtizedben az emberi csontmaradványok vizsgálatára kidolgozott újabb módszerek alkalmazását tervezik, például paleopatológiai és a stabilizotópos elemzéseket.

Studies on local metal production of the Carpathian Basin from the Late Copper Age until the Middle Bronze Age (3500–1500 BC). / 2013.09.01–2014.08.31. / laboridő. Az MTA Wigner

Fizikai Kutatóközpont pályázatán elnyert támogatásra épülő projekt célja a rézkor vége és a középső bronzkor vége (Kr. e. 3500–1500) közötti évszázadokban a mai Magyarország területén földbe került réz- és bronztárgyak roncsolásmentes vizsgálata a nyersanyagot és a készítésestechnikát érintő kérdések megválaszolására.

Christianization and Burial: Changing Culture in Changing Societies / MTA posztdoktori pályázat / 2013.09.01–2015.08.31. / 2 762 400 Ft. A projekt célja a Kr. u. 1. évezred Kárpát-medencei kereszténységének kiválasztott régészeti forrásanyagon nyugvó áttekintése. A vizsgáltok fókuszában a temetkezések állnak, s a „keresztény temető”, ill. „keresztény temetkezés” kimutathatóságát tárgyalja, elsősorban a templom és a temetkezések kapcsolatának alakulásán, illetve a keresztények mellékletadási szokásainak vizsgálatán keresztül. A Kárpát-medencei leletanyag kontrolljaként elsősorban a késő ókori kelet-mediterrán térség vizsgálata a kitűzött cél.

Pest megye őskori és középkori várai. / OTKA K 108756 / 2014–2017 / 9 147 000 Ft. A Magyarország Régészeti Topográfiája program Pest megyei kutatásaiból kinövő alapkutatás folytatása hagyományos módszerekkel (terepbejárás, ásás, geodéziai felmérés) és szisztematikus légi felderítéssel.

A Régészeti Intézet Archeogenetikai laboratóriumának fejlesztése. / MTA infrastruktúra-pályázat / 2013–2014.06.30. / 9 100 000 Ft. A fejlesztés az MTA BTK RI Archeogenetikai laboratóriumában található géldokumentációs rendszer és lamináris boxok felújítására irányul, célja a laboratórium hatékonyabb működésének biztosítása.

A Régészeti Intézet restaurátor műhelyének fejlesztése. / MTA infrastruktúra pályázat / 2013–2014.06.30. / 3 900 000 Ft. A fejlesztés az intézet restaurátor műhelyében működő fémrestaurálási technológiai felület felújítását célozza.

A Régészeti Intézet Archeogenetikai laboratóriumának akkreditációja. / MTA BTK főigazgatói pályázat / 2013-2014.06.30. / 10 000 000 Ft. A pályázati keret személyi jellegű, dologi és beruházási költségeket is tartalmaz, amelynek segítségével a jelzett határidőn belül elkészül az Archeogenetikai laboratórium működtetésének teljes protokollját.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Jankovich B. D., Szatmári I.: Régészeti kutatások az alföldi mikrorégió területén. Budapest: Archaeolingua (2013) In *Varia Archaeologica Hungarica* / Bálint Cs. (sorozatszerk.); 28. (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
2. Bánffy E. (with contributors): *The Early Neolithic of the Danube – Tisza Interfluve, Southern Hungary.* Oxford: Archaeopress (2013), BAR International Series 2584, Archaeolingua Central European Series 7. (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.)
3. Bíró Á.: Dating (with) weapon burials and the »Waffenwechsel«. A preliminary report on new investigations of the so-called Viking-Age swords in the Carpathian Basin from a chronological point of view. In: B. Tobias (szerk.) *Die archäologie der frühen Ungarn. Chronologie, Technologie und Methodik.* Internationaler Workshop des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften und des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz in Budapest am 4. und 5. Dezember 2009. Mainz: Römisch-

- Germanisches Zentralmuseum (2012) 191–218.(RGZM – Tagungen Band 17.) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/8954>)
4. Bollók Á.: ‘Byzantine Mission among the Magyars in the later 10th century?’. In M. Salamon, M. Wołoszyn, A.E. Musin, P. Špehar, M. Hardt, M.P. Kruk, A. Sulikowska-Gąska (szerk.) Rome, Constantinople and newly-converted Europe. Archaeological and historical Evidence. Vol. II Kraków–Leipzig–Rzeszów–Warsawa: Polish Academy of Sciences, GWZO (2012 [2013]) 131–144.(U źródeł Europy Środkowo-wschodniej/Frühzeit Ostmitteleuropas 1,2) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/8180>)
 5. Csiky G.: Az avar közelharci fegyverek története - Funkcionális megközelítés. Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából, Új sorozat VI–VII. (XVI–XVII.): 71–91, 1–6. (2011–2012; [2013]) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/7878>)
 6. Csósz A., Mende B. G., Langó P.: Археогенетические исследования материалов салтовской и древневенгерской культур (Archaeogenetic researches of Saltovska and ancient Hungarians culture). In: Старожитності Лівобережного Подніпров’я 2012. Kiev: Institut Arheologii Nacional'noi Akademii nauk Ukraini (2012 [2013]) 94–101. (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/7939>)
 7. Gál E.: Pathological changes in bird bones. In: L. Bartosiewicz (szerk.) Shuffling nags – lame ducks. Tracing disease in archeozoology. Oxford: Oxbow (2013) 216–237. (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/8186>)
 8. Honti Sz., Horváth T. (szerk.): Balatonőszöd–Temetői dűlő (M7/S-10) lelőhely őskori településrészei. A középső rézkori, a késő rézkori és a kora bronzkori településrészek. Digitális kiadás – dupla DVD. / The prehistoric settlement parts of Balatonőszöd–Temetői dűlő. The Middle Copper Age, the Late Copper Age and the Early Bronze Age settlements. Miskolc–Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet (2013) (dupla DVD) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/2959>)
 9. P. Fischl K., Kiss V., Kulcsár G., Szeverényi V.: Transformations in the Carpathian Basin around 1600 B.C. In: H. Meller, F. Bertemes, H. R. Bork, R. Risch (szerk.) 1600 – Cultural change in the shadow of the Thera-Eruption? Halle: Landesamt für Denkmalpflege und Archäologie Sachsen-Anhalt – Landesmuseum für Vorgeschichte (2013) 355–372. (Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle Band 9.) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/7925>)
 10. Köhler K.: Ergebnisse der anthropologischen Untersuchungen zweier spätneolithischer Bestattungen in Alsónyék. In: Anders A., Kulcsár G. (szerk.) Moments in Time. Papers Presented to Pál Raczky on His 60th Birthday. Budapest: L’Harmattan (2013) 401–405. (Ősrégészeti Tanulmányok / Prehistoric Studies I.) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/8952>)
 11. V. Heyd, Kulcsár G., Szeverényi V. (szerk.): Transitions to the Bronze Age. Interregional Interaction and Socio-Cultural Change in the Third Millennium BC Carpathian Basin and Neighbouring Regions. Budapest: Archaeolingua (2013) (Archaeolingua Main Series 30.) (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 12. M. Jaeger, Kulcsár G.: Kakucs-Balla-domb. A Case Study in the Absolute and Relative Chronology of the Vátya culture. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, 64: 289–320 (2013) (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/7928>)
 13. Langó P.: The Study of the Archaeological Finds of the Tenth-Century Carpathian Basin as National Archaeology: Early Nineteenth-Century Views. In: P. J. Geary, Klaniczay G. (szerk.) Manufacturing Middle Ages Entangled History of Medievalism in Nineteenth-

- Century Europe. Leiden–Boston: Brill (2013) 397–418. (REAL-link: <http://real.mtak.hu/id/eprint/7944>)
14. A. Whittle, Anders A., A. R. Bentley, P. Bickle, L. Cramp, Domboróczki L., L. Fibiger, J. Hamilton, R. Hedges, Kalicz N., Kovács Zs. E., Marton T., Oross K., Pap I., Raczky P.
 3. Hungary. In: P. Bickle, A. Whittle (szerk.) *The First Farmers of Central Europe. Diversity in LBK Lifeways*. Oxford: Oxbow Books (2013) 49–100. (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 15. Sümegi P.: Chapter 10. Pre-Neolithization: Reconstructing The Environmental Background to Life Way Changes in the Late Mesolithic of the Carpathian Basin. M. O. Baldia, T. K. Perttula, D.S. Frink (szerk.) *Comparative Archaeology and Paleoclimatology. Socio-cultural responses to a changing world*. Oxford: Archeopress (2013) 109–117. (BAR International Series 2456) (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 16. Takács M.: Die Frage der Herrschaft in der mittelalterlichen Siedlungsarchäologie Ungarns. *Ruralia*, 9: 407–422. (2013) (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 17. Török László: Egyiptom és utókora Alexandriában és Rómában: két előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Ókortudományi Intézetében. Budapest: Gondolat (2013) (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 18. Török L.: Aspects of Late Antique Art in Egypt. In: F. Feder, A. Lohwasser (szerk.) *Ägypten und sein Umfeld in der Spätantike: Vom Regierungsantritt Diokletians 284/285 bis zur arabischen Eroberung des Vorderen Orients um 635–646: Akten der Tagung vom 7.–9. 7. 2011 in Münster*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag (2013) 13–58. (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)
 19. Vida T.: Raumkonzepte der Awaren und Byzantiner und deren Auswirkungen im unteren Donaubecken im 6.–7. Jahrhundert. In: Sv. Hansen, M. Mayer (szerk.) *Parallele Raumkonzepte*. Berlin-Boston: Walter de Gruyter GmbH (2013) 307–323. (Berlin Studies of the Ancient World 16.) (REAL-link: jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik)

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6755; fax: (1) 224 6756
e-mail: titkarsag@tti.hu; honlap: www.tti.btk.mta.hu
igazgató: Fodor Pál

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A 2012. január 1-jén érvénybe lépett akadémiai szervezeti átalakítás és intézeti igazgatóváltás eredményeként 2013-ban, az előző évhez hasonlóan, a folyamatosság és a változás egyszerre jellemezte az intézet működését. A korábbi eredményekre építve az intézet 2013-ban is az alapvető kézikönyvek készítését, az államalapítástól 1990-ig terjedő időszak egyetemes történeti összefüggésekbe ágyazott magyar történetére vonatkozó alapkutatások végzését (különös figyelemmel a forráskiadásra), az eredmények szakszerű, széles körű (külföldi és hazai) publikálását és a magyar társadalom történeti gondolkodásának formálását tekintette legfontosabb feladatainak. Az intézet e feladatokat azzal teljesíti, hogy hosszú távra tervezett alapkutatásokat végez és biztosítja az infrastruktúrát a kutatási eredmények gyors és magas színvonalú publikálásának elősegítéséhez. Rendezvényei (intézeti előadások, műhelytanácskozások, fiatal kutatók fóruma) a folyamatban lévő és lezárt kutatásokról szóló beszámolókkal és műhelyvitákkal, újonnan megjelent művek bemutatásával, kisebb és nagyobb konferenciákkal járulnak hozzá e feladatok ellátásához. Hagyományainak megfelelően az intézet biztosítja a magyarországi központi történettudományi intézmények és folyóiratok (MTA Történettudományi Bizottsága, Magyar Történelmi Társulat, Századok, Történelmi Szemle, Világtörténet, The Hungarian Historical Review) működésének infrastrukturális hátterét és a szakma nemzetközi intézményeivel való kapcsolattartást.

A változtatás fontos eleme az, hogy az egyéni kutatások mellett nagyobb hangsúlyt kapott a csoportos, projektkeretekben végzett munka. A projektek a történettudomány nagy nemzetközi témáihoz illeszkednek, és megvalósításukhoz egyre több a magyar és nemzetközi pályázatokon elnyert forrás. Legsikeresebb közülük a Lendület pályázat keretében a magyar politikatörténetben különös fontosságú uralkodókoronázások és a Szent Korona históriájával kapcsolatos 2012-ben indult kutatás. Az év során különösen sok energiát fordítottak az idegen nyelvű (angol, francia, német, olasz, horvát, szerb, szlovák) publikációkra, így új angol nyelvű szakmai folyóiratuk 6 számát tették közzé.

Az intézet lényeges célkitűzése társadalmi súlyának növelése és a nyilvános történelem (public history) szakavatott befolyásolása. Ennek elsődleges eszköze az internet és az intézeti honlap, amely 2012-ben megújult és azóta naprakészen frissül. Nem csupán az intézetben zajló kutatókról és kutatásokról, hanem konferenciákról és a nemzetközi, valamint a hazai történetírást foglalkoztató aktuális kérdésekről is tudósít. A honlap meghatározó véleményformáló kíván lenni mind a szűkebb szakmát, mind a közvéleményt érdeklő történeti kérdésekben.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A középkori témacsoport leglátványosabb eredménye a Római Magyar Akadémiával és a neves Viella Kiadóval együttműködve megjelentetett olasz nyelvű tanulmánykötet, amely a magyar Anjou-kor történetét mutatja be az olaszul olvasóknak. Az igen kedvező szakmai visszhangot kiváltó kötet különös jelentőségét az adja, hogy Olaszországban a magyar középkor történetére vonatkozó hasonló könyv 1938 óta nem jelent meg. A *The Hungarian Historical Review* 2013. évi 2. számában az angol nyelvterület számára foglalták össze az Anjou-kor történetére vonatkozó új alapvető kutatási eredményeiket. Horvát kollégákkal együttműködve tettek közzé Zágrábban tanulmánykötetet a késő középkori Bosznia történetéről.

A témacsoportban folyó Anjou-kori kutatások további kiemelkedő eredménye az I. Károly magyar király uralkodásának időszakát bemutató monográfia, melynek szlovák nyelvű kiadását is előkészítették. A témacsoport forráskiadási munkálatainak része a Szapolyai-oklevéltár első kötete, amely a magyar késő középkor egyik legjelentősebb családjának ma már nem létező levéltárát magyarországi, szlovákiai és romániai levéltárakban őrzött oklevelek alapján rekonstruálja, a több mint hatszáz dokumentum közzétételével jelentősen bővítve a késő középkor magyar történetére vonatkozó kiadott levéltári források körét. A témacsoport gazdaságtörténeti kutatásainak eredményeit 2013-ban új alapvető kutatásokra épített monográfia fémjelzi. A kötet egyfelől a középkori gazdaságtörténet egy mindeddig méltatlanul háttérbe szorult elemét, a vámok és a vámszedés történetét dolgozza fel a teljesség igényével 1342-ig, másfelől közreadja a vámszedőhelyek, továbbá a vámmenteséggel rendelkező települések, valamint a révek és a hidak adattárát, így alapozva meg további kutatásokat.

A kora újkori témacsoport alapvető kutatásokat összegző nagymonográfiát tett közzé a neves erdélyi diplomata, Harsányi Nagy Jakab karrierjéről. A könyv első ízben nyújt mikrotörténeti jellegű betekintést az Erdélyi Fejedelemség 17. század közepi bonyolult külpolitikai kapcsolatrendszerébe. Kismonográfia tekinti át a törökkori Pécs egyik fontos emléke, az Idrisz baba-türbe történetét, egy másik kismonográfia pedig a 350. évforduló alkalmából a költő és hadvezér Zrínyi Miklós 1663-ban játszott katonai szerepét, a török háború egyik meghatározó eseményét tisztázta. Hosszabb távú kutatási projekt eredménye egy tanulmánygyűjtemény a Balkán-félsziget katolikus egyház- és kereskedelem-történetéről.

A forráskiadványok sorából kiemelkedik a Bél Mátyás-témacsoport munkájának eredményeként Trencsén vármegye leírásának – Szlovákiában is pozitív visszhangot kiváltó – publikálása. A magyar történetírás klasszikus hagyományait folytatja Kazinczy Ferenc elemi népiskolai királyi tanügyi inspektor hivatali levelezésének közzététele, valamint a 18. század végi késő felvilágosodás egyik kevésbé ismert, de jelentős képviselője, a szepességi származású pedagógus és evangélikus lelkész, Jakob Glatz egyik fiatalkori munkájának kiadása, mely részben a korabeli Magyarország egyes részeinek útleírászerű bemutatása, részben a Habsburg-kormányzat és a magyar nemesség, valamint a hazai protestáns közép- és felsőfokú oktatás éles kritikája.

Horvát, román és holland szakemberekkel együttműködve két angol nyelvű tanulmánykötetet tettek közzé neves külföldi kiadók gondozásában (*Brill* és *The Isis*). Az egyik angol tanulmánykötet az Oszmán Birodalom európai vazallusállamainak összehasonlítását végezte

el, a másik pedig a kora újkori oszmán–európai kapcsolatokat vonta széles körű vizsgálat alá. Szlovák akadémiai társintézményükkel együtt szlovák nyelvű interdiszciplináris tematikájú tanulmánykötetet jelentettek meg a Thurzó család történetéről.

A *The Hungarian Historical Review* két kora újkoros számot jelentetett meg. A REFO500-projekt keretében a reformáció magyarországi kutatásának friss eredményeit szerkesztették csokorba. A Bethlen-évfordulóhoz kapcsolódva pedig a nagy erdélyi fejedelem európai kapcsolatrendszerére vonatkozó új alapkutatói eredményeket összegező tanulmányokat gyűjtöttek egybe. Ezek a publikációk is szerepet játszhatnak a korai újkori magyar történelem nemzetközi megismertetésében, miközben a Thurzó-kötet – az újonnan indult Korridor folyóirat mellett – elősegítheti a legfontosabb magyar kutatások szélesebb körű szlovákiai bemutatását.

Az újkori témacsoport új, nagy összegű OTKA-projekt keretében átfogó, a nacionalizmus-kutatás legújabb irányait szem előtt tartó kutatásba kezdett a magyar nemzettudat történetéről. A munka bázisa az újkori történelmi témacsoport, jóllehet a teljes BTK-ra kiterjed a projekt hatálya. Ez a projekt korábbi közös, koncentrált kutatásokra épül, így például ennek jegyében szerveztek a 19. századi levelezés témáját áttekintő műhelykonferenciát. A másik komoly eredményt hozó esemény az Eötvös József és Szalay László születési évfordulói alkalmából szervezett műhelykonferencia volt *Politika és autonómia* címmel. Az előadók mindenekelőtt arra törekedtek, hogy új szempontok és kevésbé ismert vagy eddig ismeretlen források bevonásával hívják fel az Eötvös- és Szalay-kutatás fehér foltjaira a figyelmet.

Sok évtizedes alapkutatói eredményeit tette közzé a *Nemesi birtokviszonyok az úrbérrendezés korában* című mű, amely a történelmi statisztikai feldolgozás és a rendezett forráskiadás ötvözte. A több mint 1500 oldalas kétkötetes mű a történelmi Magyarország 44 megyéje 7600 helységének birtoklási adatait tartalmazza. A kézikönyv minden eddiginél pontosabb képet ad a késő feudalizmus nemességének rétegződéséről: országos szinten először szolgál megbízható statisztikai adatokkal a birtokviszonyokról.

A *Nép, nemzet, zsidó* címmel megjelent tanulmánykötet kulcsfogalmakat vizsgál e fogalmak sokféle (köznapis, tudományos, művészeti) reprezentációjának elemzésén keresztül. A könyv fő tézise: a címben szereplő kulcsfogalmak nem egy már eleve adott, egyúttal változatlan jelentéssel bíró valóságot írnak le (vagy fejeznek ki metaforikusan), hanem ők ruházzák fel a valóságot változó és egyidejűleg is többértelmű jelentéssel.

A Horthy-korszak témacsoport kutatói több, sokéves kutatások eredményeit összefoglaló monográfiát publikáltak. *Magyar nemzetiszocialisták* című monográfiájuk az 1930-as években kibontakozó magyarországi új szélsőjobboldali mozgalom pártjait, politikusait, sajtóját és politikai törekvéseit mutatja be. A könyv áttekinti az eddigi kutatásokat és elvetve mind az apologetikus, mind a diabolizáló értékeléseket, kimutatja, hogy ez az irányzat Magyarországon – ellentétben Németországgal vagy Olaszországgal – egészen 1944 novemberéig több, egymással hol összefogó, hol vetélkedő frakcióból állt. A könyv jelentősen árnyalja a magyar nemzetiszocialisták és a hagyományos magyar politikai elit közötti kapcsolatrendszerre vonatkozó ismereteinket. A Horthy-korszak vezető rétegeinek tárgyszerű megismerését mélyíti el a magyar királyi csendőrség vezetőiről közzétett munkájuk is. Több tanulmányt publikáltak a magyarországi deportálások 1941. évi első hullámáról, valamint a Horthy-korszak szellemi életéről és kultúrpolitikájáról, különös tekintettel az akkori történelmi és emlékezetpolitikára. Magyar és orosz nyelvű írásokban is elemezték a magyar–

orosz/szovjet viszony propagandisztikus bemutatását a kommunista korszak agitációs tevékenységében. Rövid, de átfogó életrajzot tettek közzé Szálasi Ferencről.

A Horthy-korszak témacsoport tagjai az 1919 és 1945 közötti időszak belpolitika-, társadalom-, eszme- és hadtörténete mellett különösen sokat foglalkoznak a Magyarországgal szomszédos államok és az ott élő magyar kisebbségek történetével. Ez utóbbi témakörhöz kapcsolódott 2013-as publikációik és konferencia-előadásaik jelentős része.

Továbbra is a kutatások középpontjában áll a magyarországi zsidóság 1930–40-es évekbeli helyzetének bemutatása, különös tekintettel a holokausztra. Együttműködés alakult ki a témacsoport egyik munkatársa és a rochesteri Nazareth College egyik kutatója között, ami közös kutatási programot és publikációkat eredményezett 2013-ban.

A témacsoport közreműködésével négy jelentősebb tudományos rendezvény valósult meg. 2013 januárjában a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeummal közös szervezésben a magyar királyi 2. honvéd hadsereg Don menti harcainak, tragédiájának 70. évfordulóján tartott, nagy szakmai és sajtóvisszhangot kiváltott konferencia bemutatta a legújabb kutatási eredményeket. Székesfehérvár városának történetével foglalkozott a másik nagy konferencia, a harmadik pedig, amelyet a Károli Gáspár Református Egyetemen közösen szerveztek, az 1913 – az utolsó békeév címet viselte. Ugyancsak a témacsoport munkatársainak aktív közreműködésével jött létre a Bethlen Istvánt és korát bemutató konferencia, melynek az országgyűlés felsőháza adott helyet.

A jelenkortörténeti témacsoport tagjainak fő kutatási területe Magyarország, Kelet-Közép-Európa és a nemzetközi kapcsolatok második világháború utáni története, valamint az 1945 utáni Magyarország, különösen a Kádár-korszak társadalomtörténete. Nemzetközi projektek keretében három nemzetközi konferenciát rendeztek Budapesten. 2013. június 13–15. között került sorra a *Catastrophe and Utopia. Central and Eastern European Intellectual Horizons 1933 to 1958 (Katasztrófa, utópia és az értelmiség kilátásai Közép- és Kelet-Európában 1933–1958 között)* című konferencia a jénai Friedrich-Schiller-Universität, Imre Kertész Kolleg társrendezésével. A tanácskozás egyik fontos megállapítása volt, hogy az értelmiségiek nem csupán szemlélői vagy elszenvedői voltak a drasztikus társadalmi átalakításoknak, hanem aktív formálói is a folyamatoknak a kollaboráció, alkalmazkodás, ellenállás és az ellenzéki szerep révén. A kelet-közép-európai tapasztalatok összehasonlításából kiderült, hogy a számos hasonlóság mellett az egyes időszakok korántsem párhuzamos módon zajlottak az egyes országokban.

Szintén a kelet-közép-európai kommunista diktatúrák összehasonlító társadalomtörténete volt a témája 2013. június 20–22. között a *Physical Violence and State Legitimacy in Late Socialism (Fizikai erőszak és állami legitimitás a késő szocialista korszakban)* című konferenciának, melyet a jelenkorkutatás másik rangos német műhelye, a Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam társrendezésével szerveztek Budapesten. A konferencia egyik fontos eredménye, hogy integrálja az erőszakról és a kommunista korszakról szóló társadalomtörténeti diskurzusokat. Ezzel új értelmezési keretbe helyezi a rendszer legitimitációjának vizsgálatát, szakítva azzal az elbeszélésmóddal, miszerint minden történeti folyamat szükségszerűen a rendszerváltás irányába hatott.

A témacsoport legjelentősebb idejű nemzetközi rendezvényére *Memory of Everyday Collaboration with the Communist Dictatorships in Eastern Europe (A mindennapi kollaboráció emlékezete a kelet-európai kommunista diktatúrákban)* címmel 2013. október 23–26. között került sor. A téma iránti nagy érdeklődés miatt később bekapcsolódott a

rendezésbe a budapesti Szlovák Intézet, Cseh Centrum és Lengyel Intézet, ahol a témáról kerekasztal-beszélgetést rendeztek angol nyelven. A tizenegy országból (Magyarország, Egyesült Államok, Anglia, Németország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Horvátország, Románia, Szerbia) érkező 24 előadó két fő témakörben tartott előadásokat: 1) hogyan változott azoknak az intézményeknek a funkciója Kelet-Közép-Európában, melyek a kollaboráció és az állambiztonság forrásainak őrzésére jöttek létre; 2) hogyan befolyásolta a mindennapi kollaboráció az egyes társadalmi csoportok tapasztalatait és a történelmi szereplők életpályáját.

Elkészült el és jelent meg a *Magyar-francia kapcsolatok, 1945–1990* című kötet, amely azon túl, hogy e kapcsolatok legfontosabbnak ítélt dokumentumait közli, kismonográfia terjedelmű bevezetőben összegzi a kutatás eredményeit. A kötetben közölt francia belügyi források közül kiemelendők a francia rendőrségnek az 1956-os magyar emigrációról írt tanulmányai és a prefektusok havi jelentéseinek belügyminisztériumi összefoglalói, amelyek kitűnő források a francia közvéleménynek az 1956-os magyar forradalom nyomán tanúsított magatartására.

További publikált eredmények születtek a magyar–amerikai, magyar–román, magyar–német, magyar–orosz és magyar–kínai kapcsolatok kutatása terén. Az amerikai–magyar kapcsolatok kutatása terén fontos eredmény a rendszerváltás történetének vizsgálata az amerikai–magyar kapcsolatok nézőpontjából. Számos először használt forrás segítségével bizonyították, hogy a Bush kormányzat ellenezte a szovjet érdekszférába tartozott kommunista rendszerek gyors leépítését.

Az intézet volt igazgatója, az MTA volt elnöke által vezetett tudománytörténeti témacsoport folytatta *A magyar történettudomány történetének adattára* című, az OTKA által is támogatott projekt munkálatait, és részt vett szakmai rendezvények tudománytörténeti tematikáinak kidolgozásában is. A kutatóközpont őstörténeti konferenciáján szervezte az őstörténeti historiográfiai szekciót, előkészítette az MTA II. osztálya által szervezett Kosáry-émlékülés tematikáját, részt vett a Népfőiskolák országos Benda Kálmán-émlékkonferenciájának előkészítésében, önállóan szervezte a *Magyar történettudomány kisebbségben* című konferenciát.

2013-ban az intézet kiadványaként megjelent és nagy nemzetközi visszhangot kapott a *Magyarok és szerbek. Együttélés, múltfeltárás, megbékélés. / Hungarians and Serbs. Coexistence, Revealing the Past, Reconciliation* című kétnyelvű kötet, amely a 2011. szeptember 30-án tartott nemzetközi konferencia előadásait tartalmazza.

Az egyház történeti kutatócsoport a 18–20. századi nemzeti, egyháztartományi, egyházmegyei és a katolikus nagygyűlések feldolgozását tűzte ki célul. A program közel féldőnél, de még javában az alapkutatásnál tart, hiszen igen sok bel- és külföldi levéltár anyagát kell átnézni ahhoz, hogy a témát kielégítően feltártnak tekinthessük. A legelőrébb a kalocsai és az esztergomi főegyházmegye anyagaival tartanak: az előbbinél elkészült az 1863-as és az 1928-as zsinat elemzése, az esztergomi főegyházmegye esetében az 1858-as tartományi és az 1860-as egyházmegyei zsinat feldolgozása is. A kutatócsoport egyik külső tagja már sikeresen publikálta az 1848-as erdélyi zsinatról írt monográfiáját. Lezárult az 1945 és 1948 közötti püspökkari konferenciák jegyzőkönyveinek forráskiadásra történő előkészítése.

Kiemelendő az új angol nyelvű folyóirattal kapcsolatos tevékenység. A *The Hungarian Historical Review* (az *Acta historica Academiae Scientiarum Hungaricae* című folyóirat 2012-ben indult új folyama) az egyetlen olyan folyóirat, amely kifejezetten magyar történelemmel

foglalkozik angol nyelven évente négy lapszámban. Ezáltal elérhetővé teszi a nemzetközi tudományos világ számára a magyar történettudomány legújabb eredményeit, olyan magyar és nemzetközi kutatásoknak biztosít fórumot, amelyek érthetőbbé teszik a magyar és közép-európai történelem mélyebb összefüggéseit. A folyóirat élénkíti a párbeszédet a térségünkkel foglalkozó hazai és külföldi kutatók között. A folyóirat ennek függvényében olyan történettudományi vitáknak is teret nyújt, melyek nemcsak a nemzetközi történetírásban, hanem a közös múlt miatt térségünkben is érdeklődésre tartanak számot. A megjelenő tanulmányok hozzájárulnak a térséggel kapcsolatos külföldi egyetemi oktatás szakszerűbbé válásához is. A lapban megjelenő cikkek a nyomdai megjelenés után fél évvel a folyóirat honlapjáról (www.hunghist.org) ingyenesen letölthetők. A recenziók megjelenéskor azonnal bekerülnek a nemzetközi www.recensio.net online adatbázisba (ennek aloldala: <http://www.recensio.net/rezensionen/zeitschriften/hungarian-historical-review/hungarian-historical-review>), ahonnan ingyenesen letölthetők. A cikkek – szerződés alapján – megjelenés után egy évvel elérhetők a rangos JSTOR és EBSCO nemzetközi adatbázisokból is. A cikkeket az MTA intézményeiben dolgozók részére – külön megkeresésre – azonnal hozzáférhetővé teszik a www.hunghist.org honlapon keresztül ingyenes login adásával. Már az indulás évétől számos print és online előfizetővel rendelkeznek.

A folyóirat következő számai jelentek meg 2013-ban összesen másfélezer oldalon:

Volume 1 Issue 1-2 2012: Urban History

Volume 1 Issue 3-4 2012: Migration History (Special Editor: Sándor Horváth)

Volume 2 Issue 1 2013: Reformations (Special Editor: Gabriella Erdélyi)

Volume 2 Issue 2 2013: Angevin History (Special Editor: Tamás Pálosfalvi)

Volume 2 Issue 3 2013: Ethnicity (Special Editor: Sándor Horváth)

Volume 2 Issue 4 2013: Bethlen: the Prince of Transylvania (Special Editor: Teréz Oborni)

b) Tudomány és társadalom

Az intézetben folyó alapkutatások eredményei hozzájárultak a magyar közvéleményt napjainkban foglalkoztató történeti kérdések megismeréséhez és széles körű megismertetéséhez az őskortól a Kádár-korszakig. Az intézet munkatársai ugyanis kutatómunkájuk mellett ez év során is jelentős mértékben vették ki részüket a szakmainál szélesebb közvéleményt foglalkoztató történeti kérdések tisztázására irányuló ismeretterjesztő tevékenységből. Ennek a tevékenységnek jelentős eredménye az Árpád-kor történetét összefoglaló rövid szintézis, mely az egyik legnehezebb műfaj, a gyerekeknek szóló ismeretterjesztés révén járul hozzá a tudományosan megalapozott nemzeti önismeret kialakításához. Ezen túlmenően az intézet tagjai jelentős számú ismeretterjesztő írást publikáltak, illetve előadást tartottak 2013 folyamán, gyakran határon túli magyar közösségek felkérésének téve eleget. Számos rádiós és televíziós műsor szakértőiként gyakran szerepelnek a nyilvánosság előtt. Különösen hallgatott a Magyar Rádió *Regényes történelem* című sorozata.

Nem keresett társadalmi nyilvánosságot kapott az intézet az év folyamán, amikor az MTA elnökének utasítására szakértői véleményeket kellett készítenie azon önkormányzatok részére, amelyek nem tudták eldönteni, hogy közterületeik egyes névadóinak tevékenysége kapcsolódott-e önkényuralmi rendszerek létrehozásához és működtetéséhez. Az erre vonatkozó törvény értelmezésében elfogadott akadémiai szerepvállalást az Akadémián belül és kívül is igen sokan bírálták. Hasonló jellegű, de kevés nyilvánosságot kapott feladatot vállalt egyik munkatársuk a Vidékfejlesztési Minisztérium Földrajzinév-bizottságának tagjaként.

A társadalmat megszólító intézeti tevékenységek közül ebben az esztendőben mindenekelőtt a Bethlen Gábor-évforduló sokrétű, nagy figyelmet kapott rendezvényei és a Lendület Szent Korona Kutatócsoport szakmai felfedezései emelkedtek ki (az utóbbiakról külön beszámoló is készült). A fejedelem 400 éves trónra lépése alkalmából a kora újkori témacsoport tagjai több konferencián (Budapest, Kolozsvár, Sopron stb.) vettek részt, melyek közül kiemelkedik a *Bethlen Gábor és kora* című nemzetközi tudományos tanácskozás (Kolozsvár, 2013. október 24–26). Ezen kívül – a Magyar Nemzeti Levéltár szeptember elejétől látható kamara-kiállítása mellett – november 12-én a Magyar Nemzeti Múzeumban kiállítás nyílt a fejedelem uralkodásának időszakáról (egyik kurátora szintén intézeti munkatárs volt), amelyet először ugyanitt (november 19.), majd a Magyar Tudományos Akadémián (november 25–26.) emlékkonferencia követett.

A Lendület Szent Korona Kutatócsoport által újonnan felfedezett nemzeti kincsek és a székelység történetjének vizsgálata több alkalommal is igen nagy publicitást kapott. Az előzőek például három ízben is egy napon át vezető hírként szerepeltek az Origo címlapján. Ugyanígy lett vezető hír az egyik munkatársuk és külső kollégája által adott hosszú interjú Vámbéry Ármin életútjáról. Az intézethez kötődik a Magyarország történetét és értékeit bemutató legfrissebb népszerűsítő vállalkozás történeti részének összeállítása is.

A munkatársak többsége televízió- és rádióműsorok rendszeres szereplője, és számos ismeretterjesztő előadással is szerepet vállaltak a kutatási eredmények népszerűsítésében mind idehaza, mind a határon túli magyarság körében, Béctől Léván és Nagyváradon át Kolozsvárig. Moszkvában és Rómában dolgozó munkatársaik szintén fontos szerepet játszanak a magyar tudomány és kultúra hatékony nemzetközi képviselésében. Egyik munkatárs a New York-i Columbia University vendégprofesszoraként szervezte meg a *The Cultural Legacy of Transylvania* című, három előadásból álló rendezvényt, amelynek a New York-i Magyar Főkonzulátus, a Columbia Egyetem Harriman Intézete és a New York-i Román Kulturális Központ adott helyet, és amelyen két munkatársuk tartott előadást.

A társadalmat intenzíven foglalkoztató jelenkor-történeti témákat elemző konferenciáikról is számos híradás jelent meg. Különös figyelmet keltett a kommunista rendszerekkel folytatott mindennapi kollaboráció kérdésköre, valamint a *Háborús társadalom, háborús traumák 1938–1948* című konferencia, amely a hagyományos korszakhatár szándékos átlépésével új értelmezési keretbe helyezte a második világháború alatti magyar társadalom történetét.

Az intézeti munkatársak számos szakmai szervezetben (Magyar Történelmi Társulat, MTA Történettudományi Bizottság, különböző vegyes bizottságok, OKTV–Történelem Szakbizottság), illetve számos folyóirat szerkesztőbizottságában és a történelemtudományt támogató alapítvány kuratóriumában töltenek be tisztségeket.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet feladatának tartja, hogy áttekintéssel rendelkezék a magyar történetkutatás egészéről, hogy elősegítse a különböző műhelyek közötti eszmecserét, hogy infrastruktúrájával és teljes szellemi kapacitásával támogassa a szakma országos szervezetei munkáját, és hogy összefogja és szervezze a történész világkongresszusok magyar részvételét. Az intézet ezért szoros kapcsolatot tart fenn valamennyi jelentős magyarországi történettudományi kutatóhellyel. Az év során nyolc olyan rendezvényt tartottak, amelyek egy-

egy nagyobb kutatási terület újabb eredményeit tekintették át (őstörténet, középkorkutatás, Zrínyi-kutatás, a készülő székely történeti szintézis, Horthy-korszak, Balkán-kutatás).

Az intézet átlagosan havi négy-öt, különböző típusú szakmai rendezvényt szervezett. Legrangosabb az *Intézeti előadások* sorozata, ebben két intézeti és két külföldi szakember szerepelt. Különösen nagy szakmai visszhangra talált a reformkor politikai nyelveit vizsgáló előadás.

Az intézet számos konferenciát szervezett nemzetközi fórumokkal közösen. Ezek közül kiemelendők a Vámbéry Ármin emlékkonferencia és a jeni egyetemmel, valamint a European Network of Remembrance and Solidarity és a budapesti cseh, lengyel és szlovák kulturális intézetekkel közösen szervezett jelenkortörténeti konferenciák.

A hazai és a külföldi tudományos kapcsolatokat erősítette a kolozsvári Bethlen-konferencia (október 24–26.). Két munkatársuk tartott előadást a bloomingtoni Indiana University Hungary on the Border-land of Two Powers: the Habsburgs and the Ottomans elnevezésű szimpóziúmán.

Az intézet ez évben is alaposan kivette részét a reformáció 500. évfordulója alkalmából és a kutatók és kutatásaik összekapcsolása céljából szervezett REFO500 nemzetközi alapítvány és konzorcium ez évi magyarországi rendezvényeiből. Az intézet tagjai ezenkívül több nemzetközi összehasonlító projektben vettek részt (pl. European Network of Remembrance and Solidarity, Visegrad Fund, Fulbright Program, Woodrow Wilson Center, Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam). Bekapcsolódtak továbbá a Zentrum für Zeithistorische Forschung *Physical Violence and State Legitimacy in Late Socialism* című kutatási projektjébe.

Az intézeti munkatársak 2013-ban közel 20 országban tartottak előadásokat jelentős nemzetközi rendezvényeken. Különösen intenzív volt a kutatók részvétele a környező országokban (Szlovákiában, Romániában, Horvátországban) tartott konferenciákon, többször a helyi akadémia szervezésében. Így például mind magyar, mind szlovák értelmiségi körökben igen pozitív visszhangot keltett az egyik munkatársuk által szervezett *Fikció és valóság, szimbólum és politikum. A szlovák–magyar közös múlt konstruált elemei* című konferencia.

Az év során új kapcsolatokat építettek ki spanyol történészekkel (egyik munkatársuk tagja lett a Red de Investigación: La facción española. Las relaciones de la Casa de Austria a través de grupos informales elnevezésű, 2013-ban létrehozott nemzetközi kutatócsoportnak), ami elősegítheti a magyar történetírás eddigi csekély spanyolországi jelenlétének erősítését és főként a Habsburg–spanyol–osztrák–magyar történeti kutatások összekapcsolását.

Hasonlóan eredményes kapcsolatépítést folytattak Franciaországban, melytől a legfontosabb magyarországi kutatási eredmények ottani megjelentetése, francia professorok magyarországi szerepeltetése és a francia–magyar történész kapcsolatok további erősítése várható. Ennek a munkának meghatározó állomása volt 2013. április 9-én a neves francia történészprofesszor, Jean Bérenger előadása az intézetben, valamint a Sorbonne (Paris IV) történeti intézetével közös publikációs terv kidolgozása az Histoire, Economie et Société folyóirat számára, továbbá a Nantes-i Egyetem CRHIA kutatóközpontjával való együttműködés elindítása és 2014. májusi közös konferenciájuk előkészítése a szentgotthárdi csata 350. évfordulója alkalmából.

A közös kínai–magyar hidegháború-történeti kutatások keretében Budapesten jártak a Kínai Társadalomtudományi Akadémia képviselői, akikkel megállapodtak a további együttműködésről.

Meg kell említeni végül a munkatársak hazai és külföldi folyóirat-szerkesztőségeiben kifejtett aktív tevékenységét. A legfontosabb szerkesztőbizottsági vagy szerkesztőségi tagságok nemzetközi lapoknál: *Austrian History Yearbook*, *Archivum Ottomanicum*, *Časopis Matice moravske*, *Dimensioni e Problemi della Ricerca Storica*, *Ekonomska i ekohistorija*, *The Hungarian Historical Review*, *Review of Croatian History*, *Journal of Turkish Studies*, *Opera historica*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Podravina*, *Scrinia Slavonica*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti*, *Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, *Zeitschrift für internationale Freimaurerforschung*, A hazai folyóiratok közül említendő: *Acta Orientalia*, *Hadtörténelmi Közlemények*, *Keletkutatás*, *Lymbus*, *Rubicon*, *Múlt-kor*, *Századok*, *BUKSZ*, *Történelmi Szemle*, *Turul*, *Urbs Várostörténeti Évkönyv*, *Világtörténet*, *Korall*, *Tanulmányok Budapest Múltjából* című évkönyv. A kutatók hazai (pl. *L'Harmattan*, *A múlt ösvényén*) és külföldi könyvsorozatok (pl. Berlin, *Edition Ungarische Geschichte*) sorozatszerkesztőiként szintén növelik az intézet nemzetközi tudományos beágyazottságát.

A munkatársak tanulmányai és könyvfejezetei jelentős részben vezető európai és hazai folyóiratokban láttak napvilágot, így például a cambridge-i *Journal of Ecclesiastical History*, a római *Rivista di Studi Ungheresi*, a francia *Revue d'histoire diplomatique*, az örmény kutatások egyik vezető fóruma, a *Haigazian Armenological Review*, *Galéria: Ročenka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*, *Hungarian Studies*, *Metropolitan Museum Journal*, *Revue historique des armes*, illetve *Aetas*, *Fons: Forráskutatás és Történeti Segédtudományok*, *Hadtörténelmi Közlemények*, *Keletkutatás*, *Korunk*, *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, *Magyar Sion*, *Öt kontinens*, *Soproni Szemle*, *Történelmi Szemle*, *Századok*, *Világtörténet*, *The Hungarian Historical Review*. Ugyanez igaz a könyvfejezetekre és gyűjteményes kötetekre is. Többen publikáltak angolul a neves Brill kiadó, a német Böhlau–Oldenbourg konzorcium, a Franz Steiner és LIT Verlag kötetében, a Törökországban vezető szakmai fórumnak számító *The Isis Press*, a szlovákiai *Pro Historia* kiadványaiban, az oroszországi Nestor kiadó II. Rákóczi Ferenc-kötetében.

Az intézet munkatársai hazai és nemzetközi (bilaterális) tudományos testület tagjaiként és vezetőiként, kuratóriumokban (*European Science Foundation*, *EURIAS*, *Imre Kertész Kolleg*, *Jena*, *Willy Brandt Zentrum*, *Wroclaw*, *Romanian Research Council*) és tudományos tanácsokban dolgoznak. Többen tagjai az MTA Történettudományi Bizottságának és akadémiai történész vegyes bizottságoknak (magyar–bolgár, magyar–szerb, magyar–szlovák, magyar–török stb.). A Magyar Történelmi Társulat több vezetője az intézet munkatársa. Rendszeresen segítik a külföldi magyar kulturális intézeteket tanácsadással és előadók küldésével.

Munkatársaik folyamatosan oktatnak valamennyi jelentős magyarországi egyetemen, több doktori iskolában vesznek részt, külön megállapodás keretében működnek közre az ELTE BTK történelem államvizsgáin; opponensként, bizottsági tagként dolgoznak a tudományos minősítés fórumain és a hazai tudományos pályázatok elbírálásában, az OTKA, TÁMOP, Nemzeti Kiválóság Program, az Akkreditációs Bizottság és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj tisztségviselőiként és szakértőiként. Egy munkatárs a komáromi Selye János Egyetemen, két munkatárs az Egyesült Államokban, az Indiana Egyetemen és a New York-i Columbia Egyetemen oktatott.

Egy kolléga Akadémiai Ifjúsági Díjban részesült, igazgatójukat a Török Történelmi Társaság (Türk Tarih Kurumu) tiszteleti tagjává és az Academia Europaea tagjává választották. Intézeti munkatárs látja el az OTKA Történettudomány–Tudomány- és Technikatörténet zsűri elnöki tisztét, nyugdíjba vonult munkatársuk pedig a Holokauszt Dokumentációs Központ kuratóriumi elnöki feladatait.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

- *A 18. századi Magyarország enciklopédiájának közzététele. Bél Mátyás Notitia Hungariae novae című művének kritikai kiadása (3–5. kötet)*, OTKA K 108789, támogatás: 20 880 000 Ft. Témavezető: Tóth Gergely. Ennek keretében az elkövetkező esztendőben közreadhatják a 18. század legnagyobb hazai polihisztora, Bél Mátyás Notitia Hungariae novae historico-geographica című történelmi-földrajzi-államismereti műve kiadatlan részeinek 3–5. kötetét.
- *Gazdaságirányítás, bányaigazgatás az Erdélyi Fejedelemségben (1600–1630)* OTKA PD 108877 ösztöndíj, támogatás: 15 360 000 FT, Témavezető: Mátyás-Rausch Petra. A posztdoktori ösztöndíj keretében hazai, romániai, ausztriai levéltári források alapján az Erdélyi Fejedelemség korabeli gazdaságkormányzatának ismeretlen területét tárják fel.
- *Dózsa 500 nemzetközi konferencia*, MTA kut. tám. 27084/2013., támogatás: 1 000 000 Ft., témavezető: Erdélyi Gabriella. A 2014. évben aktuális ötszázadik évfordulón a Dózsa-féle parasztfelkelés, valamint a korabeli európai hasonló felkelések összevetésére, új eredmények bemutatására vállalkozó nemzetközi konferencia szervezésére elnyert pályázat.
- *Huszárok, vértések, ulánusok*, OTKA PD 104358, támogatás: 15 360 000 Ft, témavezető: Réfi Attila. A pályázat a francia forradalom és a napóleoni háborúk időszakában (1792–1815) a császári-királyi hadseregben szolgáló huszárság törzstisztikarának feltárását célozta meg, nagyrészt ausztriai levéltári források alapján.
- *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon*, OTKA K 108670, támogatás: 64 200 000 Ft, témavezető: Gyáni Gábor akadémikus. A 2013. szeptember 1-től indult kutatási program a MTA BTK hét intézetét és 25 kutatóját fogja át. A születőben lévő magyar nacionalizmust mint kulturális jelenséget igyekszik megragadni a tudományos és a kreatív művészetek anyagának átvilágításával. A cél alapkutatások végzése a kurrens nacionalizmus- és nemzetelméletek, valamint a területen folyó nemzetközi empirikus kutatások tanulságainak bevonásával.
- *Firenze, Velence és a Magyar Királyság diplomáciai kapcsolatai a 16–17. században*, támogatás: 1 644 000 Ft, témavezető: Fodor Pál/Prajda Katalin – MTA kut. tám, Sz031/2013 akadémiai posztdoktori ösztöndíj keretében Prajda Katalin a firenzei és velencei levéltárakban folytat alapkutatásokat a jelzett tárgykörben.
- *A magyar–horvát együttélés fordulópontjai: intézmények, társadalom, gazdaság, kultúra*, MTA kut. tám. 27084/2013, támogatás: 1 000 000 Ft., témavezető: Soksevits Dénes.
- *Nemzetállami konfliktusok regionális és nagyhatalmi erőterében. A csehszlovák–magyar bilaterális kapcsolatok alakulása 1918–1948*, MTA kut. tám. SNK-10/2013, támogatás: 600 000 Ft, témavezető: Janek István.

- *Fikció és valóság, szimbólum és politikum. A szlovák–magyar közös múlt konstruált elemei*, MTA kut. tám., SNK 19/2013, támogatás: 580 000 Ft, témavezető: Csukovits Enikő.
- *Közös történelem, megosztott múlt Közép- és Délkelet-Európában. Új források, új módszerek / Shared Pasts in Central- and Southeast Europe: New Sources, New Approaches*, MTA kut. tám. SNK-10/2013, támogatás: 585 000 Ft, témavezető: Fodor Pál.
- *Népek és népcsoportok migrációja, anyagi javak áramlása Kelet-Közép-Európa és a Balkán-félsziget relációjában*, MTA kut. tám., SNK-12/2013, támogatás: 1 000 000 Ft, témavezető: Ress Imre.
- *Kínai-magyar nemzetközi kapcsolatok*, MTA kut. tám., SNK-14/2013, támogatás: 1 100 000 Ft, témavezető: Vámos Péter.

Folyóirat-támogatások

- Történelmi Szemle 2013. évi megjelenetése, MTA kut. tám., KFB-036/2013, támogatás: 900 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Történelmi Szemle 2013. évi megjelenetése, NKA 3335/00023, támogatás: 1 500 000 Ft, témavezető: Tringli István.
- Világtörténet című folyóirat 2013. évi támogatása, MTA kut. tám. KFB-037/2013, támogatás: 600 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Világtörténet című folyóirat „Ázsia” különszáma, MTA kut. tám. KK-016/2013, támogatás: 400 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Hungarian Historical Review 2013. évi megjelenése, MTA kut. tám., KFB-031/2013, támogatás: 3 500 000 Ft, témavezető: Erdélyi Gabriella.
- Hungarian Historical Review 2013:4. száma, NKA 3313/00029, támogatás: 2 046 000 Ft, témavezető: Erdélyi Gabriella.

Könyvkiadások támogatása

- Vámok és vámszedés az Árpád-kori Magyarországon, MTA kut. tám., KFB-044/2013, támogatás: 650 000 Ft, témavezető: Weisz Boglárka.
- Paksa Rudolf: Magyar nemzetiszocialisták című könyvének kiadása, MTA kut. tám. KFB-044/2013, támogatás: 1 000 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Apor Péter: A Tanácsköztársaság és a magyar kommunisták című kötetének támogatása, MTA kut. tám., KK-016/2013, támogatás: 200 000 Ft, és NKA 3437/00730 támogatás: 400 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Demeter Gábor: Fejezetek a Balkán-félsziget és az Oszmán Birodalom történetéből című könyvének támogatása, MTA kut. tám., KK-016/2013, támogatás: 1 000 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Pók Attila: Klió bűne című könyvének támogatása, MTA kut. tám. KK-016/2013, támogatás: 600 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Bottoni, Stefano: Kelet-Európa története 1945-től napjainkig című könyvének támogatása, MTA kut. tám., KK-016/2013, támogatás: 1 000 000 Ft, és NKA 3437/00732 támogatás: 900 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.

- Bulgaria and Hungary at War (1912–1918) című kötet támogatása, MTA kut. tám., KK-016/2013, támogatás: 200 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.
- Ádám Magda: Francia diplomáciai iratok a Kárpát-medence történetéről V. című kötet, NKA 3437/277, támogatás: 500 000 Ft, témavezető: Ádám Magda.
- More modoque. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident című kötet, NKA 3439/00032, támogatás: 1 100 000 Ft, témavezető: Fodor Pál.
- Balogh Margit: Mindszenty József című kötete, NKA 3437/00514, támogatás: 800 000 Ft, témavezető: Balogh Margit.
- Haraszti György: Hágár földjén című kötet, NKA 3437/00731, támogatás: 600 000 Ft, témavezető: Kovács Éva.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Apor Péter, Constantin Iordachi (ed.): *Studying Communist Dictatorships: From Comparative to Transnational History*. Leiden; New York; Köln, Brill Academic Publishers, 2013.
2. Borhi László: *The Soviet Union, the United States and Eastern Europe, 1941–1953* In: Antonio S. Thompson, Christos G. Frenzos (ed.): *The Routledge Handbook of American Military and Diplomatic History, 1865 to Present*. London; New York, Routledge, 2013. 177–185.
3. Bottoni, Stefano: *Zögernde Spione. Die ungarische Staatssicherheit und Rumänien 1975–1989*. *Halbjahresschrift für Südosteuropäische Geschichte Literatur und Politik* 25: (1–2) 9–37. (2013)
4. Cieger András: *Les politiciens incompatibles: une campagne contre la corruption en Hongrie au début du XXe siècle*. *Cahiers Jaures* 209 (2013) 53–70.
5. Csukovits Enikő: *Az Anjouk Magyarországon I. rész: I. Károly és uralkodása 1301–1342*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2012. 154 p. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések)
6. Csukovits Enikő (a cura): *L’Ungheria angioina*. Viella – Istituto Balassi. *Accademia d’Ungheria in Roma*, Roma 2013. 342 p. (Bibliotheca Academiae Hungariae – Roma. Studia 3.)
7. Erdélyi Gabriella: *Tales of a Peasant Revolt: Taboos and Memory of 1514 in Hungary*. In: Erika Kuijpers, Johannes Müller, Judith Pollmann, Jasper van der Steen (ed.): *Memory before Modernity: Practices of Memory in Early Modern Europe*. Leiden, Brill Publishers, 2013. 93–109. (Studies in Medieval and Reformation Traditions)
8. Fodor Pál: *Hungary between East and West: The Ottoman Turkish Legacy*. In: Pál Fodor, Gyula Mayer, Martina Monostori, Kornél Szovák und László Takács (Hrsg): *More modoque. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident*. *Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag*. Budapest, Forschungszentrum für Humanwissenschaften der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, 2013. 399–419.
9. Fónagy Zoltán: *A nemesi birtokviszonyok az úrbérrendezés korában*. *Adattár I–II*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2013. 1558 p. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak)

10. Glück László, Gözsy Zoltán, Tóth Gergely, Imrich Nagy, Martin Turóci (zost.): *Bel, Matej: Trenčianska stolica. Čadca, Kysucké Múzeum v Čadci*, 2013.
11. Gyáni Gábor: *Nép, nemzet, zsidó*. Budapest, Pesti Kalligram, Bp., 2013. 279 p.
12. Kármán Gábor: *Egy közép-európai odüsszeia a 17. században: Harsányi Nagy Jakab élete*. Budapest, L'Harmattan, 2013. 338 p. (Mikrotörténelem 5.)
13. Kármán Gábor; Kunčević, Lovro (ed.): *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. Leiden; Boston, Brill, 2013. 448 p. (The Ottoman Empire and Its Heritage: Politics, Society and Economy 53.)
14. Kecskés D. Gusztáv (szerk.): *Magyar–francia kapcsolatok, 1945–1990: Források*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2013. 840 p. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak)
15. Klement Judit: *Levelező vállalkozások. A levél, mint műfaj a vállalkozások hétköznapijaiban a 19. század második felében és a 20. század elején*. *Történelmi Szemle* 55: (4) 639–655. (2013)
16. Kovács Péter, E.: *Ceremónia és politika. Zsigmond király bevonulásai Itáliában 1431–1433*. *Történelmi Szemle* 55: (2) 351–379. (2013)
17. Mátyás-Rausch Petra: *A szatmári nemesércbányászat igazgatása Báthory Gábor fejedelemsége idején (1608–1613)*. *Történelmi Szemle* 55: (3) 491–519. (2013)
18. Mihalik Béla Vilmos: *Qui in foro, et e fenestris vicinarum domorum omnes patris actiones curiosius observabant. Die Rekatholisierung des städtischen Raumes in Kaschau/Košice/Kassa, Erlau/Eger und Frauenbach/Baia Mare/Nagybánya, 1670 bis 1699*. In: István Fazekas; Martin Scheutz; Csaba Szabó; Thomas Winkelbauer (Hrsg.): *Frühneuzeitforschung in der Habsburgermonarchie: Adel und Wiener Hof – Konfessionalisierung – Siebenbürgen*. Wien, Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien; Balassi Institut – Collegium Hungaricum, Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, 2013. 171–183.
19. Molnár Antal: *Kalmárok és káplánok az Oszmán Birodalomban. Források és tanulmányok a balkáni és hódoltsági katolicizmus történetéhez*. Budapest, METEM, 2013. 320 p. (METEM Könyvek 80.)
20. Nagy Kornél: *Az Iszfaháni-kódex és az armenisztika*. *Keletkutatás 2012: (tavasz) 5–17*. (2012)
21. Neumann Tibor (közread.): *A Szapolyai család oklevéltára I. Levelek és oklevelek 1458–1526*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2012. 592 p. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak)
22. Oborni Teréz: *Between Vienna and Constantinople: Notes on the Legal Status of the Principality of Transylvania*. In: Kármán, Gábor; Kunčević, Lovro (ed.): *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. Leiden; Boston, Brill, 2013. 67–89. (The Ottoman Empire and Its Heritage: Politics, Society and Economy 53.)
23. Paksa Rudolf: *Magyar nemzetiszocialisták*. Budapest, Osiris Kiadó–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013. 399 p.
24. Paksa Rudolf: *Szálasi Ferenc és a hungarizmus*. Budapest, Jaffa Kiadó, 2013. 255 p.
25. Pálffy Géza; Tünde Lengyelová (zost.): *Thurzovci a ich historický význam*. Bratislava, Spoločnosť Pro Historia, 2012. 260 p.

26. Pálosfalvi Tamás: Szegedtől Újvárig. Az 1458–1459. esztendőkrónikájához. Századok 147: (2) 347–380. (2013)
27. Schmidt-Schweizer, Andreas: Zwischen Bonn und Budapest. Die Beziehungen der „Landsmannschaft der Deutschen aus Ungarn“ zum ungarischen kommunistischen Regime (1951–1989). In: Gerhard Seewann, Matthias Beer (Hrsg.): Deutsche unter Beobachtung im Kalten Krieg. München, Oldenbourg Verlag, 2013. 145–163.
28. Skorka, Renáta: With a Little Help from the Cousins – Charles I and the Habsburg Dukes of Austria during the Interregnum. Hungarian Historical Review 2: (1–2) 243–261. (2013)
29. Soós István (sajtó alá rend.): Kazinczy Ferenc levelezése. XXV. kötet. (Hivatali Levelezés.) Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2013. 994 p. (Kazinczy Ferenc Művei. Harmadik Osztály Levelezés. Kritikai kiadás.)
30. Stark Tamás: The 1941 Galician Deportation and the Kamenets-Podolsk Massacre: A Prologue to the Hungarian Holocaust. In: Holocaust and Genocide Studies 27: (2) 207–241. (2013 Fall).
31. Sudár Balázs; B. Szabó János: „Independens fejedelem az Portán kívül” II. Rákóczy György oszmán kapcsolatai. Esettanulmány az Erdélyi Fejedelemség és az Oszmán Birodalom viszonyának történetéhez. (2. rész) Századok 147: (4) 931–999. (2013)
32. Szakály Sándor: Akik a magyar királyi csendőrséget 1919 és 1945 között vezették. Történelmi-statisztikai áttekintés a magyar királyi csendőrség felső vezetőiről. Budapest, Magyaréletpéldák 2013. 301 p.
33. Tóth Ferenc: „...méltóztassék kinevezni különleges ügynököknek”: A francia diplomácia magyar ágensei a hosszú 18. században. Történelmi Szemle 55 (3) 381–400. (2013)
34. Tóth Gergely: A magyar történetírás kritikája és megújításának programja az 1740-es évekből. Bél Mátyás és a Scriptores rerum Hungaricarum. Történelmi Szemle 55 (4) 593–617. (2013)
35. Vámos Péter et al (ed.): DuiHua guoji zhenxiang: jiekai ZhongSu guanxi zuihou jieduan de shishi. [Az Interkit valódi arca: a kínai–szovjet kapcsolatok utolsó szakaszának valódi története] Lengzhan Guojishi Yanjiu – Cold War International History Studies 12: 1–31. (2012)
36. Völgyesi Orsolya: Ősi alkotmány és törvényhozói szabadság. Versengő politikai nyelvek a polgári törvények vitájában az 1832–1836-os országgyűlésen. Történelmi Szemle 55 (3) 401–424. (2013)
37. Weisz Boglárka: A királyketteje és az ispán harmada. Vámok és vámszedés Magyarországon a középkor első felében. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2013. 537 p. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak)

**MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
ZENETUDOMÁNYI INTÉZET**

1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 356 6858; fax: (1) 375 9282
e-mail: zti-igazgato@btk.mta.hu; honlap: www.zti.hu
igazgató: Richter Pál

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. A kutatások a filológiai tudományok metodikájához igazodva elsősorban a források gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére és közzétételére irányulnak. Ebben kivételes lehetőséget jelent, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok évtizedes támogatása révén az intézet – a nemzeti kultúra szempontjából kimagasló jelentőséggel bíró gyűjtemények részeként – számos elsődleges forrást maga őriz a Bartók Archívumban, a népzenei hang- és lejegyzésgyűjteményben, a néptánc-filmek gyűjteményében, valamint a Zenetörténeti Múzeumban. Ezeknek az elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az intézet egyik jelentős kapacitásokat lekötő feladata, amelynek eredménye áttételesen jelenik meg a publikációs termésben.

A gyűjtemények, illetve az azokkal párhuzamosan kifejlődött kutatási témák lényegében meghatározzák a kutatóhely fő kutatási feladatait: a régi zenetörténet, elsődlegesen a középkori és kora-újkorai liturgikus egyszólamúság kutatása, a magyar zenetörténet 16–21. századi történetének kutatása, Bartók-kutatás, a magyar, magyarországi és szomszédnépi népzene gyűjtése, archiválása, rendszerezése, közreadása, a magyar néptánc kutatása és közreadása, zenei muzeológia, valamint a *Studia Musicologica* című nemzetközi zenetudományi folyóirat szerkesztése.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Zenetörténeti kutatások

Régi zenetörténet

A Gradualia projekt keretében elkészült valamennyi hangjegyes magyarországi miseforrás temporáléjának összehasonlításra alkalmas tartalmi indexe. A Gradualia bővítése során Augsburgból, Prágából, Plzeňből, Mladá Boleslavból, Olmützből, Krakkóból való graduálék és misszálék indexe készült el, a magyarországi hangjelzéses graduálék anyaga pedig kiegészült a szekvenciák adataival, valamint fontos esztergomi misszálék (Pálóczi-misszálék, Csukárdi-Misszálék) indexével. A liturgiátörténeti vizsgálódásokba egyúttal bevonták a csak szöveges tételeket is, melyek esetében a kéziratos és nyomtatott források viszonyát is vizsgálták.

A zágrábi miserítus változását elemző projekt keretében azonosítottak két hangjelzéses töredéket, proveniencia-meghatározó tanulmányt készítettek az MR 6 jelzetű kódexről, elemezték az introitusokat és a Sanctorale dallamait, valamint a processziós tételeket. A

Várad Antifonale rekonstruált kiadása számára restaurálták, illetve értelmezték a magyarországi és szlovákiai könyvtárakban fellelt közel harminc töredéket. Részletesen elemezték több, az antifonale által képviselt hagyományra jellemző tételt, illetve tételcsoportot.

Tanulmányban összegezték egy a zágrábi egyházmegye területéről fennmaradt 17. századi, kézirat (ún. Medvedics-rituále) eredetének és forrásainak kutatását. A pálos rend speciális zenei hagyományáról zajló kutatások keretében egy 17. századi antifonale, illetve egy 18. századi horvát pálos graduale anyagát egybevetették a magyar provinciából fennmaradt hasonló korú forrásokkal. Tanulmányt készítettek a pálos rend kottáírásának 14–18. századi változásairól. Ugyancsak tanulmányban elemezték egy a mediterrán térségre jellemző invitorium-csoportot. A *Traditio Iohannis Hollandrini* című nemzetközi zeneelméleti projekt keretében elvégezték két tonárius kottapéldáinak revízióját, és elkészítették további kettő kottapélda-közléseit, a kommentárok és a bevezető tanulmány kiegészítésével együtt.

A mikrofilm-digitalizálási program keretében 45 forrás digitális változatával gyarapították a gyűjteményt. Elkészült a Zalka-antifonale kiadása számára valamennyi Modorban fellelt töredék restaurálása és fényképezése, illetve az Ulászló-graduale, kiadásra alkalmas képanyaga. Az intézet belső számítógépes hálózatán tanulmányozhatóvá tették 1260 antifóna teljes dallamát valamennyi középkori magyar hangjelzett zsolozsmaforrás alapján. Nemzetközi együttműködés keretében 110 középkori zsolozsmakódex tartalmát bevezették a www.gradualia.eu internetes adatbázisba, s ezáltal jelentős lépést tettek a hazai zsolozsmakutatás eredményeinek nemzetközi integrációja irányában.

Több évtizedes kutatómunka összegzéseként megjelent a *Responsories* című kétkötetes kiadvány, amely magyarországi források alapján készült kritikai kiadásban, zenei rendbe sorolva közli a zsolozsma egyik alpműfajának, a responzóriumnak 1149 dallamot felölelő repertoárját. Ez a nemzetközi viszonylatban is egyedülálló gyűjtemény mind tartalmában, mind módszertanában a magyar zenetudomány nemzeti jelleget hordozó, kimagasló teljesítménye.

Magyar zenetörténet

A 16–17. századi magyar nyelvű antifónák kiadása keretében elvégezték a Huszár Gál énekeskönyvek, a Csáti, Tolnai, Batthyány, Ráday, Óvári, Kecskeméti, Apostagi és Nagydobszai graduálok antifóna-tételeinek ellenőrzését, az alaptétel kialakításához szükséges javításokat, a dallam- és szövegvariánsok regisztrálását. Tanulmányt készítettek a Csáti graduál (1602) közreadásához, előadásban ismertették a kiadási problémáit. Cseh és magyar források alapján elkészítették az Anna Hannsen Schuman-kódex gregorián tételekkel történő kiegészítését.

A piarista rend 18. századi zeneéletének kutatása keretében áttekintették az idevágó levéltári gyűjtések anyagát, feltárták a magyarországi forrásokat, bécsi és kolozsvári kutatóutak révén összehasonlító gyűjtéseket végeztek. Tanulmányozták a győri székesegyház 19. századi inventáriumait és azok viszonyát a fennmaradt kottás gyűjteményhez.

Az *Erkel Ferenc Operái Kritikai Kiadás* keretében elkészítették a *Dózsa György* című opera mintegy 600 partitúraoldalának kottagrafikáját. Megtörtént a közreadás alapjául szolgáló közel 8000 oldalnyi szölamanyag filológiai szempontú (papíryanagok és másolókezek alapján történő) rendezése. Elkészítették az első felvonás szövegekönyvének közreadását is. PhD-disszertációt védtek meg az Erkel-műhely 1840 és 1860 közötti működése témakörében.

Adatbázist készítettek az 1833 és 1840 közötti pest-budai színelőadások színlapjaiból és az ezekhez hozzárendelhető korabeli kottás és szöveges forrásokból, értékelték a forráshelyzetet. Az adatbázis külön foglalkozik a korábbi zene- és színháztörténeti kutatásokban mellőzött zenei betétekkel.

Elkészítették a *Schodel Rozália és a hivatásos magyar operajátszás kezdetei* című, az MTA Doktora cím elnyerésért benyújtott és 2013-ban megvédett disszertáció publikálásra szánt változatát. Ugyancsak kiadásra készítették elő az 1935 és 1955 közötti magyar zeneélet és zeneszerzés meghatározó irányairól és személyiségeiről írott tanulmány-kötetet. Richard Wagner és Giuseppe Verdi születésének 200. évfordulója alkalmából magyar, német és olasz nyelvű tanulmányokban tárgyalták a két operakomponista magyarországi recepcióját.

Bartók-kutatás

A bázeli Sacher Stiftungban tanulmányozták a *Gyermekeknek* eredeti kéziratait. Tanulmányt készítettek *A csodálatos mandarin* legkorábbi műváltozatáról, néhány jellemző, elvetett részlet rekonstruálásával és átírásával, és megkezdték a rekonstruálható négykezes változat kottagrafikára történő előkészítését. Összeállították a *Bartók Béla Írásai* kritikai kiadássorozat 2. kötetének tervezett tartalomjegyzékét, elvégezték a gyűjteményes kötetekben kiadott szövegváltozatok digitalizálását, szövegfelismertetését és első szövegellenőrzését. Véglegesítették a 2012-ben megnyílt *A folklorista Bartók* című kiállítás katalógusát. Angol nyelvű előadásban foglalták össze Bartók és Kodály kapcsolatának dokumentumait, német nyelvű előadást tartottak Kodály csellóra írt *Szólószonátájáról* friss forráskutatások alapján.

A Bartók Archívum mintegy 30 dokumentum kölcsönzésével járult hozzá az *Allegro barbaro: Béla Bartók et la modernité hongroise 1905–1920* címmel a párizsi Musée d'Orsay-ban 2013. október 14. és 2014. január 5. között megrendezésre került kiállításához, az archívum vezetője ehhez kapcsolódóan több előadást is tartott Párizsban.

Aktualizálták a Bartók-bibliográfiai adatbázist és 1536 adattal bővítették a levelek katalógusát. A tematikus műjegyzék (*Béla Bartók Thematic Catalog*) kb. 80 címszava számára külső gyűjteményeket is bevonva adatgyűjtést végeztek (kiadások, korai szövegművek, korai bemutatók, levelezésbeli említések tekintetében).

Tanulmányozták a Pásztory Dittával kapcsolatban 1950 után keletkezett hazai forrásokat, közreadásra előkészítették Serly Tibor vele készített interjúját. Gender-szemléletű elemzésben vizsgálták Bartók „éjszaka-zenéit”. PhD-disszertáció előkészületeként tanulmányozták Bartók bánsági népzene gyűjtését, áttekintették és egymással egybevetették román népzenei gyűjteményének több helyütt őrzött forrásait (Bartók Archívum, Kodály Archívum, New York-i Columbia Egyetem). Angol nyelvű tanulmányokat jelentettek meg *A kékszakállú herceg vára* szerzői revízióiról, a *Kontrasztokról* és a *Hat bolgár tánc* forrásairól.

20–21. századi magyar zenetörténeti kutatások

A Lendület-pályázat támogatásával 2012-ben létrejött 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport gyűjteménye számára átvették és feldolgozták Lajtha László, Czövek Lajos és Szöllösy András hagyatékát, valamint előkészítették további zeneszerzők – Ránki György, Dobos Kálmán, Sulyok Imre, Jemnitz Sándor, Dávid Gyula, Bozay Attila – hagyatékának átvételét, illetve a Jemnitz Sándor digitális gyűjtemény létrehozását. Katalogizálták Kalmár László zeneszerzőnek a pannonhalmi főapátságban őrzött hagyatékát. Elkészítették a kutatócsoport honlapját, amelyen adatbázisokat, a kutatások eredményeit összegző, folyamatosan frissülő tanulmányokat, másutt még publikálatlan dokumentumokat

és kéziratokat, valamint a kutatási témához kapcsolódó aktuális információkat tesznek közzé. 2013-ban vált nyilvánossá a Budapesti Hangversenyek Adatbázisa (jelenleg 12000 adat), illetve a Magyar Zenetudomány Bibliográfiája (jelenleg 2500 adat). Elvégezték a Budapesti Hangverseny Adatbázis mintegy 25000 műcímének egységesítését, és az 1969-es adatok bevitelével megkezdték az adatbázis 1945 utáni időszakra vonatkozó továbbfejlesztését.

A zenei előadóművészet történetének kutatása keretében tanulmányutakat tettek Angliába, Németországba, Ausztriába és Szlovákiába magyar operaénekesek és a korai magyar hanglemezkiadás emlékeit kutatva. Feldolgozták és értékelték a száz éve született Faragó György zongoraművész pályájának dokumentumait.

Bővítették a magyar operett forrásainak internetes katalógusát. Tanulmányokat készítettek az operett-játszás 1859 és 1960 közötti hazai történetéről, Offenbach magyarországi fogadtatásáról, a „szocialista realista” operett-irodalom egyes darabjairól. Tanulmányozták Lajtha László szerenádzenejét, fiatalkori zongoramuzsikáját, valamint szimfóniáinak külföldi fogadtatását. Előadásokban, illetve tanulmányokban elemezték Kurtág György orosz nyelvű kompozícióit, Kodály II. vonósnégyesét, Ligeti György korai Bartók-elemzéseit, Durkó Zsolt 1965-ös magyar fordulatát, Kadosa Pál utolsó alkotói korszakának műveit és a 20. század kezdetének vallásos hangfelvételeit. PhDdisszertációt védtek meg a 20. századi művész-opera problematikájáról, s ennek több fejezetét átdolgozva tanulmányként is megjelentették.

Új kutatási témaként jelent meg a Kádár-korszak első 15 éve (1957–72) populáris zenéjének vizsgálata, amelyben a korszak ifjúsági sajtójának feldolgozása, illetve a beatzenéről készült két legjelentősebb film (*Ezek a fiatalok*, *Extázis 7-től 10-ig*) politikatörténeti, szociológiai és esztétikai szempontú elemzése bizonyult gyümölcsözőnek. Készült továbbá 13 terjedelmes életmű-interjú a korszak legjelentősebb beat- és rockzenészeivel.

Népzene kutatás és archiválás

Népzenei gyűjtőutakat tettek 26 erdélyi faluban. Elvégezték 467 óra hangzó anyag digitalizálását (többek között a Vujicsics-hagyatékából és a belgrádi népzenei intézet gyűjteményéből). Elkészítették a segédkatalógusok megosztásának hálózati felületét, digitalizálták a leltárkönyveket, illetve a falukartonok 50%-át. A vajdasági énekes-zenés jelesnapi szokások kutatása keretében 100 népzenei lejegyzést készítettek, a dallamokat típusok szerint rendezték, és tanulmányozták az egyes szokások zenei jellemzőit. A játékgyűjtemény számára 40 új játékot gyűjtöttek moldvai forrásból, 710 új játékot osztottak be, és 83 új támlapot készítettek.

Az OTKA támogatásával készítik elő a *Magyar Népdaltípusok Katalógusának* második kötetét, amihez véglegesítették a dūr-ereszkedő és a moll-ereszkedő műdalok típusainak listáját, 102 esetben a típust bemutató dallamok kiválasztása is megtörtént. Elkészült a Rákóczi-dallamkör támlap-állományának szkennelése, valamint a duda-kanász mulattató stílus adatainak 50 %-a (összesen kb. 3000 támlap). A Kodály-Rendben őrzött 18–19. századi népdalok és a korabeli kottás források viszonyát kutató pályázat keretében 246 18. századi és 670 19. századi dallamot azonosítottak, és ezeket egybevetették más kottás forrásokkal. Az Irodalomtudományi Intézettel együttműködésben elkészítették Arany János népdalgyűjteménye kritikai kiadása számára kb. 150 dallam modern kottás átírását, a jegyzetekhez adatgyűjtést végeztek a népzenei típusrendben és zenetörténeti kiadványokban. 20. század eleji gramofonkiadványok alapján tanulmányozták a korabeli népies zenei előadásmódot, ezt egybevetették a hangszeres népzenei, illetve későbbi városi cigányzenei felvételekkel. A csárdás- és verbunkoshagyomány 19. századi változásainak, illetve népzenei

kapcsolatainak vizsgálata keretében feldolgozták a Major Ervin hagyatékában fellelhető mintegy 1500 19. századi népies-népszerű zenei kottaanyagot.

A Magyar Tudományos Akadémia és a Román Akadémia közötti együttműködés keretében elkészítették és részletesen adatolták Jagamas János Kolozsvárott őrzött népzenei gyűjtéseinek jegyzékét, amely fonográfon (800 tétel) és magnetofonon (2000 tétel) rögzített felvételeket és 3800 lekottázott népdalt tartalmaz. Ugyancsak e két intézmény együttműködése keretében készítik elő Bartók román népzenei gyűjtésének kritikai kiadását.

Megjelentették a magyar népzene új stílusát új rendszerben, bőséges kottás és hangzó példaanyaggal bemutató, négykötetes gyűjteményt, amely nemcsak kiemelkedő kutatói teljesítmény, de egyúttal a népzene jelentős részét kitevő dallamanyag rendszerezett és forráskiadás értékű bemutatása. Tanulmányt közöltek Szabó Csaba népzene-kutatói munkásságáról, és közreadták az általa összeállított csángó magyar daloskönyvet. Ugyancsak tanulmányban vizsgálták a népi harmonizálás kérdéseit, a moldvai és bukovinai karácsonyi szokásdallamokat, illetve halottas énekeket, valamint a népi játékok szövegeiben Szent István és más szentek megjelenését. Tanulmányt jelentettek meg a családban történő énekes hagyományőrzésről, az 1848–49-es szabadságharc népzenei emlékeiről, Lajtha László hangszerkutatói tevékenységéről és Szomjas-Schiffert György népzene-kutatói munkásságáról. Elkészítették és az interneten közzétették a Kodály-rend 30 000 támlapnyi, digitalizált kéziratanyagát.

A törökös nyelvű népzene kutatása körében elkészítették a *Kazakh Folksongs* című kötet kéziratát és kottagrafikáit, a kötethez mellékelendő DVD-hez kiválogatták és megszerkesztették a hang- és filmfelvételeket. Elkészítették Bartók törökországi gyűjtéséről írt angol nyelvű tanulmányának magyar fordítását. Ugyancsak előkészítették a karacsáj népzene bemutató kötet török nyelvű fordítását. Az eredményeket több nemzetközi konferencián és angol nyelvű tanulmányban is ismertették.

Néptánc kutatás és archiválás

Az év folyamán több néptáncgyűjtést végeztek, így a cigándi hagyományőrző együttesről, novemberben pedig a Magyarországra látogató optas-magurai calus táncosok szokásköréről készítettek felvételeket, valamint gyűjtöttek Kalotaszeg több falujában és a Mezőségen.

A *hagyományos tánc mint közösségi tudás, társadalmi gyakorlat és kulturális örökség* című OTKA-pályázat keretében elkészült az internetes *Néptánc Tudástár* öt adatbázisának táblázatos formája: a *Filmek* és a *Kéziratok* a Néptánc Archivum Filmtárának és Kézirattárának ellenőrzött metaadatait tartalmazza, a *Lexikonba* 603 szócikket válogattak be, a *Táncszók* adatbázis a korábban kigyűjtött táncszó állományt öleli fel, a *Bibliográfia* adatbázisba pedig a 20. század második felétől megjelent, több mint ezer néptánc témájú magyar forrás adatait vették fel. Az adatbázisokon túl elvégezték az 1950-es években kezdeményezett *Tánc-kataszter* gyűjtemény digitális feldolgozását (7000 karton), valamint a 19. százai tánc-történeti forrásfeltárás adatbázisba rendezését. A *Tudástár* számára a Néptánc Archivum 785 m filmjét digitalizálták.

Megjelentették az ugrós táncokat bemutató monográfia sorozat második részét, amely 70 táncot és kísérezőnénjüket adja közre. A kötet tényszerűsége törekvő elemző szemléletével, a közölt táncok zenei szerkezetének átláthatóságát tükröző tagolásával, a táncnotáció olvashatóságát biztosító méretével és kétnyelvűségével módszertani mintául szolgálhat a forrásközlő etnochoreológiai kiadványok számára.

A Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárában feltárták a néprajzi- és néptáncfilmzés 1945 előtti korszakára vonatkozó dokumentumokat. A 19. század második felének táncfolklorisztikai forrásait feldolgozó projektben áttekintették a magyar néptánc kutatás történeti szemléletű szakirodalmát és a választott korszakra vonatkozó eddig feltárt forrásokat. A kalotaszegi legényes vizsgálatához számítógépes kinetográfiai szerkesztéseket és filológiai háttér munkát végeztek, elkészítették a táncfolyamatokat motívumkatalógusát és a kísézőzenék lejegyzését. Tanulmányban vizsgálták az erdélyi köz- és főnemesség a Mezőség paraszti kultúrára gyakorolt hatását.

Zenei muzeológia

Február 16-án nyílt meg a Lajtha László személyes tárgyait bemutató emlékszoba, illetve emlékkiállítás. Október 15. és november 21. között volt látható a *Háry János* című Kodály-daljáték népzenei és zenetörténeti forrásait bemutató kiállítás. December 3-án kiállítást nyitottak Martin György, az intézet egykori munkatársa emlékére, amely egyúttal a néptánc kutatás 1950–70-es évekbeli történetét is bemutatja. A kiállításokat az intézet honlapján megjelenített virtuális kiállításokkal is dokumentálták, a 2012-ben megnyílt hangszertörténeti kiállításhoz pedig elkészítették a kiállított instrumentumok hangját bemutató felvételeket.

Feldolgozták és tanulmányban elemezték Major Ervin zenetörténész az intézetben őrzött hagyatékanak nemesgrafikai eljárással készült több száz darabját. Vizsgálták Telcs Ede szecessziós éremművészetét, valamint a Verdi és Wagner személyéhez kapcsolódó, Magyarországon készült érmekeket. Tanulmányokban elemezték több hangszertípus (koboz, doromb, tambura, citera) szerkezeti jellegzetességeit, magyar és osztrák gyűjtemények feldolgozásával vizsgálták az afrikai lírák és zenélőijak alakváltozatait.

A gyűjtemény két guzlával, és egy Schmidt Károly pozsonyi műhelyében készült zongorával gyarapodott.

Konferencia

2013-ban jelentősen megélenkült az intézetben hazai és nemzetközi konferenciaélet. Az intézet munkatársai által szervezett nemzetközi konferenciákon vizsgálták a pálos rend zenei hagyatékát, Ligeti György életművét, illetve a többszólamú népzenei gyakorlatot. Hazai kutatók részvételével szimpóziumokat rendeztek Lajtha László és Jeney Zoltán művészetéről, valamint *Évfordulók nyomában* címmel 20. századi zeneszerzőkről és előadóművészekről. Az intézetben kezdeményezték a Bölcsészettudományi Kutatóközpont gyűjteményeinek és archívumainak helyzetét áttekintő ülészakot. Tanácskozást rendeztek a hazai hangfelvételyűjteményekről, illetve – a Magyar Művészeti Akadémiával közösen – a nemzetiségek hagyományos kultúrájának kutatásáról.

Kiadás

A *Studia Musicologica* 2012-es évfolyama keretében megjelentették a Bartók Archívum fennállásának 50. évfordulójára, 2011-ben rendezett nemzetközi konferencia előadásait.

b) Tudomány és társadalom

A Zenetörténeti Múzeum 2009-ben megújult kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak. A múzeum a tárgyév folyamán összesen kb. 10 000 látogatót fogadott; a 107 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (68 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt június 22-én a Múzeumok

Éjszakája, amelyen a 18 órától 24 óráig tartó folyamatos programoknak összesen 2100 látogatójuk volt.

Az intézet munkatársai folyamatos közönségszolgálati teendőket láttak el zenetörténeti, népzenei és néptánc témákban. Több könyvbemutatón ismertették az intézet munkatársainak közreműködésével készült kiadványokat. Az intézeti publikációk közül különösen a kottás kiadványok (*Musicalia Danubiana*-sorozat) a zenetudományi szakmán kívül a gyakorló muzikusok között is folyamatosan hatnak.

Jelentős érdeklődői kört vonzanak az intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 135 000 volt.

Az intézet munkatársai a zene- és táncstudomány szűkebb körén túl a zeneélet számos területén tevékenykednek. A zenetörténet kutatói zenei és kulturális folyóiratokban kritikusként elemzik a kortárs magyar zeneszerzést, zenei előadóművészetet, operajátszást. A népzene- és néptánc-kutató munkatársak többsége tanácsadóként, zsűritagként folyamatosan részt vállal a népzenei és néptánc mozgalom irányításában.

A Magyar Művészeti Akadémia támogatásával előkészítették a *Tiszta forrás település* programot, amelynek keretében minden évben több településnek ünnepélyes keretek között átadják az ott gyűjtött népzenei anyagot, válogatott és dokumentált hangzófelvételek formájában.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Millenniumi Díjjal tüntette ki a Bartók Archívumot. Az ünnepélyes díjkiosztáshoz rövidfilmet is forgattak. Ugyancsak rövidfilm készült a Lendület-kutatócsoport vezetőjéről.

Az Emberi Erőforrás Minisztérium megbízásából lebonyolították az állami tulajdonban levő mesterhangszerek szemléjét.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Felsőoktatás

Az előző évekhez hasonlóan az intézet szorosan együttműködött a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével a zenetudományi képzésben, annak fontos gyakorló-kutató bázisát alkotja. A zenetudományi PhD-program vezetője az intézet munkatársa, oktatói között számos intézeti munkatárs tevékenykedik előadóként, témavezetőként, bírálóként. Az intézet munkatársa vezeti a Népzenei Tanszék munkáját, és az oktatásban is több munkatárs közreműködik.

A munkatársak valamennyi kutatási témában rendszeresen fogadnak magyar és külföldi doktorandusokat és kutatókat alkalmi konzultációra. A néptánc- és táncíráskutatás területén tevékenykedő munkatársak a felsőfokú néptánc-oktatás több intézményében tanítanak, illetve időszakos tanfolyamokat tartanak. 2013 folyamán az intézet munkatársai kinevezett oktatóként vagy óraadóként a következő felsőoktatási intézményekben tevékenykedtek: ELTE BTK (Zenei Tanszék), Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zenetudományi Tanszék, Népzenei Tanszék, Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet), Szegedi Tudományegyetem (Néprajzi és Kultúrantropológiai Tanszék), Magyar Táncművészeti Főiskola (Néptáncpedagógiai Tanszék).

Tudományos együttműködések

Az intézetnek érvényes együttműködési megállapodása van a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével és Egyházzene Tanszékével, az ELTE BTK Folklore Tanszékével, a Magyar Táncművészeti Főiskolával, a Néprajzi Múzeummal, az OSZK-val, az ELTE Egyetemi Könyvtárral és az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárával. A tudományos együttműködést segítik a szakmai szervezetekkel, a Magyar Néprajzi Társasággal, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társasággal, Magyar Táncstudományi Társasággal kialakított jó kapcsolatok. Az intézet munkatársainak az akadémiai bizottságokban való részvétele (Zenetudományi Bizottság, Néprajzi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Táncstudományi Munkabizottság) a kapcsolatokat még intenzívebbé teszi. Az intézet munkatársai szakmai kapcsolatokat ápolnak a Hagyományok Házával, az Európai Folklór Intézettel, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával.

Nemzetközi kapcsolatok

A Magyar Tudományos Akadémia Mobilitás-pályázata keretében együttműködés kezdődött a Román Akadémia folklórintézeteivel Bartók román népzenei gyűjtései kritikai kiadása céljából, aminek révén 2013-ban több csereút is megvalósulhatott. A munkatársak aktívan részt vesznek a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában, s többen tisztséget is viselnek ezek bizottságaiban. Ilyenek a Nemzetközi Zenetudományi Társaság (IMS), a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM), Nemzetközi Tánc Tanács (CID), a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL). Intézeti kutató vezeti az ICTM Dance Study Group keretében a Movement Analysis Substudy Group-ot.

A régi zenetörténet, a magyar zenetörténet és Bartók életművének kutatói Bayreuthban, Bécsben, Bernben, Hannoverben, Oberschützenben, Párizsban, Pozsonyban, Rómában, Vilniusban, a népzene- és néptáncutatók Asztahanban, Biskekben, Sanghajban, Torontóban és több törökországi konferencián vettek részt. Különösen jelentős volt a Liverpoolban rendezett tanácskozás, amelyen a Lendület-kutatócsoport teljes munkatársi gárdája önálló panel keretében mutatkozhatott be. A Smithonian Folklife magyar népi kultúrára összpontosító fesztiválján a magyar népzene jellegzetességeit bemutató előadásokat tartottak Washingtonban.

Az intézet vendégeként a Corpus Hollandinum program keretében lengyel és német kutatók tartottak előadásokat, két ecuadori folklorista pedig a latin-amerikai népi tradíciót ismertette.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Új OTKA-témaként kezdődött a Kádár-kor zeneéletének kutatása, valamint a 19. század második fele táncfolklorisztikai forrásainak feltárása. Hat további zenetörténeti és népzenei téma részesült folytatólagos OTKA-támogatásban, többek között a GRADUALIA, a zágrábi miseritus repertoárjának vizsgálata, a magyar népdaltípusok katalógusának elkészítése és a tánc mint tudás, társadalmi gyakorlat és kulturális örökség tanulmányozása (éves össztámogatás: 78 685 ezer Ft). Az OTKA által támogatott témák változatossága és a támogatásoknak a humán tudományok terén jelentősnek mondható összege jól kifejezi az intézet kutatási területeinek sokoldalúságát, illetve ennek a tudományos közösség általi elismerését.

2013 szeptemberétől az intézet munkatársa elnyerte az MTA posztdoktori ösztöndíját a budapesti operajátszás századfordulós előadói gyakorlatának vizsgálatára.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatta a *Zenetudományi Dolgozatok 2012* című évkönyv, illetve a *Magyar képek* című tanulmánygyűjtemény megjelentetését, a Lajtha László emlékkonferencia és a pálos rend zenéjét vizsgáló tanácskozás megrendezését, valamint Dohnányi Ernő amerikai hagyatéka hazaszállításának előkészítését.

2013-ban a *BTK a Magyar Kulturális Örökség – a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Film-, Hang- és Képanyagok Adatbázisa és Archívuma. I. ütem* címen 105 millió Ft támogatást nyert el az MTA INFRA 2013 pályázatán egy nagyteljesítményű mozgófilm szkener beszerzésére. A pályázat témavezetőjeként az intézet munkatársa számos minta összehasonlításával és helyszíni tapasztalatszerzéssel specifikálta a készüléket, részt vett a nemzeti közbeszerzési eljárásban, a számítástechnikai háttér kialakításában, valamint a készülék üzembe helyezésnek és működtetésének megindításában.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Önálló kötetek

1. Bereczky János: A magyar népdal új stílusa I–IV. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2013, 3656 p.
2. Czagány Zsuzsa: Historia Sancti Demetrii Thessalonicensis, Musicological Studies LXV/20, series HISTORIAE. Lions Bay (Canada):The Institute of Mediaeval Music, 2013, 44 p.
3. Dobszay, László † – Szendrei Janka: Responsories I–II. Budapest: Balassi, 2013. 1653 p.
4. Fügedi János – Vavrincez András szerk.: Régi magyar táncsílus –Az ugrós. Antológia / Old Hungarian Dance Style - The Ugrós. An Anthology. Budapest: L'Harmattan – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, 2013. 352 p. real.mtak.hu/9692
5. Kővári Réka: A Deák–Szentés kézirat / The Deák–Szentés Manuscript. Budapest: Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet, 2013. 364 p. (= Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria / Magyar Ferences Források; 6.) real.mtak.hu/10004

Tanulmányok folyóiratban vagy kötetben

6. Dalos Anna: Nausikaa, Sappho and other Women in Love: Zoltán Kodály's Reception of Greek Antiquity (1906–1932). In: George Vlastos–Katerina Levidou (ed.): Revisiting the Past, Recasting the Present. The Reception of Greek Antiquity in Music, 19th Century to the Present. pp. 265–273. real.mtak.hu/8639
7. Kerékfy, Márton: Bartók's revisions to the instrumentation of 'Duke Bluebeard's Castle', Tempo 67/264 (2013), pp. 52–65.
8. Paksa Katalin: „Ugrós” karakterű néptáncok zenéje Erdélyben. Angi István–Csákány Csilla (ed.): Zenei művelődésünk a változó régióban. A VII. Hungarológiai Kongresszus Zenetudományi Szekciójának előadásai. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2013, pp. 65–79. real.mtak.hu/9125

9. Richter Pál: *Contra terrae motum – ferences énekek a földindulások ellen*. In: *Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend. Tanulmányok a rend lelkiségéről, történeti hivatásáról és kulturális–művészeti szerepéről*. Medgyesy S. Norbert–Ötvös István–Őze Sándor (eds.). Budapest: Írott Szó Alapítvány–Magyar Napló Kiadó, 2013, pp. 575–588. real.mtak.hu/8700
10. Sipos, János: *A Musical Map of Different Turkic-Speaking Peoples as Based on Field Work from 1936 until the Present*. *International Review of Turkish Studies*, 2/4, 2013, pp. 46–61. real.mtak.hu/9595
11. Tari, Lujza: *Revolution, War of Independence in 1848/49 and its Remembering in Traditional Music*. In: *Musik und Revolution. Die Produktion von Identität und Raum durch Musik in Zentraleuropa 1848/49*, Barbara Boisits (ed.). Wien: Hollitzer Wissenschaftsverlag, 2013, pp. 189–208.
12. Vikárius László: *A csodálatos mandarin átlényegülései: A műfajválasztás jelentősége Bartók pantomimjának keletkezéstörténetében*. *Magyar Zene* 51/4, pp. 410–444. real.mtak.hu/9306

**AZ MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	387	Ebből kutató ² :	284
PhD, kandidátus:	173	MTA doktora:	23
		Rendes tag és levelező tag:	4
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			13
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			62

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	1238
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	1007
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	325
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	55
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	71
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	56
idegen nyelven:	16
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	41
idegen nyelven:	11
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	251
idegen nyelven:	230
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	21
idegen nyelven:	23
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	19
idegen nyelven:	9

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	3405	Összes független hivatkozások száma:	3281
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	16	MTA doktora:	3
---	------	----	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	476	hazai:	677
Nyilvános esemény megrendezése:	43	kulturális rendezvények:	192
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			112
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	72	hazai:	236
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	71	hazai:	148

6. A HAZAI FELSOŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			80
Témavezetések száma: TDK munka:	16	Diplomamunka (BSc):	77
Diplomamunka (MSc):	63	PhD:	137

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	2 293 944	E Ft		
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	26	Teljes saját bevétel:	188 896	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			86	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	312 459	E Ft		
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			1	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft		
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			131	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	4474	E Ft		
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			4	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft		
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	178 911	E Ft		

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2013-ban**MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont**

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	2 293 944	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	188 896	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	306 948	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	5511	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	4474	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	114 849	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	64 062	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**Az MTA BTK központ vezetése alá tartozó csoportok****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	3	Ebből kutató ² :	3
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud. okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			0
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	idegen nyelven:	
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	idegen nyelven:	
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	idegen nyelven:	
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul:	idegen nyelven:	
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	Összes független hivatkozások száma:
--	--------------------------------------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA BTK Filozófiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	24	Ebből kutató ² :	22
PhD, kandidátus:	16	MTA doktora: 4	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			93
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			71
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			22
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			7
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	4	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	16	idegen nyelven:	12
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	138	Összes független hivatkozások száma:	131
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	48	hazai:	47
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			8
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	8

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Irodalomtudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	56	Ebből kutató ² :	56
PhD, kandidátus:	33	MTA doktora: 11	Rendes tag és levelező tag: 1
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			248
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			196
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			82
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			13
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			12
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 13	idegen nyelven:	4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 12	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 56	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 5	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 4	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	839	Összes független hivatkozások száma:	825
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	82	hazain:	136
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	36
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	21
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	34

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			18
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	12
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	17

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Művészettörténeti Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	34	Ebből kutató ² :	27
PhD, kandidátus:	15	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			176
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			135
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			39
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 8	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 44	idegen nyelven:	42
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 4	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 3	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	32	Összes független hivatkozások száma:	32
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	21	hazain:	75
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	10
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	12
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	8

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	8
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	4

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Néprajztudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlaglétszám ¹ :	41	Ebből kutató ² :	29
PhD, kandidátus:	23	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			139
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			106
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			46
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			6
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 7	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 7	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 22	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 4	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 6	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	205	Összes független hivatkozások száma:	192
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	59	hazai:	60
Nyilvános esemény megrendezése:	9	kulturális rendezvények:	53
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	6	hazai:	46
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	9

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			9
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	27

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Régészeti Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	45	Ebből kutató ² :	28
PhD, kandidátus:	13	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 2
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			93
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			79
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			9
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 2	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 9	idegen nyelven:	45
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 0	idegen nyelven:	5
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	560	Összes független hivatkozások száma:	525
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	56	hazain:	59
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			4
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	17
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	12	hazai:	17

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			7
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	11
Diplomamunka (MSc):	18	PhD:	28

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Történettudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlaglétszám ¹ :	97	Ebből kutató ² :	97
PhD, kandidátus:	62	MTA doktora: 5	Rendes tag és levelező tag: 3
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			25

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			372
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			319
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			90
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			21
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			26
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 17	idegen nyelven:	9
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 16	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 82	idegen nyelven:	74
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 3	idegen nyelven:	8
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 1	idegen nyelven:	5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1527	Összes független hivatkozások száma:	1472
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 4	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	154	hazain:	230
Nyilvános esemény megrendezése:	18	kulturális rendezvények:	22
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			106
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	25	hazai:	65
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	25	hazai:	66

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			20
Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc):	22
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	31

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA BTK Zenetudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	49	Ebből kutató ² :	30
PhD, kandidátus:	21	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			114
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			99
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			36
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			8
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 8	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 22	idegen nyelven:	23
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 3	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	116	Összes független hivatkozások száma:	116
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	56	hazai:	67
Nyilvános esemény megrendezése:	11	kulturális rendezvények:	64
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	20	hazai:	72
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			12
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	25	PhD:	22

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2652, fax: (1) 309 2650
e-mail: titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.krtk.mta.hu
főigazgató: Fazekas Károly

A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2013-ban

A kutatóközpont (KRTK) az előző évben lezajlott jelentős szervezeti-adminisztratív átalakulást követően 2013-ban az új kutatási és tudományszervezési feladatokra, ezen belül kiemelten az új kutatási témákat képviselő – részben integrált – kutatócsoportok létrehozására koncentrált. Ehhez a főigazgatói intézkedési terv támogatása adott jelentős forrásokat.

Az újonnan megalakult „Hálózatok gazdaságtana” nevű csoport kutatásainak fókuszában a gazdasági és társadalmi hálózatok szerkezetének és működésének vizsgálata áll. A csoport a gazdaságot, a piacokat, az iparágakat vagy a területi egységeket mint komplex, dinamikus, fejlődő és tanuló rendszereket vizsgálja, elsősorban a komplex hálózatok elméletének és általában a hálózatkutatás módszereinek és eredményeinek felhasználásával. A csoport első nemzetközi kezdeményezése az „Evolutionary Economic Geography in Central and Eastern Europe” című műhelykonferencia sorozat elindítása volt, amelyre 2013 novemberében került sor Budapesten a szakterület kiemelkedő szaktekintélye, Ron A. Boschma aktív professzor közreműködésével.

A kutatóközpont tudományos stratégiai terveivel összhangban további három új kutatócsoport is megkezdte működését 2013-ban: a szabályozásméleti kutatási irány szakmai integrációját megcélzó munkacsoport, a határok közgazdasági és társadalmi hatásaival foglalkozó kutatócsoport, valamint a közvetlen külföldi tőkebefektetések hatásait elemző intézetközi kutatócsoport.

A kutatóközpont Világgazdasági Intézetének kutatói kezdeményezték a központ keretein belül működő nemzetközi összehasonlító tanulmányok kutatócsoport létrehozását, amelyhez a központ másik két intézetének a munkatársai is csatlakoztak. A kutatócsoport 2013 őszén stratégiai együttműködést kezdeményezett a Szegedi Egyetem Közgazdaságtudományi Karával. Az együttműködés közös kutatások végzésére irányul, amit a csoport közös pályázatok beadásával is megerősít. Kialakulóban van az együttműködés a kapitalizmus sokfélesége kutatási irányban történő összehasonlító elemzésekre, valamint az exportorientált gazdasági fejlődés vizsgálatára Közép-Európában.

Az MTA és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) közötti együttműködésen alapuló, a Vidékfejlesztési Minisztérium vidékstratégiáját támogató komplex kutatási program koordinációját a kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete látta el. Az intézet egyben hat átfogó komplex kutatási projekt gazdája volt, így valamennyi osztálya önálló projektet vezetett, továbbá bevonásra került több akadémiai kutatóhely is (a központon belül a Közgazdaság-tudományi Intézet, illetve az akadémiai hálózat részeként az Ökológiai Kutatóközpont, Talajtani és Agrokémiai Intézet) önálló projekttel. A kutatások építettek az MTA vidékkutatásokkal foglalkozó tudományos műhelyeinek tapasztalataira, javaslataikkal a következő uniós tervidőszakra szóló vidékfejlesztési program tervezésének és végrehajtásának tudományos megalapozását szolgálták.

A kutatóközpont kiemelkedő szakmai sikere, hogy 2013-ban újabb pályázatot nyert a Lendület program keretében, „Vállalati stratégia és versenyképesség” témában. A csoport munkájának első feléve elsősorban új kérdések átgondolására, az előzetes eredmények feldolgozására összpontosított. Az első ilyen terület a vállalati haszonkulcsok elemzése. A kutatók egy olyan strukturális modellt építettek, amelynek analitikus előrejelzései összhangban állnak az empirikus tényekkel. Ez a kutatás az University of California egyik kutatójával közösen folyik. Az első eredményeket az Oxfordi Egyetem szemináriumán mutatták be 2013 decemberében. A kutatók azt is vizsgálják, hogyan függ össze a haszonkulcs és a termelékenység azzal, hogy a vállalatok hány terméket és hány országba exportálnak. Ez megvilágítja azt, hogy az eltérő haszonkulcsok és termelékenység mennyiben köszönhető a vállalatok önszelekciónak, és mennyiben származik tanulásból a külpiacon. A másik terület az árfolyam átgyűrűzésének vizsgálata részletes vállalati és külkereskedelmi adatokkal. A kutatás eredményei arra is rávilágítanak, hogy a magyar vállalatok az árfolyamváltozásra kissé gyengébben reagálnak, mint a külföldi országokban működő vállalatok. A kutatási eredmények jelentős segítséget adhatnak a monetáris politika és a fejlesztéspolitika előkészítésében.

A főigazgatói intézkedési tervben körvonalazott szakmai fejlesztési célkitűzésekkel összhangban a központ neves külföldi kutatókat nyert meg 2013-ban előadások tartására. A nemzetközi előadás-sorozat 2014-ben is folytatódik. A kiemelkedő színvonalú előadások nem csupán új ismeretek megszerzésére, de a nemzetközi kapcsolatok szélesítésére is lehetőséget adnak. A kapcsolatok építésének fontos eszköze a kutatóközpont új kezdeményezése a kutatói mobilitás támogatására. Ennek keretében 2013-ban belső pályázat indult a fiatal kutatók külföldi konferencia-részvételének támogatására. Ennek igen pozitív visszhangja volt, a lehetőséggel több fiatal kutató is élt.

Az elmúlt években minőségi előrelépés történt a központ kutatási infrastruktúrája, mindenekelőtt a KRTK Adatbank fejlesztésének területén. A korábbi intézkedési tervhez kapcsolódó források fedezetet nyújtottak a KSH-val olyan szerződés megkötésére, amelynek segítségével elérhetővé vált több, teljes körű, nem anonimizált, eddig nem kutatható adatbázis. A magyar kutatók eddig nem férhettek hozzá a teljes körű egyéni és vállalati censusokhoz (népszámlálások stb.), és nem végezhetek el olyan adatkapcsolásokat, amelyek az eddigiekben nem vizsgált empirikus összefüggések kutatásához és elemzéséhez elengedhetetlenül szükségesek.

A nagy szervezeti átalakulások befejezésével 2013-ban már csak egy lépés maradt hátra: a Közgazdaság-tudományi Intézet és a Világgazdasági Intézet könyvtárainak egy épületen belüli egyesítése, illetve a könyvtárak egységes szervezeti formába történő összevonása. A kutatás költséghatékony támogatását szolgálja a könyvtári rendszerek, előfizetések összehangolása. Ahol a szakmai profil engedi, egységesített folyóirat- és könyvbeszerzésekre, központilag összesített igények szerinti on-line előfizetésekre áll át a könyvtár.

A kutatóközpont három intézetének munkája, teljesítménye értékeléséhez a központ – az igazgatók közötti egyeztetések után – 2013-ban kidolgozott egy egységes követelményrendszert, majd ennek alapján egy szakmai bizottság értékelte mindhárom intézet elmúlt öt évének a munkáját. Ennek során felmérték a kutatók szakmai teljesítményét és meghatározták azokat az ellenőrizhető követelményeket, amelyeknek a jövőben meg kell felelni.

Megalakult és megtartotta első ülését 2013-ban a Külső Tanácsadó Testület. A testület értékelte a központ és az intézetek éves beszámolóit, a 2013-ban elvégzett, mindhárom intézetre kiterjesztett ötéves értékelést, valamint javaslatokat tett a központ stratégiájára vonatkozóan.

Megalakult és megtartotta első ülését 2013 őszén a KRTK Közalkalmazotti Tanácsa. A Tanács a KRTK honlapjának intranet-felületén helyezi el dokumentumait, és ezen keresztül tartja a kapcsolatot a központ munkatársaival.

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI INTÉZET

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2652, fax: (1) 309 2650
e-mail: kti.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.mtakti.hu
igazgató: Halpern László

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az intézet 2013-ban a kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából adódó célokkal összhangban folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás 2012. évi, valamint a Munkaerő-piaci Tükör 2013. évi angol nyelvű kötetének összeállítása, az Európai Bizottság 7. keretprogramja által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, a munkapiaci keresleti és kínálati előrejelző rendszer kialakítására fordított munkálatok lezárása, valamint az MTA Lendület program keretében a játékelméleti kutatások folytatása, illetve a vállalati stratégia és versenyképesség kutatócsoport felállítása, és a kutatási terv megvalósításának megkezdése voltak.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Makrogazdaságtan és növekedés

Az európai vállalatok nemzetközi kereskedelmi kapcsolatainak és innovációs tevékenységének elemzése hét európai országra – közte Magyarország – készült felmérés adataiból indult ki. Megmutatta, hogy az európai cégek 87%-a rendelkezik nemzetközi üzleti kapcsolattal és ugyanakkor nagyon kevés vállalat exportál, importál, szervez ki tevékenységet, és része egy nemzetközi tulajdonosi körnek egyszerre. Hasonló a helyzet az innováció terén, nagyon sok cég érdekelt legalább egy tevékenységben, de kevés aktív sokféle módon. A magyar vállalatok lemaradása az innovációhoz köthető tevékenységek és a külföldi kiszervezés és beruházások terén látványos. Végül, a kutatás legfontosabb üzenete az, hogy a kétféle tevékenység intenzitása erősen összefügg. Ezért a kutatók a nemzeti és európai kereskedelem- és beruházás fejlesztési, illetve kutatási-innovációs szakpolitika összehangolását javasolják.

Dezaggregált mennyiségi és minőségi jellegű adatok segítségével kutatások folytak a négy visegrádi ország 2000–2010-es időszaki külkereskedelmének elemzésére. A Németországba irányuló kivitel termék- és ágazati szintű adatai felhasználásával az export egységértékeire, illetve a hozzájuk köthető fajlagos bérköltségekre szint-mutatók lettek kiszámítva. A relatív szint-mutatók és az exportteljesítményre vonatkozó egyes mutatók összekapcsolásával egyrészt az egységértékek, illetve a fajlagos bérköltségek szintje és változása közötti összefüggést, másrészt az utóbbiak kapcsolatát az exportteljesítménnyel lehetett megvizsgálni. Az eredmények azt mutatták, hogy (1) a négy ország kiviteli egységérték-szintjei időben az EU-átlagok felé konvergálnak; (2) a kezdeti szintek hatásait kiszűrve, az egységérték-változások és a fajlagos bérköltség változások között pozitív a kapcsolat; (3) az egységértékek változása és az export-volumen változása közötti kapcsolat negatív; (4) az ágazati fajlagos bérköltség- és termelékenységi szintek nem mutatnak az európai átlagok irányában konvergenciát, ellenben a fajlagos bérköltség egyes komponenseiben, így az egy

dolgozóra jutó bérköltségben és a bérhányadban konvergencia jelenik meg. A cseh és a lengyel gyors exportnövekedés mögött az exportpiaci részesedés, az extenzív és intenzív határ javulása húzódott meg, a jóval lassabb magyar exportbővülés stagnáló piaci részarány és kiviteli mennyiség mellett, ugyanakkor az egységértékek magas szintje és gyors növekedése mellett ment végbe.

Piac- és vállalatelméleti és empirikus kutatások

A high-tech mítosszal foglalkozó kutatás bemutatta, hogy az innovációval foglalkozó irodalom fő áramlatában használt, az innovációs tevékenységet mérő mutatószám-rendszerek egyoldalúan, csak a tudományos háttéren alapuló innovációs tevékenységet képesek megragadni. A kutatás e helyett az innováció rendszerszemléletű, közgazdasági mérlegelést is kívánó megközelítésének a szükségességét fogalmazza meg.

A nagyvállalkozókkal készült interjúsorozat alapján folyó kutatás feltérképezte a piaci átmenet első szakaszának lezárultával a vállalkozások teljesítményében, szabályozási környezetében, a piaci verseny körülményeiben, munkapiaci pozíciójában, üzleti kultúrájában, valamint a belső és külső bizalmi viszonyaiban és a tágabb társadalmi környezetében végbement változásokat. A kutatás megállapította, hogy a korábban dinamikus növekvő közép- és nagyvállalkozások jelentős részének megtört a lendülete, megállt a növekedése a 2000 utáni években. A kezdeti, ígéretes nagyvállalkozói elitszerepek csírái mára jórészt eltűntek, a fiatalabbak pedig eleve nem vállalkoznak hasonló társadalmi szerepek betöltésére.

Globalizáció, EU-integráció és felzárkózás

Az autóiparban és az elektronikai iparban működő jelentős multinacionális cégek kutatási-fejlesztési egységeinek Magyarországra telepítésének motívumai között fontosnak bizonyult a nagyobb, európai piachoz való alkalmazkodás segítése, akárcsak a nagyvállalatok tudásbázisainak bővítése. A termeléshez kapcsolódó fejlesztési egységek esetében külön motivációs tényező, hogy kutatás idetelepítésével a fejlesztési tevékenység a leányvállalatban folyó termeléshez közel kerülhet. A kitelepült fejlesztési központok sikeres tevékenysége javíthatja az anyavállalat és a leányvállalat közti bizalmat, mely aztán segítheti a magyarországi egység előrehaladását az értéktermelési láncolat szintjein, illetve a termeléshez kapcsolódó kutatási egységek önállósodásához vezethet. A kitelepült kutatási egységek általában jóval kevésbé kapcsolódnak be a befogadó gazdaság kapcsolatrendszerébe, mint a multinacionális cégek termelőegységei. Kivételt képeznek azok a kutatási-fejlesztési egységek, amelyek nagy súlyt helyeznek az helyi egyetemekkel kiépített együttműködésre.

Oktatás-gazdaságtan

A kisgyermekkor, óvoda szerepe a készségek fejlődésében kutatás a 2009. január 1-jén országos hatókörrel bevezetett óvodáztatási támogatási program értékelésére vállalkozott két évvel a program bevezetését követően. Az eredmények szerint a program keretében újonnan beiratott gyerekek mintegy egyhatoda a program hatására került 3-4 éves életkorban óvodába. Az óvodáztatási arányszám éppen azokban a körzetekben nőtt meg a leginkább, ahol a legnagyobb intenzitással vették igénybe az újonnan történő beiratkozásoknál az óvodáztatási támogatást, illetve ahol az óvodáskorú gyermekek között a legmagasabb volt a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya. Az óvodáztatási támogatás, mint készpénzes ösztönző még kedvezőtlen körülmények között, minden bizonnyal az óvodai szolgáltatások minőségének rontása révén is teljesíti ezeket az igényeket. Ez a körülmény ismételen az óvodaépítés és férőhely-bővítés szükségességére hívja fel a figyelmet.

A roma és nem roma tanulók teljesítményének különbségét vizsgáló kutatás a közép-kelet európai adatok áttekintése után az országosan reprezentatív magyar adatokra támaszkodva, mérhetővé teszi a roma fiatalok készségbeli lemaradásait, és ad magyarázatot e lemaradások valószínű társadalmi okaira. A nyolcadik évfolyamos roma tanulók lemaradása, a kompetencia-mérések olvasás-szövegértési és matematikai teszteredményei alapján tekintélyes; éppen akkora, mint amekkora a hasonló korú fehér és fekete bőrű diákok közti különbség volt az Egyesült Államokban az 1980-as években. A lemaradások mögött nem etnikai sajátosságok, hanem társadalmi összetételbeli különbségek állnak. A roma tanulók társadalmi hátrányai döntő részben két közvetítő mechanizmuson keresztül válnak tanulmányi lemaradásokká: a roma tanulók otthoni környezetükön belül kevésbé jutnak hozzá a készségeik fejlődéséhez fontos erőforrásokhoz, iskolai pályafutásuk pedig rosszabb minőségű oktatási környezetben történik. A családi nevelési környezeti hátrányokat is nagyrészt az életkörülmények alakítják. Az iskolai hátrányok nagyobb részét is az alacsony társadalmi státus magyarázza, de a roma tanulók esetében erre még további hátrányként ráakódik az etnikai szegregáció hatása is. Az eredmények alapján a szegénység enyhítése mellett megfelelően célzott és szervezett szakpolitikai intézkedések is enyhíthetik a szegénysorban élő roma és nem roma gyermekek lemaradását.

A középfokú iskolatípus hatásait vizsgáló kutatás az iskolatípusok tanulói teljesítményekre gyakorolt oksági hatásának elemzését végezte el a magyar középfokú oktatásban. Az elemzés olyan elutasított és felvett diákok összehasonlítására épül, akik ugyanabba a középiskolába jelentkeztek és a korábbi tanulmányi eredményeik is hasonlóak. A kezelt csoportra gyakorolt átlagos hatások párosítási módszerrel kerültek megbecslésre. Az eredmények azt mutatják, hogy a magasabb iskolatípusok javítják a diákok teljesítményét. Az iskolatípusokon belül a népszerűbb iskolák hatása szintén pozitív. A gimnázium hatása nem tér el az iskolatípuson belüli jobb iskolák hatásától, míg a szakiskola negatív hatása erősebb ezeknél.

A tanárok pályaelhagyási döntéseit vizsgáló kutatás kérdése volt, hogy hatottak-e a tanárok pályaelhagyására a keresetek, az alternatív kereseti lehetőségek, valamint a 2002. évi közalkalmazotti béremelés. A kutatás az OEP-ONYF-FH összekapcsolt nagymintás adatbázis adatainak felhasználásával, időtartam-modellek segítségével vizsgálta a kérdést. Az eredmények azt mutatják, hogy a kereseti lehetőségek hatnak a pályaelhagyási döntésekre, a fiatal tanárok esetében annak valószínűségére, hogy más munkát választanak a tanárok, de nem befolyásolják az inaktivitás választásának valószínűségét. A közalkalmazotti béremelés átmenetileg csökkentette a pályaelhagyás valószínűségét a fiatal tanárok körében, de a hatás két év alatt eltűnt, míg az idősebb tanárok pályaelhagyási valószínűségét csökkentette.

Munkapiaci kutatások

A magyar, norvég és olasz képzetlen munkavállalók munkapiaci esélyeit elemző kutatás megvizsgálta, hogyan járul hozzá a képzetlenek foglalkoztatásához a különböző bonyolultságú munkahelyek száma, illetve a képzetleneknek az eltérő bonyolultságú munkahelyeken belüli részaránya. Megállapításra került, hogy Norvégiában könnyen azonosítható szinergiák segítik a képzetleneket, melyek a tudásintenzív munka, a rendszeres átképzés, az informális tanulás és a közösségi aktivitás egymást erősítő elemeire épülnek. Olaszországban a semmilyen írás-olvasási követelményt nem támasztó munkahelyek hozzájárulása a legnagyobb, de különösen a kisvállalatok tömegesen alkalmaznak alacsony iskolázottságú munkásokat bonyolult munkakörök ellátására is. Magyarországon az alapkészségek hiányosságai (Norvégiához képest), valamint a tradicionális kisvállalati szektor hiánya (Olaszországhoz viszonyítva) korlátozzák a képzetlenek beilleszkedését.

A bölcsődék elérhetősége és a nők munkakínálata közötti összefüggésekre irányuló kutatás egy új módszertant alkalmazva azt vizsgálja, hogy az ingyenes gyermekfelügyelet elérhetősége milyen mértékben ösztönzi a hároméves gyermekek anyját arra, hogy visszatérjenek a munkapiacra. A kutatás eredményei azt igazolják, hogy a gyermekfelügyelet pozitív hatással van az anyák munkakínálatára, de az anyák munkakínálatát egyéb, az életkorhoz köthető tényezők is igen erősen befolyásolják, mint például a gyermektől való elválással kapcsolatos preferenciák.

A külföldi vállalatok magyarországi bérprémiumának vizsgálata során a kutatók a külföldi felvásárlások bérhatásait elemezték. A szelekció kezelése után nagy, 12–28 százalékos külföldi bérhatást mértek. A bérelőny dolgozói típustól és foglalkozási csoporttól függetlenül fennáll, habár mértéke változik. Az eredmények szerint ez a bérprémium erősen függ a külföldi tulajdonosok által véghezvitt termelékenység-növekedéssel.

Közösségi gazdaságtan és közpolitikák

A munkahely a közsférában c. kutatás szerint a közsféra munkahelyül választását a jövedelemen kívül más szempontok is motiválják. Több olyan családi körülményt lehetett azonosítani, melyek valószínűbbé teszik, hogy valaki a közsférában vállaljon munkát: ha egyedül neveli gyerekeit, ha tartósan beteg, ha házasság- /élettársának vagy gyerekének tartós betegsége van, a nők esetében, ha férjük korábban munkanélküli volt. Ezeket az eseteket kockázatkerülő magatartás helyett pontosabb családi stratégiák optimalizálásaként értelmezni. A társadalmi hasznosság iránti igény fontos szerepet játszik a humán szolgáltatások (egészségügy, szociális ágazat, oktatás, kultúra) területén, de egyáltalán nem jelenik meg a közigazgatásban dolgozók esetében. Az egyenlőtlenségekkel szembeni ellenérzés az egészségügyben és a szociális ágazatban dolgozók esetében mutatható ki.

A magyar és osztrák szubjektív jóllétet befolyásoló tényezők összehasonlító elemzése szerint a magyarok szubjektív jóllétét leginkább rontó tényező a rossz egészségi állapot, a leginkább javítani képes tényező pedig a tanulás. Magyarországon azonban, Ausztriától eltérően, sem a szakmunkás végzettség, sem az érettségi nem növeli a szubjektív jóllétet, csupán a felsőfokú végzettségnek van ilyen hatása. Magyarországon a felsőfokú végzettségűek arányának növelése fontos elégedettség-növelő tényező lehet. A sztereotípiáktól eltérően Ausztriában sokkal erősebb a társadalmi kapcsolatok elégedettséget növelő hatása, mint Magyarországon. Magyarországon relatíve alacsony az elégedettség-növelő társadalmi kapcsolatok intenzitása, a rokoni és baráti kapcsolatok ápolása sokkal inkább a megélhetés biztonságát javító tényezőként, és nem önértékük folytán növelik az élettel való elégedettséget. A munkanélküliség a jövedelemhatáson túl is rontja a szubjektív jóllétet és ez a hatás továbbterjed a családtagokra is. Ennek fő oka a lakhatás biztonságának a veszélybe kerülése, ami Ausztriában a nagyobb bérlakásszektor miatt nem következik be.

A korrupciós technikák a közbeszerzésben kutatás keretében készült tanulmány harminc új kvantitatív korrupciós indikátorra tesz javaslatot, melyek húsz különböző korrupciós technikát különböztetnek meg. Ezek segítségével a közbeszerzésekben érvényesülő ún. nagy korrupciót lehet megfigyelni és kvantitatívan elemezni. Az összes kifejlesztett mutató a közbeszerzésekben előforduló és a korrump szereplők hálózatán keresztül megvalósuló járadékvadászat kvalitatív leírásán alapul. A kvalitatív információkat résztvevőkkel készített interjúkból, a vonatkozó szakirodalomból és a magyar média tartalomelemzéséből nyerték. A tanulmány a javasolt korrupciós mutatók alkalmazhatóságát és hasznosságát a magyar közbeszerzések 2009–2012 közötti mikroadatain mutatja be. A mutatók legnagyobb hozadéka egy olyan összegző mutató kialakításának a lehetősége, amely kvantitatív eszközökkel képes

mérni a korrupció kockázatát a közbeszerzések területén. Emellett az egyedi, a szereplők magatartására vonatkozó korrupciós indikátorok olyan magatartási jellemzőket is feltárnak, amelyek a korrupció változatosságáról és a szabályozáshoz való alkalmazkodásáról adnak képet.

Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés

A vidékfejlesztési programok elemzése során a kutatás Magyarországon először egy komplex vidékfejlettségi index alkalmazásával igyekezett azonosítani a vidék fejlettségi állapotát kistérségi szinten 2002 és 2008 között. A becsült vidékfejlettségi index alapján kapott eredmények szerint Magyarországon 2002 és 2008 között a kistérségek fejlettségi szintje konvergált egymáshoz. Ugyanakkor a kistérségek meglehetősen nagy mobilitást mutattak az egyes kvartilisek között. Ugyanakkor a pozíció romlás esélye magasabb volt, mint javítása. Továbbá, 2002 és 2008 között egy kistérség sem tudott javítani relatív helyzetén.

A vidékfejlesztési és regionális támogatások nagysága az EU-csatlakozást követően nagyságrendekkel növekedett. Ez együtt járt az egy projektre jutó támogatási összeg jelentős emelkedésével és a támogatások növekvő koncentrációjával az egyes kistérségek között. A legtöbb és a legkevesebb támogatást kapó kistérségek támogatási összege között nagyságrendbeli különbségek voltak. Budapest, a megyeszékhelyek és néhány város kiemelt módon részesültek a vidékfejlesztési támogatásokból. A támogatások eloszlása és a fejlettségi szintek összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a támogatások nem a legrosszabb helyzetben lévő kistérségekre koncentráltak. A támogatások átlagos hatása a kistérségek jóllétére kicsi és negatív.

Az intézetben megvizsgálták a rövid élelmiszerláncban részt vevő termelők társadalmi-gazdasági összetételét és motivációit. Az eredmények azt mutatják, hogy az őstermelők három jól lehatárolható csoportba sorolhatók: a hagyományos (önkormányzati fenntartású) piacok termelői, a termelői piacok termelői és a biopiacok termelői. A két utóbbi kategória a szocio-ökonómiai tulajdonságok legtöbbjét tekintve nem különböztethető meg egymástól, de az eladásra vonatkozó jellemzők eltérnek. A termelői piacokon áruló gazdák a biotermékeknel alacsonyabb árak miatt a bioszektor komoly versenytársai lehetnek már a közeljövőben is. A hagyományos piacok gazdái kevésbé nyitottak, nem tudnak hatékonyan részt venni a helyi élelmiszer mozgalomban, ezért speciális segítséget, szaktanácsadást igényelnek.

Egy kutatás az erdősítés és a gazdasági fejlettség közötti kapcsolatot vizsgálta, különös tekintettel azokra az országokra, amelyek esetében nőtt az erdőborítás 1990 és 2010 között. Mivel az „erdő” kifejezés egy igen heterogén csoportot takar, a kutatás kifejlesztett egy biodiverzitással korrigált Erdősítési Indexet, amely képes különbséget tenni a „környezeti szempontból értékes” új erdők és a monokultúrák között. Az eredmények arra utalnak, hogy az erdőirtás-erdősítés összefüggésben értelmezhető a környezeti Kuznets-görbe. A természetvédelmi intézkedések negatívan hatnak az erdősítési folyamatokra, ami felveti a természetvédelem vs. erdősítés kérdését. Összességében megállapítható, hogy az eltérő erdőtípusok elkülönítése alapvető az erdősítési folyamatok vizsgálata során.

Játékelmélet

Az új magyar választási törvény egyik célja az volt, hogy a választóköri tartozó választók számának eltérése a korábbinál kisebb legyen és ezt elérendő szinte szó szerint követi a Velencei Bizottság Választási Kódexének ajánlásait. Egy korai törvényjavaslat azonban annyira szigorú egyenlőségi feltételeket követelt meg, melyek a gyakorlatban betarthatatlanok. Az elfogadott változat sokkal megengedőbb, hiszen 15%-os eltérést is

megenged (különleges esetekben 20%-ot is), azonban a választóközrtek megyék közötti kiosztása során egy átlagos Tolna megyei választóközrtek mérete 15,28%-kal kisebb az országos átlagnál, tehát már a törvény hatályba lépésekor rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján is sérül az egyik feltétel. Megmutatták ugyanakkor, hogy ennél kedvezőbb elosztás nem lehetséges, ha Tolna megye kevesebb közrteket kapott volna, az eltérés nagyobb lenne. A parlament méretét adottnak véve a demográfiai változások révén egészen 20%-ig nőhet az átlagos Tolna megyei választóközrteknek a méretbeli eltérése, így a gyakorlatban is előfordulhatnak olyan esetek, ahol a 20%-os eltérés-plafon sem tartható. A kutatók a Velencei Bizottság ajánlása alapján kidolgoztak egy új, leximin kiosztási szabályt, mely egyértelmű kiosztást ad. A szabály egy ponton javasol más kiosztást, mint a törvény.

Egy másik kutatás során a pénzügyi kockázatok eloszlását, illetve a rendszerkockázatot vizsgálták illikvid környezetben. Illikvid piacokon az eszközök nem értékesíthetők korlátlanul a piaci áron, jelentősebb mennyiség értékesítése csak veszteséggel lehetséges. Az elosztás során figyelembe kell venni, hogy a portfóliók kockázata szuperadditív és a kockázatelosztási játékokban széles körű externáliák jelenhetnek meg.

Magyarország mellett több ország felsőoktatási felvételi rendszere is pontszámításon alapszik, de országonként különböző a holtversenyek kezelése. A probléma akkor merül fel, amikor több azonos pontszámú jelentkező van, és így vagy betöltetlen helyek maradnak, vagy meg kell növelni a program méretét. A legtöbb országban valamilyen kiválasztás – születési dátum, vagy akár véletlen sorsolás – alapján egyes jelentkezők felvételt nyernek, míg más, azonos pontszámú jelentkezők nem. Magyarországon a teljes egyenlőség elve érvényesül. Megvizsgálták a jelenleg érvényes rendszert, ahol marad a ponthatár és a teljes csoport elutasításra kerül és azt a lehetőséget, ahol a teljes csoport felvételre kerül egy megfelelően alacsonyabb ponthatár mellett és belátták, hogy mindkét megközelítés stabil párosítást eredményez, s a kialakuló határok a köztes módszerek ponthatáraihoz alsó, illetve felső korlátot jelentenek. Egyúttal azt is belátták, hogy mindkét felvételi algoritmus manipulálható.

Vállalati stratégia és versenyképesség

A vállalati árazással foglalkozó kutatás megállapította, hogy a haszonkulcsokat meghatározó folyamatok elemzésében látszik miszerint a hazai és a külföldi vállalatok körében eltérő a dinamika, az export- és az importtevékenység kiterjedtsége is erősen összefügg a haszonkulcsokkal. Másrészt az árfolyam begyűrűzési vizsgálata részletes adatokkal hasonló eredményekre vezetett, mint a külföldi szerzők munkáiban, de a hatása erőssége nem függ össze a megfigyelhető vállalati jellemzőkkel. Másik oldalról az adatok összekötése az Eurostat ország-termék szintű adataival azt mutatta, hogy a vállalatok reakciója a külföldi árak változásaira pontosan mért, de gyenge.

Az intézetben megvizsgálták, hogy politikai tényezők mennyire befolyásolták az EU-forrásokból érkező források elosztását a vállalatok és a térségek között. Az előzetes település-szintű eredmények azt mutatják, hogy a nagy pártok polgármesterei több támogatást szereztek a vállalatoknak a településen a GOP/GVOP forrásokból.

Hálózatok gazdaságtana

A szabályozók rendszerint kevesebb ismerettel rendelkeznek az általuk szabályozni kívánt gazdasági szervezetek hatékonyságáról, termelékenységéről, mint maguk a szervezetek. Ez befolyásolja a verseny- és piacsabályozás lehetőségeit és tényleges gyakorlatát. Olyankor fordul elő ez, amikor az állami szabályozó egyrészt nem tudja pontosan megfigyelni az általa szabályozni kívánt vállalatok hatékonyság-növelésre irányuló erőfeszítéseinek szintjét,

másrészt nem ismeri pontosan a vállalatok tényleges költségeit, tehát hatékonysági típusát sem. Ezen hálózatos ágazatokban a távközléstől az energia-szolgáltatásig, a közlekedéstől a postai szolgáltatásokig a mai napig létezik állami árszabályozás, amely az ún. „költség alapú árazás”, vagy pontosabban a hosszú távú határköltség alapján kialakított árazás elvein nyugszik. A kutatás a költségalapú szabályozás szerint kialakított távközlési összekapcsolási díjak példáján mutatta be, hogy ezek torz ösztönzést eredményeznek: megbüntetik a „jókat” és megjutalmazzák a „rosszakat”. A megoldást az ún. „ösztönző szabályozás” jelentené, amely egyrészt biztosítaná, hogy a hálózatos iparágak tipikusan közszolgáltató vállalatai a tőlük elvárt erőfeszítéseket tegyék a hatékonyságuk javítására és a szolgáltatás minőségének növelésére, másrészt a különböző hatékonysági szintű vállalatok ne igyekezzenek „felfújni” az elszámlolt költségeiket annak érdekében, hogy nagyobb bevételre és nyereségre tehessenek szert.

A társadalmi kapcsolatrendszerek, kapcsolatháló a piacok működésére gyakorolt hatásának vizsgálata során arra az eredményre jutottak, hogy a kapcsolathálóknak szerepe lehet az információs aszimmetria kontraszelekción és morális kockázati probléma kezelésében, csökkentésében. Egy modellben megmutatták, hogyan használható például a kapcsolatháló árdiszkrimináció esetén az aszimmetrikus információból fakadó ösztönzési költségek csökkentésére.

A regionális gazdasági növekedést elemző kutatás két, entrópia-statisztikán alapuló, regionális gazdaságtani modell alapján vizsgálta a hazai regionális fejlődést és a külföldi vállalatok szerepét az 1998–2005 időszakban. A regionális innovációs rendszerek szinergia modelljét követve azt találták, hogy a külföldi vállalatok a fejlettebb régiókban pozitív, de a fejletlenebb régiókban negatív hatást fejtenek ki. A vállalatok közötti tanulási kapacitás mérésére használt mutató rávilágított arra, hogy a hazai vállalatok közötti tanulási kapacitás nagyobb hatást fejtett a regionális gazdasági növekedésre, mint a külföldi vállalatok közötti tanulási kapacitás.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatási portfóliójában az alapkutatások mellett mindig helyet kapnak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Ilyen jellegű témákra néhány példa: a roma tanulók iskolai lemaradásának okai, a mélyszegénységben élők számára nyújtott mikrohitelzés magyarországi megvalósításának tapasztalatai, a rövid élelmiszerláncban részt vevő termelők társadalmi-gazdasági összetételének és motivációinak vizsgálata, a felsőoktatás finanszírozási modellek vizsgálata, a középfokú iskolatípusok tanulói teljesítményekre gyakorolt hatásának előrejelzése, a bölcsődék elérhetősége és a nők munkakínálatának összefüggései.

Az intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján az érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tegye.

A munkapiaci kutatások eredményeit minden évben a sziráki *munkatudományi konferencián* ismertetik, amelyet 2013-ban Kompetenciák, munkakínálat és foglalkoztatás címmel rendeztek meg. A konferencián három közérdeklődésre számot tartó szekcióban hangzottak el előadások: a gyermekvállalás és a munkapiac kapcsolata, a munkahelyi kompetencia-követelmények és a gazdasági válság hatásai, valamint a munkapiac, az oktatás és a foglalkoztatáspolitikai különféle kérdései.

A *Verseny és szabályozás 2012* címet viselő hatodik évkönyv bemutatja az eddig készült magyarországi empirikus piacszerkezet-elemzéseket, a „túl nagy a csődhöz” paradigma születését és bukását. A kötet hálózatos szolgáltatásokkal foglalkozó részében a víziközmű, a távközlés, az energiaszektor és a posta szabályozásának a változásait elemzik. A szabályozás intézményrendszerének átalakulásával foglalkozó tanulmányok elemzik a szabályozó intézmények összevonásakor vagy szétválasztásakor a hatáskörök eldöntésénél figyelembe veendő normatív szempontokat, bemutatják, hogy a különböző jogrendszerek eltérő vonásai milyen módon befolyásolhatják a hatékonyan működő alternatív szabályozás – így az önszabályozás – kereteit és áttekintik a hatékony önszabályozás közgazdasági feltételrendszerét.

A Tíz évvel később című könyv szerzői 2009–2012 között ismét interjúsorozatot készítettek a korábbi könyvükben szereplő közép- és nagyvállalkozókkal, valamint vállalkozók egy fiatalabb csoportjával, hogy feltérképezzék a piaci átmenet első szakaszának lezárultát követő változásokat, és összevegyék a két csoport attitűdbeli különbségeit. Könyvükben a beszélgetések alapján bemutatják a vállalkozások teljesítményében, szabályozási környezetében, a piaci verseny körülményeiben, munkaerő-piaci pozíciójában, üzleti kultúrájában, valamint belső és külső bizalmi viszonyaiban és tágabb szociológiai környezetében végbement változásokat.

Az intézetben született vagy születő félben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalom-politikai kérdések vitafórumaként működtetik *szakmai blogjukat*, ahol munkatársaik rendszeresen közlik véleményüket, írásaikat, lehetővé téve a társadalmi interakciót. Az intézet munkatársai sajtószerepléseit az intézeti honlapon kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjtik és tárják az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű honlapjukon naprakész tájékoztatást nyújtanak a kutatócsoportok főbb tevékenységéről, kutatóik publikációiról, az általuk rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről. Kommunikációs stratégiájuk fontos eleme a honlap látogatottsági adatainak rendszeres értékelése.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak. (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE stb.) Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen folyó doktori képzést. Kutatói tanítanak külföldi egyetemeken (Cardiff University, UK Open University), külső munkatársak neves külföldi kutatóintézetekben (CEPR, IZA).

Az intézet tizenharmadik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló közgazdászok számára nyújt fórumot. A pekingi School of Economics and Business Administration (SEBA) of Beijing Normal University-vel korábban kötött együttműködés keretében rendezték meg negyedik közös konferenciájukat. Mind szakmai színvonalát, mind a résztvevők létszámát tekintve sikeres volt az evolúciós közgazdaságtan alkalmazási lehetőségeiről a regionális közgazdaságtan területén témakörben rendezett egyhetes nemzetközi szeminárium.

Szakértői tevékenységet folytattak a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság, az EU Employment Observatory, az Európai Unió 7. keretprogramja, az Európai Központi Bank számára. Hozzászóltak az Európai Bizottság „Horizon 2020” programtervezetéhez és a

„Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020” c. dokumentumhoz. Az intézet egyik kutatója az Open Society Institute Academic Fellowship program keretében az odesszai I.I. Mechnikov Állami Egyetem világgazdasági és nemzetközi gazdasági kapcsolatok tanszékhez kirendelt International Scholarral kapcsolatos feladatokat látta el, másik kutatója közreműködött a „NEKIFUT” projekt (Nemzeti Kutatás-fejlesztési Infrastruktúra Felmérés és Útiterv) módszertani megalapozásában, valamint részt vett a ForSEE projekt előzetesintézési módszertanának fejlesztésében. Az intézet tanácskozási joggal képviselteti magát a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságában és az Indikátor Albizottságban.

Számos kutatója alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézetben 28 OTKA-téma futott a beszámolási évben, ebből 9 téma újként indult. Pályázati tevékenységükben kiemelkedő fontosságú az MTA Lendület program, melynek keretében folytatódtak a játékelméleti kutatások, illetve megkezdte munkáját a vállalati stratégia és versenyképesség kutatócsoport. 2013-ban fejeződött be a Munkaerő-piaci előrejelzések készítése, szerkezetváltási folyamatok előrejelzése TÁMOP - 2.3.2-09/1 kiemelt projekt megvalósítása. A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra központja által kiírt pályázatokon támogatást nyertek a Verseny és szabályozás következő évi kötete és két másik kutatási projekt megvalósítására.

Megkezdődött az EU 7 keretprogram által finanszírozott 'Európai versenyképesség feltérképezése' c. projekt, amelynek az intézet lesz a koordinátora. Folytatódott a 'Növekedés, innováció és versenyképesség: a kohézió elősegítése Kelet- és Közép-Európában' c. és az 'Agrár-élelmiszer-ipari termékpályák nemzetközi összehasonlítása: a versenyképességüket és teljesítményüket meghatározó tényezők az EU-ban és nemzetközi piacokon' c. kutatási projektek megvalósítása.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Fazekas K., Benczúr P., Telegdy Á. (eds.): The Hungarian labour market, 2013. Budapest: Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences; National Employment Non-profit Public Company, 404 p. (2013)
2. Fazekas K., Varga J. (szerk.): Trendek és előrejelzések: Munkaerő-piaci prognózisok készítése, szerkezetváltás a munkaerőpiacon. Budapest: MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet, 265 p. (2013)
3. Laki M., Szalai J.: Tíz évvel később – magyar nagyvállalkozók európai környezetben. Budapest: Közgazdasági Szemle Alapítvány, 2013. 199 p. (2013)
4. Semjén A.: Költségmegosztás a felsőoktatásban : Utak és tévutak. Budapest: MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet, 176 p. (KTI Könyvek; 16.) (2013)
5. Valentiny P., Kiss F. L., Nagy Cs. I. (szerk.): Verseny és szabályozás, 2012. Budapest: MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet, 2013. 380 p.

Külföldi folyóiratcikkek

6. Altomonte, C., Aquilante, T., Békés G., Ottaviano, G. I.P.: Internationalization and innovation of firms: Evidence and policy. *Economic Policy* Vol. 28. No. 76, 663-700. (2013)
7. Békés G., Harasztosi P.: Agglomeration premium and trading activity of firms. *Regional Science and Urban Economics* Vol. 43. No. 1, 51-64. (2013)
8. Biró P., Klijn, F.: Matching with couples: A multidisciplinary survey. *International Game Theory Review* Vol. 15. No. 2, 1-18. (2013)
9. Biró P., Norman, G.: Analysis of stochastic matching markets. *International Journal of Game Theory* Vol. 42. No. 4, 1021-1040. (2013)
10. Bojnec, S., Fertő I.: Farm income sources, farm size and farm technical efficiency in Slovenia. *Post-Communist Economies* Vol. 25. No. 3, 343-356. (2013)
11. Herrendorf, B., Rogerson, R., Valentinyi Á.: Two perspectives on preferences and structural transformation. *The American Economic Review* Vol. 103. No. 7, 2752-2789. (2013)
12. Horn D.: Diverging performances: The detrimental effects of early educational selection on equality of opportunity in Hungary. *Research in Social Stratification and Mobility* Vol. 32, 25-43. (2013)
13. Kézdi G., Csorba G.: Estimating consumer lock-in effects from firm-level data. *Journal of Industry, Competition and Trade* Vol. 13. No. 3, 431-452. (2013)
14. Koren M., Tenreyro, S.: Technological diversification. *The American Economic Review* Vol. 103. No. 1, 378-414. (2013)
15. Lange, F., Kóczy Á. L.: Power indices expressed in terms of minimal winning coalitions. *Social Choice and Welfare* Vol. 41. No. 2, 281-292. (2013)
16. Lovász A., Rigó M.: Vintage effects, aging and productivity. *Labour Economics* Vol. 22, 47-60. (2013)

Hazai folyóiratcikkek

17. Altwicker-Hámori Sz., Lovász A.: A köz- és a magánszféra kereseti különbségei Magyarországon, 2002–2008: Javíthat-e hosszú távon a közalkalmazottak relatív helyzetén egy 50 százalékos béremelés?. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 5. sz. 2013. május, 500-522. (2013)
18. Békés G., Halpern L., Muraközy B.: Külkereskedelem és a vállalatok közötti különbségek. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 1. sz., 1-24. (2013)
19. Cseres-Gergely Zs.: Kiszorítják-e az idősebb munkavállalók a fiatalokat a közszférában?: Eredmények a magyarországi nyugdíjkorhatár-emelés időszakából. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 7-8. sz., 837-864. (2013)
20. Köllő J.: A közszféra bérszintje és a magánszektorból átlépők szelekciója 1997-2008 között. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 5. sz., 523-554. (2013)
21. Lovász A.: Jobbak a nők esélyei a közszférában?: A nők és férfiak bérei közötti különbség és a foglalkozási szegregáció vizsgálata a köz- és magánszférában. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 7-8. sz., 814-836. (2013)

22. Molnár Gy., Kapitány Zs.: Munkahely a közszférában : Biztonság és hivatás, a szubjektív szempontok szerepe. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 7-8. sz., 781-813. (2013)
23. Varga J.: A közalkalmazotti béremelés hatása a tanárok pályaelhagyási döntéseire. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 5. sz., 579-600. (2013)

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
REGIONÁLIS KUTATÁSOK INTÉZETE

7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
telefon: (72) 523 800; fax: (72) 523 806
e-mail: perger.eva@rkk.hu; honlap:www.rkk.hu
igazgató: Perger Éva

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete (MTA KRTK RKI) a 2012. január 1-jével történt átszervezés előtt MTA Regionális Kutatások Központja (MTA RKK) néven önálló költségvetési szervként működött. Az intézet alapvetően megtartotta elődje feladatait, tevékenységeit, kutatási profilját és telephelyhálózatát az új szervezeti formában, miközben a kutatóközponti működés kihívásainak is megfelelt.

Az intézet a közfeladatként jelentkező alapkutatásokat tekintette elsődleges feladatának a 2013. évben is. Eredményeinek bemutatásaként 2 monográfia, 5 szakkönyv, 5 tanulmánykötet, 80 szakcikk és további 200 tanulmány megjelentetését, a Discussion Papers sorozat, a Kárpát-medence régiói monográfiásorozat és a Tér és Társadalom folyóirat folyamatos kiadását tervezte. E feladatokat a korábban kialakult komplex intézeti profil (tudáslánc) – alapkutatás, alkalmazott kutatás, felsőoktatás, tanácsadás – fenntartása mellett sikerült teljesíteni. Az intézeti munkákra 2013-ban 1423 hivatkozást regisztráltak.

Az RKI a területi tudományok magyarországi bázisintézményeként hozzájárult a területi törvényszerűségek feltárásához, az eredmények hazai és nemzetközi terjesztéséhez, kutatásai megalapozták az Európai Unió és Magyarország területpolitikáját, fejlesztési stratégiáját. Alkalmazott kutatásai közvetlenül szolgálták a kiegyensúlyozott és fenntartható térszerkezet kialakítását és működtetését. Az intézet hat decentralizált kutatási egysége (Békéscsaba, Budapest, Győr, Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár) saját kutatási profilja mellett kiemelt feladatként kezelte a térségi sajátosságok elemzését.

2013-ban számottevő hangsúlyt kaptak a területi kormányzás sajátosságaival és továbbfejlesztésével, az európai területi jövőképpel, a Kelet- és Közép-Európával (területi fejlődés, versenyképesség, államhatárok és szomszédságpolitikák, európaizáció), a vidéki térségek komplex fejlődésével (területi tőke, helyi fejlesztés, térségtípusok, vidékpolitika), az innováció területi és hálózati kérdéseivel (regionális innovációs fejlesztéspolitika és kapcsolatrendszer), a társadalmi kérdések térbeliségével (jól-lét, etnikus és nem etnikus szegénység, kirekesztés, oktatás, egészség), az éghajlatváltozás és az energiahasználat területi aspektusaival (megújuló energiahasználat határtérségekben, regionális energiastratégia, földhasználat) kapcsolatos kutatások, továbbá a helyi közszolgáltatások versenyképességet szolgáló modernizálását megalapozó vizsgálatok is.

A 2013. évben is komoly feladatot jelentett a felsőoktatási tevékenység. Az intézet harmincegy kutatója – köztük nyolc egyetemi tanár – vezetett, illetve témafelelősként támogatott doktori és mesterképzéseket.

Az intézet tizenegy nemzetközi, húsz hazai tudományos, tizenöt ismeretterjesztő és egy kulturális rendezvény szervezését tervezte. A 2013. év a nemzetközi kapcsolatok terén Németország irányában jelentett új minőséget, illetve a szomszédos országok – különösen Szlovákia,

Románia, Szerbia és Horvátország – kutatóhelyeivel váltak intenzívebbé az együttműködések. A nemzetközi események közül kiemelkedő jelentőségű volt a Territorial cohesion in Europe című, a Dunántúli Tudományos Intézet alapításának 70. évfordulója alkalmából rendezett pécsi konferencia, amelyen húsz európai ország jeles szakemberei vettek részt. A beszámolási évben 40 éves Békéscsabai Kutatócsoport – húszéves hagyományt követve – szervezte meg az V. Alföld Kongresszust, amelynek fókuszában ezúttal a válság, a függőség, a növekvő térbeli-társadalmi egyenlőtlenségek problémaköre, illetve az ezekre adott és adható helyi illetve térségi válaszok álltak.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Területi kormányzás

Az ESPON (Európai Területi Tervezési Megfigyelő Hálózat) az Európai Unió kiemelt területfejlesztési kutatási programja. Az intézet 2013-ban három kutatásban vett részt, amelyek közül a Territorial Approaches for New Governance (TANGO) c. kutatás a területi kormányzás kérdéskörére fókuszált. A nemzetközi szaktekintélyeket és területi kutatási intézményeket tömörítő konzorcium kialakította a területi kormányzás számára elméletileg fontosnak tartott követelményrendszert, ennek indikátorait, majd ezek tesztelésére és alkalmazására tizenkét európai esettanulmány készült, amelyekből három területi hatóköre Magyarországra is kiterjedt. Az intézet két esettanulmányt készített, az egyik a pécsi európai kulturális főváros projekt, a másik a dél-dunántúli regionális operatív program végrehajtásának körülményeit mutatta be, kitekintéssel a kelet-közép-európai új tagállamok regionális politikai alkalmazkodásának sajátosságaira. Ezek az esettanulmányok kihangsúlyozták a centralizált kormányzási rendszer és politikai kultúra korlátozó hatását a fejlesztéspolitikai döntések koordinációjában, az érdekeltek bevonásában, a helyi sajátosságokra való érzékenységben. Ugyanakkor a kutatás arra is rámutatott, hogy más, fejlettebb, decentralizáltabb országokban sem egyszerű a területi fejlesztés számára különösen fontos integratív kormányzási modellt, alkalmas területi léptéket megtalálni és működtetni. Mindenesetre a kutatás során feltárt trendek, jellemző intézményi és működési megoldások összességében egy sokkal rugalmasabb, a helyi sajátosságokat kezelni képes európai területi kormányzási modell térhódítását vetítik előre, ami a hazai centralizációs törekvésekkel nehezen lesz követhető.

Európai területi forgatókönyvek

A Territorial Scenarios and Visions for Europe (ET2050) c. kutatási projekt az európai területi fejlődés scenárióit és forgatókönyveit készíti el 2050-es időhorizonton. Mivel a területi fejlődéssel és a kohézióval foglalkozó döntéshozóknak szükségük van egy jövőorientált és integrált elképzelésre az európai térségfejlesztés tekintetében, ezért az ESPON-program ezt a területi jövőkép-építési folyamatot koordinálja az érintettek bevonásával. A 2030-ig, illetve 2050-ig érvényes scenáriók, forgatókönyvek és a felvázolt közpolitika-alkotási víziók számos szakterülethez kapcsolódnak, s jelentősen meghatározzák az adott ágazat szervezésének hosszú távú keretfeltételeit. Az intézet a Duna-régió helyzetelemzését, illetve a baseline scenárióknak az adott térségre vonatkozó adaptációját készítette el, valamint hozzájárult több kelet-európai scenárióváltozat véglegesítéséhez és a modellezés megalapozásához a hazai funkcionális városi térség és policentrikus városhálózat-értelmezés bemutatásával.

Államhatárok és szomszédságpolitikák

Az EUBORDERSCAPES FP7-es projekt keretében folytatott kutatás társadalmi, gazdasági és geopolitikai elemzések segítségével tárja fel azokat a hidegháború időszakát követő európai integrációs folyamatokat, amelyek a határváltozások és -nyitások hatására a határ menti régiókban zajlottak le. A területi átrendeződések történeti folyamatait elemző részkutatás keretében a II. világháború alatti és utáni térközösség-vállalási folyamatok kerültek vizsgálat alá. Az új helyzet új térkategóriákat hozott a magyar politikai gondolkodásba is, közmegegyezés azonban nem alakult ki. A Balkán folyamatait elemző tanulmány azt a kérdést járta körbe, hogy milyen összefüggések vannak a jugoszláv föderáció megélése és az európai uniós törekvések között, s az új délszláv tagállamok körül és között milyen hatások bontakoznak ki az EU-ban, hiszen Horvátország csatlakozását követően már megjelentek bizonyos problémák.

Kelet- és közép-európai nemzeti területfejlesztési politikák változási irányai

Az Új térformáló erők és fejlődési pályák Kelet-Európában a 21. század elején c. OTKA-kutatás 2013-ban a nemzeti területfejlesztési politikák kelet- és közép-európai változására fókuszált. Az új strukturális politikára való felkészülés során a támogatási célokon, forrásokon és a strukturális eszközök mechanizmusain kívül a területi fejlődés új hajtóerőinek felhasználására is tekintettel kell lenni. Az első kérdéskör a nemzeti érdekek uniós képviselővel hozható összefüggésbe, az utóbbi feladat a nemzeti szakpolitikák és intézményi struktúrák témaköréhez kapcsolódik. A területi fejlődést alakító tényezők változása a regionális politika cél-, eszköz- és intézményrendszerének átalakítását követeli meg. Ez ugyancsak a nemzeti érdekek érvényesítését jelenti. Az európai térfejlődés hosszú távú trendjei a decentralizáció legkülönbözőbb intézményesült formáinak kialakítását igénylik a kontinens eltérő hagyományú országaiban. A kelet- és közép-európai új tagállamok az uniós kohéziós követelményeknek csak decentralizált intézményekkel képesek megfelelni. Ez nemcsak közigazgatási kérdés, hanem a versenyképesség javítását szolgáló kutatás-fejlesztés eredményességének az előfeltétele is.

A regionális innovációs fejlesztéspolitika kihívásai Magyarországon

A 2013-ban zárult Innovációbarát kormányzás Magyarországon – A regionális innovációs fejlesztéspolitika kihívásai c. OTKA-kutatás áttekintette az innováció irányításának elméleti keretrendszerét, az innovációs rendszermodellek institucionalista megközelítéseit, a governance-modell innovációs intézményrendszerre történő alkalmazhatóságát, továbbá az elmúlt három évben folyamatosan változó szakpolitikai keretrendszert, és az átalakuló hazai innovációs intézményrendszert. A fejlesztő állam koncepciótól – amelyet az adósságválság gerjesztette központi forrásszüke is magyaráz – elmozdulás figyelhető meg az állam laza koordinatív és közvetett támogató funkciói felé. Az innovációt nemcsak a tudástermelők és a vállalatok belső viszonyai határozzák meg, hanem komoly hatással van rá az állam és annak különböző irányító szervezetei, a külső környezeti és társadalmi tényezők is. A kutatás kiemelten foglalkozott az innovációs rendszer kulcsszereplőinek tekintett egyetemek regionális innovációs irányítási rendszerbe való betagozódásával, valamint a dél-dunántúli helyzetképpel. A kutatási zárókötet az innovációs kormányzás szélesebb horizontú elemzését adta. Bemutatta az innováció irányításának elméleti keretrendszerét és az irányítási modell innovációs intézményrendszerre történő alkalmazhatóságát. A kérdéskört az intézményi-közgazdasági megközelítések mellett kormányzástudományi és tudásszociológiai keretrendszerbe ágyazta.

Együttműködés alapú vállalkozói innovációtámogatás

A Baross Gábor Program által finanszírozott Együttműködés alapú vállalkozói innovációtámogatás című projekt átfogó célja a vállalkozói innováció fejlesztése a Közép-dunántúli

régióban, olyan, eddig nem működő szolgáltatási, illetve tanácsadási kapacitások kiépítésével, amelyek a kis- és középvállalkozások együttműködéseit ösztönzik, valamint az együttműködési érdekeltségek megteremtését támogatják. A projekt keretében sor került az együttműködési modellek nemzetközi és hazai elméleti dokumentumainak összegző elemzésére, valamint az együttműködési modellek nemzetközi jó gyakorlatainak feltárására. A Közép-dunántúli régió innovatív együttműködési modelljeinek kidolgozása érdekében a vállalkozások méretére, megyei és ágazati megoszlására reprezentatív mintán empirikus adatfelvétel készült a térség háromszáz kis- és középvállalkozása körében. A szolgáltatás tudományos megalapozását a kérdőív mellett a Közép-dunántúli régió innovációs – az együttműködésben részt vevő és az együttműködések támogató szervezetek – szereplőinek körében készített strukturált mélyinterjúk egészítették ki. A projekt megalapozó kutatási szakaszának eredményeit két módszertani útmutató összegezte. Az előkészítő munkarészben négy konkrét (gazdasági, kutatás-fejlesztési és innovációs, projekt alapú, valamint szolgáltatási és információs) együttműködési modell kialakítására került sor, amelyekhez kapcsolódva esettanulmányok készültek. A projekt megalapozó munkarésze feltárta azokat a tényezőket, amelyek a vállalkozások hatékony és eredményes tevékenységét, együttműködéseit, illetve innovativitását akadályozzák. Ezen problémákból kiindulva valós vállalkozói igényekre reagálva került sor az innovációs audit szolgáltatás módszertanának kidolgozására, valamint a szolgáltatás pilot típusú beindítására a Közép-dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség bevonásával. A szolgáltatás eredményes alkalmazásához részletes szakmai eljárási útmutató készült Innovációs audit elvégzéséhez és fejlesztési projektek tartalmi elemeinek definiálásához kapcsolódó módszertani útmutató címmel mind nyomtatott, mind elektronikus formában, amely a partnerek, a KDRIÜ és a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara honlapján is elérhetők. A KKV-k számára kidolgozott innovációs audit módszertant és szolgáltatást a jövőben a KDRIÜ fogja alkalmazni.

Komplex vidékkutatási program

Az MTA és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) közötti együttműködésen alapuló, a Vidékfejlesztési Minisztérium vidékstratégiáját támogató komplex kutatási program koordinációját az RKI látta el. Az intézet egyben hat átfogó komplex kutatási projekt gazdája volt, így valamennyi osztálya önálló projektet vezetett, továbbá bevonásra került több akadémiai kutatóhely is (MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Ökológiai Kutatóközpont, MTA ATK Talajtani és Agrokémiai Intézet) önálló projekttel. A kutatások építettek az MTA vidékkutatásokkal foglalkozó tudományos műhelyeinek tapasztalataira, javaslatokkal a következő uniós tervidőszakra szóló vidékfejlesztési program tervezésének és végrehajtásának tudományos megalapozását szolgálták. A vidéki tudományos műhelyek miközben átfogó kutatási projekteket vezettek, térségük jellemzőinek feltárásával is segítették a vidékfejlesztés differenciált megközelítését, helyi konzultációkkal, workshopokkal, konferenciákkal erősítették helyi tudományos közéleti szerepüket. A program keretében a különböző – eddig többnyire elkülönülten működő – tudományos egységek szervezett módon megosztották eredményeiket és bevonták egymást a végrehajtásba. A komplex program azokat a fontos aspektusait vizsgálta a vidékkel kapcsolatos témáknak, amelyek nagy jelentőséget kapnak a következő uniós tervidőszakban.

Az európai fejlesztéspolitika hangsúlyos elemévé válik a lokalitás szerepének újraértelmezése, a vidéki térségekben rejlő különböző potenciálok lehető legjobb kihasználása. E filozófia jegyében külön projekt értékelték a magyar vidéki térségek helyzetét az európai térben, vizsgálta meg a vidék differenciálódásának hazai folyamatait, tárta fel a vidéki térségek lehetséges típusait és eltérő fejlesztési igényeit. A munka során elméleti és gyakorlati megfontolások alapján kétféle javaslatot tett az intézet a vidéki térségek újfajta lehatárolására, az egyik a

járásai szintet tekintette alapegységnek, a másik – a központi tervezési folyamathoz alkalmazkodóan – a települési szintet. Ezt követően a vidéki térségek differenciálódása szempontjából legfontosabbnak ítélt jellemzők alapján a vidékinek tekinthető járások hazai sajátosságokhoz illeszkedő újszerű tipizálására került sor. A kialakított térségtípusok elemzésével és összehasonlító vizsgálatával, valamint kilenc mintatérségre készült esettanulmány alapján készültek javaslatok a hazai sajátosságokhoz illeszkedő, helyi igényeket figyelembe vevő, térségi alapon szerveződő, differenciált vidékfejlesztés megalapozásához. A projekt legmeglepőbb eredménye az volt, hogy vidéki térségeink differenciálódása nem oly erőteljes, mint ahogy azt feltételezzük. Jellemzőik, problémáik, sőt fejlesztési céljaik többsége nem helyspecifikus, és nem igazán megoldható a vidékfejlesztési program keretei között. A kutatás így gyakorlatilag nem igazolta azt a hipotézist, hogy hazánkban a térségi alapon differenciált vidékfejlesztés ideje jött el. A helyi „területi tőke” legfontosabb eleme úgy tűnik, hogy ma is a földrajzi elhelyezkedés. A vidéki térségek szinte mindegyikében jelenleg, és különösen hosszú távon a legnagyobb problémát a humán szféra kapacitásainak kimerülése és a „helyben maradó” pénzügyi tőke hiánya okozza. Az alulról építkező, helyi erőforrásokra építő fejlesztések pedig csak korlátozott sikereket hoztak. Ezért fontos lenne, hogy az országos ágazati programok fokozottabban vegyék figyelembe a vidéki térségek sajátosságait, illetve, hogy az egyes pályázati kiírások tartalmazzanak olyan elemeket, melyek koncentrálnak a speciális vidéki problémákra. A továbblépéshez elengedhetetlen, hogy a helyi szereplők megerősödjenek, a helyi tervezési gyakorlat és együttműködési kultúra javuljon, ezért a helyi kezdeményezéseken alapuló térségfejlesztés súlyát és szerepét is egyértelműen növelni kell.

A lokalitásra épülő megközelítés alkalmazásának speciális szeletét fedi le a közösségvezérelt helyi fejlesztés (CLLD) és a több alap együttes közreműködésén alapuló (multifund) tervezés hazai fejlesztéspolitikai alkalmazhatóságát vizsgáló projekt, kitérve a CLLD javasolt hazai területi léptékére, illetve a részvételen alapuló tervezés módszertani ajánlásaira.

A következő európai uniós tervciklus vidékfejlesztési céljai között kiemelten szerepelnek a környezeti állapot megőrzéséhez, javításához, illetve az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kérdések. Ennek megfelelően a program öt projektje a vidéki térségek környezeti kérdéseire koncentrált, a környezet, a gazdaság és a társadalom komplex összefüggéseit feltárva. Az intézet által vezetett projekt a klímaváltozás és a vidékfejlesztés kapcsolatát, illetve a globális felmelegedés hatását vizsgálta a föld- és tájhasználat-változásra, ajánlásokat fogalmazott meg az agrártámogatások és a vidékfejlesztési politika eszközeinek olyan finomhangolására, mely segítheti a megfelelő adaptációt.

A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben a következő tervciklus egyik kiemelt célja, ehhez két altéma kapcsolódott, amelyek széles körű empirikus kutatásokra alapozva valós képet tudtak adni a szegénység hazai állapotáról, okairól, területi jellemzőiről és e problémák kezelésének lehetőségeiről. A vidékiségből adódó marginalizálódás társadalmi, gazdasági, települési, térségi összetevőit, konfliktusait, okait és a feloldás, kezelés lehetőségeit vizsgáló projekt azt állapította meg, hogy a jelenleg marginálisként azonosítható terek számára kínált fejlesztési irányok nem vezethetnek el a kívánatos célokhoz a jelenlegi versenyorientált program és projekt logikában, csak tartósíthatják a marginális helyzetet. Miután a térségek nem egyveretűek, egyszerűen több kategóriába is beletartoznak, a kínált fejlesztési stratégiai irányok számos ponton gyakran egymást oltják ki. A fejlesztési dokumentumokban azonosított erőforrások a térségi gazdasági szereplők szerint alapvetően nem állnak rendelkezésre a térségekben és/vagy a pozitív példák nem jutnak el a gazdasági szereplők szélesebb köreihez, így hatásuk csak pontszerűen jelentkezik és továbbgyűrűző hatást nem lehet kimutatni. A megoldás kulcsa a terve-

zési logika megfordítása volna térségi szinten, vagyis a nemcsak hivatkozott, hanem valódi alulról építkező (bottom-up), a helyi kulcsszereplők véleményét messzemenőig figyelembe vevő tervdokumentumok elkészítése.

A tudásátadás és az innováció előmozdítása a vidéki térségekben kiemelt uniós cél. Az ehhez kapcsolódó projekt empirikus felmérésre alapozva összeállított egy hazai innovációs katasztert. A kutatás legfontosabb megállapítása, hogy az újdonságok és újítások bevezetése a vidéki térségeinkben nem ritka, és mind a társadalmi, mind a gazdasági innováció elemei, esetei megtalálhatók. Az innovációs térképet nem jellemzi az a fajta kelet–nyugati lejtő, ami általában a gazdasági fejlettséget bemutató térképeinket. Jelen van az innováció még a legrosszabb helyzetű térségeinkben is, csak az országos közpolitikának kellene segíteni, hogy e kezdeményezések érvényesülhessenek, és valós eredményre vezessenek a térségek fejlődésében.

Az etnikus és nem etnikus szegénység mérséklését szolgáló szakpolitikai beavatkozások tapasztalatai vidéki térségekben

A kutatás rámutatott azokra a problémákra, amelyek a szegénység mérséklését szolgáló projektek megvalósítását és fenntarthatóságát, valamint társadalmi hasznosulását nehezítik, illetve akadályozzák. A legsúlyosabb gondot azonban az jelenti, hogy a szegénység nem homogén létállapot, és különösen a mélyszegénység olyan összetett és súlyos probléma, amely hosszú időtávra tekintő, komplex programokat, beavatkozásokat igényel, s nem oldható meg a projekteket jellemző rövid időtávval és az indikátorok teljesítésére törekvő, s így óhatatlanul is lefőlözéshez vezető szemlélettel, gyakorlattal. A projektek eredményessége nagymértékben azon áll vagy bukik, hogy a hazai főáramlatú közpolitikák erősítik, vagy éppen ellenkezőleg, gyengítik-e az uniós pályázatokban megjelenő célkitűzéseket, esetleg azokkal éppen szembenmennek, illetve, hogy a projektekből, programokból megjelenő új szolgáltatásokat (pl. Biztos Kezdet Gyerekházak) sikerül-e beépíteni a közszolgáltatások rendszerébe. Az utóbbi években a kormányzat a szegénység/munkanélküliség kezelésének jószerivel univerzális eszközévé tette a közfoglalkoztatást. A településvezetők többsége üdvözölte a START közmunkaprogramot, ugyanakkor a tervezés, bonyolítás anomáliáira is rámutattak: kiszámíthatatlanság, a transzparencia hiánya a központi szervek oldalán, az alacsony, motiválásra alkalmatlan, legfeljebb a túléléshez elegendő bérek, az elsődleges munkaerőpiacra való visszatérés lehetetlensége a közfoglalkoztatottak oldalán. A kutatási tapasztalatok arra világítottak rá, hogy a közfoglalkoztatás az önellátó, gazdálkodó falvak kialakítására törekvő, önkormányzati szervezésű modellprogramokban (pl. Rozsály, Túrístvándi, Belescska) is a fenntarthatóság feltételét jelenti, és hogy azok finanszírozásának kizárólagos, de legalábbis meghatározó alapjává vált. Nagyobb gondot és veszélyt jelent, hogy a közfoglalkoztatás a munkanélküliek számára a formális/informális alkalmi, napszámos munka alternatívájává vált, így gyengíti azokat a szálakat, amelyek a munkanélküli, szegény családokat (még) a piaci alapon szerveződő gazdasághoz kötik.

A roma marginalizáció különböző formái Magyarországon, Romániában és Szerbiában

A Faces and Causes of Roma Marginalisation című, az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP) által finanszírozott, három országban zajló összehasonlító nemzetközi kutatás a romák kirekesztettségének, marginalizációjának különböző formáira és okaira, az egymással összefüggő, egymást erősítő, esetlegesen gyengítő kirekesztési mechanizmusokra fókuszált. Az ország négy térségében (Encs, Mátészalka-Nagyecsed, Törökszentmiklós és Sásd) készült, adatgyűjtésen és kvalitatív módszereken alapuló kutatás során alapvetően a helyi intézményekben készültek interjúk, továbbá terepi megfigyelések történetek a helyi közszereplők véleménye szerint romák és/vagy szegények által lakott településrészekben. A kutatás lezárásaként elkészült jelentésben az oktatás, a foglalkoztatás és a helyi politikai részvétel területeire fóku-

szálva bemutatásra került, hogy a lokális szinten működő együttélési minták és mindennapi gyakorlatok hogyan alakítják a megfigyelt területeken működtetett kirekesztési és befogadási mintákat, a kirekesztés milyen mértékben kapcsolódik a romák és nem romák közötti határok különböző formáit és mértékét megjelenítő szegregált terekhez.

A szegénység és társadalmi kirekesztés területi mintázata

Az ESPON által támogatott Territorial Indicators of Poverty and Social Exclusion in Europe c. kutatás a szegénység és társadalmi kirekesztés indikátorainak azonosítását, térképezését és a kirajzolódó területi mintázatok elemzését célozza. Az intézet feladatainak legnagyobb része 2013-ban valósult meg. Egy tanulmány a társadalmi kirekesztés proxy indikátorait határozta meg, térképezte és elemezte az európai térben. Elkészültek az ún. szegénységtérképek első változatai Ausztriára és Svájcra a World Bank eljárás adaptálásával, továbbá a magyar és a szlovák esettanulmányok.

A társadalmi jól-lét területi különbségei

A kutatás kiemelkedő jelentőségét az adja, hogy a jól-lét területi különbségei mérésére eddig Magyarországon még nem történt kísérlet. E TÁMOP-projekt révén olyan módszertan és adatbázis került összeállításra, mely lehetővé teszi a területi különbségek kimutatása mellett a jól-lét időben is folyamatos változásának követését bármely területi szinten. A 2013-as évben első körben az ún. objektív jól-lét mutatórendszer alapján készült el az első térképi megjelenítés. A modellszámítás alkalmas volt arra, hogy térségi szintre elkészülhessen három változat az objektív jól-lét térstruktúrájára: az első a változók súlyozatlan, a második a jövedelmi-vagyoni típusú mutatók felülsúlyozásával, a harmadik a szubjektív jól-létre vonatkozó megállapítások beépítésével (lakásminőség szerepe, családszerkezet stb.) állt elő. Bár az eltérő súlyozások részben eltérő térstruktúrát rajzoltak ki, a legfontosabb szakmai eredménynek az tekinthető, hogy ezek egyike sem tér el jelentős mértékben a gazdasági és társadalmi mutatók, vagy azok kombinációjával előállított komplex fejlettségi (elmaradottsági) indexek révén már jól ismert területi szerkezettől.

A válság szerepe a hazai egészség-egyenlőtlenségek alakulásában

Az 1990 utáni hazai gazdasági válságok különböző hullámokkal és intenzitással, eltérő térbeli hatásokkal jellemezhetők, közvetlen és közvetett hatásaik erőteljesen érzékelhetők a munkaerőpiacon. Az egészség társadalmi meghatározói közül a lakóhely, a nemek szerinti megoszlás és az iskolai végzettség vizsgálatára került sor. Az eredmények megerősítették, hogy a válság időszakában a munkanélküliség az egyik legmeghatározóbb kockázati tényező, ezért az egészségügyi szolgáltatások hozzáférhetővé tétele az egyik legeredményesebb módszere a társadalmi és egészségegyenlőtlenségek mérséklésének. Ugyanekkor csökkennek az egészségbiztosítási bevételek, növekednek az egészségügyi rendszerek fenntartási költségei, vagyis középtávon még inkább szükséges az egészségügyi erőforrások szükséglet szerinti leghatékonyabb felhasználása.

A kulturális intézményrendszer oktatást támogató fejlesztéseinek értékelése

Az elmúlt néhány év a hazai kulturális intézményrendszer számára a szakpolitikai szabályozási és finanszírozási környezet jelentékeny változását hozta. Elérhetővé váltak az uniós fejlesztési források, amelyek az élethosszig tartó tanulást és a minőségi oktatást (kreativitást, tehetséggondozást) szolgáló fejlesztések számára teremtettek finanszírozási lehetőséget. A fejlesztési támogatások szelektivitása a kulturális intézményeket intenzív alkalmazkodásra készítette, a közösségi fejlesztési források elérhetővé válása erőteljes differenciálódási folyamatot indított el: a támogatott körben a szolgáltatási paletta gyors ütemben alakult át, javultak

az infrastrukturális jellemzők. Fontos eredménynek tekinthető, hogy a támogatások révén beindult egyfajta kiegyenlítődés is, az élethosszig tartó tanulást és a minőségi oktatást szolgáló tevékenységek megjelentek a kisebb kulturális intézmények kínálatában, ami korábban inkább csak a jelentősebb megyei és városi intézményekre volt jellemző. A változás egy elemének tekinthető, hogy a kulturális intézmények számára a hátrányos helyzetű csoportok és területek felértékelődtek, ahogy támogatási források nyíltak meg az e csoport számára nyújtható szolgáltatások fejlesztésére. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára a kulturális intézmények a felzárkózás egyik bázisát jelentették, a képzési (felnőttképzési) paletta fejlesztése révén. Ugyanakkor az új, vagy növekvő jelentőségű használó, látogató csoportok hozzájárulása korlátozottnak ítélni a kulturális intézmények finanszírozási helyzetének stabilizálásához.

A klímaváltozás társadalmi és települési hatásai a katasztrófavédelem szempontjából

A Délkelet-európai Transznacionális Együttműködési Program támogatásával a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetésével megvalósuló Risk Assessment and Preparedness in the Danube Macro-region (SEERISK) című projektben az intézet felmérte egy magyar középváros ismereteit a klímaváltozással és annak következményeivel kapcsolatban, továbbá összegezte az intézményi oldal felkészültségét, a helyi döntéshozók, intézményvezetők új helyzetek kezelésére és a lakosság tudatosságának befolyásolására való hatását. Megtörtént a városi fejlesztési dokumentumok témaorientált elemzése és azok végrehajtásának értékelése. A kutatás összes komponensének eredményei szintetizálásra kerültek GAP-analízis formájában, ami alapján javaslatok kerültek megfogalmazásra az összefoglaló anyagban az egyes beavatkozási pontokra kitérve.

Megújulóenergia-használat határtérségekben

Az intézet 2013-ban három IPA-program végrehajtásába kapcsolódott be, ami hozzájárult a horvát és szerb partnerhálózata bővüléséhez, a kutatási egységek fokozottabb határtérségi beágyazódásához. A REGPHOSYS-projekt keretében folytatott kutatások eredményei azt tükrözik, hogy a megújuló energia és a napenergia-használat fejlesztése tekintetében a kedvező földrajzi körülmények, az elmúlt években drasztikusan olcsóbbá váló technológia ellenére a térség társadalmi-gazdasági helyzete nem biztosít kellő fogadóképiséget az innováció elterjedésére. A magyar kényszerpálya, a pályázatvezérelt társadalmi hozzáállás, amely a nem szisztematikus és kiszámítható támogatási rendszerrel párosul, továbbá a bürokratikus intézményi rendszer a lehetőségeket tovább gyengíti. A megvalósítást, a pozitív példákat jelenleg a személyes kompetencia, a helyi közösség vezetőjének személye, vagy a kitartó piaci szereplő adja csak. Elmondható, hogy a magyar megújulóenergia-beruházások – ezzel együtt a fejlődés lehetőségének – legfőbb akadálya elsősorban a társadalmi sajátosságokban keresendőek.

Pannon Energia Stratégia

Az Ausztria–Magyarország Európai Területi Együttműködési Program keretében megvalósult négyéves futamidejű ESPAN-projektben számos, a megújuló energiák osztrák–magyar határtérségben történő használatát feltáró, segítő tevékenység valósult meg. Az intézet feladata volt egy regionális megújulóenergia-stratégia módszertanának az összeállítása, majd közreműködés a stratégia kidolgozásában, továbbá a Nyugat-dunántúli régió megújulóenergia-potenciáljának értékelése és regionális energiamérleg elkészítése volt. Burgenlandtól két évtizede tanulják a jó példákat a régió területfejlesztési szereplői a megújuló energiákkal kapcsolatban. A projekt keretében számos új, úttörő kezdeményezést valósítottak meg az osztrák partnerek, amelyek hazai környezetben is alkalmazhatók: települési energia audit módszertanának kidolgozása, napenergia-kapacitás felmérése légi fotók segítségével, biodízel-üzemanyag alap-

anyagául szolgáló repceterületek felszámolása az élelmiszer-termelő potenciál növelése érdekében. A projekt keretében kidolgozott regionális megújulóenergia-stratégiát közgyűlési határozattal Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye önkormányzata is elfogadta. A stratégia javaslatai beépültek mindhárom megye 2013-ban készített területfejlesztési stratégiájába.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet alapelve, hogy a szilárd tudományos alapokon álló régió- és településfejlesztés az európai versenyképesség és a gazdasági gyarapodás záloga. Ennek érdekében az intézet nagy hangsúlyt helyez a kutatási eredmények terjesztésére és megvitatására mind a szélesebb értelemben vett szakmai, mind a civil közélet szereplőivel. A kutatók többsége aktívan részt vesz területfejlesztési és civil szervezetek munkájában. A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd fontos eleme, hogy a kutatók oktatóként tíz egyetem és négy főiskola képzéseiben vesznek részt folyamatosan, ily módon is közvetítve a regionális tudomány eredményeit. A kutatók a XXXI. OTDK-döntő több tudományterületének zsűrijében is részt vettek, az intézet könyvjutalommal támogatta az utánpótlás-nevelés szempontjából kiemelkedő eseményt.

A fejlesztéspolitika változása és az európai uniós programozási periódus új kihívásai felértékeltek a területfejlesztéssel, a területpolitikával és az európai uniós fejlesztéspolitikai gyakorlattal hagyományosan foglalkozó, azt kutató intézetben összegyűjtött tapasztalatokat. Fokozódott az intézet szerepvállalása a 2014–2020-as tervezési időszakra készülő új jogszabályok, koncepciók, tervek véleményezésében, és számos esetben a helyi, területi koncepciók kapcsán, azok elkészítésében is. Az intézet kutatói aktívan részt vesznek Baranya, Bács-Kiskun, Békés és Győr-Moson-Sopron, illetve Pécs, Kecskemét és Győr fejlesztéspolitikáját, életét érintő stratégiai döntések előkészítésében, a helyi tudományos, szakmai közéletben.

Az eredmények disszeminációja fontos követelményként jelentkezik azoknál a kutatásoknál, amelyeket uniós pályázat útján nyert el az intézet. A szakmai eredmények kutatási fórumokon való ismertetése mellett az adott települést, térséget, társadalmi csoportot érintő kérdésekben sikerül távolabbi célcsoportokat is elérni. 2013-ban jó példa volt az intézeti kutatók részvételével a vidéki szegénységről szervezett kerekasztal-beszélgetés az Ördögkatlan Fesztiválon.

A tudománynépszerűsítés szempontjából kiemelendő, hogy a Magyar Földrajzi Társaság két osztálya (Kisalföld – Győr; Körösvidék – Békéscsaba) intézeti hellyel és társrendezéssel tíz szakmai előadást szervezett társadalom- és természetföldrajzi témákban.

Az intézet győri kutatóhelyén működő MTA MADI Galéria egy elismert kiállítóhely, a geometrikus művészet iránt rajongó érdeklődők, gyűjtők és szakemberek egyre nagyobb számban keresik fel. 2013-ban Gui Demeter „Őszidő” c. kiállítása került megrendezésre.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Hazai együttműködések

Az intézet területpolitikai döntési centrumokkal kiépített másfél évtizedes tartalmas és kölcsönös elégedettséget kiváltó együttműködésében 2010-ben bekövetkezett kedvezőtlen változások 2012-ben kedvező fordulatot vettek. A magyar regionális tudomány nemzetközileg is elismert teljesítménye, a kutatás–fejlesztés–versenyképes területpolitikai alkalmazás innovációs lánc ismét kiépülőben van. A területpolitikai döntések tudományos megalapozása iránt elsősorban a vidékfejlesztés-vidékpolitika terén mutatkozott érdeklődés. A Nemzeti Agrár-

szaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) a korábbi vidék- és tanyakutatásokban szerzett tudományos eredmények figyelembevételével az intézetet bízta meg egy nagyszabású vidékkutatási program koordinációjával és bizonyos alapkutatói feladatokkal.

A területfejlesztési kutatások másik fontos partneri körével, a települési és megyei önkormányzatokkal korábban fennálló kapcsolatok 2013-ban intenzívebbé váltak. Fejlesztési koncepcióik tudományos megalapozásával, kidolgozásával vagy felülvizsgálatával ismét az RKI-t bízták meg az intézet „tradicionális” partnerei (Baranya, Bács-Kiskun, Békés, Győr-Moson-Sopron megyék, Győr, Pécs és Kecskemét városok). A Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara negyedéves gazdasági jelentések készítésére kezdeményezett pilot projektet az intézettel. Az intézet kutatói készítik Békés megye tanyafelmérési programját.

A Tér és Társadalom c. folyóirat az intézet legfontosabb terméke, sokszínű, multidiszciplináris jellegű, a regionális tudomány és a területi kutatások eredményeinek terjesztője. A 2011-ben felállított új szerkesztőbizottság erősítette a folyóirat elméleti jellegét, és jelentősen megszigorított lektorálási folyamattal emelte a szakmai színvonalat. A Tér és Társadalom a szakma első számú fóruma, a hazai regionális tudomány egyik legfontosabb szervezője. Éves szinten legalább százötven szakember vett részt közvetlenül a folyóirat munkájában (szerzők, szerkesztők, lektorok). Jelentősen emeli az előfizetők számát, hogy a Magyar Regionális Tudományi Társaság illetménylapként szolgáltatja tagjainak a TéT-et.

Pécsett regionális tudományi báziskönyvtár működik. A térrel foglalkozó társadalomtudományok legfontosabb szakfolyóiratai egyedül itt érhetők el teljességben Magyarországon, ezért a könyvtár szolgáltatásai keresettek. Győrben határ menti területfejlesztési szakkönyvtár, Békéscsabán magyar–szerb területfejlesztési információs és dokumentációs központ, Kecskeméten kisebb szakkönyvtár működik. 2013-ban indult útjára a regionális tudományi szak-repozitórium, amely az Open Access területén egyedülálló lehetőséget biztosít hazánkban.

A felsőoktatási kapcsolatrendszer befolyásoló tényezők a beszámolási évben nem módosultak. Érezhető az egyetemek szívó hatása az intézet kutatói állományára, elsősorban a jelentős európai uniós egyetemi pályázatok kapcsán. Az intézet pozíciói erősek és meghatározóak maradtak a regionális tudományi doktori képzésekben. Az RKI kutatói tíz doktori iskola munkájában vesznek részt oktatóként vagy témavezetőként, ezek közül négyben törzstagok, kettőben doktori programvezetők, egyben pedig az iskolavezető intézeti kutató. A doktori iskolák akkreditációja (törzstag kutatók biztosítása) továbbra is az intézet stratégiai érdeke. Emellett kiemelkedő fontosságú, hogy a kutatók a felsőoktatás valamennyi képzési szintjén megjelenjenek, biztosítva az intézeti eredmények széles körű megismertetését.

Nemzetközi kapcsolatok

Nagy érdeklődés, húsz ország kutatóinak részvétele mellett zajlott a Territorial Cohesion in Europe című, a Regionális Kutatások Központjának jogelődjeként 1943-ban alapított Dunántúli Tudományos Intézet hét évtizedes fennállása alkalmából szervezett nemzetközi konferencia, ahol számos jelentős európai regionális tudományi kutatóműhely képviseltette magát. A pécsi rendezvény olyan jelentős személyiségeket vonultatott fel, mint Andreas Faludi, Anssi Paasi, John Bachtler, Riccardo Cappellin vagy Robert Leonardi. Az előadások a Pálné Kovács Ilona, James W. Scott és Gál Zoltán által szerkesztett konferenciakötetben jelentek meg.

Az év első felében akadémiai támogatással Pécsett dolgozó vendégkutató, James W. Scott a nemzetközi konferencia sikeres megszervezésén túl számos kutatási programba, műhelymunkába is bekapcsolódott, amelynek köszönhetően több közös publikáció is várható a közeljő-

vőben, és néhány közös pályázat, további kutatási program is körvonalazódott az év végére. Ezek egyike, a Határkutató csoport az MTA támogatását is elnyerte.

2013-ban került lezárásra a lengyel bilaterális együttműködés. Az intézet Kelet-Közép-Európa-stratégiájába illeszkedően a beszámolás időszakában indult el a román csereprogram a korábbiakhoz képest új társintézménnyel, és beadásra került két pályázat (oroszlengyel) új egyezményes csereprogramokra. A nemzetközi tudományos társaságokban való egyéni és intézményes részvétel töretlen intenzitású, a rendezvényeken, konferenciákon rendszeresen részt vesznek a kutatók.

Közös projektek kidolgozásával, illetve egyéb szakmai kapcsolatok formájában számos új kapcsolat alakult 2013-ban is. A nemzetközi partneri körből kiemelendő a Leibniz Institut für Landeskunde (közösen beadott és elnyert Marie Curie-pályázat) és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Földrajzi Intézete. Az intézet bekapcsolódott a tárgyévben alakult Magyar–Szlovák Tervezői Hálózat munkájába, amely alapvetően az új uniós programidőszak magyar–szlovák területi együttműködési programjához kapcsolódó szakmai fórumokat szervez. Ennek keretében alakult ki új kapcsolat Nyitra és Nagyszombat megyék önkormányzati területfejlesztési szakembereivel és fejlesztési ügynökségeinek munkatársaival.

2013-ban az intézet kutatócsoportjai egy FP7-es keretprogramban, három ESPON-projektben és hét további nemzetközi együttműködésben vettek részt, nyolc konzorciális partnerrel zajlottak folyamatos tárgyalások új nemzetközi pályázatokban való közreműködésre. A folyó nemzetközi projektek keretében az intézet tíz alkalommal szervezett szemináriumokat, kerekasztal-beszélgetéseket, munkacsoporti üléseket külföldi résztvevők közreműködésével. A nemzetközi programok szervezése jelentős feladatot adott az intézet közösségének. Mindennek következtében tartósan kialakult a nemzetközi kapcsolatépítés professzionális bázisa.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet kutatói az előző évekhez hasonlóan intenzív pályázati tevékenységet folytattak. A hazai forrasszerzési lehetőségek mellett jelentősek a nemzetközi programokban, pályázatokban való részvételek, amelyek biztosítják az intézet külföldi kapcsolatainak erősítését, folyamatos nemzetközi láthatóságát, valamint a kutatók számára a globális tudományos közéletben való közvetlen részvételt. A beszámolási évben a benyújtott és az elnyert pályázatok száma és aránya nem mutatott jelentős eltérést a korábbiakhoz képest.

Figyelemre méltó volt 2013-ban az intézet fiatalabb kutatói által elnyert egyéni pályázatok – pre- és posztdoktori ösztöndíjak, könyvmegjelentetési támogatások – számának növekedése. Kiemelendő a sikeres ÁROP- és Marie Curie-pályázatok százmillió forintot meghaladó nagyságrendje, e projektek előkészítése és elindítása már 2013-ban jelentős kapacitásokat igényelt.

Az állam strukturális átalakulásaira adott intézményi és egyéni válaszok különböző földrajzi kontextusokban című OTKA-kutatás Magyarországot a globalizáció közepette folyamatosan változó állam–piac viszony nemzetközi szintű megismerése egyik lehetséges „laboratóriumának” tekinti. Olyan helynek, ahol 2-3 évtizedes időtávban tanulmányozható a nemzetállam teljes újraszerveződésének, a gazdasági válságokhoz igazodó szerepváltozásainak, beavatkozásainak hatása a régiók, települések, településrészek formálódására; környezeti értékeik, gazdasági teljesítményük, társadalmi viszonyaik alakulására.

Az MTA bilaterális pályázatát elnyerve egy román–magyar partnerség keretében indult útjára a Regionális központok K+F-potenciáljának fejlesztése interregionális együttműködésben c. kutatás. Az ipar és a felsőoktatás ágazati szerkezetét és területi elhelyezkedését jelentős egyenlőtlenségek jellemzik. A vizsgált probléma az új gazdaság fejlődése és az azt befolyásoló összetett gazdasági és társadalmi folyamatok.

A Helyi közszolgáltatások versenyképességét szolgáló modernizálása c. ÁROP-projekt komoly kutatási kihívást jelent. Témája alapján ugyan elsősorban alkalmazott kutatási jellegű, mégis alkalmat ad kifejezetten alapkutatási kérdések vizsgálatára is. A helyi közszolgáltatások szervezése alapvetően közpolitika elemzési megközelítést igényel, amelynek elméleti szakirodalma, módszertana sok haszonnal jár a területi kutatásokban is, az empirikus vizsgálatokból összegyűjtött információk pedig hasznosíthatóak lesznek más területi kutatásokban is. Összességében a projekt tudományos elméleti és módszertani alapokkal és empirikus információkkal egyaránt gazdagítja az intézeti ismereteket.

Az intézet a Pécsi Tudományegyetemmel közösen benyújtott és elnyert Jól-lét az információs társadalomban c. TÁMOP-pályázat keretében az információs társadalom területi különbségeinek és dél-dunántúli specialitásainak vizsgálatára fókuszál.

A Társadalmi konfliktusok, társadalmi jól-lét és biztonság – Versenyképesség és társadalmi fejlődés c. TÁMOP-kutatást az intézet konzorciumi keretben, a Kodolányi János Főiskola, az MTA TK Szociológiai Kutatóintézet és a Széchenyi István Egyetem együttműködésével valósítja meg.

A RegPol² – Socio-economic and Political Responses to Regional Polarisation in Central and Eastern Europe c. Marie Curie-projekt keretében nemzetközi képzési hálózatot sikerült kialakítani. A békéscsabai kutatócsoport két doktorandusz és egy posztdoktori hely meghirdetésére kapott lehetőséget. A 2014-ben érkező fiatalok kötött témán dolgoznak, és idejük egy jelentős hányadát a hálózatban belül szervezett rendezvényeken, másodlagos kutatóhelyeken töltik, de zömmel az alföldi egység által kiírt témákhoz kapcsolódva fognak önálló kutatási programon dolgozni.

A Békés megye tanyafelmérése és a megyei tanyatipológia elkészítése projektben sor kerül a mintegy 8600 külterületi építmény egyedi felmérésére. Ezen túlmenő feladat a tanyagondnokok és főiskolai hallgatók képzésének megszervezése.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatta a Kárpát-medence régiói sorozat 13. Dél-Pannónia című kötetének a megjelenését.

A Tér és Társadalom folyóirat működésének meghatározó részét pályázati (MTA, Nemzeti Kulturális Alap) és egyedi támogatásokból (Magyar Regionális Tudományi Társaság, AEGON Magyarország Zrt.) finanszírozza az intézet.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Gál Z (szerk.): Innovációbarát kormányzás Magyarországon: A regionális innovációs fejlesztéspolitika kihívásai. Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, 243 p. (2013) (ISBN:978-963-9899-61-2)
2. Hajdú Z, Nagy I (szerk.): Dél-Pannónia. Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, 552 p. (2013) (A Kárpát-medence régiói, 13.) (ISBN:978-963-9899-71-1)

3. Jelinek Cs, Bodnár J, Czirfusz M, Gyimesi Z (szerk.): Kritikai városkutatás. Budapest: L'Harmattan, 507 p. (Társadalomelméleti Könyvtár) (ISBN:978-963-236-772-9)
4. Kovács É, Vidra Zs, Virág T (szerk.): Kint és bent: Lokalitas és etnicitás a peremvidékeken. Budapest: L'Harmattan, 384 p. (2013) (ISBN:978-963-236-715-6)
5. Kovács K, Váradi MM (szerk.): Hátrányban vidéken. Budapest: Argumentum Kiadó, 384 p. (2013) (ISBN:978-963-446-682-6)
6. Pálné Kovács I, Scott J, Gál Z (szerk.): Territorial Cohesion in Europe: For the 70th Anniversary of the Transdanubian Research Institute. Pécs: Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 516 p. (2013) (ISBN:978-963-9899-69-8)
7. Zsibók Zs (szerk.): Önkormányzati energetikai fejlesztések: Nemzetközi körkép és a déldunántúli tapasztalatok. Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, 287 p. (2013) (ISBN:978-963-9899-68-1)

Közlemények

8. Czirfusz M: Landschaften der Arbeit im Postsozialismus: Narrative einer Kunstaussstellung. In: Erdbrügger T, Nagelschmidt I, Probst I (szerk.): Omnia vincit labor? Narrative der Arbeit – Arbeitskulturen in medialer Reflexion. Berlin: Frank und Timme, 323-338. (2013) (Literaturwissenschaft, 32.) (ISBN:978-3-86596-522-6)
9. Csatári B, Farkas JZs, Lennert J: Land Use Changes in the Rural-Urban Fringe of Kecskemét after the Economic Transition. JOURNAL OF SETTLEMENTS AND SPATIAL PLANNING 4:(2) 153-159. (2013)
10. Faragó L: Térelméleti alapvetések konstruktivista ismeretelméleti megközelítésben. TÉR ÉS TÁRSADALOM 27:(4) 3-29. (2013)
11. Filep B, Váradi MM, Takács Z, Eröss Á, Nagy I, Tátrai P, Wast-Walter D: Ungarische Migranten in Ungarn: Deserteure, Studierende und Berufstätige aus der Woiwodina zwischen transnationaler und ethnischer Migration. MITTEILUNGEN DER ÖSTERREICHISCHEN GEOGRAPHISCHEN GESELLSCHAFT 155: 1-23. (2013)
12. Gál Z, Burger Cs: A vidék bankjai?: A magyar takarékszövetkezeti szektor hitelezési aktivitása. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE 60:(4) 373-401. (2013)
13. Hajdú Z: Transformation of the Hungarian spatial views concerning the Danube region in the period around the end of world war II and the start of the rearrangement, 1944-1948. PROBLEMI NA GEOGRAFIJATA 2013:(1-2) 74-88. (2013)
14. Hardi T: Spatial structure and urban types of the Danubian areas. PROBLEMI NA GEOGRAFIJATA 2013:(1-2) 59-73. (2013)
15. Horváth Gy: Relationships Between Economic Restructuring and Higher Education in the Drava-Tisa Transnational Development Arc. ROMANIAN REVIEW OF REGIONAL STUDIES 9:(2) 9-22. (2013)
16. Hováth Gy: A német Mezzogiorno? A keletnémet regionális fejlődés az újraegyesítés után. TERÜLETI STATISZTIKA 53:(5) 492-514. (2013)
17. Kovács AD: Regional Characteristics and Development Possibilities Focusing on Environmental Issues in the Serbian-Hungarian Cross-Border Region. In: Cotella G (szerk.) Territorial Development and Cohesion in a Multi-Scalar Perspective. Warsaw:

- Stanisław Leszczycki Institute of Geography and Spatial Organization, PAS, 127-133. (2013)
18. Lux G: Kritikus tömeg alatt: a fejlesztési együttműködés lehetőségei a kisebb nagyvárosokban. *TÉR ÉS TÁRSADALOM* 27:(4) 52-74. (2013).
 19. Lux G: Az ipari parkok a területi versenyképességben: telephelyek vagy fejlesztési csomópontok? In: Kiss É (szerk.) *A hazai ipari parkok különböző dimenzióban*. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 294-309. (2013) (Dialóg Campus szakkönyvek; Studia regionum) (ISBN:978-615-5376-00-9)
 20. Mezei C, Schmidt A: A lengyel regionális politika és intézményei. *TÉR ÉS TÁRSADALOM* 27:(3) 109-126. (2013)
 21. Pálné Kovács I: Pécs, as the victim of multi-level governance: the case of the project "European Capital of Culture" in 2010. *URBAN RESEARCH AND PRACTICE* 6:(3) 365-375. (2013)
 22. Pálné Kovács I: Miért hagytuk, hogy így legyen? A területi decentralizációs reformok természetrajza Magyarországon. *POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE* 22:(4) 7-34. (2013)
 23. Takács Z; Nagy I: Institutionalization of Regional Policy and the Regional Institution System in Serbia. *EUROPEAN SPATIAL RESEARCH AND POLICY* 20:(1) 27-47. (2013)
 24. Timár J, Fabula Sz: Whose identity politics? – Lessons for emerging critical disability geography in Hungary. *GEOGRAPHICA HELVETICA* 68:(3) 171-179. (2013)
 25. Uzzoli A, Szilágyi D: A nyugat-kelet és a centrum-periféria relációk a hazai egészségügyenlétlenségek alakulásában az 1990 utáni válságok idején. *TERÜLETI STATISZTIKA* 53:(4) 306-321. (2013)
 26. Varjú V, Suvák A, Dombi P: Geographic information systems in the pay of alternative tourism – methods with landscape evaluation and target group preference weighting. *INTERNATIONAL JOURNAL OF TOURISM RESEARCH* 2013: Paper Article in Press. (2013)
 27. Varjú V: Aprófalvak környezeti politikája. *A FALU* 28:(3) 45-55. (2013)
 28. Vidra Zs, Virág T: Some Hypotheses and Questions on the New Wave of Hungarian Roma Migration to and from Canada. In: Vidra Zs (szerk.): *Roma Migration to and from Canada: The Czech, Hungarian and Slovak Case*. Budapest: Central European University, Center for Policy Studies, 129-161. (2013) (ISBN:978-963-88538-7-5)

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
postacím: 1535 Budapest, Pf.: 936
telefon: (1) 309 2643; fax:(1) 309 2624
e-mail: vki@krtk.mta.hu; honlap: www.vki.hu
igazgató: Fazekas Károly

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az intézet 2013. évi kutatómunkájában, a kutatóhely közfeladataival összhangban mind elméleti, mind pedig a gyakorlati alkalmazhatóság szempontból kiemelt figyelmet kapott a világgazdaság és az Európai Unió, ezen belül Magyarország jövőjét is meghatározó stratégiai kérdések elemzése, az ázsiai régió és a Független Államok Közösségének aktuális fejlődési trendjei, gazdasági sajátosságai. A kutatóhely különösen nagy figyelmet szentelt a magyar gazdaság nemzetközi versenyképességének változó feltételeire; a világgazdaság középtávú fejlődésének elemzésére, kiemelten a termelési, pénzügyi és fogyasztási szerkezet átalakulására; a világgazdaság főbb hagyományos és új szereplői (főleg Kína, India, Oroszország, Brazília és egyéb feltörekvő országok) közötti erőviszonyok átalakulására és a magyar gazdaság számára adódó új lehetőségek és kockázatok vizsgálatára. Folytatódtak a kutatások a globális válságkezelés elméleti és gazdaságpolitikai szempontjaival kapcsolatban, illetve az Európai Unió kihívásairól, az euro-válságról és a sikeres magyar EU-tagság gazdasági és gazdaságpolitikai feltételeivel kapcsolatban. 2013-ban nagy hangsúlyt kaptak az Európai Unió belső kohéziója, különös tekintettel az euro-válság kapcsán kibontakozó fiskális együttműködés kérdéseire és lehetőségeire, valamint a belső döntéshozatali mechanizmus gyakorlatában megfigyelhető változásokra (a német–francia tengely szerepének növekedése, egyes kollektív intézmények szerepének halványodása).

Az intézet 2013-as kutatásai, a teljes kutatói gárdát átfogó publikációk a fenti célokat és szempontokat állították a középpontba. Ennek a törekvésnek volt fontos eseménye az intézet fennállásának 40. évfordulójára szervezett jubileumi konferencia és emlékkötet, amelyek felhívták a figyelmet arra, hogy az intézet működésének évtizedei alatt a magyar gazdaságot ért külső hatások kezelése folyamatosan ismétlődő problémákkal küszködött. Ezekre az intézet munkatársai korábban és 2013-ban is rendszeresen felhívták a közvélemény és a gazdaságpolitikusok figyelmét.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

2013-ban az MTA KRTK Világgazdasági Intézet külső okok hatására jelentősen összezsugorodott. Kutatói létszáma 36 főről 22 főre csökkent. Ez a kutatási stratégia újragondolását tette szükségessé, hiszen a lecsökkent létszám mellett az intézet már nem volt képes a világgazdasági folyamatoknak azt a széles spektrumát lefedni, amire korábban vállalkozni tudott. Ennek következtében három kutatócsoport jött létre, három fő prioritást jelentő kutatási terület művelésére: az Európai Integrációs Kutatócsoport, a Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport és a Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport.

Az intézet kutatói kezdeményezték az MTA KRTK keretein belül működő Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport létrehozását, amelyhez a Közgazdaság-

tudományi Intézet és a Regionális Kutatások Intézetének munkatársai is csatlakoztak. A kutatócsoport 2013 őszén stratégiai együttműködést kezdeményezett a Szegedi Egyetem Közgazdaságtudományi Karával. Az együttműködés közös kutatások végzésére irányul, amelyet közös pályázatok beadásával is igyekeznek megerősíteni. Kialakulóban van az együttműködés a kapitalizmus sokfélesége kutatási irányban történő összehasonlító elemzésekre, valamint az exportorientált gazdasági fejlődés vizsgálatára Közép-Európában.

Az intézet 2013-as kötetei közül kiemelkedik „Válság és megújulás – Múlt, jelen és jövő a világgazdaságban” című, az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent könyv. Az ebben szereplő tanulmányok nyolc kiválasztott területen hasonlítják össze a világgazdaság problémáit és az azokat tárgyaló kutatási eredményeket ma, illetve 30–40 évvel ezelőtt. A tanulmányok felütésként a korabeli problémák, kérdések elemzésével foglalkozó egykori, az intézet neves munkatársai által írt tanulmányok rövid összefoglalóit adják, ehhez kapcsolódik az ugyanazon témáról szóló mai elemzés. A 30–40 éves és a mai kutatási eredmények összevetése izgalmas párhuzamokra világít rá, illetve kiemeli az intézetben zajló kutatómunka eredményeinek időállóságát is. A kötet bemutatására jubileumi konferencia keretében került sor, amelyet a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozatba illesztve tartott meg az intézet. Nagyszámú érdeklődő közönség előtt az intézet mai és korábbi munkatársai (köztük négy akadémikus és három nagydoktor) panelbeszélgetésekben vitatták meg a világgazdaság aktuális problémáit és a magyar gazdaság külpiazi feltételrendszerének változásait.

A magyar gazdaság külgazdasági kapcsolatainak kutatásában az intézet kutatói azt vizsgálták meg, hogy mik a realitásai a „keleti nyitásnak”, a kereskedelmi kapcsolatok bővítésének a FÁK országaival és Kínával. A két térség közti kereskedelem eddigi legátfogóbb elemzése kimutatta, hogy a visegrádi országok külkereskedelmében az EU dominál, de kivételük Ázsia felé dinamikusabban nőtt az elmúlt évtizedben, mint az Unió felé. Elsősorban Nyugat és Északkelet Ázsia, Kína a fő partnerek. A számolt koncentrációs és hasonlósági statisztikai mutatók szerint a külkereskedelem szerkezete erősen koncentrált, és jórészt még a válság előtt alakult ki. A globális értékláncok, multinacionális vállalatok szerepe meghatározó az Ázsiával folytatott kereskedelemben, az elektronikai és járműipari termékek, alkatrészek súlya jelentős.

A világgazdasági integráció másik formája a külföldi közvetlen befektetés. Ebben a vonatkozásban a magyar gazdaság tőkevonzó képességének eróziója nem utolsó sorban egyes gazdaságpolitikai lépések következménye volt. A másik oldalon viszont jelentős magyar érdekeltségek alakultak ki külföldön, amelyek a válság körülményei között sem veszítettek jelentőségükből. A magyar tőke kivitel relációs szerkezete koncentrált és a környező országokra irányul. A legnagyobb befektetők továbbra is a multinacionális vállalatok magyarországi leányvállalatai, illetve magyarországi bázisú multik (OTP, MOL, Richter, TriGránit).

A tőkevonzó képesség csökkenése, valamint a külföldi közvetlen befektetések gazdaságfejlesztő és modernizációs hatásának relativizálódása a válságban majd a válság utáni magyar gazdaságpolitikai törekvésekben felveti azt, hogy vajon létezik-e valamilyen többé-kevésbé egyező, jellemző gazdaságfejlődési modell Kelet-Közép-Európában. 2013-ban a korábban megkezdett kutatások új lendületet kaptak és beilleszkedtek a kapitalizmus sokfélesége elméleti megközelítés koncepcionális és módszertani kereteibe. A fő kérdés ezzel kapcsolatban az volt, hogy vajon a térségünkre jellemző fejlődési modell egy kiszolgáltatott, a nemzetközi vállalatok működése által vezérelt, kevés önállósággal rendelkező modell-e. Az intézetben végzett kutatások eredményei azt mutatták, hogy a külföldi tőkére alapozott fejlődési modell járható, de kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődést csak akkor eredményez,

ha a szerepük nem válik egyoldalúan meghatározóvá. Ennek érdekében az állam megfelelő gazdaságpolitikai eszközök alkalmazásával terelheti, orientálhatja a külföldi cégeket, illetve működésük esetleges egyoldalú, részben negatív hatásait igyekezhet kompenzálni, ellensúlyozni. Egy további lehetőség a leányvállalatok (tágabb értelemben a helyi gazdaság) belépésének szintjét emelni a nemzetközi értékláncokban.

Hazai (OTKA) és nemzetközi (7. keretprogram) keretben végzett kutatások folytak több területen. A foglalkoztatás nemzetközi tendenciáival kapcsolatban végzett kutatás a piac spontán mechanizmusainak törvényszerűségeit, ezen belül a tőke-újratermelési ciklusnak a foglalkoztatási viszonyokra gyakorolt hatását vizsgálta, reflektorfénybe állítva ennek a (bér)munkára gyakorolt hatásait, és e hatásnak a ciklusokkal való összefüggését. Egy másik kutatás a fejlett országok jóléti rendszereinek összehasonlító elemzését adta, és arra a következtetésre jutott, hogy a jóléti modellek jelentős konvergenciája zajlott az 1990-es években és 2000 után is. Ezt a folyamatot jelentősen megzavarta a válság, amely a különböző országok kormányait eltérő mértékben állította fiskális problémák elé. De nagy eltérések mutatkoztak a válság következtében az ellátásra szoruló létszámának növekedésében is. A válság hatására a fejlett országok hagyományos jóléti modelljei egyre jelentősebb intézményi, társadalmi és finanszírozási problémákkal kell, hogy megbirkózzanak.

A University of Pennsylvania idén is elkészítette a „Global Go to Think Tank Index Report” nevű kiadványát, mely számos kategóriában készít globális rangsort a társadalomtudomány területén működő intézetekről. A „Top 50 International Economic Policy Think Tanks” rangsorában az MTA KRTK Világgazdasági Intézet már 2012-ben is a 43. helyen szerepelt, 2013-ban pedig már a 40. helyig jutott, az új EU-tagállamok hasonló profilú kutatóintézetei közül csak egy lengyel műhely előzte meg. Ezen a listán más magyar intézet nem szerepel, de ha a teljes jelentést vesszük alapul, az MTA társadalomtudományi területen tevékenykedő kutatási egységei közül is a Világgazdasági Intézet az egyetlen, mely bekerült a jelentésbe, ráadásul olyan neves intézetekkel szerepel egy listán, mint a Brookings, a Bruegel vagy a Chatham House.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet szakmai feladatai részének tekinti, hogy aktívan kommunikáljon a társadalommal, kutatási eredményeit a tudományos ismeretterjesztés, médiakapcsolatok, nyitott rendezvények révén ismertesse az érdeklődő szakmai közönséggel, a szélesebb értelemben vett nyilvánossággal. Ennek számos, rendszeres csatornája alakult ki az intézetben.

Az intézet 2001 óta működtette honlapján a gyors reagálást jelentő, rövid cikkeket tartalmazó *short notice* cikksorozatot. Ebben a kutatók fontos és aktuális eseményekről mondták el szakmailag megalapozott véleményüket. Mindez alapos, naprakész tudást, a tudományos ismeretterjesztésre való fogékonyságot és hatékony szerkesztési elveket kívánt meg. 2012-ben a változó olvasói igényeknek megfelelően az intézet áttért a blog formátumra, amely azóta a <http://vilaggazdasagi.blog.hu/> oldalon érhető el. 2013-ban több tucat magyar és/vagy angol nyelvű bejegyzés született, amelyek szakmaiságuk mellett törekedtek közérthetően fogalmazni. Ezen bejegyzések közül a hazai vezető gazdasági és általános portálok is több ízben vettek át cikkeket, mely jelentősen bővítette a szakmai/laikus olvasók táborát. Ezek az anyagok az év során elérhetővé váltak az intézet *Facebookon* létrehozott profiloldalán is, hiszen az intézet egyre erőteljesebben törekszik használni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek napjainkban sokkal nagyobb olvasói elérhetőséget biztosítanak, mint a korábbi évtizedek hagyományos eszközei. 2012–13-ban az indulás óta a blogon 40747

lapletöltés történt. Az egyes közleményeknek több száz olvasója van. Egyes közleményeket átveszi például a portfolio.hu és az index.hu. Ebben az esetben az érintett hírek látogatottsága 3-4 ezres.

Az intézeti kutatások eredményeit tartalmazó kiadványok felhasználásra kerülnek a felsőoktatásban is. Ebben az is szerepet játszik, hogy az intézet munkatársai közül többen az ország szinte egészét lefedően kisebb-nagyobb rendszerességgel kurzusokat, előadásokat tartanak egyetemi/főiskolai hallgatók számára, s a visszajelzések alapján az egyetemi-főiskolai oktatókhoz képest a legtöbb esetben pontosan a kutatásokban szerzett ismereteik és gyakorlatuk révén szélesebb összefüggésrendszerbe ágyazottan, így a hallgatókat elmélyültebb gondolkodásra ösztönözve képesek őket ismeretekkel ellátni. Intézeti kiadványok egyes részei kötelező és ajánlott irodalomként szerepelnek a BGF, a ZSKF, az ÁVF, a Corvinus és a DE KTK egyes kurzusain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet nemzetközi kapcsolatrendszere nagy hagyományokra tekint vissza, hiszen mint nemzetközi gazdasági kérdésekkel foglalkozó kutatóhely, a rendszeres kapcsolattartás elengedhetetlen. Ez nem változott az internet korában sem. A személyes kapcsolatok, helyszíni információgyűjtés, a külföldi kutatókkal való rendszeres párbeszéd és együttgondolkodás a minőségi munka fontos feltétele maradt, amit nem pótolhat a világhálóról letölthető információk dömpingje. Éppen ezért az intézet komoly erőfeszítéseket tesz külső kapcsolatrendszere fenntartására, bővítésére. Ebben a törekvésében az anyagi feltételek biztosítása a leginkább kritikus pont, hiszen a kapcsolattartáshoz szükséges utazások pénzügyi háttérét biztosítani kell. Sajnos az új akadémiai bilaterális kapcsolati rendszerben a kapcsolattartás középtávú (2–3 éves) tudományos együttműködési programokhoz kapcsolódik, ami nagyon rugalmatlanná tette a finanszírozást. Megszűntek az egyéni pályázati lehetőségek, amelyek nagyon fontos szerepet játszottak az intézet külső kapcsolatrendszerének ápolásában, hiszen az intézeti belső munkamegosztásban minden kutató más ország vagy országcsoport referense volt, az ilyen módon „tömbösített” utazási keretek viszont kizárólag a hároméves pályázatba befogadott kutatók és tudományágak képviselőire használhatók fel. A kedvezőtlen változásokat ellensúlyozandó az intézet a bilaterális pályázatok mellett a kutatási pályázataiban 2013-tól sokkal nagyobb súlyt fektet a külső kapcsolattartásra. A kutatásra fordítható pénzek egy részét használja a külső kapcsolatok rendszeres ápolására.

A bilaterális kapcsolatok mellett természetesen a kutatói szinten is folyik a külső kapcsolatok építése. Az intézet intézményileg is, de a kutatók szintjén még inkább tagja egy sor tekintélyes nemzetközi szakmai szervezetnek és szövetségnek (EADI, EACES, TEPSA, WINIR, EIBA, EAEPE, ISA). Ezeknek a szervezeteknek a közgyűlésein, az általuk szervezett konferenciákon és workshopokon az intézet munkatársai rendszeresen részt vesznek. A külföldi szereplés nem csupán azért lényeges eleme az intézet munkájának, mert a kutatási eredmények bemutatásának egyik fő csatornája. Ugyanilyen fontos a külföldi kutatókkal történő együttműködés megalapozása, ami közös kutatási erőfeszítésekben, publikációkban és kutatási pályázatokban manifesztálódik. A konferenciákon kötött és ápolott szakmai kapcsolatok révén az intézet több jelentős kutatási projektet kezdeményezett 2013-ban is, amelyek elbírálása folyamatban van.

A finanszírozási lehetőségek változása miatt 2013-ban csak egy – magyar–román – bilaterális konferencia került megszervezésre. Az intézet munkatársai többek között részt vettek az ISA éves konferenciáján Washingtonban, a 39. EIBA konferencián, a 30. EU-Tajvan konferencián, az 1. ENIC Workshopon, az EAEPE éves konferenciáján, illetve számos további nemzetközi rendezvényen, melyeket egyetemek, kutatóintézetek szerveztek.

Az intézet a hazai kapcsolatrendszerének a fejlesztésére is törekszik. Rendezvény sorozataira (Műhelybeszélgetések, Európa-Klub) rendszeresen meghívja a szakmai közélet jelentős műhelyeinek képviselőit, valamint a központi kormányzat és az üzleti szféra reprezentánsait. A tudományos eredmények bemutatása, megvitatása mellett ezek az alkalmak is lehetőséget biztosítanak közös kutatási elképzelések kifejlesztésére és megvalósítására, az együttműködések megalapozására. Ilyen konkrét eredménynek tekinthető a Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport kapcsolatfelvétele a Szegedi Egyetem Közgazdaságtudományi Karával. A szakmai egyeztetéseket követően 2013-ban elkezdődtek az előkészületei a két intézményben a 2014-ben közösen beadandó OTKA- és H2020-as pályázatoknak.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban a Világgazdasági Intézet három nemzetközi kutatási pályázatot nyert meg. További három pályázat elbírálása folyamatban van.

Az intézet a Nemzetközi Visegrádi Alaptól elnyert egyéves kutatási projektje a *Chinese financial assistance in Visegrad countries: myth or reality?* címet viseli. E kutatás célja, hogy az uniós csatlakozást követően megélné, majd a válság után tovább erősödő kínai reláció gazdasági vonatkozásait vizsgálja, különös tekintettel a V4 országokba érkező befektetésekre és pénzügyi támogatásra, ide értve az állampapír-vásárlásokat, hitelkeret-megállapodásokat is. A kutatás keretében sor kerül a kínai vállalatok és állam cseh, lengyel, magyar és szlovák befektetéseinek és pénzügyi tevékenységének vizsgálatára, illetve az e mögött rejlő befektetési stratégiák és motivációk elemzésére is. A nemzetközi konzorcium vezetője az MTA KRTK Világgazdasági Intézet.

Egy másik nyertes pályázatban együttműködő partner a Világgazdasági Intézet. A projekt a hamburgi EU-LAC Foundation kiírásában jelent meg „América Latina Caribe y Europa Central y Oriental” címmel. A nyertes pályázat konzorciumának vezetője a barcelonai CIDOB. Partner intézmény az Asociación Chilena de Estudios Europeos y Regionales, ECSA-Chile. A kutatás Latin-Amerika és Kelet-Közép-Európa országai közötti együttműködési potenciál feltérképezésére irányul. Vizsgálja a két térség közötti gazdasági kapcsolatokat bonyolító fontosabb gazdasági szereplőket, a kétirányú kereskedelmi forgalom és a külföldi közvetlen befektetések jellemzőit, dinamikáját a 2000-es években. A kutatás foglalkozik az Európai Unió által kötött kereskedelmi szerződések hatásaival a két térség országaiban.

Egy harmadik konzorciumi részvétel az Európai Bizottság Vállalkozáspolitikai és Ipar Főosztálya (European Commission, DG Enterprise and Industry) által meghirdetett kutatási pályázat. Ennek címe „State Intervention in the Economy by EU Competitors”. Ennek a kutatásnak a célja az, hogy feltárja, hogy az Európai Unió fő nemzetközi versenytársai milyen közvetett és közvetlen állami támogatással próbálják cégeik nemzetközi versenyképességét javítani. Az intézet a projektben Dél-Korea kutatását kapta feladatul.

A megváltozott bilaterális kutatói csereprogramban három relációban pályázott az intézet. Az orosz akadémiai partnerekkel három témára adott be pályázatot:

Az oroszországi modernizáció nemzetközi környezetének változásai, valamint hatásuk az orosz–EU és az orosz–magyar kapcsolatokra.

A piacgazdaság változatai az eurázsiai térségben.

Az orosz és a magyar piac fő szereplői, közös és eltérő érdekek a gazdasági együttműködésben.

Az intézet lengyel akadémiai partnerével Kelet-Közép-Európa gazdasági fejlődése, lett partnerével az integráció gazdaságfejlesztő hatásai a téma. A bilaterális pályázatok elbírálása 2014 februárjára toldott ki.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyv

1. Ludvig Zs., Meisel S. (szerk.): Eurázsiai kérdőjelek. Budapest: MTA KRTK Világgazdasági Intézet, 165 p. (2013) (Kelet-Európa tanulmányok; 9)
2. Szanyi M. (szerk.): Válság és megújulás: Múlt, jelen és jövő a világgazdaságban. Budapest: Akadémiai Kiadó, 203 p. (2013) (Nemzetközi gazdaság sorozat)

Könyvfejezet, könyv része

3. Inotai A.: Macroeconomic impacts of the 2008-09 crisis in Europe. In: DeBardleben J., Viju, C. (eds.): *Economic crisis in Europe: What it means for the EU and Russia*. New York: Palgrave Macmillan, 21-46. (2013)
4. Szunomár Á.: China's relations with the developing world: a new type of colonialism or a fruitful cooperation. In: Agnieszka McCaleb (ed.): *China's Changing Competitiveness: Shaking up or Waking up the European Union?* Warsaw: Warsaw School of Economics Press, 95-119. (2013)

Folyóiratcikk

5. Artner A.: A fiatalok munkanélküliségének kérdéséhez Európa példáján. *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 12. sz. 1370-1392. (2013)
6. Biedermann Zs.: The European Union in the global economy. *Acta Oeconomica* Vol. 63. No. 1. 99-102. (2013)
7. Éltető A., Völgyi K.: „Keleti nyitás” a számok tükrében – külkereskedelem Ázsiával. *Külgazdaság* 57. évf. 7-8. sz. 67-104. (2013)
8. Farkas P.: A világgazdasági növekedés hosszú, közép- és rövid távú hatótényezői 2013-ban. *Statisztikai Szemle* 91. évf. 7. sz. 673-690. (2013)
9. Kiss J.: Válság és világkereskedelem: Kilábal-e a válságból a világkereskedelem? *Külgazdaság* 57. évf. 3-4. sz. 65-88. (2013)
10. Kőrösi I.: Austrian-Hungarian relations since 1989, the current situation and future perspectives. *Foreign Policy Review* Vol. 9. 35-68. (2013)
11. Ludvig Zs.: Oroszország új világgazdasági szerepben? *Közgazdasági Szemle* 60. évf. 10. sz. 1090-1118. (2013)

12. Simai M.: A szuverenitás a XXI. század formálódó multilaterális rendszerében. *Magyar Tudomány* 174. évf. 4. sz. 459-467. (2013)
13. Somai M.: World's agricultural production and trade: Food security at stake? *International Journal of Biotechnology for Wellness Industries* Vol. 2. No. 4. 182-195. (2013)
14. Sass M., Szalavetz A.: Crisis and upgrading: The case of the Hungarian automotive and electronics sectors. *Europe-Asia Studies* Vol. 65. No. 3. 489-507. (2013)
15. Szigetvári T.: Törökország gazdasági átalakulása és külgazdasági expanziója. *Külügyi Szemle* 12. évf. 1. sz. 22-38. (2013)

**AZ MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	187	Ebből kutató ² :	128
PhD, kandidátus:	85	MTA doktora:	17
		Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			31

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	455
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	423
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	107
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	56
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	10
idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	14
idegen nyelven:	19
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	121
idegen nyelven:	45
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	14
idegen nyelven:	6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	5
idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	3042	Összes független hivatkozások száma:	2986
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	4	MTA doktora:	1
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	304	hazai:	265
Nyilvános esemény megrendezése:	38	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			10
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	59	hazai:	148
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	51	hazai:	64

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			89
Témavezetések száma: TDK munka:	8	Diplomamunka (BSc):	190
Diplomamunka (MSc):	131	PhD:	102

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	948 660	E Ft		
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	12	Teljes saját bevétel:	468 589	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			40	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	184 565	E Ft		
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft		
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			37	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	97 380	E Ft		
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			28	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	98 253	E Ft		
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	191 021	E Ft		

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2013-ban**MTA Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont**

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	948 660	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	468 589	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	102 630	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	81 935	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	97 380	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	98 253	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	72 200	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	58 370	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	60 451	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	64	Ebből kutató ² :	48
PhD, kandidátus:	36	MTA doktora: 7	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			10

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			146
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			138
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			36
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			27
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 5	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 12	idegen nyelven:	16
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 17	idegen nyelven:	26
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 3	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	934	Összes független hivatkozások száma:	920
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	151	hazai:	81
Nyilvános esemény megrendezése:	27	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	32	hazai:	60
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	13	hazai:	31

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			46
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	41
Diplomamunka (MSc):	79	PhD:	35

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség: 71	Ebből kutató ² :	47
PhD, kandidátus: 32	MTA doktora: 6	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :		1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :		15

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	235
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	218
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	47
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	21
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 3	idegen nyelven: 1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 2	idegen nyelven: 3
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 87	idegen nyelven: 10
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 8	idegen nyelven: 2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 3	idegen nyelven: 2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ : 1858	Összes független hivatkozások száma:	1851
---	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora: 0
---	--------	----------------

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	97	hazai: 144
Nyilvános esemény megrendezése: 11	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :		7
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 26	hazai: 72	
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 13	hazai: 26	

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	31
Témavezetések száma: TDK munka: 7	Diplomamunka (BSc): 68
Diplomamunka (MSc): 24	PhD: 56

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA KRTK Világgazdasági Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	25	Ebből kutató ² :	19
PhD, kandidátus:	16	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 1
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			75
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			68
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			24
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			9
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 2		idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0		idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 17		idegen nyelven:	9
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 3		idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 1		idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	259	Összes független hivatkozások száma:	223
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	56	hazai:	40
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	16
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	25	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			12
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	81
Diplomamunka (MSc):	28	PhD:	11

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 20

telefon: (1) 224 6700/202, fax: (1) 224 6791

e-mail: titkarsag@tk.mta.hu; honlap: http://tk.mta.hu

főigazgató: Körösi András

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2013-ban

2013-ban több szervezési és tudományszervezési lépés történt a négy társadalomtudományi kutatóintézet kutatóközponttá szervezése érdekében, részben folytatva a 2012-ben elkezdett programokat, részben új programok beindítása révén.

Az intézetek kutatóközpontba egyesülésének számos szakmai előnye közül az egyik legfontosabb a nagyobb, interdiszciplináris jellegű kutatások hatékonyabb megvalósítása. 2013-ban folytatták a külső támogatással működő ilyen kutatócsoportok megalapítását, és emellett belső kezdeményezésre és akadémiai támogatással, valamint belső erőforrásokból három új intézetközi kutatócsoportot hoztak létre.

(a) Lendület-program keretében és külső támogatással működő kutatócsoportok

A 2012-ben megalakult két, közvetlenül a főigazgató irányítása alatt álló (intézethez nem tartozó) interdiszciplináris kutatócsoport (*Gyerekesély-kutató Csoport* és a Lendület támogatásával működő *Research Center for Educational and Network Studies (RECENS)* kutatócsoportja) mellett harmadikként szintén a Lendület program támogatásával, létrejött a HPOPS kutatócsoport a *Policy Opportunities for Hungary in the European Union - the analysis of the legal framework* című téma kutatására.

(b) Belső kezdeményezéssel létrejött intézetközi kutatócsoportok

A kutatóközpont stratégiai céljának, mintegy belső tudománypolitikai célnak tekintették az egyes intézetek szakmai profilján túlmutató tudományos problémák, témák kutatásának ösztönzését. Ezt szem előtt tartva 2013-ban három, több intézetük szakmai profilját felölelő kutatási témában hoztak létre új, intézetközi kutatócsoportot. Ezeket „bottom-up” jelleggel, azaz a vezető kutatók javaslataiból belső pályázattal, szakmai zsűri javaslatára választották ki. A kutatócsoportok kutatási témái: (1.) *Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában*; (2.) *A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában*; (3.) *Fenntartható jólét öregedő társadalmakban*.

A hálózatkutatással foglalkozó RECENS kutatócsoport működése komoly ösztönzést adott egy hálózatkutató csoport felállítására a TK Szociológia Intézetében. A TK célja, hogy középtávon a két kutatási egységből nemzetközi szintű hálózatkutató központot alakítson ki.

A közös, koordinált szakmai munka a disszeminációban és szimbolikus síkon is elindult, amelyre jó példát adnak a kutatóközpont intézeteinek közös, a Magyar Tudomány Ünnepe keretében rendezett konferenciái: *Az öregedés káráról és hasznáról. Társadalomtudományok a demográfiai öregedésről*, illetve az MTA Székház Nagytermében rendezett *Állampolgárság, honosítás, integráció – 20 éves az állampolgársági törvény* című rendezvény. A Kutatók Éjszakájának TK-s rendezvényei a tavalyi évhez hasonlóan ismét népszerűnek bizonyultak.

2013-ban több szervezési intézkedés történt a hatékonyabb kutatómunka és transzparens intézményi működés érdekében. Kidolgozták, majd a kutatókkal, a Közalkalmazotti Tanáccsal és az MTA Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsával is egyeztettek a kutatóközpont egységes egyéni kutatói teljesítményértékelési szabályzatát. Az értékelési rendszer 2014.

január 1-jétől lépett hatályba, de „próbaüzemben” már a 2012-es év értékelésére is alkalmazták. Szintén kidolgozták és 2014-től léptették hatályba a kutatói előmenetelt rendező besorolási szabályzatot, amely a különböző intézetek elérő szabályozásait váltotta fel. Az akadémiai elvárásoknak megfelelően megalkották és életbe léptették az Open Access kérdéseit is rendező kutatóközponti szellemi tulajdonkezelési szabályzatot.

A korábban intézetenként eltérően működő informatika és külön honlapok helyett megteremtették a kutatóközpont egységes informatikai, e-mail és portálrendszerét (<http://www.tk.mta.hu/>). A hatékonyabb munka érdekében a kutatósszervezés és kutatási adminisztráció több elemét intranetes online alapra helyezték.

2013 elején kezdte meg működését a TK Kutatási Dokumentációs Központja, melynek feladata biztosítani a kutatócsoportokban és az egyes intézetekben folyó empirikus kutatások adatainak megőrzését és a szakma felé való hozzáférhetővé tételét.

Felállították a TK Kutatásetikai Bizottságát, amely a nemzetközi együttműködés keretében készülő empirikus kutatásoknál foglal állást kutatásetikai kérdésekben, illetve szükség esetén a nemzetközi pályázatoknál a kutatásban felmerülő esetleges etikai kérdésekről.

A hatékony kutatómunka biztosítása és a kutatóközpont nemzetközi szintű kutatóhelyé fejlesztése érdekében az Akadémia támogatásával kutatóközponti pályázatokat írtak ki. A Nemzetközi mobilitási alap és a „Kis Inkubátor” pályázat közös nemzetközi publikációk elkészítését támogatta, és a kutatók külföldi konferencián történő részvételét, nemzetközi kutatási projektek előkészítését, illetve vendégelőadók, vendégkutatók rövid budapesti látogatását segítette elő. Az idegen nyelvi Lektorálási alap működtetése a külföldön megjelenő publikációk megfelelő színvonalának biztosítására szolgál. A nemzetközi publikációs tevékenység támogatására szánt többlet erőforrások elosztása nem előzetes „intézeti kvóták” alapján, hanem normatív alapon, szakmai kritériumok alapján történik, hogy a támogatás felhasználása a leghatékonyabb legyen.

A kutatási eredmények nemzetközi megjelenítése és a nemzetközi publikációk számának növelése érdekében a fiatal kutatóknak Academic writing course-t szerveztek. A fiatal kutatók szakmai-módszertani továbbképzését a nagy nemzetközi szakmai szervezetek egy-, illetve kéthetes módszertani tanfolyamaira való beiskolázással segítik (pl. ECPR Winter School).

Folytatták és erősítették azt a gyakorlatot, hogy a nemzetközi tudományos élet vérkeringésébe való egyenrangú bekapcsolódás érdekében több kutatási projektjükben is nemzetközi álláspályázatot írnak ki. Céljuk az, hogy a magas szintű és speciális szaktudást igénylő kutatási feladatra a legalkalmasabb (jobb pályázó esetén külföldi kutatókat) kutatót nyerjék meg. Így folyamatosan növekszik a külföldi kutatók száma a kutatóközpontban.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

„Lendület” RECENS Kutatócsoport

A 2012 szeptemberétől működő, nagy sikerű hálózatelméleti kutatócsoport célja a negatív társas kapcsolatok és hálózatok mechanizmusainak és dinamikájának elméleti modellezése, különös tekintettel a versenyhelyzetekre. A kutatók bizonyos társadalmi kontextusokat választanak ki, melyekben a megfogalmazott elméleti hipotéziseket empirikusan is megvizsgálhatják, valamint feltárhatják a negatív társas kapcsolatok kooperációra, teljesítményre, és kohézióra kifejtett hatását.

Új hálózati panel adatok gyűjtése kezdődött általános iskolai osztályok ötödikes tanulói körében, Magyarországon először az anonimitást és a komoly kitöltést a hagyományos papíralapú lekérdezéshez képest jobban biztosító módon, táblagépeken. Az általános iskolai

kontextus különösen alkalmas volt annak vizsgálatára, hogy a státuszverseny által indukált negatív társas viszonyok miként vezethetnek alacsonyabb iskolai teljesítményhez, hogyan eredményezhetnek etnikai szegregációt és kirekesztést. Az OTKA-támogatásával középiskolai osztályokban is folyt hálózati paneladatok gyűjtése. A kutatás eredményeként egy olyan - nemzetközi szinten is egyedülálló – adatbázis jött létre, amely lehetővé teszi bizonyos fontos társadalmi problémák, mint az iskolai erőszak, az alacsony tanulói teljesítmény, és az etnikai alapuló szegregáció vizsgálatát a társas környezet mélyebb megértésének segítségével. A mintában felülreprezentáltak a magas roma aránnyal rendelkező iskolák. Az összetételében integrált osztályokban is a baráti kapcsolatok magas szegregációja a jellemző. Az interetnikus viszonyok hiánya kölcsönös: például minél több osztálytárs tekint valakit romának, annál kevesebb pozitív viszonyt alakít ki nem roma társaival. Továbbá, két középiskolás tanuló közötti negatív kapcsolat meglétét a köztük lévő etnikai különbözőségnél is nagyobb mértékben valószínűsíti a deklarált és az észlelt etnikai identitás közti disszonancia: a legvalószínűbb elutasítás azon tanulóktól származott olyan viszonyokban, ahol a tanulók magukat és osztálytársukat is romának tartották, ám a megítélt osztálytárs magát nem tartotta romának. Azt találták, hogy a státusz percepciók közötti eltérések is valószínűsítik a negatív ellenszenvi viszonyok kialakulását. Az empirikus kutatások mellett szimulációs és kísérleti módszerek használatára is sor került a problémák vizsgálatára. Egy kísérlet például két egybevágó dimenzió (pl. etnikum és nem) mentén megosztott csoportok (pl. roma nők vs. nem roma férfiak) integrációs esélyeit vizsgálta zárt közösségekben, és megmutatta, hogy bár a hosszú távú egyensúlyi előrejelzés helyes, de rövid távon kevés számú kapocs-személy (pl. roma férfi) alkalmasabb hidat képezhet az integrációhoz, mint sok kapocs-személy.

A legfontosabb publikációk 2013-ban:

1. Squazzoni, F., Bravo, G., and Takács, K.: Does Incentive Provision Increase the Quality of Peer Review? An Experimental Study. *Research Policy*, 42(1): 287-294. ISI Impact 2012: 2.520. (megjelenés éve: 2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10214>
2. Mäs, M., Flache, A., Takács, K., and Jehn, K. A.: In the Short Term We Divide, in the Long Term We Unite: Demographic Crisscrossing and the Effects of Faultlines on Subgroup Polarization. *Organization Science*, 24: 716-736.
<http://dx.doi.org/10.1287/orsc.1120.0767> ISI Impact 2012: 4.338. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10238>
3. Takács, K.: InterGroup Conflict, Models of. In: Pashler, H. (ed.): *Encyclopedia of the Mind*. Sage, 435-437. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10237>
4. Néray Bálint, Vörös András (szerk.): *Behálózott Iskolák – Iskolai hálózat kutatás egy kelet-magyarországi kisvárosban*. L'Harmattan - Budapest (2013).
5. Kisfalusi Dorottya: Kapcsolati és hálózati tőke – Vázlat a társadalmi tőke kettős természetéről. *Szociológiai Szemle*, 23(3): 84-101. (2013)

„Lendület” HPOPs: Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban

A 2013 szeptemberétől működő kutatócsoport első évében a későbbi, gyakorlati jelentőséggel is bíró kutatásainak elméleti megalapozása érdekében *A nemzeti érdek az Európai Unió jogában és kormányzási rendszerében* címmel folytat alapkutatásokat. A kutatás célja, hogy feltárja azokat az elméleti és koncepcionális kérdéseket, amelyek mentén meghatározható a

nemzeti érdek fogalmának az Európai Unió jog- és kormányzási rendszerében elfoglalt helye és szerepe. A kutatások különösen arra irányulnak, hogy az Európai Unióról alkotott alkotmányos, kormányzási és közpolitikai elméletek hol találják meg a nemzeti érdek helyét és szerepét az Unióban, az uniós jog milyen természetű eszközökkel garantálja a nemzeti érdekek érvényesítését, valamint a létező normatív struktúrák milyen, a későbbi kutatásokban hasznosítható normatív sarokpontokat ajánlanak fel a nemzeti érdek helyének és szerepének meghatározásában. Külön vizsgálati témát képez az Európai Unió szerepének meghatározása a nemzeti érdekek „moderálása”, „legitimálása” és „igazolása” tekintetében.

A témában több, vezető külföldi folyóiratban megjelentetni kívánt tanulmány készül. A 2014 júliusára tervezett nyitókonferencián válik véglegessé, hogy a kutatócsoport nemzetközi kutatóhálózatának tagjai milyen tartalmú tanulmányokkal járulnak hozzá a kutatócsoport által végzett alapkutatáshoz.

MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport

A csoport fő tevékenységeit a TÁMOP-5.2.1. *Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozása és a program kísérése* című kiemelt program keretein belül végzi, melynek költségvetését 100%-ban a pályázat finanszírozza, feladatait a pályázati kiírás rögzíti. Az MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport ebben a munkában elsősorban az egyes kistérségek hosszú távú gyerekstratégiáinak tényalapú kidolgozását támogatja helyzet- és szükségletfelmérések készítésével, az ehhez szükséges adatfelvételek szervezésével és lebonyolításával, statisztikai adatgyűjtéssel, adatfeldolgozással, tanulmányok készítésével, valamint az elkészült stratégiák véleményezésével. A kutatócsoport felelős továbbá a kistérségi szakmai megvalósítást monitorozó rendszer kidolgozásáért és fenntartásáért.

A 2013. év nagyobb részében a csoport fő tevékenysége a kistérségi gyerekstratégiák kidolgozását segítő kérdőíves felmérések szakmai-módszertani támogatása volt. Az adatfelvételek a kistérségek gyermekes családjai körében készültek. A kérdőívezés lebonyolítása egyetemi partnerintézmények bevonásával, kutatótáborok keretében történt. A csoport a felmérés minden fázisában közreműködött: szakmai kapcsolathálóját felhasználva felkutatta az egyes kistérségekhez a megfelelő felsőoktatási partnereket (intézeteket, tanszékeket); közvetített az egyetem és a kistérség között a lebonyolítás megszervezésében; tájékoztatókat és módszertani felkészítőket tartott a kutatótáborban résztvevők számára; összeállította a kutatás kérdőíveit; kialakította a felmérés mintáját; rögzítette a kérdőíveket; egy-egy összefoglaló tanulmány formájában feldolgozta az adatokat.

Az év során elkészült egy bibliográfia a gyermekszegénységgel és gyerekesélyekkel foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalomból (Gyerekesély Tudástár). A Tudástár webes közzététele a csoport honlapján, negyedéves frissítéssel történik. A legutóbbi verzió december 3-án került fel a <http://gyerekesely.tk.mta.hu/hu/content/21> címre.

A csoport a program keretében vállalta, hogy a kistérségi megvalósítás követésének segítése érdekében webes elérésű monitoring rendszert fejleszt ki. A monitoring kiegészíti a helyben történő szakmai-módszertani támogatást, valamint adatokat szolgáltat a programok indikátorai teljesülésének nyomon követéséhez és a kistérségi megvalósítás értékeléséhez.

A beszámolási időszakban elindult egy új kutatás is, amely a mélyszegénységben élő családok gyermekeinek körében vizsgálja az éhezés előfordulását, és megkísérli felmérni annak mértékét, miközben kutatja az éhezés csökkentésének lehetőségeit. A kutatás empirikus részét egy 2013-ban 85 településen végzett interjú felmérés alkotja, amely a települések polgármesterei és jegyzői körében készült. A felmérés arra keresi a választ, hogy mik a

feltételei egy költséghatékony, de emellett megfelelő célzást biztosító, a nyári időszakban a rászoruló gyermekeknek ingyenes étkeztetést nyújtó intézkedés bevezetésének. A kutatás adatgyűjtési és adatfeldolgozási fázisa lezárult, a kutatási eredmények a *Legyen Jobb a Gyermekeknek!* Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságának ülésén ismertetésre kerültek. A kutatásból egy tanulmány készül, publikálása 2014-ben várható.

Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában, MTA TK Intézetközi Kutatócsoport

A kutatócsoport 2013 szeptemberében alakult, célja a társadalmi konfliktusokra és a gazdasági válságra adott többségi és kisebbségi válaszok lokális, nemzeti és európai dimenzióban, illetve ezek kölcsönhatásaiban való vizsgálata. 2013-ban megalakult az a szakmai műhely, melynek keretében szeptember óta kéthetes rendszerességgel megvitatják a készülő tanulmányokat, illetve a kutatás témájába vágóan meghívott előadók. A kutatócsoport megtervezte az ASN 2014 Columbia University New York nemzetközi konferenciapaneljét, melyet azóta a szervezők el is fogadtak; továbbá elkészült egy tanulmánykötet tervezete *Alkotmányos identitás és a nemzetfogalom intézményesülése* címmel.

Fenntartható jólét öregedő társadalmakban, MTA TK Intézetközi Kutatócsoport

A kutatócsoport 2013 szeptemberében kezdte el vizsgálni a népesség öregedésére adott társadalmi és társadalompolitikai válaszok interdiszciplináris módon, szociológiai, politikatudományi és jogtudományi megközelítésben. A 2013-as évben megtörtént a kutatási irányok kijelölése és elindultak a havi rendszerességgel megrendezésre kerülő szemináriumok, viták, amelyeken a kutatócsoport tagjainak, illetve meghívott külső előadók tanulmányait vitatják meg.

A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában, MTA TK Intézetközi Kutatócsoport

A szintén 2013 szeptemberében induló kutatás célja a rendszerváltás utáni kelet-közép-európai választási szabályozás fejlődésének a feltárása, különösen abból a szempontból, hogy az hogyan hatott ki a pártok belső, illetve külső életére, valamint a legfontosabb közjogi intézmények működésére. 2013-ban sor került a szervezési kérdések megvitatására, illetve a főbb módszertani problémák tisztázására.

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
JOGTUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Országház utca 30.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 355 7384; fax: (1) 375 7858
e-mail: jakab.andras@tk.mta.hu; honlap: <http://jog.tk.mta.hu/>
igazgató: Jakab András

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének legfontosabb feladata az alapkutatások végzése a jogtudományok terén. Alapkutatás az, aminek elsődleges célközönsége a tudósközösség (ez persze nem zárja ki, hogy adott esetben a joggyakorlat is hasznosnak tekintse azt). Az alapkutatásokon belül (amelyeket természetesen az egyetemeken is végeznek) a legfontosabb és specifikusan intézeti feladat a közös nagyprojektek (internetes enciklopédiák, tudományos nagykommentárok) megvalósítása, amelyekre helyzetük miatt egyetemi műhelyek kevésbé alkalmasak.

Másodlagos feladatoknak a TK SZMSZ, az MTA Alapszabály és az MTAtv. szerint a következők tekintendők: a hazai és külföldi tudományszervezési feladatok ellátása; együttműködés hazai és nemzetközi tudományos műhelyekkel; külföldi kutatók fogadása; a polgárok jogtudatának erősítése, a tudományos eredmények népszerűsítése és társadalmi hasznosítása.

Harmadlagos feladatnak a tekintendő a jogalkotási tanácsadás, szakemberképzés és a szaktanácsadás, szakvélemények készítése. Az intézet mint intézmény azonban csak akkor vállal ilyen szerepet, (a) ha erre kifejezett felkérés érkezik a jogszabályokban arra felhatalmazott szervektől, vagy (b) ha a megbízás jelentős elméleti haszonnal is jár, vagy (c) ha megfelelő térítést fizetnek az intézet munkájáért (akár állami, akár privát megbízó). Térítés ellenében is csak akkor vállalják a megbízást, ha a téma elfogadható, vagyis az nem kompromittálja erkölcsileg az intézetet, nem rombolja a presztízsét.

A legfontosabb intézeti feladat tehát egyértelműen az alapkutatások nemzetközi színvonalú és nemzetközi fórumokon is megmutatkozó végzése.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Személyi átalakulás

Az intézetet a tárgyévtől új igazgató vezeti, a korábbi igazgató kutatóprofesszorként folytatja tevékenységét az intézetben. A tárgyévben 4 kutató jogviszonya közös megegyezéssel megszűnt, 5 munkatárs (ebből 3 fő volt kutató) nyugdíjba ment, 2 kutatónak pedig a határozott idejű, nem beépített forrásból fizetett fiatal kutatói állása lejárt, míg 1 fő határozott idejű jogviszonya lejárt. Az év végén 1 fő fiatal kutató jogviszonya közös megegyezéssel megszűnt.

Az intézethez szakmailag kötődik 2 kutatóprofesszor emeritus is, akik több évtizeden keresztül álltak közalkalmazotti jogviszonyban (kutatóként). A kutatóprofesszor emeritusok szakmai-tudományos teljesítménye az intézethez kapcsolódik továbbra is.

Külső források bevonásával azonban lehetővé vált több lépésben 20 új kutató felvétele (köztük három külföldi állampolgárságú, amiből két közalkalmazott, egy pedig fizetés nélküli vendégkutató; jelenleg a kutatók összlétszáma 47 fő, vagyis a kutatók mintegy fele új munkatárs). Az állások túlnyomó része angolul is meghirdetésre került, külföldi jelentkezők részére angol nyelvű interjúkat szervezett az intézet. A felvételi eljáráshoz ötfős interjúbizottság került felállításra, amelyben az összesen mintegy 70 jelentkező közül szavazással döntöttek a felvételtől az előre megadott (és a jelöltekkel is közölt) szempontok alapján. Ezek a szempontok a következők voltak: eddigi publikációs eredmények, a kutatási profilnak az intézeti irányokhoz való illeszkedése, a pályázati pénzek szerzésében való eredményesség, a nemzetközi profil és a kutatás során várható módszertani újítások.

Az új kutatók túlnyomó része félállásban dolgozik az intézetben. Ennek többértéke van. (1) Egyrészt az intézetnek a jogtudományi diskurzusban betöltött központi szerepét erősíti az, ha minél több jogtudós kötődik jogviszony keretében az intézethez, ezért intézményi érdek a létszám (akár félállásokra való osztás révén) növelése. (2) Másrészt a kutatóhely minél több kollégát ki szeretne próbálni. Az új kollégák egyelőre mind csupán egyéves, határozott idejű szerződést kaptak, amelyek – a tervek szerint – egy további évre még meghosszabbíthatóak 2014 folyamán, majd pedig a határozatlan idejűvé alakítás előtt kiértékelésre kerülnek az eredmények, és csak a legjobbak szerződése alakul át határozatlan idejűvé. Vagyis a nagyobb merítés hosszú távon a meritokratikus kiválasztást is segíti. (3) Végül pedig szigorú összeférhetlenségi szabályokat vezettek be (TK-s szintű szabályokban), amelynek az volt a célja, hogy a kutatókat arra késztesse, hogy tényleg a kutatásra koncentráljanak. Vagyis az elköltött adófizetői pénzből valóban a fő feladatnak tekinthető alapkutatót segítsék. Az intézeti státusoknak ugyanis részben az is a funkciójuk, hogy a legjobb tudományos kvalitásokkal rendelkező magyarországi egyetemi oktatóknak megadja a lehetőséget arra, hogy ne kényszerüljenek ügyvédi vagy egyéb gyakorlati munkára, illetve külön díjazással járó egyetemi adminisztratív feladatokra. Ezek a szigorú összeférhetlenségi szabályok azonban csak a teljes státusú kutatókra alkalmazandók, s ezért a kutatók egy része kifejezetten csak a félállást tudta vállalni (a korábbi teljes státusú munkatársak közül is volt olyan, aki emiatt félállásra kérte magát átminősíteni).

A kutatói állomány nemzetközibbé tétele érdekében a fentebb már említett angol nyelvű álláshirdetéseken túl (amelynek nyomán két kutató került jogviszonyba, egy kutató pedig vendégkutatóként tevékenykedik), további lépéseket tettek, illetve terveznek tenni: (a) 2013 folyamán megállapodást kötöttek a Fulbright Alapítvánnyal, amelynek értelmében 2014 szeptemberétől 10 hónapig (majd pedig minden évben újra szeptembertől 10 hónapig, 3 éven keresztül) egy amerikai alkotmányjogász vendégkutató fog az intézetben dolgozni. (b) Előrehaladott tárgyalási fázisban van a kutatóhely a Nemzeti Közzolgálati Egyetemmel arról, hogy egy közös fellowship program keretében további külföldi kutatókat kapcsoljanak be a magyar jogtudomány vérkeringésébe. (c) 2014 folyamán várhatóan három hónapra egy német vendégprofesszor fog az intézetben tevékenykedni, valamint 2014 szeptemberétől egy éven keresztül (a Visegrád Alap támogatásával) egy lengyel vendégkutató.

Szervezeti átalakulás

Az év során az intézet struktúrája is megújult. Az intézetben a kutatás szervezeti és tematikus szempontból ma három struktúra köré szerveződik: (1) osztályok, (2) kutatócsoportok és (3) kutatási projektek.

(1) Az intézet osztályai adminisztratív jellegű szervezeti egységek, melyek a tágabb értelemben vett kutatási területek szerint fogják össze a kutatókat. Az osztálybeli tagság

változásához igazgatói engedély szükséges; minden kutató tagja valamelyik osztálynak, és egy kutató csak egy osztálynak lehet tagja. Az osztályok elnevezése az intézmény kutatási prioritásait tükrözi, és iránymutatásul szolgál a személyi állomány bővítéséhez. Az osztályok működését érintő feladatok ellátásáért az osztályvezetők felelősek. Az osztályvezetőkkel szemben elvárás egy kutatócsoport alakítása és vezetése is. Jelenleg három osztály működik, amelyek nevükben is tükrözik az intézet kutatási prioritásait: (a) Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya, (b) A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya, (c) Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya.

(2) A kutatócsoportok egy konkrét kutatási téma gondozásával foglalkozó kisebb, határozatlan idejű kutatói közösségek, melyek kiemelt szerepet játszanak az intézmény kutatási céljainak megvalósításában. Személyi összetételük a kutatott témához igazodik, egy csoport munkájában több osztály vagy intézmény kutatói is közreműködhetnek. Egy kutató egyidejűleg több csoport tagja is lehet; a tagsághoz formális engedélyre nincs szükség, csupán a kutató és a csoportvezető közti informális megállapodáson alapulnak, amelyek bármikor felbonthatók. A kutatócsoportok működését érintő feladatok ellátásáért a kutatócsoportok vezetői felelősek, ezt a pozíciót mindig a kutatott téma elismert szakértője tölti be. Jelenleg hét kutatócsoport működik: (a) alkotmányelméleti kutatócsoport (munkanyelve angol, vezetője külföldi), (b) interdiszciplináris jogi kutatások csoportja, (c) kisebbségi jogi kutatócsoport, (d) közigazgatás-tudományi kutatócsoport, (e) MTA Lendület kutatócsoport Magyarország közpolitikai lehetőségeiről az Európa Unió jogrendszerének keretei között, (f) nemzetközi jogi vitacsoport (angolul), (g) összehasonlító alkotmányjogi kutatócsoport, (h) többszintű alkotmányosság kutatócsoport.

(3) A kutatási projektek a Társadalomtudományi Kutatóközpont által elismert, konkrét kutatási téma gondozására megfogalmazott, határozott időre szabott nagyobb kutatási tervek. Személyi összetételük a kutatott témához igazodik, egy projekt megvalósításában több osztály, kutatócsoport vagy intézmény kutatói is közreműködhetnek. Egy kutató egyidejűleg több projektben is közreműködhet. A kutatási projekteket érintő feladatok ellátásáért a kutatócsoportok vezetői felelősek. A kutatási projektek rendszerint belső vagy külső forrásból származó finanszírozással működnek. A tárgyévben (és jelenleg) a következő projektek működtek az intézetben: (a) A jog tudománya. Tudományelméleti és -történeti írások, gyakorlati tanácsokkal, (b) A magyar lakosság jogtudata, (c) A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában, (d) CONREASON Project (angolul), (e) Emberi jogi enciklopédia, (f) Internetes jogtudományi enciklopédia, (g) MTA Lendület Projekt Magyarország közpolitikai lehetőségeiről az Európa Unió jogrendszerének keretei között (az intézet égisze és szakmai felügyelete alatt zajlik az első jogtudományi tárgyú Lendület-projekt), (h) Nemzeti jogi bibliográfia, (i) Perelhúzás (angolul), (j) Sarkalatos átalakulások – A kétharmados/sarkalatos törvények átalakulása 2010/2014, (k) Személy és személyiség a jogban, (l) Az EU jog végrehajtása a tagállamokkal szemben (angolul), (m) A jogvédelem hatékonyságának közigazgatási jogi aspektusai (angolul).

A kutatás belső értékelése és a kutatást segítő eljárások

A 2013-as változások alapfilozófiája, hogy az intézet többet vár el a kutatóktól, cserébe ehhez több infrastrukturális segítséget is nyújt. Az előbbi jegyében (TK szintű szabályozás alapján) új pontozásos értékelési rendszer került bevezetésre, amely erősen honorálja (és ezáltal a jövőre nézve bátorítja) a külföldön, *double blind peer reviewed* folyóiratban való angol vagy más világnyelven való publikálást. Ennek oka az, hogy egy erősebb versenykörnyezetben

szeretné a kutatóhely a kutatókat megmérettetni, és ezáltal az intézet nemzetközi elismertségét is javítani.

Ennek sikeressége érdekében a TK nemzetközi mobilitási alapjára (=nemzetközi konferenciák utazási és részvételi költségei) és nemzetközi publikációs alapjára (=idegen nyelvű kéziratok lektorálása költségei) pályázhatnak az intézet kutatói. A pályázatok túlnyomó része sikeres volt, ami az idegen nyelvű publikációk számának jelentős növekedésében is látszik. Fialat kutatók részére a TK ezen felül egy hat foglalkozásból álló *academic writing* kurzust szervezett (a CEU oktatóinak meghívásával), amelyen az intézet számos kutatója részt vett.

A CEU-val együttműködési megállapodást kötött az intézet, amelynek értelmében egymás eseményei kölcsönösen látogathatók (ez ténylegesen is működik, és kölcsönösen látogatják is a kutatók egymás különféle eseményeit), a kutatók továbbá belépést nyernek a CEU könyvtárjába és annak kurzusait is látogathatják.

A magyar nyelvű kutatás elősegítése érdekében a tárgyév közepétől minden kutatóknak saját belépési kódot biztosít a kutatóhely a HVG-ORAC Jogkódex adatbázisához, amely nemcsak jogszabálytár, hanem a nevezett kiadó folyóiratainak digitalizált változatait is tartalmazza. Az idegen nyelvű jogi folyóiratokat is tartalmazó Cambridge University Press online, valamint az EBSCO Legal Source újonnan elérhető adatbázisok. (Korábbi magyar és idegen nyelvű adatbázisokként továbbra is elfőzetése van kutatóközpontnak a könyvtári gépeken Complex-re, valamint minden gépen az eisz.hu-ra, ami a JSTOR Archive-ot is tartalmazza.)

Ugyancsak újdonság, hogy az Országgyűlési Könyvtárba (OGYK) az intézet minden kutatójának belépőt biztosít. 2014 tavaszától folyóirat-figyelést is végez a kutatók számára az OGYK, a kutatók által kért folyóiratok tartalomjegyzékének megküldésével. Tárgyalások folytak továbbá az OGYK-val arról, hogy annak elektronikus adatbázisait miként tudják távoli gépeléssel az intézetből használni.

Új intézményként hetenkénti (csütörtökönkénti) műhelyvita került bevezetésre, amelyen kétórányi időtartamban az összes kutató (kötelezően) részt vesz. A műhelyviták célja, hogy majdnem kész tanulmányokat, különféle fázisú projektterveket, esetleg monográfiákat megvitassanak, ezáltal a szerző szakmai visszajelzést/módosító javaslatokat kaphasson a nyomtatás (internetes megjelenés) előtt. Az ilyen események nem csupán a szerzőnek, hanem a hallgatóságnak (különösen a hozzászólóknak) hasznosak, hiszen jogtudományi agytornára és információszerzésre adnak lehetőséget. Cél egyúttal az, hogy erősítse azt a mentalitást, miszerint a jogtudományi szövegeket mindig csiszolni lehet és kell, s erre a kollégák megjelenés előtti visszajelzése a legalkalmasabb. A viták mintájául a nyugat-európai műhelyszemináriumok (*faculty seminar*) szolgálnak, s arra az előfeltevésre építenek, hogy a jogtudományi munkák értéke elsősorban attól függ, mennyiben képesek a jogi és/vagy jogtudományi diskurzust befolyásolni. A jogtudományi közösség által befogadhatatlan vagy érthetetlen művek ugyanis nem töltik be funkciójukat, bármilyen zseniális rejtett tartalma is van a kérdéses műnek. A potenciális befogadó közönség tesztelésének intézményes keretét adja a műhelyvita-sorozat. Az eseményeket azonban nem csupán az intézet kutatói, hanem a teljes hazai jogtudományi közösség számára is nyitva tartják (előadói és hallgatói minőségben is); külső kollégák számára a részvételt előzetesen a műhelyviták szervezőjével szükséges egyeztetni. Minden kutatónak évente legalább egy alkalommal be kell mutatnia egy kéziratot, kétfévente egyszer pedig egy angol nyelvű írást angolul kell bemutatnia. A műhelyviták nyelve angol és magyar. Főszabály szerint minden hónap első és harmadik csütörtökén angol, a többi alkalmon magyar a munkanyelv. Az angol nyelvű alkalmakon értelemszerűen angol nyelvű kéziratok (projekttervek) megtárgyalására kerül sor. Ez egyrészt segíti a külföldi kutatók

integrációját, másrészt a nemzetközi konferencia-környezetet szimulálja a magyar kutatóknak, és így gyakorlási lehetőséggel segíti az utóbbiak nemzetközi érvényesülését – összességében pedig hozzájárul a kétnyelvű (angol és magyar) intézet koncepciójának megvalósulásához.

Végül, de nem utolsó sorban, az intézet rendszeresen ad otthont a szakmai közösség nagy érdeklődésére számot tartó könyvbemutatóknak. A tárgyévben 3 ilyen rendezvényt is szervezett az intézet, ahol összesen 6 kötet került bemutatásra – ebből 4 munkát intézeti kutató írt, vagy szerkesztett, közülük 1 kötetet társszerzőségben, míg 1 kötetet a kutatóközpont alkalmazásában álló, de más intézetenél foglalkoztatott kutató jegyezt.

A honlap és a publikációs fórumok megújulása

Az intézetnek teljesen új honlapja (<http://jog.tk.mta.hu/>) van, amely angolul és magyarul is tartalmazza a legfontosabb információkat. Céljuk az, hogy ne csupán információt adjon, hanem tartalmat is. Ennek érdekében digitális tartalmakat (jogtudományi munkákat) helyeztek el rajta. Ez a jövőben az Állam- és Jogtudomány megjelenő számait is jelenti, valamint a frissen indult MTA Law Working Papers sorozatot.

Az Állam- és Jogtudomány című lap megújult, amely egyrészt hivatásos olvasószerkesztő alkalmazása révén stilisztikai csiszolást, másrészt *double blind peer review* bevezetése révén tartalmi szűrést és csiszolást, harmadrészt új szedésű lapterv által esztétikai átalakulást, negyedrészt pedig a lap szimbolikus pozicionálásának érdekében új szerkesztőbizottságot (jogi karok dékánjai és akadémikusok) jelent. Az átalakulás időigényesebb volt, ezért a tavalyi számok jelen dokumentum lezárásával kerülnek csak nyomdába, de a remények szerint a jövőben ez gördülékenyebben fog menni. A kutatók számára kötelezettségként került továbbá bevezetésre, hogy évenként legalább egy írást kötelesek felajánlani a folyóirat számára. A folyóirat digitalizálásáról lentebb szólnunk.

Új (internetes) publikációs fórumként 2014 januárjában megindult az MTA Law Working Papers sorozatot, amely ISSN-számmal rendelkezik, és amely PDF-formátumban (oldalszámmal idézhető) módon tesz közzé gyorsan aktuális írásokat. Az intézeti Közlemények sorozat és a Jogi Iránytű szerepét ez a publikációs forma (illetve az utóbbiét részben az alább említendő blog) veszi át.

Az intézet vezetése elindította az intézet [Facebook-oldalát](#), amely az intézeti hírek kommunikációját hivatott megkönnyíteni a magyar jogtudománnyal; és felállították az intézet [YouTube-csatornáját](#) is, amelyen fontosabb intézeti események (díjátadók, konferenciák) videóit tekinthetők majd meg.

Tervek közt szerepel egy email formájú heti rendszerességű hírlevél elindítása, amellyel szolgáltatást szeretne nyújtani az intézet a jogi karok oktatói felé azzal a szándékkal, hogy a különféle jogi karok eseményeiről (hirdetéseiről) egy központi email-listán az érdeklődőket, a szélesebb közvéleményt tájékoztatni lehessen. A terv egyeztetésre vár a jogi kari dékánokkal. További tervként jelenik meg egy intézeti blog beindítása, amely aktuális jogtudományi vagy joggyakorlati eseményeket kommentálhatna gyorsan. Ezzel is a kommunikáció könnyítése, egy új csatorna nyitása, illetve az információk áttekinthetővé tétele a cél.

Végül tervezési fázisban van egy speciális kereső felállítása, amely az ingyen elérhető internetes magyar jogi folyóiratokban tudna egyetlen központi oldalon keresni. Célja a magyar jogtudósok munkájának segítése, függetlenül attól, hogy az intézet munkatársairól van-e szó vagy sem.

Az egyes osztályok kutatási eredményei

Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya

Az osztályon dolgozó kutatók kutatási területei közül megemlíthető a jogelmélet; az alkotmányelmélet; az alkotmányozó hatalom korlátozásának lehetőségei; az eljárási alkotmányosság; alapjogvédelmi eljárások; az arányosság problémája az alkotmányjogban; az alkotmányjogi érveléstechnika; az összehasonlító és nemzetközi alkotmányjog; az emberi jogok elmélete és gyakorlati érvényesülése; az összehasonlító kisebbségi jog; a hátrányos megkülönböztetés tilalma; az adatvédelem, illetve a *privacy* kérdései; a faji és etnikai hovatartozásra vonatkozó adatok kezelése; a büntetőjog alkotmányos alapjai; a rendészeti jog alkotmányos alapjai; a gyűlöletbeszéd; a gyűlölet-bűncselekmények; a történelmi igazságtétel (*transitional justice*); a terrorizmus elleni fellépés és a kivételes intézkedések (*exceptionalism*); pártok és politikai kampányok finanszírozása; továbbá a jogi oktatás kérdései.

Az osztály kutatóinak kiemelt eredményeihez sorolandó az alkotmányjogi érveléstan kapcsán egyes projektekben való vezetői részvétel, illetve az alkotmányjogi érveléstan témájában írott, rangos, lektorált nemzetközi szakfolyóiratban megjelent tanulmányai, valamint hazai, a témában úttörő jellegű monográfia.

Az osztály keretei között jelenleg 3 kutatócsoport működik (Alkotmányelméleti kutatócsoport, Kisebbségi jogi kutatócsoport, valamint a Többszintű alkotmányosság kutatócsoport) és a kutatók összesen 5 intézeti és 2 kutatóközponti projektben működnek közre.

Megemlíthető, hogy az osztály két külföldi (egy osztrák és egy egyesült államokbeli) kutatóval gyarapodott a 2013-as év során, egyik külföldi kutató pedig már kutatócsoportot is vezet.

Részt vevő kutatók száma: 13 fő

A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya

Az osztály, létszámával egyenes arányban, a kutatási területek rendkívül széles körének gondozásáért felelős. E területek között – az intézet megújult kutatási profiljával és az osztály elnevezésével összhangban – kiemelt helyet foglalnak el a nemzetközi jog, az Európai Unió joga és a belső jog viszonyával foglalkozó klasszikus elméleti és gyakorlatorientált, a jogterületek sokaságán átívelő kutatások. A nemzetközi jogot érintően, ide sorolhatók a nemzetközi béke és biztonság jogi aspektusait, a nemzetközi szervezetek – például az Egyesült Nemzetek Szervezete és a Kereskedelmi Világszervezet – működését és reformját, a nemzetközi viták bírói rendezését, az államok keletkezését és az államutódlást, az emberi jogok és a kisebbségek nemzetközi védelmét, a nemzetközi büntetőjogot, az átmeneti igazságszolgáltatást, a korrupció elleni fellépést, az állampolgárság és a hontalanság elméleti és gyakorlati vonatkozásait, a nemzetközi környezetvédelmi jogot, a nukleáris jogot, és a nemzetközi jog forrásait és történetét középpontba állító kutatások.

Az Európai Unió joga és a nemzetközi magánjog területén, az osztály kutatói kiterjedt kutatások keretében vizsgálják az uniós jogalanyiságot, az elmélyülő integráció, a tagállami szuverenitás és a nemzeti érdekek viszonyát, az európai közjogi rendszerben tetten érhető föderatív elemeket, az alapjogok védelmét és a menekültpolitikát, az európai ombudsman

szerepét, az Európai Unió tágabb értelemben vett versenyjogát, gazdasági és pénzügyi, költségvetési és környezetvédelmi politikáját, kereskedelmi jogát, polgári eljárásjogát és nemzetközi kollíziós jogát, az európai bűnügyi együttműködést rendező előírásokat, a közszolgáltatások és az új technológiák szabályozását, és az európai jogrendszer bizonyos elméleti kérdéseit.

Megemlítendő, hogy a kutatási feladatok ellátása során az osztály munkatársai, a lehetőségekhez mérten, nagy hangsúlyt fektetnek az összehasonlító módszer alkalmazására, ideértve a kelet-közép-európai térség tapasztalatainak figyelemmel kísérését is. Ez az eljárás érdemben hozzájárul a hazai jogrendszert érintő megállapítások tudományos megalapozásához, és fontos biztosítékaul szolgál az osztályon elért kutatási eredmények társadalmi és gazdasági hasznosíthatóságának.

Kiemelkedő publikációs eredménynek tekinthető, hogy Magyarországon első ízben jelent meg az állampolgárság és az államutódlás kapcsolatát feldolgozó monográfia, amelyet az osztály egyik kutatója jegyez. A kötet az államutódlás során felmerülő állampolgársági problémák átfogó vizsgálatára vállalkozik az állampolgárság általános kérdéseitől haladva az államutódlás speciális esete felé. Az elemzést esettanulmányok teszik teljessé, melyek számos példán – köztük hazai vonatkozású eseményeken – keresztül világítják meg a téma gyakorlati jelentőségét.

Hasonlóan fontos kutatási eredményként értékelhető egy a nukleáris jog különböző aspektusait részletesen tárgyaló tanulmánykötet, amely hazánkban szintén újszerű tudományos munkának tekinthető. A 4 szerző (köztük az osztály 3 kutatója) által jegyzett kötet a nukleáris energia békés célú alkalmazását és a nukleáris leszerelést érintő nemzetközi szabályozást dolgozza fel tudományos igényvel, de a mindennapi gyakorlat számára is hasznosítható módon.

A magyar lakosság jogtudatának vizsgálatáról szóló OTKA-kutatás eme osztály égisze alatt (az osztály kutatójának vezetésével) zajlik. A rendszerváltást követően csak részletkérdéseket vizsgáltak (pl. egyetemi hallgatók joggal kapcsolatos attitűdjei, az intézményi bizalom szerepe), átfogó kutatásra azonban még nem került sor. E projekt eme hiányosságot is orvosolni kívánja, nagy hangsúlyt helyezve az empirikus kutatásra.

Az osztály kutatói jelenleg 5 elismert kutatócsoportban (Alkotmányelméleti kutatócsoport, Többszintű alkotmányosság kutatócsoport, Interdiszciplináris jogi kutatások csoportja, Nemzetközi jogi vitacsoport, valamint az MTA Lendület-HPOPs kutatócsoport) működnek közre, 3 nagy intézeti projektben, 1 kutatóintézeti szinten elismert inkubátor-projektben, illetve 2 jelentősebb intézményen kívüli kutatásban vesznek részt.

Megemlíthető, hogy az osztály személyi állománya egy külföldi (egy német állampolgárságú) vendégkutatóval gyarapodott a 2013-as év során.

Eme osztályhoz kötődik a 2013-tól működő MTA Lendület-HPOPs Kutatócsoport, amely Magyarország közpolitikai lehetőségeit vizsgálja az Európa Unió jogrendszerének keretei között. A kutatócsoport célja, hogy a tudományterület hagyományos kérdésein és megközelítési módjain túlmutató munkával olyan jogi információkat tárjon fel és tegyen hozzáférhetővé, amelyek megalapozzák Magyarország eredményes európai uniós tagságát, valamint elősegítik a kiemelt fontosságú közpolitikai kérdések megoldását és a nemzeti érdekek hatékony képviseletét az Európai Unióban. A kutatás a kormányzat és más politikai szereplők által közvetlenül hasznosítható, stratégiai jelentőségű döntések előkészítésére

alkalmas eredményeket ígér. A kutatócsoport a tárgyévben kezdte meg érdemi működését 6 fős személyi állománnyal, valamint a kutatást megalapozó és segítő kutatási infrastruktúra kialakításával.

Részt vevő kutatók száma: 19 fő

Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya

Új, kurrens társadalomtudományi problémák pontosabb megjelenítését szolgálja az újjászervezett osztály, amelynek profilja szerint a magánjogi jogviszonyok általános kérdésein túl (polgári jogi generálklauzulák, tulajdonjog, szerződési jog, kártérítési jog, társasági és öröklési jog, biztosítási jog) kiemelten foglalkozik a jog és közgazdaságtan viszonyának elemzésével (joggazdaságtani elemzés, közösségi gazdaságtan) és az összehasonlító polgári eljárásjog kérdéseivel (fizetéseképtelenségi jog, jogi segítségnyújtás). Kiemelt feladatként jelentkezik az új polgári eljárásjogi törvény előkészítésében való részvétel, valamint az új Polgári Törvénykönyv hatásainak vizsgálata és alkalmazásának elősegítése. Más osztályok kutatóival együttműködve a kutatók vizsgálják az emberi jogok növekvő szerepét a magánjogi jogviszonyokban, a gazdasági alapjogok problémáját, valamint az Európai Unió jogának hatását a magánjogra.

A piacgazdaság büntetőjogi aspektusainak vizsgálata során kiemelt szerephez jutnak a gazdasági büntetőjog és bűncselekmények átfogó elemzése mellett a büntető eljárásjog alapkérdései is.

A piacgazdaság közigazgatási garanciának elemzése körében a kutatási fő irány az állami szerepkörök változásának hatása a közigazgatás helyére és szerepére az állami szervek és funkciók rendszerében. Ezen belül kiemelt területet képeznek a közigazgatás struktúrája, működése, fejlődéstörténete, külföldi hatások a magyar közigazgatás-tudományban az európai és nemzetközi összehasonlító közigazgatási jogi vizsgálatok, a közpolitikával, kormányzati döntéshozattal összefüggő elemzések, a közszolgálat alapvető problémái, valamint a jog közigazgatás általi érvényesítése.

Sajátos kutatási területet képeznek az osztály munkájában a jogalkalmazással összefüggő kutatások: a perelhúzóadás megakadályozásának eljárásjogi aspektusai, az érvelés mintázatai a magyar bíróságokon, az ítélezés-elmélet és a jogszabályok közigazgatási végrehajtásának kérdésköre. Az elemzéseket jelentős részben kiegészíti a jogszociológiai és joggazdaságtani szempontok bevonása. Ily módon biztosítható, hogy a piacgazdasági garanciák jogtudományi vizsgálatából származó eredmények a szűkebb tudományos, jogalkotói és jogalkalmazói szférán túlmenően, a társadalmi és gazdasági viszonyok szélesebb körében hasznosíthatóak legyenek.

Érdemes kiemelni, hogy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium támogatásával valósul meg a perelhúzásra fókuszáló kutatás, amely a tárgyévben indult, és várhatóan 2014-ben fejeződik be. A polgári perek elhúzóadása különböző okokra vezethető vissza, amelyek közül azonban különös figyelmet érdemel a felek és képviselőik által alkalmazott perelhúzó taktikák alkalmazásából eredő elhúzóadás, amely képes az egyébként kielégítő átlag-pertartamot produkáló országokban is jelentős késedelmet eredményezni az egyedi ügyekben, a perelhúzás szempontjából sérülékenyebb jogrendszerekben pedig a bírósági eljárások átlag-időtartamát is jelentősen megnövelni.

Kiemelt eredménynek tekinthető a magyar szerződési jog gazdasági elemzéséről írott monográfia, amelyben a hazánkban iskolateremtőnek minősíthető szerző jelentős tudományos újszerűséggel tárja fel a 21. századi tudományos gondolkodást alapvetően meghatározó területet. Az osztály egy másik kutatója a közelmúlt nevezetes vád- és védőbeszédeiről közöl egy monografikus igényű összeállítást, amely a nagyközönség számára és a hazai jogászképzésben kiemelkedő hasznossággal bír, és a büntetőeljárás társadalmi elfogadtatását, a közvéleményt különösen foglalkoztató eljárások megértését nagyban szolgálhatja, mivel a szerző híres történelmi példákon keresztül szemlélteti a bűnügyi jogtudomány egyes ma is igen aktuális kérdéseit.

Az osztály kutatói jelenleg 4 elismert kutatócsoportban (Kisebbségi jogi kutatócsoport, Közigazgatás-tudományi kutatócsoport, Interdiszciplináris jogi kutatások csoportja, Összehasonlító jogi kutatócsoport) működnek közre, 8 nagy intézeti projektben, 1 kutatóintézeti szinten elismert inkubátor-projektben, illetve 1 jelentősebb intézményen kívüli kutatásban vesznek részt.

Részt vevő kutatók száma: 15 fő.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatóinak tevékenysége több területen is hozzájárult a társadalmat foglalkoztató kérdések megválaszolásához és a tudományos ismeretek terjesztéséhez. Az intézet rendezvényei szinte kivétel nélkül nyilvánosak (előzetes regisztrációhoz kötöttség természetesen előfordul) és ezek programját, főbb paramétereit az új, frissített, meglehetősen informatív kétnyelvű (magyar és angol) intézeti honlap mindenkor közzéteszi. Az intézet rendezvényeiről – túl a honlapon való meghirdetésen – elektronikus tájékoztatás útján valamennyi releváns hazai kutatóhely (idegen nyelvű rendezvények esetén, valamint a kutatók szakmai kapcsolatai alapján egyes külföldi szakmai műhelyek) is értesül-értesülnek.

Kiemelkedő rendezvényként, az intézet 2013 májusában nagy érdeklődésre számot tartó nemzetközi konferenciát szervezett az uniós jognak a tagállamokkal szembeni érvényesítésével, annak végrehajtásával kapcsolatos vonatkozásairól (*The Enforcement of EU Law against Member States*). A tudományos rendezvény támogatói az Egyesült Államok, Franciaország, Hollandia és Svédország nagykövetsége, valamint a Francia Intézet voltak, ehhez mérten az eseményen számos állam (köztük az Egyesült Államok és számos uniós tagállam) a legmagasabb, azaz nagyköveti szinten képviseltette magát. Az eseményen elhangzott számos előadást nemzetközileg elismert, tekintélyes szakemberek tartották, többek között a Harvard Egyetemről és vezető nyugat-európai egyetemekről. Az eseményen megközelítőleg 100-an vettek részt, és a szervezők, valamint a fővédnökök igen nagy sikerként értékelték az eseményt. A konferencia kötetének kibővített változatának tervét azóta az Oxford University Press publikálásra elfogadta, a kéziratok első változatának megvitatására 2014 júliusában a Berlinben kerül majd sor, a megjelenés pedig 2015 elejére várható. A projekt az MTA-n indult, de mára az MTA, a Wissenschaftszentrum Berlin és a Groningeni Egyetem közös nemzetközi projektjévé szélesedett.

2013 áprilisában tartott előadást az intézetben Aharon Barak, az izraeli Legfelső Bíróság volt elnöke, korábbi legfőbb ügyész, a jeruzsálemi Héber Egyetem, a Herzliya központ professzora, a Yale Egyetem, a Torontói Egyetem, a Georgetown Egyetem és a CEU vendégprofesszora, *Human Dignity: The Constitutional Value and the Constitutional Right* címmel.

2013 nyarán az intézetben tartott nagyszerű előadást *Judicial Ethics and the Rule of Law* címmel az USA Legfelső Bíróságának tagja, Anthony Kennedy bíró. A kivételes, a hazai tudományos közösségben szinte példa nélküli érdeklődés mellett megvalósuló rendezvényen számos társadalmat foglalkoztató kérdés jogtudományi szempontú megközelítésről esett szó, és a hallgatóság tagjainak lehetősége nyílt kérdéseket is feltenni.

Az intézet két folyamatosan megvalósuló programsorozat keretében is biztosítja a társadalmat foglalkoztató kérdéseknek a tudományos közösségen kívül a laikusok számára való disszeminálását is. Nyilvános rendezvényként csütörtöki kutatási napokon kerülnek megrendezésre az intézeti kutatók egyes műhelytanulmányait megvitató kutatószemináriumok, ahol a 2 felkért szakértők egyike mindig külső, az intézettel jogviszonyban nem álló elismert kutató. Ezen kívül, a *Sarkalatos átalakulások – A kétharmados/sarkalatos törvények változásai 2010-2014* címmel az intézet beszélgetéssorozat alapjait fektette le, amely projekt 2014 januárjában indul. Számos elemzés született már az új Alaptörvény kapcsán, de a korábbi kétharmados és a jelenlegi sarkalatos törvények szakmai vizsgálata eddig háttérbe szorult. A számos változás miatt gyakran csupán azok látják a pontos jogi helyzetet, akiknek ez a legszűkebb szakterületük, de a tágabb szakmai közvélemény számára sem elérhetőek az aktuális helyzetről készített, tudományosan is használható elemzések. A beszélgetéssorozat ezt a hiányt szeretné pótolni.

Kiemelt, a jogtudomány hazai művelése szempontjából mérföldkének tekinthető eredmény 2013-ban, hogy a több mint fél évszázados múltra visszatekintő Állam- és Jogtudomány folyóirat az intézet és HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. együttműködésének eredményeképpen ma már elektronikus formában is olvasható. A folyóirat 2000 utáni – a XLI. évfolyammal kezdődő – lapszámait a digitális rögzítést és feldolgozást követően a HVG-ORAC Jogkódex ingyen letölthető alkalmazásának részévé váltak, ezáltal bárki által térítésmentesen elérhetővé váltak.

Az intézet – a több esztendőre visszatekintő hagyományok folytatásaként, ám megújult tartalommal (Iuris Consulto Excellentissimo Díj mint életműdíj; Peschka Vilmos Emlékérem kiemelkedő elméleti munkásságért; valamint a gyakorlati vonatkozásokkal bíró jogtudományi munkásságért járó Pulszky Ágost emlékérem) – 2013-ban ismét átadta az intézeti díjakat. A rangos elismerések odaítéléséről szóló döntést a hazánkban működő jogtudományi karok dékánjaitól beérkezett jelölések alapján egy intézményi bizottság hozta meg.

Az intézet 2013-ban is, a kutatóközpont többi intézetével együtt bekapcsolódott az ún. Kutatók éjszakája programsorozatba, amelynek kiemelt célja a tudomány iránt érdeklődők, de azzal napi szinten nem foglalkozó laikusok számára hasznos, figyelemfelkeltő és informatív nyilvános rendezvények szervezése, ahol az elért tudományos eredmények disszeminálására nyílik kiváló lehetőség. 2013-ban a program keretében 5 intézeti kutató tartott előadást, a résztvevők száma alapján és visszajelzéseik szerint a későbbiekben is igény mutatkozik hasonló jellegű rendezvények lebonyolítására.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A tárgyév során az intézet együttműködési megállapodást kötött a Kúriával. Ennek értelmében közösen szerveznek a jövőben egyes rendezvényeket, az intézet pedig (megfelelő honoráriumért) szakvéleményeket ad a Kúriának. Az első szakvélemény elkészítésére a tárgyév során már sor is került.

Ugyancsak együttműködési megállapodás született a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummal, amelynek keretében a perelhúzásról szóló kutatási projektet három félstátus, valamint egy nagyobb nemzetközi konferencia megfinanszírozásával támogatja az intézetet a minisztérium. A kutatás eredménye egy angol nyelvű konferenciakötet lesz. Az Alkotmánybírósággal történt megállapodás értelmében az alkotmánybírói munkatársak továbbképzésében számos kutató részt vehet.

További, le nem zárt tárgyalásokban vannak különféle együttműködési megállapodások céljával az Országos Bírósági Hivatallal, az Opten Kft.-vel, a Budapesti Ügyvédi Kamarával és a Legfőbb Ügyészséggel, illetve az ügyészség kutatóintézetével, az Országos Kriminológiai Intézettel.

A tárgyévben a kutatók többsége számos hazai és nemzetközi tudományos társaság vagy tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaként vett részt a tudományos közéletben. A munkatársak összesen 58 hazai és 42 nemzetközi tudományos társaságnak, továbbá 6 nemzetközi tudományos társaság magyar tagozatának a munkájában működtek közre. 2 hazai társaságban az elnöki, 1 nemzetközi társaságban a tiszteletbeli elnöki, 2 nemzetközi társaságban az alelnöki, továbbá 1 nemzetközi társaság magyar tagozatában a főtítkári tisztséget is betöltötték. A kutatók emellett 15 hazai és 9 külföldi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában foglaltak helyet, és 3 hazai folyóirat esetében a főszerkesztői vagy felelős szerkesztői feladatokat is ellátták.

2013-tól egy német állampolgárságú, a heidelbergi nemzetközi közjogi és összehasonlító alkotmányjogi Max Planck Intézet korábbi kutatója csatlakozott az intézet kutatói közösségéhez; az intézet jelenlegi igazgatója párhuzamosan a nevezett heidelbergi intézet kutatócsoport-vezetője is; az intézet egy másik kutatója pedig párhuzamosan a freiburgi büntetőjogi Max Planck Intézet tudományos munkatársa. Ez, valamint egy új osztrák és egy új amerikai kutató (mindegyikük 2013-ban kezdte jogviszonyát az intézetben) hozzájárul ahhoz, hogy a nemzetközi tudományos vérkeringésbe erősebben bekapcsolódjon az intézet.

Az intézet egyik projektje, az összehasonlító alkotmányjogi érveléstechnikával foglalkozó CONREASON Project első workshopja 2013 decemberében Heidelbergben került megrendezésre, második workshopja pedig 2014 februárjában Budapesten. A projekt eredményeként készülő kötet megjelentetésére a Cambridge University Press a tárgyévben szerződést írt alá a szerkesztőkkel (várható megjelenés: 2015 tavasza).

Kiemelésre érdemes, hogy 2013-ban egy kutatót az MTA közgyűlése rendes taggá választotta; egy másik kutató az MTA doktora címet nyerte el; egy kutató a jogelmélet valamennyi területét felölelő, nemzetközileg is számon tartott, több évtizedes tudományos, kutatói munkássága, eredményes oktatói, közéleti tevékenysége, példaértékű életpályája elismeréseként vehette át a Széchenyi-díjat; egy másik kutató 2013. augusztus 20-án Magyar Érdemrend Tiszti Keresztje kitüntetést kapott az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjával összefüggő másfél évtizedes tevékenysége elismeréseként, továbbá egy másik kutatót a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjével tüntették ki a magyar büntetőjog és büntetőeljárás jog területén végzett magas szintű elméleti és jelentős gyakorlati munkásságáért, nemzetközileg is nagyra értékelt tudományos eredményeiért, valamint kiemelkedő iskolateremtő tevékenységéért. A modern jog-összehasonlítás paradigmái című pályamunkájáért egy kutató az MTA Ifjúsági díjában részesült, ugyanezen kutató a Ius Commune Case Books Horizontal Effects of Primary European Law c. kötetének munkálataiban mint szerkesztő és mint szerző is részt vesz.

Egy kutatót az Európa Tanács mellett működő Független Szakértők Bizottsága (Group of Independent Experts) 2013 szeptemberében, Strasbourgban tartott éves ülésén négyéves időtartamra a testület alelnökévé választotta.

A munkatársak többsége jelentős oktatási tevékenységet végez a következő intézmények alapszakán, mesterszakán vagy doktori képzésében: Általános Vállalkozási Főiskola, Bécsi Egyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Heidelbergi Egyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Semmelweis Egyetem, Széchenyi István Egyetem.

A magas szintű oktatási tevékenység és a minőség bizonyítékként hozható fel 147 elméleti kurzus és 117 gyakorlati kurzus, valamint az a 164 diplomamunka, amelyek megtartását, illetve témavezetését az intézeti kutatók vállalták a tárgyév során. A tárgyévben az intézet 1 kutatója vezetett doktori iskolát, 15 kutató oktatott doktori iskolában, 9 kutató pedig törzstagként működött közre egyes doktori iskolák vezetésében. Az intézeti kutatók összesen 43 PhD-dolgozat témavezetését látták el a tárgyév során.

Az MTA és a vele intézményesített kapcsolatban lévő tudományos akadémiák, illetve kutatási központok közötti megállapodások jó alapot biztosítottak az intézet külkapcsolatainak ápolásához és a közös kutatások végzéséhez. A beszámolási évben folytatódott az együttműködés a cseh és az ukrán jogtudományi intézettel. A fentiekén túlmenően több munkatárs részt vett az Európai Alapjogi Ügynökség alapjogi kutatócsoportjának munkájában.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban – a jogi keretek elemzése (2013. szeptember 1. – 2018. augusztus 31.) c. projekt a tárgyévben indult, és Magyarország közpolitikai lehetőségeit vizsgálja az Európa Unió jogrendszerének keretei között. A kutatás a kormányzat és más politikai szereplők által közvetlenül hasznosítható, stratégiai jelentőségű döntések előkészítésére alkalmas eredményeket ígér. A kutatócsoport a tárgyévben kezdte meg érdemi működését 6 fős személyi állománnyal, valamint a kutatást megalapozó és segítő kutatási infrastruktúra kialakításával.

Az OTKA K/105552 *A magyar lakosság jogtudata – elméleti és empirikus elemzése* (2012. október 1. – 2015. szeptember 30.) c. projekt folytatódott, a tárgyévben a szakirodalom és a korábbi hazai kutatások eredményeinek feldolgozása elkezdődött, illetve a kutatás elméleti kereteinek kidolgozását követően már egyes részeredmények publikálása is megtörtént, elsősorban angol nyelvű tanulmányok keretében.

Red Network combating racism, xenophobia and intolerance (2011. február 31. – 2013. január 31.) c. projekt a tárgyévben lezárult, amelynek eredményeként egy naprakész, internetről elérhető komplex adatbázis született, amely közli a RED Atlasz Magyarországra vonatkozó indikátorait, adatbázisát és dokumentumtárát.

Az Európai Alapjogi Ügynökség Alapjogi Információs Hálózat (FRALEX) égisze alatt folytatott kutatás (2011–2015) keretében a kutatók az Ügynökség megrendelésére éves beszámolókat, országjelentéseket és tematikus tanulmányokat készítettek, melyek közül 15 riportot önállóan jegyeztek, 2 riport esetében pedig szakértői tevékenységet végeztek.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fekete Balázs: The Revival of Comparative Law in a Socialist Country: The Impact of Imre Szabó and Gyula Eörsi on the Development of Hungarian Comparative Law. *REVIEW OF CENTRAL AND EAST EUROPEAN LAW* 38:(1) 37-52. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9791>
2. Gajduschek György: Civil Service in CEE Countries: Where Institutions do not Work?: A Subjective Account on and Interpretation of Session 4 of TED5. *NISPACEE JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION AND POLICY* 5:(2) 161-168. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10213>
3. Ganczer Mónika: Állampolgárság és államutódlás. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 342. (2013) (ISBN:978-615-5376-22-1)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9793>
4. Jakab András: Judicial Reasoning in Constitutional Courts: A European Perspective. *GERMAN LAW JOURNAL* 14. 1215-1278. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9832>
5. Koi Gyula: Évszázadok mezsgyéjén: Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája. Budapest: Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó, (ISBN:978-615-5344-41-1) (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9792>
6. Lamm Vanda (szerk.): Nukleáris jog a 21. század első évtizedeiben. Budapest: Complex Kiadó, 177. (2013) (ISBN:978 963 295 339 7)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9794>
7. Nótári Tamás: Staatsdenken und forensische Taktik in Ciceros Ligariana. *FUNDAMINA - A JOURNAL OF LEGAL HISTORY* 1: 12-27. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9790>
8. Szalai Ákos: A magyar szerződési jog gazdasági elemzése. Budapest: L'Harmattan, (ISBN:978 963 236 716 3) 617. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9787>
9. Szente Zoltán: Érvelés és értelmezés az alkotmányjogban. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, (Institutiones Juris) (ISBN:978 615 5376 05 4) 256. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9834>
10. Tóth Mihály (szerk.): Híres magyar perbeszédetek: A közelmúlt nevezetes vád- és védőbeszédai. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, (ISBN:978-963-9950-92-4) (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9836>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGYAKORLATI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6700/472, fax: (1) 224 6793
e-mail: kisebbssegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu>
igazgató: Papp Z. Attila

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A 2013. év új fejezetet nyitott az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének életében. Mivel az intézet vezetése, illetve belső osztályszerkezete átalakult, a 2011 és 2015 közötti periódusra szóló, valamint a projekt jellegű kötelezettségéken túlmenően, új kutatási irányok is kirajzolódtak. A 2013. év így a hagyomány és az újszerűség sajátos keveredéseként értelmezhető. Az év eseményei, konferenciái, kutatásai természetesen az intézet szakmai profiljában illeszkednek, ugyanakkor igyekeztek újfajta szakmai tevékenységeket is beindítani: rendszeressé váltak a nyilvános ún. kisebbségi műhelyszemináriumok, a kéziratviták, elindították az intézet Facebook profilját, kibővítették a szakmai gyakorlat rendszerét, amelynek keretében Erasmus hallgatókat is fogadnak, bővítették az intézet nemzetközi kapcsolatrendszerét. A főbb kutatási irányok ugyan maradtak, hiszen lehetőségeikhez mérten továbbra is a magyarországi romákkal és más nemzetiségekkel, zsidósággal, határon túli magyarokkal, illetve a bevándorlókkal foglalkoznak. Ugyanakkor két újfajta kutatási irányt is megjelöltek: az intézetközi, interdiszciplináris identitáspolitikai, illetve a kisebbségi kompetenciák különféle aspektusait vizsgáló kutatásokat. A romakutatás területén idei évben lokális vizsgálatokat folytattak, a magyarországi nemzetiségek közül a német nemzetiség kutatása folytatódott. Szintén folytatták a bevándorlókkal és a külföldi magyarokkal kapcsolatos történeti, szociológiai és jogi vizsgálatokat. Újszerű és sajátos szakmai egymásra találás eredményeképpen idén kötetben jelent meg a kárpátaljai zsidóságról szóló monográfia is, amely sikerkönyvnek számít a magyarországi könyvpiacra is. Szintén 2013-ban jelent meg az intézet egyik munkatársának a romániai magyarságról szóló vaskos tanulmánykötete is.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Identitáspolitikai tárgyú kutatások

Az Újnacionalizmus: populáris kultúra és szélsőjobboldali politika című kutatás keretében az év folyamán befejezték és leadták a korábbi „Változó nemzet diskurzusok” című OTKA-kutatást lezáró monográfia 10 tanulmányból álló kéziratát. A „Nemzet a mindennapokban. Az újnacionalizmus populáris kultúrája” című kötet megjelenését az OTKA Publikációs programja támogatja, a könyv a L’Harmattan Kiadónál fog megjelenni 2014 év elején.

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport keretében olyan intézetközi kutatócsoportot (Identitáspolitika Műhely) hoztak létre, amely a társadalmi konfliktusokra és a gazdasági válságra adott többségi és kisebbségi válaszokat lokális, nemzeti és európai dimenzióban, illetve ezek kölcsönhatásaiban vizsgálja. Ezzel az eddigi kutatások szinergiáját, és a nemzetközi pályázatokban és publikációkban való megjelenését kívánják elérni.

Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében zajlott kutatások

ARANYMETSZÉS 2013. Kárpát-medencei magyar doktorandusz életpálya-vizsgálat: A kutatás célja a Kárpát-medencei doktoranduszok szocio-demográfiai háttérének, illetve szakmai koncepcióinak (tudományos életbe való integrálódás, a doktori iskolák megítélése stb.) feltárása. Online kérdőívezés zajlott 4 országban (Románia, Szerbia, Szlovákia, Ukrajna), illetve az elérhető statisztikai adatbázisok feldolgozása. Több folyóirat publikáció, illetve egy kötet is született. A kutatás eredményeit Magyarországon és a környező országokban is bemutatták. A kutatást az MTA Domus Pályázata támogatta.

Kárpátaljai doktoranduszok életstratégiái: A kutatás során kvalitatív szociológiai módszerekkel arra keresték a választ, hogy az eltömegesedett felsőoktatás keretében a kisebbségi doktoranduszok milyen sajátos életpálya és motiváció-együttes alapján döntöttek a doktori képzés folytatása mellett. A kutatás keretében 2013-ban a korábbi években (2011-ben és 2012-ben) elkészült 49 interjút az Atlas programban kódolták, illetve októberre elkészültek az elemzés kéziratai. A kézirat szakmai vitáját – kihelyezett műhelyszeminárium keretében – 2014 januárjára, Beregszászra tervezték. A kutatási eredményekből könyvet is terveznek megjelentetni 2014-ben.

Kisebbségi kompetenciák – a kettős állampolgárság megítélése: Kilenc fókuszcsoporthoz beszélgetés készült külföldi magyarok körében a kettős állampolgárság megítéléséről (Szlovákiában, Ukrajnában/Kárpátalján, Szerbiában/Vajdaságban, Romániában/Erdélyben). A kutatás során arra próbáltak választ kapni, hogy a honosítás által elérhető új magyar állampolgárság miként illeszkedik a kisebbségi élethelyzetekhez, a magyar–magyar, illetve magyar–többségi előítéletekhez. A kutatás első adatait 2013. november 25-én a Magyar Tudomány Ünnepe 2013 rendezvénysorozat keretében mutatták be. A konferencia anyaga elérhető az intézet honlapján, illetve kötetben is megjelenik.

Iskolaválasztás és kompetenciák kisebbségben: A kutatás központi kérdése az volt, milyen mögöttes tényezők határozzák meg azt, hogy a kisebbségben élő külföldi magyarok nem anyanyelvükön, hanem államnyelven végzik tanulmányaikat. A külföldi magyarok iskolaválasztását 2013-ban részben kvalitatív interjúkkal vizsgálták, részben előkészítették az iskolaválasztás és kompetenciák viszonyrendszerének kvantitatív jellegű vizsgálatát, amelynek során választ akarnak kapni a kisebbségi és többségi nyelven tanulók szövegértési és matematikai kompetenciáiról.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás a budapesti kormányzatok külföldi magyarokkal kapcsolatos tevékenységének (kisebbségvédelem, magyar-magyar kapcsolatok, támogatáspolitikák) feltárására irányul 1920-tól napjainkig. Az intézményeket működtetők világát a magyarságpolitika mellett a kisebbségi politika fogalmával közelítik meg. A vizsgálat során különbséget tesznek az önálló kisebbségi magyar nemzeti mozgalmak politikai közösségépítése és az adott ország magyarságpolitikáján (a magyarságdoktrína által létrejött intézményrendszeren) belüli érdekérvényesítés között. Kulcskérdés, hogy a párhuzamos nemzetépítések között a kisebbségi elitek, hogyan hatnak vissza rokonországuk politikájára.

*A Kisebbségek régi és új szerveződése*i című kutatás alapkérdése, hogy a kisebbségi elitek mit gondolnak saját társadalmukról, hogyan konstruálják meg azt, kit, miért, és hogyan képviselnek? A projekt részeként a tárgyévben összeállításra került egy 10 tanulmányból álló,

a népszolgálat fogalomtörténetét taglaló tanulmánykötet és az erdélyi magyar társadalomtudományi kutatásokra, valamint a két világháború közötti erdélyi eszmetörténetre vonatkozó digitális szövegtár. Tanulmány készült a kisebbségi magyar közösségek 1989 utáni társadalmi átalakulásáról és az ukrainai regionalizmusokról. Vizsgálták továbbá, hogy a kisebbségi kérdés miként jelent meg a magyar-román bilaterális kapcsolatokban az 1920-as években, és tanulmányok készültek a két világháború közötti kassai és eperjesi magyar egyesületek, valamint a kassai Kultúrreferátus nevű politikai háttérintézmény működéséről.

A „hűség völgye” – Nemzetépítés és a táj nacionalizálása egy erdélyi periférián című kutatás keretében az év során tanulmányok készültek a gyimesbükki „ezeréves határ” emlékhelyteremtési folyamatáról, az egykori határhoz irányuló nemzeti zarándoklatok ünnepszervezéséről és az ott elhangzott politikus-beszédek emlékezetpolitikai intencióiról. Az „ezeréves határnál” 2008 óta vezetett vendégkönyv feldolgozásával a turisták nemzet-, magyarság- és Trianon-képét vizsgálták.

A Szolidaritás és hatalom című kutatás a határon túli magyarokra irányuló jótékonyág társas jelentésalkotásait és a cselekvések összehangolását vizsgálta. A kutatáshoz kapcsolódóan megtörtént a korábban zajlott kvalitatív adatgyűjtésből származó anyagok feldolgozása és elemzése.

A Vajdasági magyar életútinterjúk második kötetének előkészítése keretében megtörtént 13 interjú begépelése, szerkesztése és az interjúalanyok portréinak megírásához szükséges biográfiai adatok összegyűjtése.

A Korszakváltás lokális perspektívában: 1989–1990 romániai átalakulása 15 erdélyi városban című projekt során 15 erdélyi városban helyi kutatók azt vizsgálták meg, hogy mit jelentett a településen a „rendszerátalakítás” mint töréspont, amely új közösségi szerveződések hozott létre. A helyi kezdeményezőket és a politikai mozgalmak rekrutációját, szelekcióját és a megosztott kultúrájú városokban zajló nemzetiesedését vizsgálták meg. Elkészültek városonként az 1989. december 15. és 1990. május 30. közötti kronológiák és dokumentációs összeállítások.

A kelet-szlovák régiót és a kelet-szlovák embert létrehozó narratíva identitásképző szerepét, és az ezzel azonosuló értelmiségi csoport tevékenységét a *Kelet-Szlovákia regionális fejlődési útja 1867–1945* című kutatás keretében vizsgálták eperjesi, kassai és budapesti levéltári források alapján.

Kisebbségi jog

A Közép-európai Kisebbségi Jogtár keretében ebben az évben került sor a (cseh)szlovákiai jogszabályok rendszerezésére, a hiányzó joganyag összeállítására, valamint megkezdődött ezek elemzése is. Sor került az adatbázis informatikai fejlesztésére.

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata című projekt keretében megtörtént az összegyűlt joganyag online megjelenítése, az intézeti honlapon elérhető adatbázis nyilvánossá tétele, amely magyarországi, ausztriai, horvátországi és szlovákiai kisebbségi joganyagot tartalmaz. Az adatbázis állománya az évben kibővült a 2013. évi magyarországi és szlovákiai jogszabályokkal, valamint külső kutatók bevonásával megkezdődött a szerbiai és szlovéniai kutatás is.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában című OTKA kutatási program keretében a kisebbségek politikai részvételi jogai modelljeinek tipizálása kezdődött el. Könyvtári kutatómunka zajlott Bosznia-Hercegovinában és szakmai konzultáció a szerbiai kisebbségi nemzeti tanácsokról. Publikáció született az Európai Unió és a kisebbségek tárgykörében.

A Non-territorial Minority Autonomies című kutatás keretében 5 tanulmány készült el a nem területi autonómiák nemzetközi elveiről és gyakorlatairól, kanadai, skandináv és balti esettanulmányokkal. A tárgyévben ezek szakmai vitája, lektorálása zajlott.

Roma tárgyú kutatások

A Hagyomány és modernizáció. A magyarországi cigányok/romák társadalomtörténete a „hosszú” 20. században című kutatás a cigányok/romák komplex társadalmi integrációja eredménytelenségének történelmi okait vizsgálja. A társadalomtörténeti feltáró munkával egy olyan szintézis megalkotása a cél, amely a politikai döntéshozóknak segítséget ad, egy társadalomtudományi ismereteket is figyelembe vevő, az eddigieknél sikeresebb stratégia kidolgozására.

A Máltai Szeretetszolgálat monori jelenlét programját vizsgálta a *Máltai Szeretetszolgálat Monori Programjának hatásvizsgálata* című kvalitatív kutatás, ahol az érintett intézmények munkatársaival, valamint a lakossággal készített interjúk alapján a MSZ projektjei által kifejtett hatást vizsgálták a monori Tabán telepen élők társadalmi integrációja és a telep és környezete közötti viszony szempontjából.

Az Etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában című kutatás az etnikai törésvonal rendkívül csekély politikai szerepe ellenére feldolgozza a pártverseny állandó szereplőiként létrejött, számos, ugyanakkor korlátozott politikai mobilizációs és véleményformáló képességekkel bíró, etnikaként meghatározható pártok jellemzőit és szerepét Magyarországon és a tágabb térségben a rendszerváltástól napjainkig.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

A Magyarországi helyzetkép az integrációs indikátorok tükrében című kutatás a magyarországi integrációról készült, nemzetközi indikátoroknak megfelelő helyzetképpel járult hozzá a hazai szakpolitikák megalapozásához, fejlesztéséhez. A korábbi módszertani előtanulmányok alapján készült a Zaragozai Miniszteri Konferencia Nyilatkozatának 11 szakpolitikai területéről egy-egy résztanulmány, melynek eredményeit tanulmánykötetben és zárókonferencián tették közzé.

A Magyarországi kínai–magyar párkapcsolatok antropológiai vizsgálata című kutatás konkrét emberi viszonylatokon – interetnikus párkapcsolatokon – keresztül tanulmányozza a magyar–kínai viszonyrendszer egy szeletét. A kutatás vizsgálta, hogy milyen hatással vannak ezek a kapcsolatok a felek társadalmi mobilitására és integrációjára a magyar és a magyarországi kínai társadalomba.

Judaisztikai tárgyú kutatások

Az Elcsatolt területek zsidósága: Kárpátalja és Délvidék című projekt első szakaszaként a zsidó történelmi és kultúrtörténeti szempontból meglehetősen elhanyagolt Kárpátaljáról az előző években végzett történettudományi és judaisztikai kutatások eredményeként 2013-ban megjelent a „Zsidók Kárpátalján: Történelem és örökség a dualizmus korától napjainkig” c. monográfia. A projekt keretén belül a csehszlovákiai zsidóság két világháború közötti

társadalomtörténetének néhány aspektusát – elsősorban a kassai zsidóság intézményeit - is vizsgálták.

Héber kézirat-töredékek magyarországi közgyűjteményekben című OTKA által támogatott kutatás 19 magyarországi közgyűjtemény állományában folyt kutatás. Három tucat korábban előkerült töredék mellett kb. két tucat újonnan előkerült töredék feldolgozása és dokumentálása kezdődött meg. Próbaüzemelés alatt áll a projekt honlapja, amelyen a kutatás adatai lesznek hozzáférhetőek magyar és angol nyelven.

A szegedi zsidó hitközség Hevra-könyvének feldolgozása című projekt keretében elkészült az 1872 és 1942 között, mindvégig héber nyelven vezetett egyesületi tagnyilvántartási könyv 2800 tagsági adatának adattár-jellegű feldolgozása, az első 100 oldal fordítása és a névmutató. *Zsidók és zsidó élet Magyarországon a Holokausztot követően (1945–1956)* című komplex kutatáson belül a zsidó oktatás (gyerektáborok, ifjúsági mozgalmak, hitközségi iskolák, vallásoktatás, rabbiképzés) helyzetével foglalkoztak. A szakirodalom feltérképezése mellett sajtó és statisztikai források és az emlékiratok releváns adatainak kigyűjtése történt meg.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás keretében a kárpátaljai és Erdély-máramarosi jiddis sajtó és szépirodalom anyagainak, forrásainak összegyűjtésére és fordítására irányult. Ezek alapján megjelent a „Nekem itt zsidónak kell lenni” című forrásgyűjtemény.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

2013-ban megtörtént a *Németek Magyarországon 1950–1990* című kutatás módszertanának és szempontrendszerének kidolgozása, a szakirodalom áttekintése és DAAD ösztöndíj segítségével a németországi forrásfeltárás megkezdése.

A határon túli német kisebbségek helye a magyar kormányzatok és a magyar kisebbségek politikai törekvéseiben (1920–1944) című projekt keretében befejeződött a Magyar Nemzeti Levéltárban a Miniszterelnökség, a Sajtóarchívum, a releváns követségek anyagában található források feltárása. Emellett feldolgozásra kerültek a téma szempontjából központi jelentőségű magyar folyóiratokban megjelent publikációk.

A „die helfte hier und die helfte zu hause” A magyarországi németek története 1944–1953 című átfogó kutatáshoz kapcsolódó forrásfeltárás 2013-ban valamennyi levéltárban befejeződött. Magyarországon a Magyar Nemzeti Levéltárban 27, hét megyei levéltárban 143 fond, nyolc egyházi levéltárban 50 fond anyagát tárták fel.

A magyarországi német kisebbség két világháború közötti történetének forrásfeltárása című munka keretében a Magyar Nemzeti Levéltárban a Miniszterelnökség iratai között fellelhető német vonatkozású dokumentumokat és a Belügyminisztérium vonatkozó iratait tárták fel.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. A 2013-as évet a nyitás éveként aposztrofálhatják, hiszen az elmúlt esztendőben mintegy 20 nyilvános szakmai rendezvényt (műhelyszemináriumokat és két nagyobb volumenű konferenciát is szerveztek: 2013. november 25-én *Állampolgárság, honosítás, integráció – 20 éves az állampolgársági törvény* címmel a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, 2013. december

5-én pedig *Kisebbségi kompetenciák – Az etnokulturális közösségek működési sajátosságainak kutatása 1989 után*). Az intézet a kutatóközpont részeként bekapcsolódott a Kutatók Éjszakájának országos rendezvénysorozatába, amelynek keretében filmvetítéssel egybekötött szakmai vita zajlott a fiatalok kivándorlásáról. Eseményeiről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az intézet honlapja, illetve a 2013. januárban indított Facebook profiljuk folyamatosan tájékoztatta a szakmai közönséget.

Nagyobb konferenciák

Állampolgárság, honosítás, integráció – 20 éves az állampolgársági törvény. Konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében. 2013. november 25.

Kisebbségi kompetenciák – Az etnokulturális közösségek működési sajátosságainak kutatása 1989 után. 2013. december 5.

Műhelyszemináriumok 2013

1. A jótékonyosság nemzetiesítése – műhelyszeminárium 2013. november 28.
2. A magyarországi nemzetiségek alapvető demográfiai mutatóinak változásai, e létszámváltozás forrásai és tényezői 2001–2011 – 2013. november 12.
3. A nyelvi tájkép kutatása a nem városi tömbmagyarság körében – kutatási beszámoló 2013. október 22-én
4. Diszkrimináció a közigazgatásban – alprogram beszámoló 2013. október 15-én.
5. Magyarok, székelyek transznacionális életvilágokban – 2013. szeptember 27.
6. Egy elképzelt magyar régió – kutatási beszámoló 2013. szeptember 10-én
7. Migración húngara en México y Argentina (1939–1949) c. kötet bemutatója 2013. július 11.
8. Népszolgálat, egy fogalom változó tartalma és története – Kutatási program beszámolója és kéziratvita 2013. június 18-án
9. Közép-európai kisebbségi jogtár – Projektbemutató 2013. május 7-én
10. A magyarországi roma közösségek integráltságának lehetséges szempontjai tíz település példáján – Kutatási beszámoló 2013. április 23-án
11. A Rába vidéki szlovének a „magyar Gulágon” – kutatási beszámoló 2013. március 19-én
12. A kolozsvári NEMZETI KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET kutatási programjainak bemutatója, 2013. március 12-én
13. A nacionalizmus új formái Magyarországon – kutatási beszámoló 2013. március 5-én.
14. Médiafogyasztás és politikai beállítódás a magyarországi kisebbségi elit körében - kutatási beszámoló 2013. február 19-én
15. Zsidók Kárpátalján. Történelem és örökség – Kutatási beszámoló 2013. február 12-én.
16. Peremoktatásról varázstalanítva – kutatási beszámoló és kéziratvita 2013. január 29-én

Médiamegjelenés

Munkatársaik 2013-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról néha a sajtó is beszámolt. 2013-ra konszolidálódott jelenlétük a szociális médiában is, év végén már több mint félezer követőjük volt, akiket naprakész információkkal láttak el.

Továbbképzés

Tatán a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság keretében az intézet egyik munkatársa „Magyarok kisebbségben a 20. században. Előadások a történelem, a művelődés és a politika tárgyköréből” címmel tudományos-népszerűsítő előadássorozatot szervezett, amely 2012

szeptembere és 2013 májusa között zajlik, amelybe több kutató is bekapcsolódott. 2013 tavaszán felkérést kaptak az Alkotmányvédelmi Hivatal munkatársai számára kisebbségi jogok, illetve a magyarországi nemzetiségek szocio-demográfia állapotának, területi megoszlása témakörében szervezett továbbképzés tartására. Az intézet munkatársai továbbá kvalitatív (Atlas.ti) és kvantitatív (SPSS) módszertani továbbképzéseket, szakkollégiumi előadásokat is rendszeresen tartanak nem csak Magyarországon, hanem a környező országokban is.

Egyéb tevékenységek

Az intézet rendszeresen fogad hallgatókat akár szervezett, csoportos, akár egyéni formában is, hiszen egyik fő céljuk, hogy az érdeklődő fiatal kutatók számára szakmai támogatást nyújtsanak. Szervezett formában a megújult szakmai gyakorlati program keretében, illetve egyes felsőoktatási intézmények (Pécsi Tudományegyetem, CEU, Sapientia) hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok kapcsolódnak intézetükhöz. Az intézet munkatársai továbbá nyári és szabadedgetemeken is előadtak.

Az intézet munkatársai nagyszámú, részben tudományos ismeretterjesztő előadást tartottak Magyarországon, Nyugat-Európában, a szomszédos országokban, de Oroszországban, Törökországban is. Ezek az előadások nemcsak a szakmai közvéleményt vonzották, hanem az érdeklődő laikus közönséget is, és ennek révén az intézetben elért eredmények eljuthattak a témák iránt fogékony külföldi érdeklődők szélesebb rétegeihez is. Arra is volt példa, hogy munkatársuk középiskolásoknak tartott angol nyelven ismeretterjesztő előadást.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Intézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Néprajzi, az Irodalomtudományi, és a Történettudományi, illetve a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézetével, valamint a Nyelvtudományi Intézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, az Andrássy Egyetemmel, illetve az ELTE Interkulturális Pedagógia és Pszichológia Tanszékével működtek együtt.

2013-ban az intézet öt munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja vagy oktatója. 14 munkatárs különböző egyetemeken 41 elméleti és 42 gyakorlati kurzust tartott, 20 BA-, 21 MA-hallgató diplomamunkáját segítette, és 16 PhD-hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év folyamán összesen mintegy 15 egyetemi hallgató töltötte a szakmai gyakorlatát az intézetben, akiket pályázat útján fogadtak magyarországi és romániai (kolozsvári) egyetemokről. A hallgatók mellé tutort rendeltek, aki irányította intézeten belüli szakmai (tudományos és/vagy kutatási asszisztensi) munkáját.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi Intézettel, a Közép-európai Kulturális Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, valamint a Terra Recognita Alapítvánnyal. Az intézet több tagja is részt vett az OTKA Szociológia-Demográfia zsűrijének munkálataiban.

A munkatársak több hazai és külföldi szakmai folyóirat – a Pro Minoritate, a Kisebbségkutatás, a Magyar Kisebbség, a Modern Magyarország, az Educatio, a Fórum Társadalomtudományi Szemle, Társadalmi Együttélés – szerkesztőségének munkájában is részt vettek. Szakértői és tanácsadói munkát is végeztek az NPKE, Magyar Országgyűlés Közművelődési Könyvtára, a KSH, a European Website of Integration számára.

Ebben az évben igyekeztek új lendületet adni a nemzetközi együttműködéseknek. Több munkatársuk részt vett nemzetközi konferenciákon, illetve téli-nyári egyetemeken (ECPR, ECMI), illetve nemzetközi konferenciák és nyári egyetemek szervezésében is részt vettek. Több munkatársuk vendégkutatóként vagy vendégtanárként bekapcsolódott külföldi intézetek munkáiba is (Romániában, Németországban, Izraelben, Törökországban, Ukrajnában, Szlovákiában, Görögországban stb.).

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet a tárgyévben két nagyobb pályázatot nyert: egy OTKA-t (3 évre 25 M Ft.-t a Kisebbségi magyar közösségek kronológiájára), illetve konzorciumi tagként egy FP7-est (MIME). Ezekon kívül az NKA-tól könyvkiadásra, illetve kutatásra a Visegrádi Alapnál is kaptak támogatást, egy munkatársuk pedig DAAD-ösztöndíjjal három hónapot Németországban kutatott.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bárdi Nándor: Different Images of the Future of the Hungarian Communities in Neighbouring Countries, 1989–2012. EUROPEAN REVIEW: INTERDISCIPLINARY JOURNAL OF THE ACADEMIA EUROPAEA 21:(4) 530-552. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9987>
2. Feischmidt Margit: A szegregáció folyamánya: kortárs és tanár-diák kapcsolatok Európa multietnikus iskolai közösségeiben. ESÉLY: TÁRSADALOM ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI FOLYÓIRAT 24:(2) 53-69. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9994>
3. Ilyés Zoltán: A gyimesbükki „ezeréves határ” politikainstrumentalizálása. ANTROPORT.HU 2013. Tél: 1-15. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9997>
http://www.antroport.hu/includes/tng/pub/tNG_download4.php?akt_cim=340&KT_download1=447806434798b9ec0c4ae1e1d84977ae
4. Papp Z Attila: Motivations for school choice and minority perspectives. KISEBBSÉGGUTATÁS 15: 99-122. (2013) (a folyóirat angol nyelven: Minority Studies)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9999>
5. Bányai Viktória, Fedinec Csilla, Komoróczy Szonja Ráhel (szerk.): Zsidók Kárpátalján: Történelem és örökség a dualizmus korától napjainkig. Budapest: Aposztróf (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10000>
6. Bárdi Nándor, Tóth Ágnes (szerk.): Önazonosság és tagoltság. Elemzések a kulturális megosztottságról. Budapest: Argumentum Kiadó. (Tér és Terep. Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének évkönyve; 9.) (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10001>

7. Dobos Balázs: The Role of Elections in Minority Contexts: The Hungarian Case. In: Nimni Ephraim, Osipov Alexander, Smith David J (szerk.): The Challenge of Non-Territorial Autonomy: Theory and Practice. Oxford: Peter Lang Academic Publishers, 163-180. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10002>
8. Kováts András (szerk.): Bevándorlás és integráció: magyarországi adatok, európai indikátorok. Budapest: MTA TK Kisebbségkutató Intézet (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10022>
9. Bárdi Nándor: Otthon és haza. Tanulmányok a romániai magyar kisebbség történetéről. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 608 p. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10039>
10. Vizi Balázs: Európai kaleidoszkóp. Az Európai Unió és a kisebbségek. Budapest: L'Harmattan (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10041>
11. Eiler Ferenc: Identität durch Geschichte: Die Zeitschrift „Deutsch-Ungarische Heimatsblätter“ 1929-1943. In: Márta Fata (szerk.) Migration im Gedächtnis: Auswanderung und Ansiedlung im 18. Jahrhundert in der Identitätsbildung der Donauschwaben Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 87-100. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=10044>
12. Fedinec Csilla, Ilyés Zoltán, Simon Attila, Vizi Balázs (szerk.): A közép-európaiság dicsérete és kritikája. Pozsony: Kalligram Kiadó (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10047>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: korosenyi.andras@tk.mta.hu; honlap: <http://politologia.tk.mta.hu/>
igazgató: Körösényi András

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Két európai finanszírozású, kilenc OTKA kutatási pályázat keretében, valamint számos egyéni vagy csoportos projektben folyt alap- és alkalmazott kutatás az intézetben. Többek között a demográfiai öregedés politikatudományi kérdéseiről, a választási ígéretekről, a fiatalok politikai részvételéről, az igazságszolgáltatási rendszerbe vetett állampolgári bizalomról, az európai nyilvánosságról, a gazdasági válság közpolitikai hatásairól, a politikai vezetés elméleti kérdéseiről, és a fenntartható vidékfejlesztés kérdéseiről folytak kutatások.

Az intézet az MTA TK Szociológiai Intézettel közösen vezette a *European Social Survey – Európai Társadalomtudományi Elemzések (ESS-EUTE)* – összehasonlító európai vizsgálatának a hazai adatfelvételét. A 2012-es adatfelvételnek az elemzése kezdődött meg 2013-ban. Az ESS-EUTE a nemzetközi szakértők által a világon módszertanilag a legszigorúbbnak ítélt survey, az első és eddig az egyetlen társadalomtudományi projekt, melyet az Európai Bizottság Descartes-díjjal jutalmazott. Magyarország – az intézet révén – kezdettől részt vett benne. Az egész Európára, tehát messze az Európai Unió túlra kiterjedő VI. adatfelvételi hullám magyarországi része rendben lezajlott. Ennélfogva Magyarországról továbbra is elmondható az, hogy eddig minden adatfelvételben részt vett, aminek az a nagy előnye, hogy további harminc ország adataival valamint visszamenőleg a 2002 óta felvett adatokkal is összevethetők a magyar eredmények. Az ESS az egyik első kutatási infrastruktúra konzorcium lesz a társadalomtudományok területén – remélhetőleg hosszú távon biztosított magyar részvétellel.

2013-ban az intézet kiadásában megjelent az *Azt tették, amit mondtak? Választási ígérek és teljesítésük, 2002–2006* című tanulmánykötet, amely az intézetben folyó legjelentősebb csoportos kutatás eredményeit mutatja be. A tanulmányok arra keresik a választ, hogy vajon a választási ígéretet milyen mértékben tartják be a kormányra került pártok, és az ígérek betartásának van-e hatása az újraválasztás esélyére.

Az intézet adja ki a *Politikatudományi Szemlét*, amely a hazai politikatudomány egyetlen referált folyóirata.

A kutatások eredményeként 2013-ban az intézet munkatársai mintegy 230 magyar és idegen nyelvű publikációt jelentettek meg, és több mint 100 előadást tartottak tudományos tanácskozásokon, ebből 54-et nemzetközi konferencián adtak elő. A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd elősegítése érdekében a Kutatók éjszakája című rendezvény keretében az intézet több munkatársa előadást tartott, és az intézet történetét, eredményeit bemutató kiállítás várta az érdeklődőket.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

„*Generációk konfliktusa*” címmel új, széles körű kutatási program indult még 2012-ben az intézetben, amely arra keresi a választ, hogy milyen politikai következményei és hatásai vannak máris, és lehetnek ezután a társadalmi öregedésnek. A program nemzetközileg is ritkaságszámba megy, jóllehet az öregedést mind az Európai Bizottság, mind számos ország fontos problémának tekinti, melyre politikai megoldásokat is keresnek. A program koncepciója nyomán négy párhuzamos kutatás indult el. Az egyik azt vizsgálja, hogy a politikában és a társadalomban milyen konstrukciói vannak jelen az egyes korcsoportoknak, generációknak, s maguknak a generációk közötti konfliktusoknak. A másik a generációs konfliktusok leggyakoribb témája, a nyugdíjrendszer és a jóléti állam körüli politikai vitákat elemzi. A harmadik a generációk közötti szembenállásokat a konfliktuselméletek segítségével kutatja. Végül a negyedik kutatás arra összpontosít, hogy a különböző közvélemény-kutatások, nagymintás adatfelvételek, mint például az ESS, adataiból milyen generációs eltérésekre következtethetünk a politikai viselkedés, a politikai attitűdök, értékek és magatartásminták területén. 2013-ban egyfelől a téma elméleti és történeti megalapozására, másfelől meglévő korábbi survey adatfelvételek másodelemzésére került sor. A politikai részvétel tekintetében az idősebb generációktól a fiatalabbak felé haladva a részvétel általános mértéke csökken. Ugyanakkor a fiatalabb generációkban a politikailag aktívabb csoportok esetében a részvételi formák gazdagabbak és szerteágzóbbak. A részvétel tehát csökken, de a kevesebb résztvevő egyre több mindenben vesz részt.

A vonatkozó kutatások nyomán lehetővé vált az, hogy a kutatócsoport vezetőjévé legyen egy a H2020 keretében megjelent pályázati kiírás nemzetközi konzorciumának.

European Social Survey

Az ESS 6. hullámának (2012. évi felvételének) központi témája az európai társadalmak, köztük a magyar társadalom demokráciaképe. Az erről készített gyorsjelentés alapján elmondható, hogy a demokrácia jellemzőinek megítélésben a magyar társadalomban meglehetősen erős a konszenzus, továbbá, hogy a demokrácia megvalósulásával való elégedettség terén jelentős demokráciadeficit mutatható ki Magyarországon. Minden demokráciaképző kritérium esetén alacsonyabb osztályzatot kapott a „létező”, mint az „ideális” demokrácia. Más országokkal összehasonlítva feltűnő, hogy jelentős az eltérés a kívánatos és a tényleges helyzetre vonatkozó ítéletek között. Összességében, a demokráciával való általános elégedettségre vonatkozó kérdés alapján, 2012 végén egy 0–10 értékű skála középpontjánál valamivel alacsonyabbra (4,5) osztályozták az emberek a hazai demokráciát. A demokráciával való elégedettség nemzetközi összehasonlításban alacsonyabb szintű Magyarországon, mint ami az európai országok átlaga.

A Radikalizmus, posztmaterializmus, apátia – A magyar egyetemisták és főiskolások közéleti aktivitásának és politikai gondolkodásmódjának új trendjei című kutatás két fontos eredményét írhatjuk le. Empirikus eszközökkel is megerősítést nyert, hogy a részvétel résztvevőt generál. Azaz, ha egy fiatal bármilyen közéleti, politikai aktivitást folytatott már, akkor sokkal nagyobb valószínűséggel vesz részt egy másik akcióban, részvételi formában. A kulcs az „első részvétel”, amely többnyire valamilyen közösségi kötődés hatására következik be. A kutatás másik fontos megállapítása a Jobbikra vonatkozik. Az „egyetemista” kutatás második hulláma is bizonyította, hogy a Jobbik nem egyszerűen egy politikai erő a fiatalok számára. Sokkal inkább egy olyan közösségi tér és egy olyan szubkultúra, amely természetes – és egyben hiánypótló – közege a fiataloknak

„Felszín alatti politika” Európában

Az európai tiltakozási mozgalmak nem csupán a pénzügyi megszorítások ellen szerveződnek, hanem a hivatalos politika és a formális demokrácia kudarcainak és a sikertelensége által kiváltott társadalmi frusztrációnak a kifejeződései. A felszín alatti politika megnyilvánulásai és felszínre kerülő akciói rávilágítanak a demokrácia kollektív újradefiniálásának igényére és folyamataira, valamint arra, hogy a technológia új, a korábbinál meghatározóbb szerepet játszik a demokrácia mindennapi gyakorlatának átalakulásában.

Választókerület-központúság pártközpontú választási rendszerekben

A kutatás a választási és pozícióval összefüggő ösztönzők domináns szerepét támasztotta alá a habituális tényezők hatásával szemben. Az egyéni választókerületi képviselők és jelöltek – szinte magától értetődő módon – választókerület-centrikusabbak voltak listás társaiknál. A párthovatartozás hatása mentén három különböző tendencia rajzolódott ki. Ezek közül a legjelentősebb az egyes pártok korábbi egyéni választókerületi szerepében megfigyelt különbség: függetlenül az aktuális politikai helyzettől (ide értve az egyes pártok népszerűségét és választási esélyeit), azoknak a pártoknak a képviselői tartották fontosabbnak a választókerület képviseletét, amelyeknek a történetében a választókerületi jelenlét nagyobb szerepet játszott (Fidesz-KDNP és MSZP). A múlt szerepének az erejét demonstrálja továbbá az, hogy a mandátum típusának hatásában megfigyelt különbségek a képviselők korábbi egyéni választókerületi tapasztalatának növekedésével válnak hangsúlyossá.

Az európai és globális kormányzás válsága

A gazdasági válság inkább konszolidációt, mint forradalmi átalakulásokat eredményezett. A hatalom ugyanakkor az elitnek a kezében koncentrálódik, és minden jel szerint az elit vezette integráció további hatalmi koncentrációhoz vezet. Amennyiben az EU-nak nem sikerül megállítania a gazdasági dezintegrációt, feltehetően még több hatalomra lesz szüksége a további válságok kezeléséhez. Az eddigi válság során mind a piacok mind az államok bizonyították az alkalmatlanságukat, és amennyiben nem következik be gyökeres fordulat a menedzsment terén, intézményeik továbbra is diszfunkcionálisak maradnak. Mind a globális, mind az európai kormányzás szempontjából döntő következtetés, hogy a jelenlegi komplex válság nem megoldható a szabad piac doktrínájának és a megszorítások politikájának további együttes alkalmazásával.

Kreatív város – fenntartható vidék. Új területfejlesztési stratégia a Nyugat Pannon régióban

Az eddigi kutatások kimutatták, hogy egy új fejlesztési stratégia kialakításhoz új intézményi keretekre van szükség a vállalatok, egyetemek és önkormányzatok lehetséges együttműködésének kialakítása érdekében. Ehhez az együttműködés új kultúrájának a meggyökereztetésére is szükség van, ami egyben egy új politikai kultúra kialakítást is feltételezi a kormányzati és önkormányzati szinten.

A kormányzat (önkormányzatok), tudásközpont (egyetemek) és vállalatok „Hármas csavar”-modellje a Nyugat-pannon régióban – más közép-európai régiókhoz hasonlóan – sajátos, kis- és középvárosi környezetben alkalmazható. A régió kis- és középvárosainak többsége jelentős történelmi múlttal, gazdag hagyományokkal, jelentős, ám sokszor rejtve maradó kulturális örökséggel rendelkezik. Mindez előtérbe állítja az épített és szellemi örökség, a szokások, a kapcsolati és társadalmi tőke, a helyi kultúra tehát az ún. „puha” tényezők szerepét. A kutatás hipotézise szerint a fejlődés/fejlesztés egyik új motorja ezeknek a puha tényezőknek a hatékonyabb menedzsmentjében és hasznosításában rejlik. Az empirikus kutatás a KRAFT index kidolgozását követően annak alkalmazásával folytatódik. Ennek eredményeként várhatóan többet lehet majd megtudni a régió és városai kreativitás potenciáljairól.

A Választási ígérek és kormányzati teljesítés, 1990–2014 kutatás első szakasza sikeresen befejeződött 2012-ben. Ez legfőképpen a próbakutatás megvalósulását jelentette, amely a 2002-es választási ígéreteket és azok teljesítési arányát vette számba. Az első szakasz eredményeit és tanulságait feldolgozó kötet 2013 szeptemberében jelent meg *Azt tették, amit mondtak? Választási ígérek és teljesítésük, 2002–2006* címmel. A publikáció négy elemében nyújt újat: (a) A kötet politikaelméleti alapja – az ismert demokráciaelméletekre támaszkodva és azok kritikájaként – bevezeti és sikerrel védi a pozitív mandátumelmélet realista változatát. (b) A ígéretkutatásokban megszokott célokat kibővíti az ígérek jellegének felméréseivel, ami mind módszertanilag, mind tartalmilag innovációnak számít a nemzetközi szakirodalomban. (c) A magyar politikatudományban először tudományosan felméri az ígérek megvalósulását egy választási ciklusra vonatkozóan. (d) A nemzetközileg ismert ígéretkutatást három kísérleti projekttel igyekszik kibővíteni: a retorikai (nem konkrét) ígérek értelmezése; a választási ígérek és a választói igények egybevetése (képviselik-e a pártok a választóikat?); és a választást követően a politikai közvéleményben a mandátum értelmezése körüli diskurzus elemzése (tulajdonképpen mire is kapott felhatalmazást a győztes párt?).

A kutatási projekt másik fő tevékenysége 2013-ban az adatgyűjtés újabb szakaszának elkezdése volt. A felmérés egyik célja az, hogy 2014-re minden addigi választás (beleértve a 2014. áprilisi) fő pártjainak ígéretei a projekt adatbázisába kerüljenek. A másik cél két választási kampányban (1998 és 2006) tett ígérek teljesítésének felmérése a rá következő választási ciklusban (1998–2002 és 2006–2010). Az adatgyűjtés a tervezett ütemben haladt 2013-ban.

A Politikai vezetés: teória és összehasonlító kutatás 2013 márciusában indult egy doktoranduszokból álló kutatócsoport megalapításával. A kutatócsoport több hónap előkészítés után több, párhuzamosan futó kutatási kérdés tanulmányozásába kezdett. 2013-ban egy teoretikus alapokra épülő empirikus összehasonlító vizsgálat előkészítő szakasza zajlott. A kutatás első eredménye egy tanulmány, amely a válság hatását elemzi a politikai vezetésre a meglévő szakirodalom alapján, és egyszersmind megfogalmazza a kutatás hipotéziseit is.

A Hatalommegosztás és intézményei összehasonlító perspektívában csoportos kutatás 2013 végén indult. Nehezen tagadható, hogy manapság a demokráciát már csak igen kevesen azonosítják/azonosítanák a klasszikus értelemben vett (osztatlan) népszuverenitás eszméjével, sokkal inkább a jogállamiság és a hatalommegosztás rendszere, a fékek és ellensúlyok megfelelő intézményes és szokásjogi megléte körül forognak a viták, ahogy azt a magyar demokrácia legújabb fejlődése is jól mutatja. A demokrácia és a hatalommegosztás kérdése így alapvetően demokráciaelméleti keretbe ágyazódik, azaz (ahogy végső soron minden politikatudományi vizsgálódás) bizonyos normatív értelmezési keretben nyeri el végső relevanciáját. Ismert, hogy a modern politikatudományt éppen ezért sokan a demokrácia tudományának is tekintik, igaz ugyanakkor, hogy a demokráciáról szóló elméletek ugyancsak különféle elméleti-normatív keretrendszer adhatnak minden egyes politikatudományi munkának. Ezen normatív értelmezési keretrendszer / demokráciaelmélet megkerülhetetlenségét alapul véve kívánják a demokratikus hatalommegosztás magyar és európai gyakorlatát összevetni kutatásukban.

A Politika európai térben kutatás tárgya az európai integráció átpolitizálódása, ez az újabb szakirodalomban egyre gyakrabban megfigyelt jelenség. A kérdés, amelynek megválaszolására törekszik, hogy hogyan, milyen mechanizmusokon keresztül zajlik ez az átpolitizálódás, és hogy milyen kihívásokat jelent ez elméleti és gyakorlati szempontból az

európai integráció folyamata számára. 2013-ban egy elméleti tanulmány és a görögországi válság európai vitájáról szóló dolgozat készült el.

A Nyelv és retorika Carl Schmitt politikaelméletében kutatás Schmitt politikaelméletét abból a szempontból elemzi, hogy azt mennyiben és milyen módon határozta meg a nyelviség, mind az elméleti háttérrel, mind az elmélet megfogalmazását tekintve. A kutatás olyan szövegeket is beemel a Schmitt-ről folyó diskurzusba, melyek – különösen itthon – eddig csak mellékes szerepet kaptak az életmű értékelésében, ugyanakkor új megközelítésben vizsgálja a legfontosabb schmitti alapkategóriákat is. Célja, hogy Schmitt politikaelméleti pozíciójának aktualitását, saját kontextusát tekintve pedig előremutató voltát mutassa be. A kutatás azt mutatja meg, hogy Schmitt politikaelmélete valójában a politika és a nyelv ellentmondásos viszonyára adott válaszként értelmezhető.

A Mi történt itt? A hazai politika utolsó harminc éve című kutatás fő célja annak megállapítása, hogy a sokáig úttörő reformországnak tartott Magyarország miként jutott mai helyzetébe, milyen gazdasági és közérzeti alapokra épült fel a jelenlegi túlzottan polarizált közélet, és mindenképpen milyen következményei vannak a magyar politika működésében továbbá intézményes, alkotmányos szerkezetében. A nagyívű monográfia három fejezete készült el 2013-ra és első kötete várhatóan 2014 végére lesz teljes.

Az intézményi bizalom és a közpolitika eredményességének összefüggéseit vizsgáló OTKA-kutatás keretében tavaly megjelent a kutatás elméleti alapjait és az első eredményeket bemutató monográfia. A kutatás empirikus vizsgálatai tovább haladtak, így elkészült két újabb tanulmány. Az egyik az új médiahatóság működésével kapcsolatos bizalmi attitűdöket vizsgálja. A kutatás megállapítja, hogy a különböző társadalmi és szakmai szereplők viszonyulását a hatósághoz egyebek mellett a bizalom és az azt meghatározó, a hatóság működésének méltányosságára vonatkozó percepciók is befolyásolták. A másik tanulmány a jóléti rendszerek működésére fókuszáló, másodelemzéssel több nemzetközi összehasonlító felmérés adatait is felhasználó komparatív kutatás eredményét mutatja be. Az Európai Unió 23 országának mintáján a kutatók azt vizsgálták, hogy a különböző országokban milyen összefüggés tapasztalható a jóléti rendszerek működésének percepciója és az általános bizalom, valamint a jóléti szolgáltatások méltányossága, korrektsége között. A kutatás arra következtetésre jutott, hogy a jóléti rendszerek működésének percepciója döntően három tényezőre vezethető vissza: a bizalomra, a procedurális méltányosságra és a politikai polarizáltságra. Bizonyítást nyert, hogy e tényezők egymással erősen összefüggnek: a bizalom kifejezetten erősen és pozitívan korrelál a jóléti rendszerek működésében észlelt procedurális méltányossággal, miközben e változók határozott negatív korrelációt mutatnak a politikai polarizáltsággal.

Az igazságügyi rendszerbe vetett bizalommal foglalkozó EU FP7-projekt keretében a kutatók azt vizsgálták, hogy milyen összefüggés van az intézményekbe vetett bizalom és a politikai változások között. Bizonyítást nyert, hogy a közép- és kelet-európai országokban az állampolgárok attitűdjeit jobban befolyásolja a politika és a választások, mint Nyugat-Európában. A választások hatására ugyanis térségünkben szignifikánsan változik az állami intézményekbe vetett bizalom, ami azonban nem érvényesül Európa régi demokráciáiban. A kutatás másik eredménye a rendőrségbe vetett állampolgári bizalom mintázatait és okait tárta fel. Kimutatta, hogy a 2006 és 2008 között gyorsan csökkenő bizalomban szerepet játszottak a rendőrség működésével kapcsolatos kritikák, a médiában is bemutatott problémák, botrányok. Ugyancsak bizonyítható, hogy a rendőrség munkájának morális megítélése hatással van a bizalomra: aki korrumptnak tartja a rendőrséget, kevésbé bízik benne. Am nem minden etikai

elv érvényesül egyformán. Kiderült, hogy bár a diszkrimináció, illetve annak hiánya is fontos az állampolgároknak, ez nem vonatkozik a romákkal szembeni diszkriminációra. Akik szerint ugyanis a romákat hátrányos megkülönböztetés éri a rendőrség részéről semmivel sem bíznak kevésbé a hatóságban, mint azok, akik szerint ez nem jellemző.

Az Európai Unió keleti bővítésének hatásait vizsgáló nemzetközi kutatási projekt részeként az új, közép-európai EU tagállamokba áramló külföldi működőtőke beruházásokra (FDI) ható politikai tényezők vizsgálatára került sor. A bevett közgazdaságtani felfogás szerint az új tagállamok jól képzett ám olcsó munkaereje és viszonylag fejlett infrastruktúrája eleve vonzó célponttá tette ezeket az országokat, amelyek EU-taggá válásával a beruházások kockázata is jelentősen csökkent és ez okozta a térségbe áramló FDI látványos növekedését a 2000-es években. A kutatás azonban megállapította, hogy az országekockázati mutatók már a 90-es évek végén alacsonyok voltak és a munkabérek szintje akkoriban még nagyobb komparatív előnyöket biztosított a külföldi beruházóknak, mint az EU-csatlakozást követően. Mi lehet akkor az oka annak, hogy viszonyítva a 2000-es évekhez, a 90-es években elenyésző mennyiségű FDI áramlott a térségbe? A kutatás megállapította, hogy az eddigi felfogással ellentétben az Európai Unió igen aktív szerepet játszott abban, hogy a közép-európai országok gazdaságpolitikájukat a külföldi tőkére alapozzák. Míg Magyarország és Észtország kivételével a többi rendszerváltó ország jórészt elzárkózott a külföldi tőkétől a 90-es években azzal az indokkal, hogy védje saját termelőit és iparát, addig a 90-es évek végére az EU nyomására ez a bezárkózás megszűnt. A gazdaságpolitikák gyökeres változása egyben azt is eredményezte, hogy a térség országai között egyre erősödő verseny bontakozott ki a külföldi beruházókért. Állami beruházás ösztönzési programok indultak, amelyek jelentős támogatásokat nyújtottak a külföldi befektetőknek. Mivel a juttatások nagy részét az EU jóváhagyta, az új tagállamok a külföldi beruházók számára a korábbinál is vonzóbb célpontok lettek: esetenként a beruházások értékének 40-50 százalékát is megkapták támogatásként és ez a magyarázata annak, hogy a 2000-es években miért áramlott nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően sok FDI a térségbe.

A demokrácia, a kormányzás hatékonysága, a gazdasági fejlődés és a kulturális viselkedési mintázatok közötti kapcsolatokat vizsgáló, számos nemzetközi összehasonlító felmérés adatait másodelemzési eljárásokkal felhasználó komparatív kutatás a politikai, a jogi és a gazdasági intézmények, illetve a politikai kultúra és a gazdasági erkölcs közötti összefüggéseket térképezte fel. Az Európai Unió 25 országának mintáján (Luxemburg és Málta, illetve Horvátország kivételével) a kutatás többek között arra keresett választ, hogy az elmúlt két évtized európai fejlődésében milyen mechanizmusok mozgatták a demokráciát és a gazdasági fejlődést, a kutatás egyik kiemelt témája volt a kormányzás hatékonysága és a demokrácia minősége közötti összefüggés. Az elemzés egyik fontos következtetése, hogy – ellentétben bizonyos felemelkedő ázsiai országokkal (pl. Szingapúr) – az EU-tagországok körében hosszú távon nem mutatható ki negatív összefüggés, átváltás a demokrácia minősége és a kormányzás hatékonysága között. Európában hosszabb távon a demokrácia és a gazdasági fejlődés együttmozgása figyelhető meg, vagyis a demokrácia jobb minősége javítja a gazdaságok alkalmazkodó képességét, és ez az összefüggés a válság periódusában is érvényes maradt.

A helyi szociális ellátórendszernek a gazdasági válság okozta átalakulását és működését elemző kutatás nemzetközi összehasonlító vizsgálattal folytatódott 2013-ban. A kutatás megállapította, hogy a válság hatására átalakuló szociális rendszerek formálják a helyi társadalmak válaszát a válságra: elvándorlás, anómia, értékválság, vagy racionalizáció, szolidaritás, integráció is megjelenhet. A kutatás jelenszakaszában egy magyarországi

régióban vizsgáltuk a szolgáltatások elérhetőségét, s velük való elégedettséget, valamint ezt tették finn és cseh partnereik. A finn tanulmányok arról számolnak be a helyi társadalmakban van helyi válság kezelés, a válságot helyi kezdeményezések is formálják, a hazai vizsgálatok inkább a kormányzati beavatkozásoktól várják a megoldásokat.

A helyi-területi kormányzással foglalkozó EU COST Action („Local Reforms”) első féléves munkájának eredményeként kialakult a kutatás munkaszervezete. A 2. sz. munkacsoport („WG2 on Internal Management Reforms”) keretében végzett munka eredményeként a részt vevő országok – köztük Magyarország – tekintetében fel lettek mérve az 1990 utáni időszak főbb, a belső menedzsment reformok szempontjából releváns periódusai, ezek legfontosabb jellemzői (tartalmi irányok, hajtóerők, korlátok stb.). Az e célból írt magyar országjelentés kitér a kérdéssel foglalkozó releváns irodalom, illetve az utóbbi évtized empirikus kutatásainak átfogó ismertetésére, klaszterezésére is. Az áttekintés egyik fontos megállapítása, hogy az 1994–2010 közötti, fokozódó pénzügyi-működési feszültségeket felhalmozó időszakot 2010 óta egy, az önkormányzással kapcsolatos kormányzati filozófia és értékrend paradigmatiságát jellemezhető, tartósnak ígérkező fordulat követi. Miközben e fordulat makro-intézményi jellemzői és következményei jól ismertek, addig az „internal management” tekintetében adódó, illetve várható implikációk kutatása azonban meg sem kezdődött.

b) Tudomány és társadalom

A legfőbb esemény, amelyen keresztül az intézet kutatói kapcsolatba léptek a laikus közönséggel a Kutatók Éjszakája volt. Az intézet a Kutatók Éjszakája programjaihoz 2013. szeptember 27-én öt előadással járult hozzá, amelyekben a PTI-ben folyó egyéni és kollektív kutatási programokat, korántsem könnyű elméleti és empirikus problémákat igyekeztek népszerű formában megismertetni a közönséggel. A tanácssteremben tartott előadásokon programon összesen több mint 40 látogató jelent meg.

Az intézet több nyilvános rendezvényt tartott az év folyamán. Május 27–28-án Kőszegen és Budapesten került megszervezésre *Citizenship in Europe. 20 years after Maastricht* címmel az Európai Bizottság által támogatott, és az MTA TK PTI, a Corvinus Egyetem és az ISES alapítvány közös konferenciája. Október 1-jén került sor a Bizalom, legitimitás, együttműködés c. kötet és az Azt tették, amit mondtak? Választási ígérek és teljesítésük, 2002–2006 című tanulmánykötet közös nyilvános bemutatójára. Novemberben „Az öregedés káráról és hasznáról” címmel tartottak tanácskozást a demográfiai öregedés társadalmi és politikai következményeiről. Decemberben Niccolò Machiavelli A fejedelem c. műve születésének 500 éves évfordulóján műhelykonferenciát tartottak „A politika antropológiája” nyomában címmel.

Az intézet tavaly megjelent a közösségi média terében, ugyanis profilt nyitott a Facebook-on.

Az intézet kutatói mintegy kéttucat ismeretterjesztő, a szélesebb közönséghez szóló újságcikket írtak, illetve interjút adtak a sajtónak a kutatásaikhoz kapcsolódó kérdésekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet kutatói kurzusokat és előadásokat tartottak a Nordland Egyetemen, a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen, a Dél-Csehországi Egyetemen, a Koppenhágai Egyetemen, az

isztanbuli Hacettepe Egyetemen, és a pekingi Kínai Társadalomtudományi Akadémián. Az intézetből vendégkutatók dolgozhattak a Bécsi Egyetemen és a Bolognai Egyetemen.

Az intézetben zajlik egy EU FP7 kutatás, amelynek konzorciuma Európa 13 országából szerveződött. Az intézet egyik kutatása még 2011-ben csatlakozott a brüsszeli székhelyű COST szervezet által támogatott egyik széles körű nemzetközi együttműködéshez.

Az összes publikáció (233) jelentős része (összesen 42) idegen nyelvű volt. Az intézet tagjai összesen 54 nemzetközi konferenciaelőadást tartottak Európában és az Egyesült Államokban, többet, mint magyar nyelven. Az intézet kutatói két nemzetközi konferenciát szerveztek, az egyiket „Citizenship in Europe. 20 years after Maastricht”, míg a másikat „Landscape of crisis – A new age of uncertainty” címmel, amelyre neves külföldi előadók is érkeztek.

Az intézet a Társadalomtudományi Kutatóközpontban, illetve más kutatóhelyen, egyetemen működő több kutatócsoporttal tart fent munkakapcsolatot. Az intézet beágyazottságát a magyar politikatudományba jelzi, hogy a Magyar Politikatudományi Társaság elnöke és főtitkára is az intézet kutatóiból kerül ki, több elnökségi tag és szakosztályi titkár is az intézet munkatársa.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 2013-ban belső akadémiai pályázaton elnyert egy fiatal kutatói álláshelyet, amely a Demokrácia és politikaelméleti osztályra került.

2013-ban sikeresnek bizonyult egy OTKA-pályázat, *A közpolitika dinamikája Magyarországon* témában. A kutatás célja, hogy aktor- és cselekvésközpontú módon vizsgálja a hazai közpolitika-csinálás ciklusát, illetve annak első felét a problémafelmerüléstől a döntésig. Az ilyen típusú kutatásokhoz hasonlóan azt feltételezi, hogy a közpolitikai változás bekövetkeztét a döntés jelzi. A kutatás alapkérdése tehát: miért és hogyan születik meg egy közpolitikai döntés? Ezt szokás a közpolitika dinamikájának hívni. Ennek vizsgálatára szerveződött egy nem formális nemzetközi együttműködés is, a *Comparative Agendas Project*, amelyhez a jelen kutatás keretében az intézet csatlakozott. Ezzel összefüggésben a projekt kiemelt figyelmet fordít a média napirendjének és a közvélemény összefüggésére a közpolitikai napirenddel. A cél empirikus kutatások sorában átfogó képet alkotni a hazai közpolitika-csinálás dinamikájáról.

Az elnyert támogatás: 33 663 000 Ft.

Ezen kívül az intézet kutatói konferenciaszervezésre kaptak támogatást az Európai Unió Bizottságától, az Emberi Erőforrások Minisztériumától, és a Magyar Nemzeti Banktól. Két kutató alkotói támogatásban részesült a Nemzeti Kulturális Alaptól.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs Zoltán: The Instantiation of Values, SPRINGERPLUS, 2, 1-14. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10078>
2. Bartha Attila: Explaining Success and Failure in Welfare Policy Changes in Europe: Governance, Trust and Legitimacy, International Journal of Arts and Sciences, 6 (4), 287-302. (2013) <http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10079>
3. Bayer József: Emerging Anti-Pluralism in New Democracies: the Case of Hungary, OSTERREICHISCHE ZEITSCHRIFT FUR POLITIKWISSENSCHAFT (1972-1999) 42(1), 95-110. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10222>
4. Bíró-Nagy András: Hungary. In: De Waele J M, Escalona F, Vieira M (szerk.): The Palgrave Handbook of Social Democracy in the European Union. Basingstoke; New York: Palgrave MacMillan, 452-469. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10161>
5. Boda Zsolt: Legitimitás, bizalom, együttműködés. Kollektív cselekvés a politikában. Budapest: Argumentum Kiadó (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9623>
6. Körösenyi András: Political Polarization and its Consequences on Democratic Accountability, Corvinus Journal of Sociology and Social Policy, 4 (2), 111-138. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10080>
7. Medve-Bálint Gergő: Incentives and Obstacles to Cross-Border Cooperation in Post-Communist Central Europe. In N. Bellini & U. Hilpert (Eds.): Europe's Changing Geography. London and New York: Routledge, 145-170. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10083>
8. Miszlivetz Ferenc és Jody Jensen: The Global Crisis and the Crisis of Democracy: A Cosmopolitan Way Forward?, Research in World Economy, 4 (1), 60-69. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10241>
9. Soós Gábor és Körösenyi András (szerk.): Azt tették, amit mondtak? Választási ígéreték és teljesítésük, 2002-2006. Budapest: MTA TK PTI (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9622>
10. Szabó Andrea, Bauer Béla, Pillók Péter (szerk.): Mozaik 2011: Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Szeged: Belvedere Meridionale (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10057>
11. Valuch Tibor: Magyar hétköznapiak. Budapest: Napvilág Kiadó (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10217>
12. Wim Jansen, Willem – Jan Verhoeven – Róbert Péter és Jos Dessens: „The long and short of asking questions about income”, QUALITY AND QUANTITY, 47 (4), 1957-1969. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10227>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
SZOCIOLÓGIAI INTÉZET

1014 Budapest, Úri u. 49.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 0770; fax: (1) 224 0790
e-mail: janky.bela@tk.mta.hu; honlap: <http://szociologia.tk.mta.hu/>
igazgató: Janky Béla

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

2013-ban a Szociológiai Intézet a Társadalomtudományi Kutatóközpont részeként négy kutatási osztályra épülő struktúrában működött. A négy kutatási osztály kiemelt feladatai a következőképpen összegezhetők:

Család és Életmód Kutatási Osztály

Kiemelt kutatási témái: nemi egyenlőtlenségek; családszociológiai kutatások; nemi- és szexuális identitáshoz kapcsolódó emberi jogok; családon belüli bántalmazás és büntetés. Továbbá érték- és kultúrakutatások.

Módszertan és Kutatástörténet Osztály

Kiemelt kutatási témái: a szociológia és az interdiszciplináris társadalomtudományok elméletei és kutatási gyakorlatai; tudásszociológia; társadalomtörténet; közösségfejlődés. Az osztályhoz tartozik a 20. Század Hangja Archívum is, amely fontos közszolgálati feladatokat lát el.

Társadalmi Integráció Kutatási Osztály

Kiemelt kutatási témái: hatalom és társadalmi rétegződés; elitek, helyi kormányzás és helyi hatalmi viszonyok; fenntartható fogyasztás; kormányzás és globális felmelegedés; környezet és településfejlesztés; fejlesztési politikák; EU fejlesztéspolitikák és a projektesítés társadalmi következményei, a redistribúció új rendszere; várospolitikák; városi és vidéki versenyképesség; város- és vidékfejlesztés, vidéki és városi társadalmi változások; egyenlőtlenség és a szervezetek; egyenlőtlenségek a munka világában.

Társadalompolitika Kutatási Osztály

Kiemelt kutatási témái: a szociálpolitika és intézményeinek társadalmi meghatározottságai; (köz)egészség és társadalmi jól-lét. A társadalompolitika lehetőségei a gazdasági egyenlőtlenségek, az esélyek egyenlőtlensége, a kisebbségek, az öregedés; a fiatalok és általában a szegénység problémáinak kezelésében.

A hazai és EU-s források biztosították az intézet fontosabb alapkutatásainak megvalósítását.

2013-ban kiemelt projekt volt az intézetben:

- a társadalmi integráció vizsgálatának újszerű megközelítését ígérő, ez évben OTKA-támogatást kapott átfogó kutatási program: Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban;
- az elmúlt öt évtizedben felhalmozódott hazai kvalitatív társadalomtudományi adatok megmentését és újra-felhasználhatóságát, továbbá a közelmúlt és a jelen legkülönbözőbb társadalomtudományi kutatásainak disszeminációját célzó archiválási és katalogizálási program; továbbá
- az Európai Társadalmi Felmérés (ESS) magyar felmérésének koordinálása a Politikatudományi Intézettel együttműködésben.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézeti kutatások ebben az évben is néhány téma-klaszterbe sorolhatóak. A kutatások egy része az egyenlőtlenségek mintázatait vizsgálta, különös tekintettel a nők, a romák, a fogyatékkal élők, az idősek, az LMBT emberek helyzetére, továbbá a társadalmi nemek területén foglalkoztak a család és a munka összeegyeztetésének kérdéseivel, a nők munkaerő-piaci hátrányaival. Vizsgálatok folytak ezen kívül az átalakuló nemek közötti viszonyok és családminták témájában, az intézeti kutatások foglalkoztak továbbá a családon belüli erőszak mértékével, érintettjeivel, és a gondoskodással. Több kutatás a tudás és a tudástársadalom döntéshozatalra, a versenyképességre és fenntarthatóságra, a magyar K+F rendszerre, valamint a munkahelyi pszicho-szociális kockázatokra gyakorolt hatásaival foglalkozik. Az értékvizsgálatok foglalkoztak az értékek átrendeződésével, azok kultúrára gyakorolt hatásával és magatartásformáló szerepével, a magyar társadalom kulturális megosztottságával, a narratív élettörténeti interjúk feldolgozásával és a hazai kvalitatív kutatók hagyatékának gyűjtésével és rendszerezésével, a szellemi termelési mód megnövekedett szerepével. Az intézet környezeti és társadalmi fenntarthatósági vizsgálatai a természeti és környezeti károk társadalmi konfliktusait tárták fel, elemezték a globális klímaváltozás társadalmi összefüggéseit, a fenntartható városfejlődés hazai lehetőségeit, és a modern nagyvárosi fejlődés területfogyasztási következményeit.

A család átalakulásával foglalkozó kutatások közül kiemelkedik *A rendszerváltás megszületett és meg nem született gyermekei: a születés szocio-kulturális körülményeinek hatása a demográfiai folyamatokra* című projekt, mely az év végén lezárult. A 25 évvel ezelőtti, 300 fős mintából 2013 őszére a kutatás során beazonosított, levélben értesített 220 családból 110 válaszolt a kérdőívekre. Elkészült a három hullámot tartalmazó teljes adatbázis, valamint 20 családdal készítették mélyinterjúkat. Az adatok elemzésén interdiszciplináris team dolgozik, céljuk a folyamatok és jelenségek minél több irányú megközelítése. 2013-tól új, nemzetközi családkutatási program indul az intézetben (ld. IV. fejezet).

Az intézet diszkrimináció elleni küzdelemmel foglalkozó kutatásainak célja az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos jogtudatosság, ill. az egyéni és társadalmi diszkriminációval kapcsolatos tapasztalatok mérése és elemzése. A legfrissebb eredmények azt mutatják, hogy a magyar társadalomban újratermelődnék a nemek közötti különbségek, a többségi-kisebbségi feszültségek, a munkaerő-piaci kiszolgáltatottság – különösen az aluliskolázottak, a hátrányos helyzetű települések esetében –, és felerősödött az eltérő szexuális orientációjúakkal szembeni kirekesztés, stigmatizálás. A vizsgálat konklúziója, hogy a stigmatizálásért egyaránt felelősek az adott társadalom politikai-társadalmi struktúrájának adottságai és az ezen csoportok megkülönböztetését a társadalmi tudatban rögzítő, történetileg kialakult kategorizációs sémák. *A Halmozott diszkrimináció: egyéni és intézményi percepciók, hatások és cselekvések* című kutatási projekt keretén belül 2013-ban adatfelvétel készült 250 örökbefogadást kérvényező személyről, valamint 10 olyan örökbefogadó szülővel vettek fel életútinterjúkat, akik különböző védett tulajdonságok alapján hátrányos helyzetű csoportba sorolhatóak. A projektnek a munkaerőpiaccal foglalkozó részében a magán és állami munkaerő-közvetítő szervezetek ügyfelei körében végeztek kérdőíves felmérést (300 fős minta) annak érdekében, hogy összehasonlítsuk a magán és állami munkaügyi intézmények ügyfeleinek munkaútját, a különböző szolgáltatásokhoz való hozzáférését, végül, de nem utolsósorban az eddigi életük során elszenvedett hátrányos megkülönböztetés okait és típusait.

Egy fontos részterület tendenciáit helyezi történeti kontextusba egy 2012-ben elnyert OTKA-projekt, amely a homoszexualitás 20. századi társadalomtörténetét vizsgálja. A kutatás fő céljai közé tartozik a 20. századi magyar társadalomtörténet egyik eddig kevésbé kutatott aspektusának feltárása, azaz: a homoszexualitás társadalmi felügyeletének nyomon követése (ezen belül például a homoszexualitást zsarolási alapként használó ügynöki beszerzések területének vizsgálata) által hozzájárulni a homoszexualitással kapcsolatos állami felügyelet gyakorlatainak és következményeinek jobb megértéséhez.

Az intézményes – nem szándékolt – diszkrimináció fontos területei kapcsolódnak bűncselekmények áldozataihoz, de a bűnelkövetőkhöz és környezetükhöz is. 2013-ban zárult az idős nők elleni párkapcsolati erőszakot vizsgáló projekt 6 európai ország bevonásával. Képzési anyag készült a rendőrség és a szociális szféra számára. Javaslatokat tettek a jogszabályok és a szociális ellátó rendszer megváltoztatására.

Az intézet idén záruló OTKA-kutatása a magyarországi büntetés-végrehajtás intézményeiben fogvatartottak reszocializációs aspektusait kívánja megismerni, abból a szemszögből, ahogy maguk a résztvevők látják. Kiemelt hangsúlyt helyeztek vizsgálatukban az egyéni attitűdök, motivációk és értelmezések körére, amelyek a reszocializációs folyamatokat segítő és gátló tényezők feltárását segítik elő.

A diszkriminációs kutatások egy részének fókuszában az etnikai viszonyok állnak. A *Roma Politika Intézményesülése* című kutatás a rendszerváltás utáni romákkal kapcsolatos politikák intézményesülését és az ebben résztvevő romákhöz kapcsolódó országos és helyi (akár családon belüli) társadalmi folyamatok összefüggéseit vizsgálja. A program olyan módszertani innovációt használt, amely kapcsolódik napjaink nemzetközi tudományos trendjeihez. Nyilvános esemény keretében roma fiatalokat készítettek fel arra, hogy nyilvános interjúkat készítsenek roma polgárjogi aktivistákkal és közéleti szereplőkkel.

Az oktatás, innováció és gazdaság szociológiai vizsgálata továbbra is az intézeti kutatómunka fókuszában van. 2013-ban az intézet többek között a felsőoktatás és a tudomány társadalmi percepcióját vizsgálta a doktoráltak munkaerő-piaci tapasztalati és visszajelzései alapján. Ennek keretében a tudományos kutatások kapcsán meglévő társadalmi elvárásokról, a potenciális továbbtanulók, pedagógusok és döntéshozatalban résztvevők felsőoktatással és tudománnyal kapcsolatos percepciójáról, attitűdjéről, előzetes várakozásairól gyűjtöttek információkat. THEMP nemzetközi projekt célja pedig az előregedett európai népesség munkaerő-piaci integrációját jelentősen befolyásoló képzési-oktatási tevékenység nemzetközi összehasonlító (7 országra kiterjedő) vizsgálata és értékelése. További cél a lehetőség szerint „legjobb gyakorlatok” azonosítása és elterjesztése, a gazdasági praxis igényeinek jobban megfelelő képzési politikák kidolgozásának elősegítése.

Több városszociológiai kutatás tart az adatgyűjtés fázisában. A *Csinált városok a 21. század elején* c. kutatás keretében a magyarországi poszt-szocialista új városok esetében feltárják a történetileg meghatározott területi társadalmi sajátosságok mai megnyilvánulásait, valamint a globális fejlődés sajátosságaiban szerveződött új területi társadalmi trendeket, s mindezek alapján a történeti folyamatokban és a globális átmenetben szerveződő – egyéb város típusoktól eltérő – sajátos városfejlődési modell lehetőségét, annak főbb területi és társadalmi sajátosságaival. A középosztály területfogyasztásának új formái és polarizációs jellegzetességei a kelet-közép-európai újvárosi térségekben c. összehasonlító kutatás célja, hogy feltárja az új városok térbeli-társadalmi átalakulási folyamatait, valamint a globalizáció területi egyenlőtlenségekre gyakorolt hatásait.

A Társadalmi konfliktusok Budapest belvárosában c. kutatás eredményeiből ellenben már most világos, hogy a városi-környezeti konfliktusok menedzselése a hagyományos mediátori módszerekkel csak korlátozottan lehetséges. A belvárosi revitalizáció számos városvezető célja, a beérkező tőke által elindított változások azonban alig konszolidálható társadalmi konfliktusokat okozhatnak. A lakáshitellel eladósodott családok helyzetének vizsgálata most indul az intézetben.

A 2013-ban monográfiával zárult a *Vidéken lakni és vidéken élni* program vidékszociológiai elméleti keretekben értelmezte a világban is csak az utóbbi két-három évtizedben kialakuló új típusú agglomerációs életformákat. Az ellenurbanizáció legújabb nemzetközi elméleteinek a felhasználásával elemezte a Budapest környéki vidéki településekre költöző városiak megjelenéséhez kapcsolódó társadalmi változásokat. A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy bizonyította elméletileg is beágyazott alaptézisét, miszerint az agglomeráció rurális térségeiben zajló folyamatok szuburbanizációként való értelmezése nem ad teljes képet e területek társadalmi trendjeiről. Fontos fogalmi innováció a versengő tér koncepciójának bevezetése az itt kialakuló hibrid és gyorsan változó életforma-minták leírásához.

Vidékkutatás több projektben folyt az intézetben (*Assessing farmers' costs of compliance with EU legislation, CashCrop, A földből élők*). Ezek az adatgyűjtés fázisában tartanak.

Az intézetben évtizedek óta folynak életmóddal és a mindennapi élet kultúrájával foglalkozó kutatások. Az egyik, fiatal kutatói részvétellel zajló nemzetközi adatokat feldolgozó intézeti kutatás alapkérdése, hogy élmények vagy tárgyak vásárlása jár-e együtt magasabb szubjektív jólléttel. Nemzetközi tudományos érdeklődésre számot tartó eredmény, hogy a kiadások nemlineáris hatásainak vizsgálata mellett a marginális jólléti hatások számszerűsítése is megtörtént.

Alternatív értékek, alternatív életstratégiák címmel nagyszabású kvalitatív kutatás is zajlott az intézetben, melynek keretében (videó)interjúk készültek – kb. 200 – olyan emberekkel, akiknek életvitelében meghatározóan jelen van a mai kor jellegzetes értékcollízióira való válaszkíséret valamilyen módja. Az interjúk elemzése során elkülönítették az anomikus jelenségekre és értékcollíziókra adott alternatívákként kínálgató legjellegzetesebb életstratégia-típusokat. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a társadalomban rejlő önkéntes aktivitás-tartalékok típusainak, motivációinak, forrásainak feltárásához. Az értékutatásokkal foglalkozó csoport munkájában kiemelkedő esemény volt az évtizedes tevékenységet összegző *Kultúrkapuk* című monografikus áttekintés befejezése.

Az intézetben most záruló elméleti igényű kutatás a „középosztály” átalakulásának perspektíváit gondolta át. Azokra a kérdésekre kereste a választ, hogy miképp kezeli a nemzetállami demokrácia a középrétegek egyre inkább transznemzeti jellegét? Hogyan értelmeződnek át a közép-európai kulturális törésvonalak régi formái? Milyen egy félperiférikus állam középréteg megtartó képessége? Egy hozzánk hasonló ország a fejlettség jelen- és közeljövőbeli szintjein mekkora innovatív középrétegeket lesz képes a versenyszektorban eltartani?

Az Éghajlatváltozás kutatóműhely több konferenciát is rendezett az éghajlatváltozás különböző témaköreiben, a rendkívüli időjárási események következményeiről, egészségügyi hatásairól. Az intézetben 2006-ban kezdődött, 2013-ban lezárult *KlímaBarát települések* című kutatás arra az eredményre jutott, hogy a fogyasztói társadalom értékei és normái és egy a természet határait és a természet törvényeire is figyelő „ökotudatos” társadalom értékei és

normái között olyan ellentmondások feszülnek, amelyek a jelenlegi társadalmi és gazdasági paradigmák keretei között nehezen oldhatók fel.

Az intézet kiemelt programja a szociológiatörténeti és emlékezetkutatások archívuma, ahol a gyűjtés és a feldolgozás több pilléren nyugszik. Egyike a hazai szociológia történetét az iskolaalapító, -építő személyek életút interjúján, az általuk készített kvalitatív kutatásokon, publikációin keresztül készíti elő, a másik az emlékezetkutatások hazai és nemzetközi anyagaiból áll, míg a harmadik egy OTKA-pályázatban vállalt kvalitatív gyűjtemény- és adatbázis építést, feldolgozást jelent. A 20. század hangjai archívum célja és egyben eredménye, hogy az érdeklődőkkel megismertesse az elmúlt évtizedekben kvalitatív módszerekkel készült társadalomtudományos kutatásokat, valamint a kutatók által felajánlott dokumentumokat összegyűjtse és közkinccsé tegye. Eredményei között említendő, hogy alap kutatás, amely a magyar szociológia hangzó örökségét veszi leltárba, emellett kvalitatív módszereket alkalmazó magyar szociológiai műhelyek történetének feltárásával és dokumentálásával foglalkozik, az összegyűjtött interjúk alapján történeti szociológiai kutatásokat kezdeményez és ösztönzi a szakmai önreflexiót az interjúk forrásokban rejlő módszertani és ismeretelméleti kihívásokra. A *RESCAPE* című projekt a *Munkaszolgálat 1939–1945* és az *ESCAPE* interjúk gyűjteményt dolgozta fel, melyet a pilot projekt segítségével digitalizáltak és archiváltak. A gyűjtemények feldolgozásában egyetemi kurzus keretében diákok is részt vettek (ELTE, PTE).

Az emlékezetkutatási program keretében a közelmúltra vonatkozó nyilvános (emlékezeti) diskurzusok nemzetkonstrukcióit vizsgálja a *Nemzetkonceptiók a katasztrófa után* kutatási program. A kutatás a Holokauszt-kutatás kurrens trendjébe illeszkedik, és eddig feltáratlan társadalomtörténeti és történeti szociológiai kérdéseket céloz meg. Jelenkori szociológiai jelentősége, hogy az uralkodó emlékezetpolitikai rezsim kulcs-összetevőinek (az „emlékezés kötelessége”, tanúságtétel, áldozati versengés, kulturális trauma alapú csoportképződés, „emlékezetek összecsapása”) kritikai vizsgálatához biztosít anyagot azáltal, hogy feltárja az egykor azokkal versengő emlékezeti stratégiákat. Társadalmi haszna, hogy a mai magyar nemzeti-emlékezeti diskurzusokban ismeretlen pozíció feltárását végzi el, és ezáltal szembeszegül azzal a trenddel, amely elválasztja a Holokauszt emlékezetét a nemzeti emlékezettől és viszont.

Szintén kiemelt program az Európai Társadalmi Felmérés hazai koordinálása a Politikatudományi Intézettel együttműködésben. A *European Social Survey*-t (ESS) (OTKA NN 101922) az Európai Bizottság kezdeményezte 2001-ben abból a célból, hogy két évente nemzetközileg összehasonlítható adatokat nyerhessen az európai társadalmak demográfiai, társadalmi állapotáról, a lakosság politikai és közéleti preferenciáinak alakulásáról és a társadalmi attitűdök illetve a cselekvéseket befolyásoló értékek változásairól. A Magyar Tudományos Akadémia két intézete, a Szociológiai Kutatóintézet és a Politikatudományi Intézet a kezdetektől fogva a nemzetközi együttműködés tagja volt, és mind a hat hullámban részt vett, így az ESS lehetőséget biztosít az európai társadalmak állapotának feltérképezésére, az országok, országcsoportok közötti különbségek és az időbeli változások nyomon követésére. A kutatás adatbázisa és teljes dokumentációja szabadon használható bárki számára; az <http://ess.tk.mta.hu> honlapról tölthetőek le.

b) Tudomány és társadalom

Mind a hazai finanszírozású, mind a nemzetközi konzorciumok részeként zajló kutatások fontos célkitűzése, hogy a kutatási eredmények ne csak szakmai fórumokon, hanem a

szélesebb nyilvánosság előtt is bemutatásra kerüljenek. Erre adtak lehetőséget a műhelybeszélgetések, sajtótájékoztatók, könyvbemutatók, médiaszereplések, valamint a kutatási eredmények képzésekben és továbbképzésekben történő ismertetése. 2013-ban is megjelent 4 alkalommal a „*socio.hu*”, az intézet tudományos kritikai elektronikus folyóirata, mely a társadalomtudományi publikációk, diskurzusok és elemzések minden érdeklődő számára hozzáférhető fórumaként szolgál.

A kutatási tapasztalatok laikusok körében történő elterjesztésére fokozott figyelmet fordítottak 2013-ban is. A rádió- és egyéb médiaszereplések mellett, mint minden évben, így az elmúlt évben is megjelentek kollégáik a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényein. 2013-ban is részt vettek a Kutatók Éjszakája rendezvényen számos előadással. A Kutatók éjszakája intézeti programjainak színes kínálatából kiemelendő *A rendszerváltás megszületett és meg nem született gyermekei* című projekt e rendezvény keretében történt bemutatkozása, ahol a kutatás résztvevői a megkérdezettekkel együtt vettek részt egy kerekasztal-beszélgetésen. A párbeszéd leginkább a házasságok sikerének/sikertelenségének okaira, a megkérdezettek kapcsolathálózati jellegzetességeire illetve ez utóbbiaknak a családalapításra/termékenységre gyakorolt hatásaira fókuszált.

A 20. század hangja projekt tagjai kiállítást készítettek az intézetben „*Nem lehet, hogy ez börtön lenne*” – *Gyerekrajzok H. Sas Judit kutatásából* címmel, melyet 2013 őszén a Jakobinus teremben lehetett megtekinteni, azóta pedig virtuális kiállításként látogatható itt. Ugyancsak a projekt egyik gyűjteményét használta a Katona József Színház az Illaberek c. előadásához.

További konkrétumként említést érdemel, hogy a Klímabarát települések kutatás keretében az intézet munkatársai tartották a kapcsolatot a programban részt vevő 18 település vezetőivel és a klímaváltozás iránt érdeklődő lakosaival. Erre lehetőséget adott az intézeti kötődésekkel is rendelkező Klímabarát Települések Szövetsége, továbbá az önkormányzatok részére szervezett konferencia és a Klímabarát Hírlevél.

Legtöbb kutatójuk oktatóként is tevékenykedik, angol és magyar nyelven tanítanak a CEU, a Corvinus, az ELTE, a Debreceni Egyetem, MOME, az IBS, a Semmelweis Egyetem, a Károli Gáspár Egyetemen.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A nemzetközi együttműködés tekintetében kiemelendő a folytatódó kapcsolat a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Szociológiai Intézetével; ennek keretében egy többéves összehasonlító kutatás és angol nyelvű kötet elkészítésére került sor, *Social Changes of New Emerging Market Economy* címmel. Erősítették kapcsolataikat a régió társintézményeivel is; többek között megkezdték a kapcsolatépítést a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetének irányába. Felelevenítették, illetve felvették a kapcsolatot a visegrádi országok akadémiai társintézeteivel, egy a *socio.hu* folyóiratban közösen szerkesztendő angol nyelvű különszám kapcsán.

A kutatók a 2013-as év folyamán nagy aktivitást mutattak hazai és nemzetközi konferenciákon való részvétel tekintetében. Az intézet munkatársai résztvevőként vagy előadóként 134 alkalommal látogattak el külföldi konferenciákra, előadásaik többnyire publikálásra kerültek a konferenciáról készült kiadványokban. További 89 hazai konferencia-

részvételt regisztráltak, többek között az Magyar Szociológiai Társaság éves konferenciáján is szekcióvezetőként, illetve előadóként.

33 intézeti kutató végez rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet, melynek során 2013-ban 94 elméleti és 47 gyakorlati kurzust tartottak; 10 TDK-t, 83 BA- és 50 MA-diplomamunkát, továbbá 26 PhD-disszertációt készítő hallgatóval foglalkoztak. 17-en külföldi egyetemen is oktattak vagy kutatói vendégtevékenységet folytattak (pl. Babeş-Bolyai Tudomány Egyetem; University of Mannheim, MZES, Germany; University of Vaasa, Finland; Abo Academy, Finland; Ljubljani Egyetem, Szlovénia; Pozsonyi Uninova Egyetem; Balti Federális Egyetem Európa Program; Kijevi Sevcsenko Tudományegyetem Európa Program; Humboldt Egyetem, Berlin Re-work Program). Doktori iskolában kilenc kutató oktatott 2013 során, egy kutató doktori iskolát vezet, ketten pedig doktori iskolai törzstagok. Egy kutatót az év során a Moszkvai Lomonoszov Egyetem és a Harkovi Tudományegyetem díszdoktorává avatta.

Számos kutatási projektben hazai és nemzetközi civil szervezetek is részt vesznek (pl. TERNÓ projekt: görög, spanyol, olasz és román roma szervezetek). A délkelet-európai régió infokommunikációs helyzetét és kilátásait vizsgáló projektben a kutatóintézeteken és egyetemeken kívül állami szervezetek és a vállalati szféra képviselői is részt vesznek Görögországtól Macedónián és Szerbián át Ausztriáig.

A nemzetközi projekt partnerek közül az egyetemi partnerek között említendő a University of Stockholm, Tallinn University, European University Institute in Florence, University of Leuven, Erasmus University of Rotterdam, University of Sheffield, Lisbon University. Kutatóintézeti partnerek többek közt a Max Planck Institute for Demographic Research, Center for Social and Economic Research in Warsaw, INCSMPS – National Research Institute for Labour and Social Protection (Romania), European Centre for Social Welfare Policy and Research (Austria).

Egyéb partnerszervezetek: Centre for European Policy Studies (CEPS), European Large Families Confederation, Age Platform Europe, stb.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban három intézeti OTKA-pályázat nyert támogatást. Egy NK, egy K továbbá egy PD kategóriájú pályázat.

Az Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban című, nagy költségvetésű (NK) projekt célja a magyar társadalom integrációs és dezintegrációs folyamatainak szociológiai szempontú feltárása. Egy olyan értelmezési keretet próbál kidolgozni, amely egyszerre reflektál a rétegződéssel, társadalmi egyenlőtlenséggel foglalkozó tanulmányokra, hozzájárul a szociológia módszertani és tematikus megújításához, valamint aktuális és érvényes ismereteket közöl a magyar társadalomról. Bemutatja az elmúlt két évtized és a jelen azon integrációs és dezintegrációs folyamatait, amelyek hozzájárulnak a feltárt rétegződés létrehozásához, újratermeléséhez. Mindehhez a társadalomról alkotott laikus társadalomképeket és a közéleti diskurzus fő témáit is bevonja a vizsgálatba. A kutatás adaptálja és újragondolja a releváns és nemzetközileg elismert elméleteket, illetve amennyiben ez szükséges, új, a magyar és közép-európai helyzethez illeszkedő elméleteket alkot.

A Lakáshitellel eladósodott családok helyzetének vizsgálata című OTKA-projekt fókuszpontjában egy új, létszámában gyorsan növekvő krízis-csoport áll: a jelzáloghiteleiket

fizetni képtelen, így jelenlegi lakhatásukban veszélyeztetett háztartások. A közbeszédben, (szak)politikában erre irányuló jelentős érdeklődés, a helyzet kezelésére fordított jelentős közösségi- és magán erőforrások ellenére az látható, hogy az elmúlt években nem született szisztematikus elemzés a lakossági jelzáloghitel-problémáról. A kutatás arra keresi a választ, milyen társadalmi mechanizmusok határozzák meg a „rossz” adóssá válást és annak mértékét. A kialakult helyzetből a krízisben lévők mely csoportjai tudnak könnyebben kiutat találni, és melyek azok, akik kevésbé képesek érdekeik érvényesítésére.

A *Kulturális örökség és fenntartható vidékfejlődés* című posztdoktori kutatás célja a kulturális örökség vidéki területekre, a helyi közösségre és társadalomra gyakorolt hatásának és a helyi fenntartható társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésben játszott szerepének feltárása és elemzése. A kutatás középpontjában a vidéki átalakulás és fenntarthatóság kulturális dimenziója áll különös tekintettel a kulturális örökség szerepére. A kutatás két vidéki kistérségben gyűjti össze és elemzi azokat a helyi hagyományokat, helyi termékeket, szokásokat, épített emlékeket, amelyek új funkcióval vagy tartalommal jelennek meg a helyi közösségek vagy a külső fogyasztók számára. A projekt 2014-ben indul.

Továbbá idén indult el érdemben két további, 2012-ben támogatást kapott OTKA-kutatás: *A homoszexualitás 20. századi társadalomtörténete az 1990 előtti Magyarországon*, továbbá a *Társadalmi polarizáció a magyar és a kelet-közép európai újjvárosi régiókban* című projektek.

Két EU-finanszírozású projekt indult el 2013-ban az intézetben.

A *Családformák és családpolitikák Európában (Families & Societies)* című kutatási program a családformák, családi kapcsolatok és életutak sokszínűségét vizsgálja a szakpolitikák tükrében. Azt kutatja, hogy milyenek lehetnek a családok a jövőben, és megfelelnek-e a jelenlegi családpolitikák a családformák változásainak? A multidiszciplináris – azaz a társadalomtudományok, a jog és a bölcsészettudományok megközelítéseit ötvöző – kutatás során összehasonlító elemzések készülnek kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok alapján. A projekt célja, hogy feltérképezze az egyre összetettebbé váló családformák jellemzőit és változásait az európai társadalmakban, és megvizsgálja mindennek a gyermekekre, nőkre és férfiakra gyakorolt hatását különös tekintettel a társadalmi egyenlőtlenségekre, a generációk közötti kapcsolatokra és a gondozási feladatokra.

A *MOPACT: Mobilizing the potential of active ageing in Europe* című projekt célja, hogy kutatásokkal és gyakorlati megoldások felvázolásával láthatóvá tegye, miként lehetséges a hosszú élet feltételeihez szükséges gazdasági és szociális feltételeket biztosítani. A projekt az idősödés számos témakörét érinti (aktív idősödés realizálása, az idősödés gazdasági hatásai, kitolódó munkavégzés, nyugdíjrendszer, megtakarítások, pénzügyi oktatás, egészség és jólét, biogerontológia, továbbá lakó- és technológiai környezet, szociális segítség és tartós gondozás). Az intézetben folyó alprojekt az idősödési folyamat sajátosságainak mélyebb feltárásával kíván hozzájárulni a tartós idősgondozás felfogásának megváltoztatásához. Különösen fontos azoknak a faktoroknak a meghatározása, amely a szociális támogatást és a tartós gondozást a fenntartható szociális és gazdasági folyamatok innovatív húzóerőivé változtatják.

Az intézetben kiadott socio.hu online kritikai folyóirat 2013. évi négy magyar nyelvű számának megjelentetését támogatta az MTA és a Nemzeti Kulturális Alap, ez utóbbi támogatásával egy angol nyelvű különszám is megjelenik *The Faces of Knowledge in Society* címmel. A Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával elindult egy angol nyelvű visegrádi

különszám előkészítése, melyben partnerek a lengyel, a cseh és a szlovák akadémia szociológiai intézetei.

Részben az intézethez kötődik a társadalmak öregedésére adott társadalompolitikai válaszokkal foglalkozó intézetközi Inkubátor kutatócsoport. A kutatócsoport tevékenysége öt kutatási területet ölel fel: Jóléti reformok politikai feltételei; bevándorlás, kisebbségek és a jóléti rendszer az öregedő társadalmakban; demográfiai fenntarthatóság és alkotmányozás; a munkaerő-piaci részvétel növelése és fenntartható versenyképesség; családi szolidaritás, mint a közösségi transzferek helyettesítője.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Berényi Eszter, Erőss Gábor, Neumann Eszter (szerk.): Tudás és politika: A közpolitika-alkotás gyakorlatának nyomában. Budapest: L'Harmattan, (2013) REAL: <http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=Eprint::View&eprintid=10052>
2. Csaba Makó, Péter Csizmadia, Miklós Illéssy, Ichiro Iwasaki, Miklós Szanyi: Diffusion of Innovation in Service Firms: Hungarian versus Slovakian Business Service Firms. JOURNAL FOR EAST EUROPEAN MANAGEMENT STUDIES 18:(1) 135-147. (2013)
3. Csurgó Bernadett: Vidéken lakni és vidéken élni: A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék. Budapest: Argumentum Kiadó: MTA TK Szociológiai Intézet (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9786>
4. Dávid B: Social Network Analysis: Applied Tool to Enhance Effective Collaboration between Child Protection Organisations by Revealing and Strengthening Work Relationships. EUROPEAN JOURNAL OF MENTAL HEALTH 8:(1) 3-28. (2013)
5. Gerő Márton, Kopper Ákos: Fake and Dishonest: Pathologies of Differentiation of the Civil and the Political Sphere in Hungary. JOURNAL OF CIVIL SOCIETY 4:361-374. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9855>
6. Janky Béla, Varga Dániel: The Poverty Assistance Paradox. Economics Letters 120(3):447-449. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9858>
7. Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor: A „szellemi termelési mód”. Budapest: Kossuth (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9782>
8. Kovács Éva, Vidra Zsuzsanna, Virág Tünde (szerk.): Kint és bent: Lokalitás és etnicitás a peremvidékeken. Budapest: L'Harmattan (2013)
9. Kristóf Luca: Reputation Among the Hungarian Intellectual Elite. In: Peter Thijssen, Walter Weyns, Christiane Timmerman, Sara Mels (szerk.): New Public Spheres: Recontextualizing the Intellectual. Farnham: Ashgate, 197-212. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9779>
10. Takács Judit: Unattainable desires? Childbearing capabilities in early 21st century Hungary. In: Olah Sz L, Fratzcak E (szerk.): Childbearing, Women's Employment and Work-Life Balance Policies in Contemporary Europe. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan, 179-206. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9780>

**AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	178	Ebből kutató ² :	150
PhD, kandidátus:	93	MTA doktora: 10	Rendes tag és levelező tag: 3
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			15
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			40

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			676
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			560
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			163
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			17
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			66
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	41	idegen nyelven:	5
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	26	idegen nyelven:	11
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	155	idegen nyelven:	89
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	26	idegen nyelven:	14
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	5	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1560	Összes független hivatkozások száma:	1477
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 15	MTA doktora:	1
---	---------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	430	hazai:	378
Nyilvános esemény megrendezése:	46	kulturális rendezvények:	33
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			76
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	98	hazai:	161
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	35	hazai:	60

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			145
Témavezetések száma: TDK munka:	112	Diplomamunka (BSc):	238
Diplomamunka (MSc):	258	PhD:	149

7. PÉNZÜGLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		950 406	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	18	Teljes saját bevétel:	100 743 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			27
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		105 795	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		46 488	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			15
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		31 045	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			6
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		1927	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		12 617	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2013-ban**MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont**

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	950 406	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	100 743	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	97 129	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	8666	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	46 488	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	31 045	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	1927	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	12 617	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:		E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA TK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség: 8	Ebből kutató ² :	8
PhD, kandidátus: 4	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :		5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		4
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 0	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ : 3	Összes független hivatkozások száma:	3
--	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	21	hazai:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			4
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	12	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	5

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA TK Jogtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	41	Ebből kutató ² :	35
PhD, kandidátus:	27	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 2
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			14

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			222
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			196
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			48
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			34
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	8	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	9	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	53	idegen nyelven:	38
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	5	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	4	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	410	Összes független hivatkozások száma:	385
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	75	hazai:	115
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			8
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	42	hazai:	44
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	14

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			39
Témavezetések száma: TDK munka:	31	Diplomamunka (BSc):	45
Diplomamunka (MSc):	119	PhD:	43

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA TK Kisebbségkutató Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	22	Ebből kutató ² :	21
PhD, kandidátus:	14	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			146
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			100
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			19
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 5	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 50	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 11	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	475	Összes független hivatkozások száma:	473
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	44	hazai:	56
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	9
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	13	hazai:	36
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			12
Témavezetések száma: TDK munka:	9	Diplomamunka (BSc):	20
Diplomamunka (MSc):	21	PhD:	0

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA TK Politikatudományi Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	36	Ebből kutató ² :	35
PhD, kandidátus:	16	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			177
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			145
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			62
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			7
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			15
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	23	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	9	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	26	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	6	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	449	Összes független hivatkozások száma:	405
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	30	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			23
Témavezetések száma: TDK munka:	34	Diplomamunka (BSc):	50
Diplomamunka (MSc):	37	PhD:	31

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA TK Szociológiai Intézet****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlaglétszám ¹ :	45	Ebből kutató ² :	44
PhD, kandidátus:	20	MTA doktora: 6	Rendes tag és levelező tag: 0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma ³ :			13
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma ⁴ :			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			132
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			118
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			33
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			10
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 7	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 5	idegen nyelven:	6
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 29	idegen nyelven:	18
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 6	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	248	Összes független hivatkozások száma:	235
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	134	hazai:	89
Nyilvános esemény megrendezése:	26	kulturális rendezvények:	12
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			13
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	27	hazai:	47
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	12	hazai:	18

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			33
Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc):	83
Diplomamunka (MSc):	50	PhD:	26

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

1068 Budapest, Benczúr u. 33.; 1394 Budapest, Pf. 360
telefon: (1) 351 0413; fax: (1) 322 9297
e-mail: linginst@nytud.mta.hu; honlap: www.nytud.mta.hu
igazgató: Kenesei István

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban*Alap kutatások*

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* munkálatainak folytatása. Kvantorhatókörök mintázatainak kutatása: a szintaxis és a szemantika együttműködése, prozódia és hatókör viszonya. A nyelvi variáció kutatása analógiás nyelvtanmodellekben. Nem-kijelentő mondatfajták mondat- és jelentéstani vizsgálata. A nyelvi udvariasság és rituálék egy új átfogó elméletének kidolgozása. Finnugor nyelvészet: Hanti és tundrai nyenyec szintaktikai kutatások, kétnyelvűségre és a nyelvi veszélyeztetettségre vonatkozó vizsgálatok a szamojéd, a számi, az obi-ugor, és a komi-permják nyelvekben; a nyelvmegegyeztetést elősegítő nyelvtechnológiai vizsgálatok. Nyelvtörténeti kutatások: A *Magyar generatív történeti szintaxis* projektum lezárása, angol nyelvű összegző kötet megjelentetése, a nyelvemlék-adatbázisok fejlesztése, közzététele. Indoeurópai nyelvtörténeti kutatások a késő-hettita államok etnikai viszonyairól.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: A nyelvi képesség és a hozzá társuló más kognitív képességek kísérletes vizsgálata, szemmozgás-követéses vizsgálatok megkezdése. A nyelvi rekurzió és a rekurzív logikájú tudatelméleti következtetések szétválásainak leírása Alzheimer-kórban. Nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek magyar nyelvi profiljának leírása. Az óvodások számfogalmat érintő nyelvi képességének vizsgálata. A határjelző tónusok szerepének kísérletes vizsgálata a mondatfajták megkülönböztetésében. Két- és többnyelvűségi vizsgálatok: A nyelvi másság dimenziói: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei című kutatás kibővítése, a magyar jelnyelv sztenderdizációs folyamatába illeszkedő országos terepmunka, korpuszépítés. Nyelvvideológiai kutatások indítása a kétnyelvűség, a magyar nyelv veszélyeztetettsége és az angol nyelv szerepe témakörökben. A magyarországi nemzetiségek nyelvcsere-vizsgálata. Fonetika: A beszédhangok és beszédhang-sorozatok akusztikai-fonetikai jellemzőinek kutatása, a beszédtervezési diszharmonia és a megakadásjelenségek kutatása. Lexikológia-lexikográfia: A Nagyszótár V. C–dézis kötetének főszerkesztése és kiadása, di–dzs és e betűs szócikkeinek írása, szerkesztése, az Új magyar etimológiai szótár készítése. Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás: A nyelv művelés, nyelvi normatívitás, helyesírás, stilisztika, utónévvadás egyes kérdéseinek további kutatása, a tanácsadás technológiai megújításának folytatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: A Helyesírási tanácsadó portál (helyesiras.mta.hu) üzembe helyezése, működtetése, továbbfejlesztése és népszerűsítése. Az adható utóneveket bemutató internetes felület (Utónévportál) létrehozása. Az intézet által koordinált CESAR projekt sikeres lezárása, a projekt keretében kialakított META-SHARE repozitórium magyar csomópontjának működtetése. Beszédtechnológia: A BEA spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet

Lendület kutatócsoport – A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében: A magyarban speciális szórenddel járó, kizáró-azonosító értelmezésű fókusz típusnak a jelentését pszicholingvisztikai kísérletekben vizsgálták. Eredményeik szerint a kizáró-azonosító jelentésmozzanat nem része a logikai-szemantikai mondatjelentésnek: ehelyett a speciális fókuszos mondat szórend használatának pragmatikai, kontextuális feltételeiből vezethető le. Kísérleteik tanúsága szerint a magyar anyanyelvű gyermekek már 4–6 éves korban érzékenyek az ige előtti fókuszhoz társuló azonosító-kizáró pragmatikai jelentésre. A számneves kifejezéseket azonban a felnőttektől markánsan különbözően értelmezik. Az információs szerkezet mondatintonációra gyakorolt hatásának németországi kutatótársakkal közösen végzett vizsgálata megmutatta, hogy annak ellenére, hogy a magyarban az információs fókusz kötelezően szórendileg jelölt, a mondatintonációra is hatással van. A fókusz nélküli, de logikai alanyt tartalmazó semleges mondatokról ugyanakkor kimutatták, hogy jellemzően egyetlen intonációs frázist alkotnak. Beszélt nyelvi adatbázison vizsgálták a fókusz kontextuális szembeállítottságának esetleges prozódiai kifejeződését spontán beszédben. Az eredmények szerint az alaphérfrekvencia relatív magassága és a dallamhangsúly-kontúr együtt járulnak hozzá a szembeállított és nem szembeállított fókusz típusok megkülönböztetéséhez. A beszédet és beszédértést is vizsgáló mondatfonetikai kutatások kiterjedtek a prozódiai határjelző tónusok mondat típus- megkülönböztetésben betöltött szerepének, valamint a hangsúly és a prozódiai szerkezet viszonyának vizsgálatára.

Formális Fonológiai Kutatócsoport: Tanulmánykötetet jelentettetek meg a magyar fonológia vitatott kérdéseiről optimalitáselméleti keretben. Az anti-harmónia és az ingadozó tövek jelenségeit vizsgálták a budapesti köznyelvben és egy szlovákiai magyar nyelvjárásban, valamint a degemináció, a palatálisok, és az /a:/viselkedését a magyarban. CV fonológiai keretben elemezték az angol /ju:/ szekvenciát, az /r/ előtti magánhangzókat, a szinkópát és a szótagalkotó mássalhangzókat.

Magyar Analógiás Fonológia és Alaktan Kutatócsoport: Elsősorban a variáció jelenségkörét kutatták, abból a szempontból, hogy milyen statisztikai mutatók képesek a leginkább megjósolni ezeket. Vizsgálták a zöngésséggel kapcsolatos változatosságot a magyar és a szlovák nyelvben, valamint hangsúlyos és hangsúlytalan rövid és hosszú magánhangzók ejtésének és azonosításának variációját az életkor és a nyelvi attitűd függvényében, felismerve, hogy a nyelvi attitűdjüket tekintve konzervatívabb beszélők magánhangzói zártabbak és hátrébb képzettek, mint a normától eltérő nyelvhasználatot inkább elfogadó beszélőkéi.

Átfogó magyar nyelvtan: A kutatás terjedelmileg és tartalmilag is jelentős végeredménye, az elméletfüggetlen magyar nyelvtani leírás a projekt végére készül majd el, a jelenlegi szakaszban hiánypótló elméleti tanulmányok, disszertációk készültek, például a névutókról és esetadásról vagy a hasonlító szerkezetekről.

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: A szeptemberben indult kutatás induló kísérleteinek eredményei arra utalnak, hogy a gyerekek értik a skaláris implikatúra mibenlétét,

de az értelmezést nem tudják a számnevek jelölte halmazokra kiterjeszteni, továbbá míg a tagadást és a kvantifikációt tartalmazó mondatok esetében a gyerekek az egyenes hatókört preferálják, két kvantort tartalmazó mondatokban a relatív hatókör megválasztását nem nyelvi, hanem pragmatikai-vizuális tényezők befolyásolják.

Szemantikai és pragmatikai kutatások: A német főmondati infinitívuszokról tanulmány készült a Handbook of German Sentence Types c. kézikönyvbe, melyben értelmezési lehetőségeiket a bennük előforduló modális partikulákkal hozták összefüggésbe. Egy másik tanulmány a magyar idéző mondatokban található igekötő-ige inverzió szintaxisát, szemantikáját és pragmatikáját dolgozta ki, egy további pedig a szociopragmatika és a 'pragmanyelvészet' közötti leech-i megkülönböztetés fontosságát, és a formális pragmatikai elméletek hasznosságát hangsúlyozza. Tanulmány jelent meg angolul a nyelvi kreativitás szintjeiről, egy nyelvelméleti alapú kutatási programot javasolva. Két monográfiát jelentettek meg neves angol kiadóknál (Cambridge UP, Palgrave-Macmillan) a nyelvi udvariasság és rituálék témájában.

Mondattani és morfológiai kutatások: Tanulmány készült a magyar anaforikus birtokosok elemzéséről, mely a szakma egyik vezető folyóiratában jelenik meg. Az univerzális olvasatú általános alanyokról általános elmélet készült, amelyet két cikkben fogalmaztak meg, fontos új elméleti eredményekkel. Elindult a kutatási együttműködés a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nyelvi Intézetével Információstruktúra a nyelvben címmel, melynek keretében közös konferenciát szerveztek Pekingben, Quantification in Chinese címmel.

Finnugor nyelvészet

A szintaktikai kutatásokban végső formát öltött a hanti aspektus és akcióminőség monografikus leírása, valamint első változatban elkészült a tundrai nyenyec egyszerű kérdő mondatainak kérdőszavait elemző monografikus áttekintés. Továbbá konzultációkkal folytatódott a részvétel a The Typology of Uralic Essive elnevezésű nemzetközi kutatócsoportban a tundrai nyenyec elemzésével. Az udmurt nyelv alapszórendjében pedig az oroszról kölcsönzött egyes elemek hatását vizsgálták, valamint az udmurt mondat fókuszpozícióit és fókusz típusait és ezek kapcsolatát. Kiszélesültek a kétnyelvűségekre és a nyelvi veszélyeztetettségre vonatkozó vizsgálatok, amelyek most már a szamojéd, a számi, az obi-ugor, és a komi-permják nyelveket, valamint a nyelvmegtartást elősegítő nyelvtechnológiai vizsgálatokat vonják körükbe. A hanti tekintetében az Ob alsó folyása és annak mellékfolyói mentén elhelyezkedő hagyományos felosztású hanti nyelvjárásokról kiderült, az eddigi nyelvjárási jellemzők (fonológiai, morfológiai, morfológiai) a szovjet idők telepítéspolitikájának következtében mára jelentős vegyülést mutatnak a beszélt változatokban éppúgy, mint a vékonyka értelmiség által kultivált újságírás nyelvében. A finn-számi nyelvcsere vizsgálata finnországi északi számi beszélőközösségekben egy longitudinális szociolingvisztikai kutatást valósít meg.

Nyelvtörténeti kutatások

Magyar Generatív Történeti Szintaxis: Elkészültek a tervezett monográfiák, az Akadémiai Kiadónál, ill. az Oxford University Pressnél vannak megjelenés alatt. Ezekben rekonstruálták az ómagyar, és részben az ősmagyar és a középmagyar nyelv mondattanát, ezzel pótolva a korábban csak a szó-, hang- és morfématörténetre összpontosító magyar nyelvtörténeti kutatások hiányzó részterületeit. Az eredmények a nemzetközi nyelvtörténeti kutatások számára is relevánsak, hiszen csak néhány olyan nem indoeurópai nyelv ismeretes, melynek története több, mint 800 évre visszamenően dokumentálva van, melyekből tehát következtetések vonhatók le arra nézve, hogy miért és hogyan változnak az emberi nyelvek.

Eredményeik részben megerősítették az eddigi hipotéziseket – pl. a nyelvi változások ciklikus voltával és a grammatikalizáció szerepével kapcsolatban, részben viszont új mechanizmusokra hívták fel a figyelmet – pl. a változások S-görbéjének és a nyelvi kövületeknek a mondattani rekonstrukcióban való felhasználhatóságáról. Létrehoztak egy 2,8 millió szavas elektronikus, kereshető, részben annotált ómagyar adatbázist, mely a nyilvánosság számára is elérhető a Nyelvtudományi Intézet szerveréről.

A finnugor nyelvtörténeti kutatásokban sikerült kimutatni a korai terepmunka-célok szinte máig tartó hatását, s mindennek összefüggését a nyelvi adatokkal. A magyar nyelvtörténeti kutatásokban a középmagyar magánéleti nyelvhasználat morfológiailag elemzett, normalizált, illetőleg gépileg egyértelműsített állománya külön-külön másfélmillió karakterrel bővült, s tovább szélesedtek a történeti pragmatikai vizsgálatok. Az anatóliai és indoeuropaisztikai kutatásokban tisztázódott egy sor, főként a luvi nyelvre vonatkozó, eddig fel nem tárt grammatikai és nyelv-kapcsolati összefüggés. Egy részük a luvi nyelv egyes kérdéseire, illetőleg e nyelvet beszélő közösség eredetére világított rá, más részük pedig az indoeurópai nyelvcsaládon belül helyezett el vitatott relációjú nyelveket. Elkészült továbbá a hatti nyelv monografikus leírása is.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

Anomikus afáziás személyeknél az összetett szavak produkcióját és megértését tanulmányozták. A hat vizsgálati személy jobb teljesítményt mutatott a megértésben mint a produkcióban. Az utóbbi esetben ha a tesztfeladat ritka vagy újonnan megalkotandó összetett szavakat kívánt, akkor a személyek teljesítménye erősen romlott, szemben a gyakori összetett szavaknál nyújtott jó teljesítménnyel. A megalkotandó szóösszetétel nyelvtani szerkezete is erős hatással volt a szóprodukcióra. A háromtagú összetett szavak rekurzív megalkotása csak elvétve sikerült, ami a lexikai rekurzió korlátozottságát mutatja a vizsgált afáziás személyeknél.

Az afáziás állapot javulása során a rekurzív mondattani műveletek lehetséges felépülését vizsgálták. Longitudinális követéses kutatásban újrateszteltek egy anomikus afáziás beszélőt. Az eredmények megmutatták, hogy mondattani rekurzív műveleti képességek ténylegesen regenerálódhatnak a vizsgálati személy általános állapotjavulása részeként.

További eredmények szerint a magyar mondatszerkezetben az ige előtti fókusz kimerítő értelmezése az azt megelőző szövegkontextus függvénye; már 5-6 éves gyermekek is képesek megkülönböztetni a szemantikai (referenciális) sértést a fókusz kimerítő értelmezésének megsértésétől; Wernicke-afáziás betegek, akiknél a szemantikai műveletek gyakran nehézségeket okoznak, a kontroll csoporttal megegyezően teljesítenek a fókusz értelmezésében.

Az enyhe kognitív zavar és korai Alzheimer-kór diagnózisára a spontánbeszéd-analízisen alapuló, s azt szemantikai elemzéssel kiegészített diagnosztikai eljárást dolgoztak ki és tesztelték is őket. A specifikus nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek magyar nyelvi profilját a szókincs korlátozottsága mellett az jellemzi, hogy elmaradnak az azonos életkorú, tipikusan fejlődő társaiktól az igei egyeztetésben, a lexikai esetragozásban, az egyszerű tranzitív mondatok feldolgozásában és a vonatkozó mellékmondatot tartalmazó összetett mondatok megértésében.

Két- és többnyelvűségi vizsgálatok

Sikeresen befejezett és összegzett kutatások: 2013-ban lezárult az Európa 24 országának többnyelvűségi helyzetét egységes módon és összevethetően feltáró nemzetközi kutatás, a Nyelvekben Gazdag Európa – Language Rich Europe projektum. Megtörtént a Variabilitás és változás: a nyelvcsere vizsgálata látszólagos és valóságos időben című OTKA-kutatás lezárása, melynek keretében kidolgozásra került többek között a nyelvcserefolyamat-modell és a fenntartható kétnyelvűség modell. A magyarországi siket gyermeket nevelő szülők igényeit és ismereteit feltérképező Identitás projektumban elkészült 8 videointerjú, illetve 7 videointerjú átirata az első magyarországi Siket Identitási Adatbázis számára.

Nyelvészeti-antropológiai vizsgálatok a romaniban: magyar és angol nyelvű tanulmány készült a romani feltételes átkok viszonyulásjelző szerepéről. Terepmunka zajlott Gábor Roma közösségekben. Cerhari–magyar kétnyelvű közösségben empirikus vizsgálatot végeztek, a roma nyelvvel, illetve a romani nyelvű oktatással kapcsolatos attitűdökről, közel 100 órányi cerhari nyelvű interjú készült.

A jelnyelvi adatfelvételekre építve megkezdték a magyar jelnyelv a szintaxisának vizsgálatát: a szórend; a kiemelés (fókusz, kontrasztív topik), a tagadás, a mellérendelés szórendi és/vagy nem-manuális eszközeinek a leírását. Munkahipotéziseket alakítottak ki a további, korpusz-alapú vizsgálatokhoz.

A nyelvi jogok kutatása: az eredmények a spanyol és a brit, illetve a francia nyelvi jogi szabályozás kontrasztját mutatták meg.

Fonetika

A fonetikai kutatásokban elemezték a beszédhangok, hangkapcsolatok, szavak és különböző típusú beszédszövegek akusztikai szerkezetét (időviszonyok, formánsértékek), a különböző beszédhangok egymásra hatásának akusztikai-fonetikai következményeit, valamint egyes fonológiai folyamatoknak, a fonológiailag hosszú mássalhangzók ejtésének, valamint a nazális koartikulációnak a fonetikai következményeit. Előrelépés történt a beszélő-felismerés, illetve a beszélődetektálás automatikus megoldásában. A spontán beszéd tervezési folyamatainak működését elemezték a szublexikális megakadásjelenségek révén, egyes töltelékszavak funkcionális és fonetikai vizsgálatával, továbbá az önmonitorozási stratégiák igazolásával.

Lexikológia-lexikográfia

Nagyszótár: az intézet kiadásában megjelent a C–dézis kötet, folytatódott a di–dzs kezdetű anyag szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, morfológiai kódolása és az e betűs szócikkek írása. Folyt az f–g betűs címszólista összeállítása, valamint a korpusz bővítése a korszakhatár emelése miatt.

Etimológiai szótár: folytatódott a szakirodalom feltárása, a szótörténeti rész javítása, a bibliográfiai adatok elhelyezése a szócikkekben. A MemoQ 6 fordítástámogató program segítségével folyt a német nyelvű szócikkek etimológiai részeinek magyarra fordítása és az etimológiai adatok kiegészítése.

Alkalmazott nyelvészet

Elkészült a Magyar Óvodai Nyelvi Korpusz (MONYEK) anyagához a morfológiai annotációs séma. Kutatás folyt a nyelvművelés, nyelvhelyesség, helyesírás, nyelvi normativitás, névtan területein. A folyamatosan működő nyelvi tanácsadó szolgálat 2013-ban 4000 megkeresésre válaszolt. A csoport szakvéleményeket, tanulmányokat készített és előadásokat tartott.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

Megnyílt a Helyesírási tanácsadó portál (helyesiras.mta.hu), a portál fejlesztése, a hibák javítása folyamatos. Elindult a <http://corpus.nytud.hu/utonevportal> címen szabadon elérhető Utónévportál tesztverziója. Az intézet a havonta frissülő utónévlistákon túl már ezen az online felületen is közzéteszi az adható utóneveket számos releváns adatukkal együtt. Sikeresen zárult az intézet által koordinált EU-támogatású CESAR projekt, melynek eredményeképpen 215 nyelvi adatbázis és szoftvereszköz vált elérhetővé. Az ECOINNO pályázat keretében elkészült az ökoinnovációs szolgáltatások és igények dinamikus illesztésére szolgáló portál rendszerterve. A MATRICA projektben elkészült az a technológiai lánc, amely lehetővé teszi a társadalomtudományi folyóiratok bibliográfiai adatainak nyelvtechnológiai feldolgozását. Elkészült a magyar Braille-rövidírás megújítására vonatkozó javaslat. Az osztály csatlakozott az EU által támogatott TrendMiner projekthez, szintén 2013-ban indult kis finnugor nyelvek nyelvtechnológiai támogatását célzó nemzetközi OTKA projekt.

Beszédtechnológia

A BEA spontánbeszéd-adatbázishoz 31 új felvétel készült el, amelyek anonimizálását elvégezték, és az anyagok többszörösen archiválásra kerültek. A 2013-ban rögzített felvételek teljes időtartama 27 óra 18 perc, ami beszélőnként átlagosan 50 percet jelent. Az adatbázis jelenleg 320 adatközlő (178 nő és 142 férfi) felvételét tartalmazza. 2013-ban három teljes hanganyag átírata készült el az eredeti egyszerűsített lejegyzésben, és megkezdődött a hangszintű átíratok útmutatójának megtervezése, a kritériumok összegzése és két próbalejegyzés elkészítése. Folyamatosan bővítik az adatbázis áttekintő táblázatát, amely a keresést az adatbázisban, illetve a célzott felhasználást lehetővé teszi.

Tananyagfejlesztés

Figyelemre méltó előrelépés történt a nyelvtörténet és a nyelvi kisebbségek oktatását segítő tananyag-fejlesztésben: tanári tréningek nyomán az iskolai tesztelés is megtörtént és készül a háttérismereteket nyújtó tanári segédkönyv jellegű tudástár magyar változata is.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet önálló szakmai információs központként működik, ennek központi eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan 48 500 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a NyelvészInfo elektronikus levelező rendszer pedig 581 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő Nyelvészeti Portált is.

A könyvtár állománya 42 711 könyvtári egység, a tárgyévben 424 egységgel gyarapodott. Az elektronikus katalógus 989 tétellel bővült; összesen 31 056 példányt tart nyilván. Az év során a könyvtár 8760 online és 4348 személyes használatot regisztrált, 575 alkalommal kölcsönzött, elektronikus katalógusában 5249 alkalommal kerestek. Folytatták a retrospektív katalógizálást.

Az intézetben folyó kutatások eredményei a társadalom számára számos módon válnak hasznosíthatóvá:

Mind az afáziások, mind a specifikus nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek esetében a nyelvi problémák hátterében álló okok feltárása hozzájárul a hatékony óvodai és iskolai nyelvi fejlesztéshez és lehetővé teszi a nyelvfejlődési diagnosztika tartalmi fejlesztését. A magyar jelnyelv nyelvtanának leírása támogatja a jelnyelv sztenderdizációját és a kétnyelvű iskolai oktatás bevezetését. A siketek körében végzett kutatások pontosabb ismereteket szolgáltatnak a magyarországi siket közösségre vonatkozóan, az eredmények a siket közösség társadalmi helyzetének, boldogulási, munkaerő-piaci esélyeinek javítását is elősegítik. A nyelvészeti-antropológiai kutatások eredményei pedig jól hasznosíthatók a romani anyanyelvűek és a hatóságok kommunikációjának támogatásában, elősegítve ezzel a roma kisebbség anyanyelv-használati jogának de facto gyakorlását az etnikumok közti kommunikáció nyilvános színterein. A cigány nyelvészeti kutatások a gyakorlatban is segítik a cigány gyermekeket tanító vagy a téma iránt érdeklődő pedagógusok munkáját. A fonetikai vizsgálatok eredményei felhasználhatók a beszédtechnológiai fejlesztésekben és a kriminalisztikai fonetikai alkalmazásokban. A klinikai fonetikai kutatások, beleértve az anyanyelv-elsajátítás kutatási eredményei pedig közvetlenül hasznosíthatók a gyógypedagógia területein és a terápiákban.

Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel. Több, a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvény szervezésében vettek részt.

A Magyar Nyelv Hete keretében az MTA-n tudományos ülészakot szerveztek A beszéd és ami mögötte van címmel. (2013. április 26.)

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából Velünk élő nyelvtudomány címmel a MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályával közösen ugyancsak az MTA-n 8 előadást tartottak, amelyek két folyóiratban jelennek meg. (2013. november 11.)

A Magyar Tudomány Ünnepe programsorozatában az Intézetben egy szibériai nyelvi kisebbség életét és a nyelvészeti terepmunka sajátosságait bemutató nyílt napot is tartottak, fotókkal gazdagon illusztrált előadásokkal, valamint a nyelvi sokféleségről, nyelvi kisebbségről és a nyelvi veszélyeztetettségről tartottak előadást az MTA-n. (2013. november 19.)

A Fonetikai Osztály munkatársai részt vettek a Kutatók éjszakája rendezvényen, ahol Sokszínű beszédtudomány címmel különféle formákban mutatták be az érdeklődőknek a beszédkutatás eredményeit és gyakorlati vonatkozásait (2013. szeptember 27.)

Az intézet kutatói tevékenyen részt vesznek (mind az intézet szervezte keretek között, mind egyénileg) a tudománynépszerűsítésben, valamint a társadalom széles rétegeiben elharapódzó nyelvészeti tévhitet és a nyelvi előítéletek felszámolását célzó munkában: tudománynépszerűsítő-ismeretterjesztő előadásokat tartottak; a nyest.hu internetes portálon mintegy 100 nyelvészeti ismeretterjesztő írást tettek közzé. Tudományos ismeretterjesztő előadások, nyomtatott és on-line publikációk, valamint rádióműsorok segítségével a laikus érdeklődők nyelvtudományi ismereteit gyarapították. Egy munkatárs nyelvészeti ismeretterjesztő műsor társszerkesztője és társműsorvezetője volt, többen pedig részt vett a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának válogatásában, felkészítésében.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a Magyar Nemzeti Szövegtárnak például közel 9000 regisztrált felhasználója van, akiktől 2013-ban 21 200 lekérdezést regisztráltak). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos

kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A nyelvtörténeti adatbázisok egyedülállóan jelentős egységes erőforrások a magyar nyelvi örökség megőrzésében. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

- Magyar Nemzeti Szövegtár (<http://corpus.nytud.hu/mnsz/>): mai magyar írott köznyelvi minta, melynek állománya 2013-ban 190 millióról egymilliárd szövegszóra bővült.
- Uralonet (<http://www.uralonet.nytud.hu>): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.
- Magyar Generatív Történeti Szintaxis – ómagyar nyelvemléki adatbázis (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu>): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 2,2 millió szónyi anyaggal.
- Magyar történeti szövegtár (<http://www.nytud.hu/hhc>): kb. 27 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2000) internetes keresőfelülettel.
- A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke (<http://nszt.nytud.hu/forr.php>): kb. 38 000 tételt tartalmaz.
- BEA magyar spontán beszéd adatbázis (<http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html>): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontán beszéd adatbázis.
- A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI) adatai (<http://www.nytud.hu/buszi/>): egy a budapesti lakosok reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról. A mintegy 600 órányi felvétel egyötöde, a BUSZI2 részletesen feldolgozott állapotban hálózaton át kutatható.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A 2013-ban megnyílt Helyesírási tanácsadó portál (helyesiras.mta.hu) azzal a szándékkal született, hogy új lehetőséget teremtsen a közvéleményt gyakran foglalkoztató kérdéskör, a magyar helyesírás területein való tájékozódáshoz. A megnyitó óta eltelt idő arról tanúskodik, hogy a kezdeményezés beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A portál nagy médiavisszhangot váltott ki, igen jelentős látogatottságra és elismertségre tett szert: az elmúlt nyolc hónap alatt több mint egymillió tanácsot adott, a visszatérő látogatók száma meghaladta a kétszázezretet. Emellett ismeretterjesztő előadásokon mutatták be a portált, többek között a Magyar Tudomány Ünnepeén is.

Törvényi kötelezettségének megfelelően a bejegyzésre alkalmasnak ítélt utónevek listáját az intézet kezeli, illetve az újonnan engedélyezett nevekkal havi rendszerességgel bővíti, és honlapján közzéteszi. A társadalom, a szülők részéről folyamatosan jelentkező igényt a lista bővülése is mutatja: 2013-ban 104 új névvel egészült ki a lista.

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki 2013-tól a mai kor követelményeinek megfelelően két új online felület: egyrészt a már említett helyesiras.mta.hu, másrészt pedig a (tesztverzióban) szintén már megnyílt Utónévportál. E portálon elérhető az adható utónevek teljes és folyamatosan frissített adatbázisa.

A tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Kutatócsoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szakovéleményezés folyamata. Lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére. Az intézet ad otthont a Nyelvhelyességi Tanácsadó Testület titkárságának is.

Mindezek mellett a munkatársak romani nyelvű tolmácsolással és bírósági szakértői fordításokkal, romani nyelvű felvételek lejegyzésével és fordításával segítették többek között az OFFI Zrt., az Egyenlő Bánásmód Hatóság és a Fővárosi Bíróság munkáját.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Hazai együttműködések

2013-ban a következő hazai partnerekkel jöttek létre új kapcsolatok:

Neurolingvisztikai és pszicholingvisztikai témákban kutatási együttműködést folyt a BME GTK Megismeréstudományi Tanszékével, a DE HuComTech kutatócsoportjával, a PTE BTK Nyelvtudományi tanszékével, a SZTE Általános Orvostudományi Kar Pszichiátriai Klinikájával, és az Afázia – Újrabeszélők Egyesülettel.

A TÁMOP-5.4.6/B-13/1-2013-0001 jelű, JelEsély című pályázat előkészítése során együttműködés jött létre a HitesyBartuczHollai Euroconsulting céggel (pályázati tanácsadás, tudományszervezés, rendezvényszervezés), a pályázat megírása során pedig Grants Europe Consulting céggel (pályázati tanácsadás, tudományszervezés, rendezvényszervezés).

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségével (SINOSZ) a jelnyelv kutatási, oktatási és a jelnyelvi törvényhez kapcsolódó stratégiai kérdésekben működtek együtt.

Különböző projektekben együtt dolgoztak a PTE Egyetemi Könyvtárával, ELTE PPK Addiktológiai Tanszéki Szakcsoportjával, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségével, az Infinity Kft.-vel és a GeoX Kft.-vel.

Együttműködés jött létre a Nemzetbiztonsági Hivatallal, a beszélő személy felismerésének automatikus megoldási lehetőségeiről a beszéd fonetikai sajátosságai alapján.

Felsőoktatás

Az intézet immár 23. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorálásról, a szakdolgozatok és doktori disszertációk témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK: Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Fonetikai Tanszék, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és Uralisztika doktori programja; BME Kognitív Tudományi Tanszék; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; Miskolci Egyetem, BTK: Magyar Nyelvtudományi Tanszék; PTE BTK Romológia program. Doktori iskolát, illetve programot vezetett 5 munkatárs.

Tudományos fokozat: 9 munkatárs szerzett a beszámolási időszakban PhD-fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók mintegy 60 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen több mint 100 előadást tartottak. Az intézet munkatársai az alábbi hazai testületek munkájában vettek részt: az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa, Anyanyelvápolók Szövetsége, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma I. szakértői kollégiuma, a MAB Plénuma és Bölcsészettudományi Bizottsága, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Magyar Ösztöndíj Bizottság, MTA Közgyűlés, az MTA Nyelvtudományi Bizottsága, Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága, Szótári Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Bizottsága, Orientalisztikai Bizottsága, Közoktatási Elnöki

Bizottsága, Kutatási Infrastruktúra Elnöki Bizottsága, az MTA Nyelvhelyességi Tanácsadó Testülete, Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Fejlesztési Projekt Irányító Testület, a PPKE Doktori Tanácsa és Habilitációs Bizottsága, Nemzetközi Finnugor Kongresszusok Magyar Nemzeti Bizottsága, a Földrajzinév-bizottság, az OTKA Nyelvtudományi Zsűrije, valamint az SZTE Doktori Tanácsa, Habilitációs Bizottsága, Tudományos Tanácsa. Az intézet egyik munkatársát tagjává választotta az Academia Europaea.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötettek:

DAAD projekten belül kutatási együttműködés folyt a berlini Humboldt Egyetem Pszicholingvisztikai Tanszékével a lexikális előhívás és a kognitív kontroll folyamatok összefüggéseinek vizsgálatáról.

DAAD-MÖB kutatási együttműködés pályázat keretében (pályázati azonosító: 39933) *The prosody of focus, topic and givenness in Hungarian: An integrated approach to the mapping between information structure and sentence prosody* címmel kutatói együttműködés jött létre a frankfurti Goethe Egyetemmel és a Potsdami Egyetem Nyelvészeti Tanszékével.

Együttműködtek a Szlovák Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetével szlovák–magyar párhuzamos korpusz építésében.

Egy új nemzetközi OTKA-projektum keretein belül együtt dolgoztak a SZTAKI és a Helsinki Egyetem kutatóival, finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozására.

Az ENEL programon belül (ISCH COST Action IS1305) együtt dolgoztak az Instituut voor Nederlandse Lexicologie, a Fryske Akademye és a Berlin Brandenburgische Akademie der Wissenschaften kutatóival az elektronikus szótárkészítés technológiai összehangolása témában.

Információstruktúra a nyelvben: a szintaxis, szemantika, pragmatika, diskurzusszerkezet és prozódia összjátéka címmel együttműködés indult a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nyelvi Intézetével (CASS IL), az MTA és a KTTA nemzetközi együttműködési programjának keretében.

Az EMM NewsExplorer keretein belül a EC Joint Research Centre-rel kezdődött együttműködés.

A TrendMiner projekt keretein belül együttműködés kezdődött a Deutsches Forschungszentrum für Künstliche Intelligenz (DFKI) kutatóival (EU, Grant no. 287863).

A Barcelonai Egyetemmel az anatóliai nyelvek 'luvikus' dialektusainak genetikusan és areális vizsgálatában működtek együtt.

A Sociolinguistica, International Yearbook of European Sociolinguistics (Max Niemeyer Verlag) nemzetközi évkönyv felkérésére elkészítették a 2012. évi magyarországi, illetőleg a magyar nyelvvel kapcsolatos szociolingvisztikai bibliográfiát.

Az English Association felkérésére elkészítették a *The Year's Work in English Studies* 92. kötetében (Oxford University Press) a 2011. év szemantikai kutatásairól szóló kritikai bibliográfiát.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események

A beszéd és ami mögötte van – tudományos ülészak Magyar nyelv hete keretében (Budapest, április); A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata: Kárpát-medencei kisebbségi körkép műhelykonferencia (Budapest, május); Beszédkutatás 2013 konferencia (Budapest, november).

Magyar Szemantikusok Asztaltársasága (MASZAT) címmel havonkénti előadássorozatot szerveztek, neves külföldi és hazai előadók és diákok bevonásával. Több munkatárs vett részt a többéves hagyománnyal rendelkező szakmai táborok megszervezésében (május 31–június 2.: Szemantikátábor, Ásotthalom; június 21–23.: Fonológiatábor, Balatonszemes).

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények

The Hungarian Language in the Digital Age – A magyar nyelv helyzete a digitális korban (CESAR roadshow) – közösen szervezve a BME-TMIT-vel (Budapest, január); VII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében – az Anyanyelv Nemzetközi Napján az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága Kulturális Szakbizottsága, a Nemzeti Közművelődési és Közgyűjteményi Intézet és a British Council magyarországi képviseletének társszervezésével (Budapest, február); Csángó mondattani workshop (Budapest, március); 1st Postgraduate Conference on Linguistic Politeness (Huddersfield, március); Osztják workshop (Piliscsaba, április); Budapesti INNET-műhely 1. és 2. (Budapest, június); The Syntax-Information Structure Interface in Finno-Ugric (Tartu, június); Third Central European Conference in Linguistics for Graduate Students (Piliscsaba, augusztus); 11th International Conference on the Structure of Hungarian (Piliscsaba, augusztus); 18. Élőnyelvi Konferencia (Nyitra, szeptember); Quantification in Chinese (Peking, november).

Az intézet munkatársai (fő- vagy sorozat)szerkesztők, illetve szerkesztőbizottsági tagok a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Anyanyelv-pedagógia*, *Approaches to Hungarian*, *Beszédkutatás*, *Comprehensive Grammar Resources*, *Édes Anyanyelvünk*, *Finno-Ugric Languages and Linguistics*, *Govor*, *International Journal of Chinese Linguistics*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Lexikográfiai Füzetek*, *LingDok*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyartanítás*, *Mémoires de la Société Finno-Ogriennes*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudomány*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *The Phonetician*, *The Linguistic Review*, *Theoretical Linguistics*.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartottak: január 10. Marcel den Dikken (City University of New York); február 19. Daniel McIntyre (University of Huddersfield); március 28. Pierre Jacob (Institut Jean Nicod/CEU); április 11. Laurence White (Plymouth University); április 30. Ana Maria Brito (Universidade do Porto); október 3. Kensei Sugayama (Ryukoku University, Kyoto/JSPPS); október 10. Markus Steinbach (Göttingen University); október 29. Lipták Anikó (Leiden University); december 10. Tang Zhengda (CASS IL, Peking); december 12. Zhang Yongwei (CASS IL, Peking).

Kutatói mobilitás

Petteri Laihonon (Jyväskyläi Egyetem) finn vendégkutató 3 hónapot töltött az intézetben, Kensei Sugayama (Ryokoku Egyetem, Japán) pedig a Japan Foundation 1 hónapos kutatói ösztöndíjával tartózkodott itt.

Az intézet munkatársai több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak meghívottként előadást, többek között a Hamburgi Egyetemen (Institut für Finnougristik/Uralistik, Universität Hamburg), a poznańi Adam Mickiewicz Egyetemen, a Bécsi Egyetemen, az eszéki Strossmayer Egyetem filológiai fakultásán, valamint a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nyelvi Intézetében.

A kutatók számos nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat: január: ConSOLE XXI (Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe), Potsdam; CUNY Phonology Forum Conference on the Feature in Phonetics and Phonology, New York; 10th Old World Conference in Phonology, Isztambul; The Hungarian Language in the Digital Age (CESAR roadshow), Budapest; 75th Anniversary of the Fryske Akademy and 25th Anniversary of Mercator, Leeuwarden; MERCATOR LEARN ME, Leeuwarden; február: A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében, Budapest, West Coast Conference on Formal Linguistics, Phoenix, Arizona; március: ExAPP 2013, Koppenhága; 1st Postgraduate Conference on Linguistic Politeness, Huddersfield; Language Rich Europe, Brüsszel; Mini-workshop on quantifier scope, Tübingen; Prosody and Information Status in Typological Perspective Workshop (35th Annual Conference of the German Linguistics Society), Potsdam; SJUSK 2013, Koppenhága; Elektronische Sprachsignal-verarbeitung, Bielefeld; University of Utah Linguistics Colloquium, Salt Lake City; április: Linguistic Evidence – Berlin Special, Berlin; Workshop on European languages and diachronic linguistics, Newcastle; Government Phonology Round Table 2013, Budapest; Meaning, Context and Cognition 2013, Łódź; I-Mean Language and Identity, Bristol; Этнокультурное и социально-экономическое развитие коренных малочисленных народов Севера [Az északi kisebbségi őslakos népek etnokulturális és társadalmi-gazdasági fejlődése], Hanti-Manszijszk; május: Cambridge Comparative Syntax Conference 2, Cambridge (UK); 1st International Conference on Impoliteness in Interaction, Bydgoszcz; 15th Psycholinguistic Summer School, Balatonalmádi; Secondary Predication in Formal Frameworks (SPIFF 2013), Utrecht; 25th Scandinavian Conference of Linguistics, Reykjavík; The 21st Manchester Phonology Meeting, Manchester; The Adjective: Semantic, Pragmatic and Discursive Approaches, Clermont-Ferrand, V. Dubrovnik Conference on Cognitive Science, Dubrovnik; június: Grammar and Context. New Approaches to the Uralic Languages, Tartu; Maintaining languages, Developing Multilingualism. ELDIA Closing Conference, Bécs; 7th International Symposium of the Linguistic Politeness Research Group, London; Olomouc Linguistics Colloquium, Olomouc; Pragmatics on the go, Padova; Advancing Prosodic Transcription II, Lisszabon; Phonetics and Phonology in Iberia, Lisszabon; MORE EU colloquium, Leuven; július: Heckler Symposium, Nottingham; 19th International Congress of Linguistics, Genf; X Конгресс этнографов и антропологов России [Oroszország etnográfusainak és antropológusainak X. kongresszusa], Moszkva; Modeli, značilnosti in težave manjšinskega šolstva v Sloveniji in širšem prostoru [Szlovénia és a térség kisebbségi oktatásainak modelljei, jellegzetességei és nehézségei], Lendva; augusztus: 11th International Conference on the Structure of Hungarian, Piliscsaba; Interspeech 2013, Lyon; 15th Diachronic Generative Syntax Conference, Ottawa; 21st International Conference on Historical Linguistics, Oslo; DiSS 2013: The 6th Workshop on Disfluency in Spontaneous Speech, Stockholm; 3rd Central European Conference in Linguistics for Graduate Students, Piliscsaba; szeptember: 46th Annual Meeting of the

Societas Linguistica Europaea: Historical Linguistics and Ideology Workshop, Split; Multilingualism: The Key Debates, Leeuwarden; ICML XIV., Graz; TSD 2013, Pilsen; Prosody–Discourse Interface, Leuven; (Im)politeness and Mixed Messages panel, 13th Conference of the International Pragmatics Association, Új Delhi; Historical (Im)politeness panel, 13th Conference of the International Pragmatics Association, Új Delhi; 46th Annual Meeting of the Societas Linguistica Europaea, Split; SinFonIJa-6, Niš; Workshop "Satztypen und Konstruktionen im Deutschen", Mainz; 8th Conference of the European Association of Chinese Linguistics, Párizs; XPRAG, Utrecht; október: Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes-Logopèdes de l'UE – Commissions Meeting, Párizs; 'Luwic' Dialects: Inheritance and Diffusion, Barcelona; Workshop on the Acquisition of Quantification, Amherst; Workshop "The Role of Modal Particles in Diverse Speech Acts, Velence; Variation in P, Velence; Workshop on Semantic Variation, Chicago; International two day workshop on revisiting, reanalysing and redefining research on linguistic diversity: media, education and policy, Aberystwyth; november: Acquisition of Adjectives Across Languages Workshp, Utrecht; Science's Day 2013, Veszprém; Linguistics Beyond and Within, Lublin; Quantification in Chinese, Peking; Syntax-Semantics Colloquium, Potsdam; Workshop on Non-overt Subjects in a Cross-linguistic Perspective (40. Österreichische Linguistiktagung), Salzburg; Cel de-al XXIII-lea Simpozion al Românilor din Ungaria, Gyula; Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia, Újvidék; SLOVKO 2013; december: MinorEuRus, Helsinki; IEEE 4th International Conference on Cognitive Info-communications, Budapest; 6th Language & Technology Conference, Poznań.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

- OTKA K 108951: A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus. A kutatás célja azt felderíteni, hogy az a tény, hogy a magyar beszélőket anyanyelvük folyamatosan halmazokon való műveletek elvégzésére készíti, jár-e valamilyen kognitív előnnyel logikai és számtani feladatok megoldásában. Támogatási összeg: 42,136 M Ft.
- OTKA K 108762: Cél 120 magyar felnőtt beszélő (20–90 év közötti) beszédanyagának rögzítése a BEA adatbázis protokolljának megfelelően, valamint a Praat programban hang-szintű annotálások végzése a leiratok kettős ellenőrzésével. Támogatási összeg: 27,48 M Ft.
- TÁMOP-5.4.6/B-13/1-2013-0001: A fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés szak-mai tudásának elterjesztése és hozzáférhető szolgáltatások fejlesztése JelEsély – A magyar jelnyelv sztenderdizációjának elméleti és gyakorlati lépései. Támogatási összeg: 334 M Ft, ebből 2013-ra: 30 M Ft.
- MTA posztdoktori ösztöndíj (SZ-036/2013). A kutatás témája a természetes nyelvek eseteinek mentális reprezentációja, különösen a magyar, a lapp, a finn és az orosz nyelvben. A támogatás összege 6,325 M Ft, ennek 2013-ra eső része 325 200 Ft.
- MTA posztdoktori ösztöndíj (SZ-036/2013) A téma az internetes nyelvhasználat vizsgálata a kárpátaljai magyarok gyakorlóközösségeiben. A támogatás összege 6,325 M Ft, ennek 2013-ra eső része: 1,724 M Ft.
- TÁMOP-4.2.4.B/1-11/1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program – Campus Hungary Program: rövid tanulmányút. Kutatási cél: az inverz filterezés módszertanának elsajátítása, a módszertan alkalmazásával végzett kísérletek eredményeinek publikálása 2014 során. Támogatási összeg: 225 000 Ft.

- TÁMOP-4.2.4.B/1-11/1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program – Campus Hungary Program: szakmai gyakorlat (terepmunka). Kutatási cél: nyelvészeti terepmunka (anyaggyűjtés) az Udmurt Köztársaságban. Támogatási összeg: 348 000 Ft.
- TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program – Apáczai Csere János Doktoranduszi Ösztöndíj, 2013-ra eső támogatás: 600 000 Ft.
- Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj (MÖB101-28/2013); cél: konzultáció a Hamburgi Egyetemen (Institut für Finnougristik/Uralistik), téma: Predikatív funkciójú kérdőszavak kutatása a tundrai nyenyec nyelvben. Támogatás összege: 1 085 837 Ft.
- Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (BO/00626/13/1). Cél: a nyelvi ideológiák és a nyelvhasználat vizsgálata roma közösségekben. Támogatás összege: 124 500 Ft/hó.
- INKP 2013: Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Pályázat; támogatott tevékenység: Részvétel az ISSP 2014: International Seminar on Speech Production Cologne konferencián; publikáció megjelentetése. A támogatás összege: 264 000 Ft.

MTA belső pályázatok

- SZ-051/2013 – Az igazgatói intézkedési terv megvalósításának személyi és beruházási céljaira: 43,7 M Ft.
- IF-026/2013 – Az informatikai infrastruktúra fejlesztésére: 6 M Ft.
- IF-027/2013 – A Magyarországon belül máshol levő infrastruktúra használatára: 3,5 M Ft.

Nemzetközi pályázatok

- OTKA és a Finn Tudományos Akadémia támogatásával – OTKA FNN 107885: Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozásában. Cél: a kis finnugor nyelvek is képviseltessék magukat az online felületeken, csökkentve funkció- és presztízvesztésüket, illetve segítve e közösségek megjelenését az internetes felületeken. 2013-ra eső támogatás: 3,551 M Ft, támogatás teljes magyar része: 42,222 M Ft.
- Európai Unió (FP7) által finanszírozott, 2011. november óta futó, 3 éves TrendMiner elnevezésű nemzetközi projekthez való csatlakozásra (FP7 ICT-2011.4.2, 287863). A projekt célja közösségi médiumokban (Facebook, Twitter stb.) megjelenő, felhasználók által generált üzenetek valós idejű elemzése és monitorozása. Az osztály feladata magyar nyelvű, főként politikai témákban íródott üzenetek (kommentek) véleményelemzése és pszichológiai tartalomelemzése. 2013-ra eső támogatás: 2,289 M Ft.
- A Nyelvtudományi Intézet csatlakozott a 2013-ban induló European Network of e-Lexicography elnevezésű COST kezdeményezéshez (ISCH COST Action IS1305), mely az elektronikus szótárkészítés területén valósít meg európai együttműködést. A projekt teljes támogatási összege: 127 000 EUR.
- www.slovaque.eu - Extending the offer of the e-learning platform for the Slovak language, (543135-LLP-1-2013-1-SK-KA2-KA2MP). Cél: a szlovák nyelv elsajátításának segítése magyar anyanyelvűek számára. 2013-ra eső támogatás: 15 000 EUR.
- DAAD-MÖB 39933 – The prosody of focus, topic and givenness in Hungarian: An integrated approach to the mapping between information structure and sentence prosody. Kutatási cél: az információszerkezet és a mondatprozódia kapcsolatának kísérletileg megalapozott leírása a magyar nyelvben. A magyar féltől nyert támogatás: 796 000 Ft.
- MTA-CASS SNK-33/2013 (akadémiaközi együttműködés) – Információstruktúra a nyelvben. Kutatási cél: Az információszerkezet összehasonlító vizsgálata, részben kísérletes alapon, a magyarban és a kínaiiban. A magyar féltől nyert támogatás: 850 000 Ft.
- MTA SNK-32/2013 (akadémiaközi együttműködés) – A nyelvi variáció szociokulturális vetületei az észt és a magyar nyelvterületen / Sociocultural aspects of linguistic variation in the Estonian and Hungarian language area (2013–2015). A magyar féltől nyert támogatás: 831 000 Ft.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bakró-Nagy M: The Uralic Languages. REVUE BELGE DE PHILOLOGIE ET D'HISTOIRE 90: 1001-1028. (2013)
2. Blaho S, Szeredi D: Hungarian neutral vowels: A microcomparison. NORDLYD 40:(1) 20-40. (2013)
3. Deme A: On the Hungarian sung vowels. PHONETICIAN 105-106: 73-87. (2013)
4. Egedi B: Grammatical encoding of referentiality in the history of Hungarian In: Giacalone Ramat A, Mauri C, Molinelli P (eds.) Synchrony and Diachrony: a Dynamic Interface. Amsterdam: John Benjamins, 367-390. ISBN: 978-90-272 0600 8 (2013)
5. É. Kiss K: From Proto-Hungarian SOV to Old Hungarian Top Foc V X*. DIACHRONICA 30: 202-231. (2013)
6. É. Kiss K, Gerőcs M, Zétényi T: Preschoolers' interpretation of doubly quantified sentences. ACTA LINGUISTICA HUNGARICA 60: 143-172. (2013)
7. Gärtner HM: Infinite Hauptsatzstrukturen In: Meibauer J, Steinbach M, Altmann H (eds.) Satztypen des Deutschen. Berlin; New York: De Gruyter. ISBN: 978-3-11-022483-2 (2013)
8. Gósy M (szerk.): Beszédkutatás 21. Budapest MTA Nyelvtudományi Intézet – Kempelen Farkas Beszédkutató Laboratórium, 287 p. ISSN: 1218-8727 (2013); benne:
Grácz TE, Siptár P: Degemináció? 7-25; Váradi V, Beke A: Az artikulációs tempó variabilitása a felolvasásban 26-42; Grácz TE: Explozívák és affrikáták zöngességének időviszonyai 94-120; Gósy M, Bóna J, Beke A, Horváth V: A kitöltött szünetek fonetikai sajátosságai az életkor függvényében 121-143; Horváth V: Temporális szerveződés kilencéves gyermekek spontán beszédében 144-159; Neuberger T, Grácz TE: Az alveoláris zöngétlen explozíva variabilitása 160-172; Gósy M, Gyarmathy D: A progresszív afázia akusztikai-fonetikai vonatkozásai 173-193.
9. Ittész N (főszerk.); Csengery K, Fiers M, Gyenese I, Györffy A, Kiss Cs (szerk.): A magyar nyelv nagyszótára V. C–déz. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 1247 p. ISBN: 978-963-9074-60-6 (2013)
10. Kádár ZD, Mills S: Re-thinking discernment. JOURNAL OF POLITENESS RESEARCH–LANGUAGE BEHAVIOUR CULTURE 9:(2) 133-158. (2013)
11. Kádár ZD, Haugh M: Understanding Politeness. Cambridge: Cambridge University Press, 306 p. ISBN: 9781107626942 (2013)
12. Kenesei I (ser. ed.) Brandtler J, Molnár V, Platzack C (eds.): Approaches to Hungarian 13. Papers from the 2011 Lund Conference. Amsterdam: Benjamins, 254 p. ISBN: 978-90-272-0483-7 (2013); benne:
Bácskai-Atkári J: Reanalysis in Hungarian comparative subclauses 5-31; Brody M: Silent people: The pseudo-impersonal 33-44; Hartmann JM, Hegedűs V, Surányi B: Pseudoclefts in Hungarian 67-96; Szigetvári P, Törkenczy M, Rebrus P: Harmony that cannot be represented 229-252.
13. Kenesei I (főszerk.) Pléh Cs (szerk.): Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXV. A kognitív szempont a nyelv pszichológiájában. Budapest: Akadémiai Kiadó, 442 p. ISBN: 978-963-05-9427-1 (2013); benne:

Bánréti Z, Szücs M, Mészáros É: Az összetett szavakat építő lexikai rekurzió afáziában és Alzheimer-kórban 245-284; Fekete I, Babarczy A: Kognitív templátumok és a valóság illesztése környezeti hangokra utaló nyelvi megértés során 411-439; Mády K: A beszédpercepció helye a teljes megértési folyamatban 103-141; Prószéky G, Miháltz M, Kuti J: Lexikális szemantika: a számítógépes nyelvészet és a pszicholingvisztika határán 143-172.

14. Kenesei I: The role of creativity in the cognitive turn in linguistics. *INTERNATIONAL REVIEW OF PRAGMATICS* 5: 270-291. (2013)
15. Lukács Á, Kas B, L. B. Leonard: Case Marking in Hungarian Children with Specific Language Impairment. *FIRST LANGUAGE* 33/4: 331-353. (2013)
16. Mády K, Gyuris B, Szalontai Á: Phrase-initial boundary tones in Hungarian interrogatives and exclamatives In: Mertens P, Simon C (szerk.) *Proceedings of the Prosody-Discourse Interface Conference*. Leuven, Belgium, 69-73. (2013)
17. Rebrus P, Törkenczy M: In a tight spot: an analogy-bound gap in the Hungarian verbal paradigm. *NORDLYD* 40:(1) 294-300. (2013)
18. Sampson G, Babarczy A: *Grammar Without Grammaticality: Growth and Limits of Grammatical Precision*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter (Trends in Linguistics) ISBN:978-311-0289-77-0 (2013)
19. Simon Zs: Die hethitische Präsenz in der Levante während der Spätbronzezeit: Archäologische vs. schriftliche Quellen. *ALTORIENTALISCHE FORSCHUNGEN* 40: 295-313. (2013)

**AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI
ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	126	Ebből kutató ² :	95
PhD, kandidátus:	52	MTA doktora: 7	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			36

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			196
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			158
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			28
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			25
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 1	idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 38	idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 3	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 2	idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1523	Összes független hivatkozások száma:	1495
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 9	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	126	hazain:	106
Nyilvános esemény megrendezése:	9	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			43
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	14	hazai:	30
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	22	hazai:	14

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			33
Témavezetések száma: TDK munka:	16	Diplomamunka (BSc):	40
Diplomamunka (MSc):	24	PhD:	44

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		603 387	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	9	Teljes saját bevétel:	109 403 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			12
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		126 248	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		6900	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			5
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		37 209	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		2057	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		37 417	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2013-ban

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	603 387	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	109 403	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	946	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	100 428	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	25 820	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	6900	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	37 209	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	2057	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	6471	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	30 000	E Ft

**A KÖTETBEN SZEREPLŐ KUTATÓKÖZPONTOK, KUTATÓINTÉZETEK 2012-
RE VONATKOZÓ PÓTLÓLAGOS PUBLIKÁCIÓS ADATAI**

A III. kötetben szereplő kutatóközpontokban és kutatóintézetekben 2012-ben készült, de az MTMT-be pótlólag, 2013 márciusa és decembere között bevitt publikációk, illetve pótlólagosan talált 2011-es hivatkozások kutatóhelyenként

Intézmény	Tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő publikációk száma összesen	Teljes tudományos publikációk száma	Független hivatkozások száma	Összes hivatkozások száma
BTK Filozófiai Intézet	9	9	10	10
BTK Irodalomtudományi Intézet	64	34	10	11
BTK Művészettörténeti Intézet	1	1	6	7
BTK Néprajztudományi Intézet	2	3	71	72
BTK Régészeti Intézet	39	37	60	66
BTK Történettudományi Intézet	36	32	28	29
BTK Zenetudományi Intézet	16	15	6	6
BTK összesen	166	131	191	201
KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet	0	0	0	0
KRTK Regionális Kutatások Intézete	0	0	0	0
KRTK Világgazdasági Intézet	0	0	0	0
KRTK összesen	0	0	0	0
Nyelvtudományi Intézet	2	4	51	56
TK Jogtudományi Intézet	7	4	28	28
TK Kisebbségkutató Intézet	33	29	0	0
TK Politikatudományi Intézet	2	2	34	35
TK Szociológiai Intézet	5	5	8	10
TK összesen	47	40	0	0
<i>A III. kötetben szereplő kutatóhelyek adatai pótlólagosan a 2012. évre</i>	215	175	242	257
<i>Társadalomtudományok (TTK KPI-vel együtt) pótlólagosan a 2012. évre</i>	235	195	255	276

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK

MTA–DE ELMÉLETI NYELVÉSZETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kertész András, az MTA rendes tagja
4010 Debrecen, Pf. 47

telefon: (52) 512 942; fax: (52) 512 942

e-mail: andras.kertesz@t-online.hu; honlap: <http://nyfk.unideb.hu/kutatocsoport>
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A tervezett kutatás központi problémája az adattípusok integrációját irányító heurisztikák feltárása az elméleti nyelvészetben. Ezen alapproblémát két, egymással szorosan összefüggő síkon közelíti meg. (A) Az egyik sík a metaelméleti háttér fokozatos kidolgozása. Ennek alapját a kutatócsoport két kutatója által kidolgozott p-modell jelenti, melyet az adatok integrációjával kapcsolatos problémakörre specifikálva fejlesztenek tovább. 2012–2013-ban az adatok és adattípusok integrációjakor fellépő inkonzisztenciák feloldási stratégiáinak elemzése volt a kutatócsoport feladata. (B) A másik síkot olyan esettanulmányok létrehozása adja, amelyek a metaelméleti modellt az elméleti nyelvészet különböző területeire terjesztik ki és alkalmazzák konkrét nyelvészeti problémák megoldására.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Ad (A). 2012-ben jelent meg a Cambridge University Press-nél a kutatás kiindulópontját nyújtó p-modellt bemutató monográfia, *Data and evidence in linguistics: A plausible argumentation model* címmel. A könyv a legmagasabb nemzetközi szinten jeleníti meg a kutatócsoport által kidolgozott, eredeti, radikálisan új tudományódszertant, mely a jelen kutatás középpontjában álló problémakör újszerű megközelítése. Az adatok integrációjával kapcsolatos egyik megoldatlan probléma az inkonzisztencia kezelése. Az *On current views on exceptions in linguistics* c. áttekintő tanulmányuk azt vizsgálja, hogy milyen átfogó kép rajzolódik ki a szabályoknak ellentmondó 'kivételek' tipizálásáról és kezelésének módjáról a szintaxisban. Megállapítja, hogy a jelenlegi elméleti nyelvészetben egyelőre csupán csírájukban vannak jelen olyan módszertani elvek, amelyek lehetővé tennék a kivételek kezelésével kapcsolatos stratégiák szisztematikus leírását és értékelését. Az elemzések feltárják azokat a pontokat, ahol a nyelvészek önreflexiója kevésnek bizonyul, és egy szisztematikus metaelméleti modell alkalmazása motiválnak tűnik. A *The 'Galilean style in science' and the inconsistency of linguistic theorising* c. tanulmányuk Chomsky episztemológiai toleranciaelvét veszi górcső alá, és azt vizsgálja, hogy mely esetekben és hogyan tolerálhatók az adatok és az elmélet közötti ellentmondások az elméleti nyelvészetben. Miután különbséget tesz ún. „erős” és „gyenge” inkonzisztencia között, azt a következtetést vonja le, hogy a gyenge inkonzisztencia fellépését kísérő parakonzisztencia fontos eszköze a generatív nyelvészeti problémamegoldásnak. Továbbá kimutatja, hogy az erős inkonzisztencia elkerüléséhez szükséges a különböző adatforrásokban gyökerező, különböző adattípusok integrációja. Ezen integráció megragadására a jelenlegi elméleti nyelvészet tudománymetodológiája alkalmatlan, a p-modell viszont alkalmas.

Ad (B). Az esettanulmányok első csoportja a pragmatika területén vizsgálta az adattípusok integrációjának kérdéseit. Kiemelendő a *From thought experiments to real experiments in pragmatics* c. tanulmány, mely a kísérletek és a gondolat-kísérletek mint adatforrások

viszonyát elemzi, felvetve a kérdést, hogyan lehetséges, hogy a gondolkísérletek új empirikus információt nyújtanak a kommunikációról, noha teljes egészében az emberi elmében mennek végbe. A p-modellből következő válasz az, hogy a gondolkísérletek nem szolgáltatnak új tapasztalati információkat, azonban egyrészt az elméletalkotási folyamat kezdőpontjait szolgáltatják, másrészt hozzájárulnak a (kísérletekből származó) tapasztalati információk újraértékeléséhez és a rivális hipotézisek közötti döntéshez.

Az adattípusok integrációját a kognitív szemantikában vizsgálja a *Language Sciences* 34(6)-os száma a kutatócsoport vezetőjének társszerkesztésében. A *Data, problems, heuristics and results in cognitive metaphor research* c. tanulmány a kognitív metaforaelmélet három meghatározó elméletének viszonyát elemzi, különös tekintettel interakcióikra, az adatfeldolgozási módszereik kölcsönös kritikájára és felülvizsgálatára. Végkövetkeztetése az, hogy számos, eddig még feltáratlan és kiaknázatlan lehetőséget rejt a felhasznált adattípusok és módszerek körének bővítése és egymással való kombinálása. A *The fabulous engine: Strengths and flaws of psycholinguistic experiments* c. tanulmány a metaforakutatásban alkalmazott pszicholingvisztikai kísérletek és a természettudományos kísérletek összevetéséből azt a tanulságot vonja le, hogy a nyelvészetben alkalmazott kísérletek mint adatforrások megbízhatóságát egy két lépésből álló stratégia biztosíthatja. Egyfelől a nyelvészek önreflexiója, a végrehajtott kísérletek elemzése és gyenge pontjainak feltárása; másfelől pedig a természettudományos kísérletekkel foglalkozó tudományelméleti szakirodalom eredményeinek hasznosítása.

A generatív nyelvészet területére vonatkozó esettanulmányt mutat be a *Paraconsistency and plausible argumentation in generative grammar: A case study* c. írás, mely Baltinnak a 'discontinuous constituent'-ek problémájára vonatkozó különböző megoldási javaslatait elemzi. Egy olyan ellentmondástípussal foglalkozik, amelyet tartósan tolerálunk, mégsem vezet logikai káoszhoz. A szerzők kimutatják, hogy a parakonzisztens logika statikus volta következtében önmagában nem alkalmas az ilyen inkonzisztencia leírására, mivel nem képes megragadni az ellentmondások keletkezésének és feloldásának dinamizmusát. Ezért a plauzibilis érvelés és a parakonzisztens logika eszközeinek együttes alkalmazására tesznek javaslatot.

Az adattípusok integrációja a formális szemantikában a témája több cikknek is. Azt példázzák, hogy a formális szemantika egyes megoldatlan problémáinak kezelésére a p-modell eszköztárának felhasználásával, az adatkezelési technikákra és az inkonzisztencia-feloldási stratégiákra történő reflexió segítségével nyílhat lehetőség.

Az Adatforrások integrációja a történeti nyelvészetben: A nyelvtörténeti korpuszadat fogalmáról c. tanulmány a nyelvtörténeti adatokról metodológiai szempontból gondolkodva, de a nyelvtörténeti kutatás gyakorlatából vett példákra alapozva azt tárgyalja, hogyan értelmezhető a 'nyelvtörténeti adat' fogalma, mire épülnek a diakrón kutatás hipotézisei, valamint a történeti dokumentumokban fellelt előfordulások hogyan illeszkednek a kutatás folyamatába. A kutatócsoport egyik tagja megvédte *A katalán „anar + főnévi igenév” szerkezet grammatikalizációs jelentésváltozásának kezdeti szakaszáról történeti pragmatikai megközelítésben* c. PhD-értekezését.

b) Tudomány és társadalom

Folytatódott a p-modell alkalmazásával feltárt nyelvészeti problémamegoldási stratégiák alkalmazása a PhD-képzésben. A logika-képzés argumentációelméleti és tudományelméleti kurzusokkal egészült ki, valamint a doktoranduszok kutatási gyakorlata során a témavezetői instrukciókban hangsúlyozott szerepet kap a p-modellből nyert heurisztikák megismertetése és alkalmazása.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Folytatódott az együttműködés a Münsteri Egyetem nyelvészeivel, akik közül ketten Debrecenbe látogattak. Elmélyült az együttműködés a Berlieni Műszaki Egyetem általános nyelvészeti tanszékével, melynek meghívására a kutatócsoport vezetője több hónapos kutatómunkát folytat Berlinben a jelen projekt témájában. A kutatócsoport, a Berlieni Műszaki Egyetem és a Jenai Egyetem egy-egy kutatójának szerkesztésében jelent meg a *Language Sciences* c. folyóiratnak az adatforrások integrációjával foglalkozó tematikus száma.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

- A kutatócsoport vezetője a témavezetője a K 77823 sz., Az inkonzisztencia problémája az elméleti nyelvészetben c. OTKA-kutatásnak. 2012-13-ban 1095 E Ft a támogatási összeg.
- A kutatócsoport vezetője a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 sz. projekt Nyelvtudományok doktori iskola c. alprojektje témavezetőjeként 30 688 e Ft támogatást nyert el, melyből 2012–13-ban a kutatócsoport 3000 E Ft-ot használhat fel.
- A kutatócsoport vezetője elnyerte az Alexander von Humboldt-Stiftung kutatási támogatását, melynek 2013-ra eső része 7000,- Euro.
- A kutatócsoport vezetője a DE belső pályázatán 4300 E Ft-ot nyert el a Debrecen University Symposium megrendezésére.
- A kutatócsoport egy munkatársa Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesül, melynek 2012–13-ra eső része 2241 E Ft.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kertész András, Monika Schwarz-Friesel, Manfred Consten (szerk.): *Converging data sources in cognitive linguistics*. Amsterdam etc.: Elsevier. Special Issue of *Language Sciences* Vol 34: (6) 651-778 (2012)
2. Kertész András, Kiefer Ferenc: *From thought experiments to real experiments in pragmatics*. In: Capone A, Lo Piparo F, Carapezza M (szerk.): *Perspectives on Pragmatics and Philosophy*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 53-86 (2013)
3. Kertész András, Rákosi Csilla: *Data and evidence in linguistics: A plausible argumentation model*. Cambridge: Cambridge University Press, 310p. (2012)
4. Kertész András, Rákosi Csilla: *Paraconsistency and plausible argumentation in Generative Grammar: A Case Study*. *J LOGIC LANG INFO* 22: (2) 195-230 (2013)
5. Kertész A, Rákosi, Cs, Csatár P: *Data, problems, heuristics and results in cognitive metaphor research*. *LANG SCI* 34: 712-724 (2012)

6. Kertész András: The ‚Galilean style in science‘ and the inconsistency of linguistic theorising. *FOUND SCI* 17: (1) 91-108 (2012)
7. Kertész András: Inconsistency and the dilemma of intuitionistic research in generative syntax. *SPRACHTH GERMAN LING* 22: 157-174 (2012)
8. Nagy C Katalin: Adatforrások integrációja a történeti nyelvészetben: A nyelvtörténeti korpuszadat fogalmáról. *ARGUMENTUM* 9: 56-78 (2013)
9. Rákosi Csilla: The fabulous engine: Strengths and flaws of psycholinguistic experiments. *LANG SCI* 34: (6) 682-702 (2012)
10. Rákosi Csilla: On current views on exceptions in linguistics. *SPRACHTH GERMAN LING* 22: (2) 177-193 (2012)
11. Vecsey Zoltán: Epistemic modals: A cross-theoretical approach. *LANGUAGE AND DIALOGUE* 3: (3) 422-436 (2013)
12. Vecsey Zoltán: Perspectival indexicality in fiction *J PHIL RES* 38: 367-376 (2013)

MTA–DE KLASSZIKUS MAGYAR IRODALMI TEXTOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Debreczeni Attila, az MTA doktora
4010 Debrecen Egyetem tér 1.
telefon/fax: (52) 512 934; e-mail: papp.eleonora@arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai a 2013-ban

A kutatócsoport 2013-as feladatai a vállalásban szereplő irodalmi műkiadások befejezésére összpontosultak, valamint az előző ciklusban elindított munkák folytatása és az új kezdeményezések útra bocsátása volt a cél.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A Kazinczy-kiadás nyomtatott változatából megjelent a két tervezett levelezéskötet, amelyek az 1890-ben Váczy János által indított sorozat pótkötetei. A *Levelezés XXIV.* az 1960 (az előző pótkötet megjelenése) óta előkerült 303 magánlevelet tartalmazza, a *Levelezés XXV.* pedig Kazinczy 1786–1791 közötti hivatali levelezését (283 levelet és 93 kapcsolódó iratot). A korszak kutatásának egyik elsődleges forrásaként használt és számon tartott Kazinczy-levelezés így az eddigi majdnem hatezres tételszám több mint 10%-ával bővült, s jelenleg 6521 darabot számlál. Elkészült és jelenleg pályázat alatt van a Kazinczy-levelezésnek az akadémiai kéziratárban található legnagyobb egységét feldolgozó kézirat-katalógus is. A *Költemények* kötetéből elkészültek a főszövegek és megtörtént ezek nagy részének tördelése is (terjedelmi okok miatt nem kerülhet bele minden főszöveg a nyomtatott kiadásba, amely már így is meghaladja a 800 oldalt, de az elektronikus változatban minden szövegforrás teljes szöveggel jelenik majd meg). A jegyzetekből az 1775 és 1803 közötti időszakra eső versek jegyzetmező-magyarázatai és ugyanezen időszak szövegcsoportjainak leírásai, keletkezéstörténete készült el, mintegy tíz ív terjedelemben.

Az elektronikus kiadás fejlesztésében egy kisebb önletrajzi anyagon megtörtént a szövegváltozatok nyomon követhetőségének kialakítása, vagyis szövegszekvencia-elvű feldolgozása, mely funkció teljesen új és eredeti fejlesztés. A csak elektronikus kiadásra tervezett Kazinczy-levelezésből elkészült a Rummy Károly Györggyel folytatott német nyelvű levelezés 1807–1810 közötti szakaszának szövegellenőrzése a kéziratok alapján és az átírt szövegek fordítása, a munka a további levelekkel és a teljes anyag elektronikus közlésre való előkészítésével folytatódik. Elkészült továbbá a *Pályám emlékezete* szövegvariánsainak elektronikus adaptációja, a kritikai szövegek hozzáférhetőek, illetve folyamatban van a Textológiai-filológiai adatbázis optimalizálása, ellenőrzése, egységesítése és bővítése, ez nem pusztán a Kazinczy-kiadás anyagát tartalmazza, hanem a teljes portálrendszer filológiai hátterét képezi. A hírlapok feldolgozása terén az elektronikus repertórium a *Magyar Hírmondó* teljes 1793. évi anyagának rekordjaival gazdagodott.

Megjelent *Régi Magyar Költők Tára* 18. századi sorozatának következő kötete, a *Közköltészet III/A.*, amelyben a társasági énekköltészet darabjai találhatóak, kottamellékletekkel. A III/B. kötet lektorhoz került, tavasszal pályázatra kerül. Sikeres pályázat után kiadói szakaszban van a Jókai kritikai kiadás sorozat *Elbeszélések 11.* című kötete, amely az 1863–1864 közötti

novellákat adja közre. A forráskiadások-alprogram keretében megtörtént *Petelei István összes novellái III–IV.* kötetének a lektorálása és pályáztatása, a kötetek jelenleg ugyancsak kiadói fázisban vannak. Elkészült és lektorhoz került a Verseghy Ferenc drámáit tartalmazó forráskiadás, a Horváth Ádám költeményeit tartalmazó kritikai kiadás első kötete sikeresen szerepelt a januári kutatócsoporti vitán, március elején lektorhoz kerülhet. Az eredeti kutatócsoporti vállalásokban nem szereplő, de a program keretébe tartozó szövegkiadás is elkészült (Kis János Magyar Pamelája), s megindultak Kis János levelezésének sajtó alá rendezési munkálatai is, a kutatócsoport friss posztdoktori ösztöndíjasa gondozásában.

A levelezés alprogram keretében jelentős haladást mutatnak az Aranka György- és a Batsányi-levelezés munkálatai. Az Aranka-levelezés katalógusa a végéhez közeledik, jelenleg 1447 tételt számlál, ennek bővülése elsősorban már csak lappangó levelek felfedezésével valószínű, ahogy ebben az évben is előkerült kolozsvári gyűjteményekből 63 ilyen levél. Megtörtént az OSZK-ban őrzött Jancsó Elemér-hagyaték fotózása, ebben mintegy 300 levél másolata található, melynek harmada csak innen ismeretes. Batsányi levelezéséből minden várakozást felülmúlva összesen 1149 levélről van adatunk, ebből 873 ismert, s ebből mintegy félszáz feldolgozása megtörtént. A jelenleg nem ismert levelek esetében a talált nyomokon elindulva a forráskutatás lesz a jövő év egyik fontos feladata, elsősorban a túrocszentmártoni Baumberg Flórián hagyatékban. Már most látszik, hogy mind az Aranka-, mind a Batsányi-levelezés 4–5 kötetes vállalkozássá fog duzzadni.

Szerdahely György Alajos *Aestheticájának* tavaly megjelent forráskiadásából elektronikus változat készül, amely azonban nem egyszerű adaptáció, hiszen a nyomtatott verzióval szemben tartalmazza az eredeti latin szöveget is (jelenleg ez hozzáférhető). A kiadáshoz angol nyelvű bevezető tartozik (az angol nyelvű jegyzetek folyamatosan készülnek majd), így lehetőség nyílik e fontos műnek és szerzőjének a nemzetközi tudományos kutatásokba való bekapcsolására. Gyöngyössi János művei csak elektronikus kiadásban kerülnek nyilvánosságra, a kiadás elkészült és szabadon hozzáférhető.

A kutatócsoport, valamint az MTA Textológiai Munkabizottsága és a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolája közös rendezésében májusban került sor a *Textológia – filológia – értelmezés* című háromnapos tudományos konferenciára, amely a klasszikus magyar irodalom korszakában működő textológiai műhelyek számára biztosított teret sajátos értelmezői pozícióik megjelenítésére. A konferencia anyagából összeállított tanulmánykötet jelenleg lektorálás alatt áll.

A beszámolási időszakban a kutatócsoport két munkatársának monográfiája jelent meg, az egyik Kazinczy, a másik Csokonai életművét tárgyalja, a kutatócsoport egyik senior kutatója pedig elkészítette és benyújtotta habilitációs értekezését, amely egy rendhagyó Csokonai-biográfia körvonalait vázolja fel. A kutatócsoport egyik tudományos munkatársa a 2013. évi Kis József díjat vehette át, amelyet az utóbbi öt évben megjelent kiemelkedő szövegkiadásért ítél oda a díj szakmai kuratóriuma 35 év alatti kutatóknak (a most díjazott mű: *Kazinczy: Pályám emlékezete*, 2009).

b) Tudomány és a társadalom

A szélesebb érdeklődő közönség, elsősorban az egyetemi hallgatók, a köziskolai tanárok és diákok számára a kutatócsoport munkatársainak vezetésével (jelenleg teszt üzemmódban) elindított honlap, a MIKIpédia a magyar irodalomtörténet legnagyobb alakjainak szócikkekben való feldolgozását végzi el, úgy, hogy az képes legyen a legújabb tudományos

eredmények közvetítésére (<http://irodalom.arts.unideb.hu/kutatas/mikipedia>). Ugyancsak a szélesebb közönséghez kíván eljutni a Csokonai énekelt költészete című honlap, amely a korábbi DVD kritikai kiadás többórnyi hangzóanyagát teszi szabadon hozzáférhetővé (<http://irodalom.arts.unideb.hu/kutatas/csokonai/>).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport senior kutatója az őszi félévben Bécsben folytatott kutatásokat, a Kazinczy projekt keretében pedig felvidéki kutatóúton volt egy kutató. A kutatócsoport együttműködő partnerekre tett szert Kolozsváron, így megindult Kazinczy kéziratos hagyatékának szisztematikus felderítése határainkon kívül is. Főképpen a Kazinczy-hagyaték archiválását célul kitűző együttműködési megállapodásról folytatunk tárgyalásokat a Magyar Nemzeti Levéltár Országos levéltárával, ahol a kéziratok felmérése már megtörtént. Egyik kutatónk a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeiben kb. 3400 db fotómásolatot készített.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban a kutatócsoport elkészült kötetéhez nyert publikációs támogatásokról lehet beszámolni (OTKA, NKA), valamint arról, hogy a kutatócsoport posztdoktori ösztöndíjas alkalmazására kapott lehetőséget az MTA nyílt pályázatán.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Szövegkiadások

1. Kazinczy Ferenc levelezése, XXIV. kötet, sajtó alá rendezte Orbán László, sorozatszerkesztő Debreczeni Attila, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013., 840.
2. Kazinczy Ferenc levelezése, XXV. kötet (Hivatali levelezés), sajtó alá rendezte Soós István, sorozatszerkesztő Debreczeni Attila, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013., 964.
3. Közköltészet III/A. (Történelem és társadalom), sajtó alá rendezte Csörsz Rumen István és Küllös Imola, sorozatszerkesztő: Csörsz Rumen István, Debreczeni Attila, Szilágyi Márton, Universitas Kiadó, Budapest, 2013., 694.

Elektronikus szövegkiadások

4. Szerdahely György Alajos művei, kiad. Balogh Piroska, elektronikus adaptáció Báthori Anna, sorozatszerkesztő: Debreczeni Attila, Debrecen, 2013., <http://deba.unideb.hu/deba/szerdahely/>
5. Gyöngyössi János művei, kiad. Keszeg Anna, elektronikus adaptáció Béres Norbert, sorozatszerkesztő Debreczeni Attila, Debrecen, 2013., <http://deba.unideb.hu/deba/gyongyossi/>

Monográfiák

6. Czifra Mariann: Kazinczy Ferenc és az ortológusok (Árnyak és alakok az 1810-es évek nyelvújítási mozgalmában), Ráció Kiadó, Budapest, 2013., 312.

7. Hovánszki Mária: Csokonai és az érzékeny énekelt dalköltészet, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013., 367.

MTA–DE KÖZSZOLGÁLTATÁSI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Horváth M. Tamás, az MTA doktora

4028 Debrecen, Kassai út 26.

telefon: (52) 512 700/77192; fax: (52) 512 700/77119

e-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A közfeladatok nyújtásának mai alapvető kihívása az állami szerepek változása a szolgáltatások közvetlen szervezésében. A Közzolgáltatási kutatócsoport 2013-ban a lakosságot helyi és területi szinten érintő, minden ágazatot felölelő rendszerek működését, valamint az ezen téren tapasztalható nemzetközi gyakorlat alakulását törekedett feltérképezni. A tematizáló és komparatív munka eredményeként a beszámolási évben egy elemző kötet megírására került sor.

a) A kutatócsoport vizsgálta a közüzemi szolgáltatások körében az összes hálózatos ellátást. A humán szférában a nagy ellátórendszerek, amilyen a közoktatás, az egészségügyi ellátás, a szociális szolgáltatások területi szervezési struktúrái álltak a vizsgálatok középpontjában. Az elkészült tanulmányok ágazatonként modellezést végeztek. Ugyancsak rendszerezésre kerültek a különböző nemzetközi szervezési struktúrák, az európai főbb típusok meghatározása útján. Fontos kutatási terület volt továbbá az uniós politikák változásainak követése. Az európai integrációt azonban elválasztva értelmezi a projekt a külföldi gyakorlatok mintáitól. Emellett a 2013-as évben megjelentek olyan problémakörök vizsgálatai, amelyek már a magyarországi szabályozási kérdésekre, dilemmákra fókuszálnak.

b) A kutatócsoport további tevékenységi köre olyan tematikus tanulmányok készítése, melyek a későbbiekben megjelentetni tervezett, a közzolgáltatások szervezési elméletét és rendszertanát átfogó munka részeit alkotják majd.

c) A projektben 2013-ban megkezdődött a kutatási tervben megadott empirikus munka előkészítése, mely 2014-ben és 2015-ben fog megvalósulni.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport 2013-ban megjelentette a tevékenységének eddigi szakaszában folytatott vizsgálatait eredményeit tartalmazó *Kilengések: Közzolgáltatási változások* című kötetét. A könyv a közszeaktor igazgatási szerepeinek alakulását tárja fel a közzolgáltatások legszélesebb értelemben vett köreiben. Az összegzés értékét különösen az adja, hogy a helyi önkormányzati és más területi kormányzati szerepeknek nem a szokásosabb igazgatási, politikai vagy normatív jogi leírását adja, hanem inkább funkcionális, az állami területbeosztás határait átívelő látásmóddal közelíti meg a témát.

A kutatás eredményeként megjelent kötet hasznosíthatósága több irányú. Fontos szerepet tölthet be a további tudományos kutatásokban, ahol az utóbbi időben a közzolgáltatások szervezésében megjelenő változásokat feltáró tanulmányok száma ugyan lassan növekvő,

azonban ez a kötet hiánypótló a szükséges új koncepcióalkotás és annak alkalmazása terén. Ezen túlmenően, a felsőoktatásban is jól hasznosítható a kiadvány.

A beszámolási évben végzett további elemzések az állam közüzemi, jóléti, hatósági szolgáltatási szerepeit tekintik át különböző, de egységesen meghatározott szempontok alapul vételével. Ilyen átvilágítási irányok az igazgatásszervezési, a vagyongazdálkodási, a finanszírozási, az ágazatpolitikai és az unió politikái oldaláról való megközelítések. Az egyes ágazatokra vonatkozó alfejezetek kifejtésének módjára módszertani mintatanulmányok készültek, melyek a projekten belüli részletes megvitatás után nyerték el végleges, a csoporton belül kialakított konszenzusos formájukat.

A 2013-ban megkezdett empirikus munkával a kutatócsoport célja a helyi önkormányzatok szerepei változásának vizsgálata egyes funkciókra fókuszálva, egy település gyakorlatában. Ennek során a kutatócsoport különböző városok közszolgáltatás-szervezésében az utóbbi években bekövetkezett változásokat tárja fel és követi nyomon, ténymegállapító módszerrel. A vizsgálat figyelemmel van a hazai változások folyamatára és az európai hatások érvényesülésére úgy, hogy általánosítható következtetések levonására is alkalmas megállapítások szülessenek.

b) Tudomány és társadalom

A válságok, az árak, a monopóliumok kontrolljának nehézségei miatt a közszolgáltatások ma a társadalmi érdeklődés középpontjában állnak. A kutatás fókuszában lévő rendkívüli aktualitású közösségi problémák a világban a következők: a közszolgáltatói (hálózatos) szolgáltatási monopóliumok ellenőrzése; a humán szolgáltatások költséghatékonysága; a közrendészet társadalmasítása; a hatósági szolgáltatások elektronizálása. E kihívások bemutatása, összefüggéseik feltárása új paradigmákat eredményez a közszektor 21. századbeli szerepének felfogásában. A projekt ehhez a tanulási folyamathoz járul hozzá, szakágazati részletezettség, egyúttal új rendszeralkotás szintjén.

Az eredményeket a kutatócsoport igyekszik szélesebb körben terjeszteni, így a kötetet könyvbemutatók szervezésével ismerteti meg az érdeklődőkkel. A közszolgáltatások változásairól a kutatócsoport közvélemény-kutató intézettel készített lakossági felmérést, melynek célja, hogy a kutatócsoport visszacsatolást kapjon a lakosság körében kialakult véleményt illetően az egyes humán-, közüzemi-, hatósági feladatokban bekövetkezett változásokkal való hazai elégedettségéről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport kapcsolatainak profilját a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán végzett oktatói munka adja. Ennek keretében a kutatócsoport vezetője és három kutatócsoport tag főállású oktatóként oktat a karon, egy egyetemi tanárként, egy adjunktusként, kettő pedig egyetemi tanársegédként. Az oktatók három képzésben is tartanak kötelező kurzusokat, így az osztatlan jogászképzésen, az igazgatásszervező alapszakon és a közigazgatási mesterszakon. A projekt keretében egyetemközi együttműködés is megvalósul.

Kutatói mobilitás keretében a kutatócsoport kapcsolatot tart a németországi Hof-ban, a *Fachhochschule für Öffentliche Verwaltung und Rechtspflege in Bayern* intézménnyel. Vendégoktatóként szintén ettől az intézménytől érkezett egy oktató, aki PhD-hallgatóknak tartott előadást. Az oktatás témája: Prevention of corruption in organization. A kutatócsoport

részt vesz két további nemzetközi együttműködésben. Az egyik a *European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research (COST)* hálózati együttműködés, melynek témája a helyi közszektor reformjai (Local Public Sector Reforms: An International Comparison). A másik pedig a *Transnational Institute* szakterületi civil kezdeményezés, melynek témája a közszolgáltatások szervezésében megjelenő új közösségi tendenciák példáinak feltárása és bemutatása (Remunicipalisation Tracker).

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban több egyéni pályázatot nyertek el a kutatócsoport tagjai. A nemzeti kiválóság Program keretében a Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjat nyert el egy kutatócsoport tag. Az Európai Unió pénzügyei, különös tekintettel a 2014–2020 közötti uniós költségvetés- és támogatáspolitikára változó szabály- és eszközrendszerére címmel. Az ösztöndíjas időszak 12 hónap.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csűrös Gabriella: Gazdaságpolitikai együttműködés, felügyelet az Európai Unióban. In: Czibere Ibolya–Kovács Imre (szerk.): *Fejlesztéspolitika – vidékfejlesztés*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 274-307. (2013)
2. Horváth M. Tamás (szerk.): *Kilengések. Közszolgáltatási változások*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus, 348. (2013)
3. Horváth M. Tamás, Péteri Gábor: Nem folyik az többé vissza: Az állam szerepének átalakulása a víziközmű-szolgáltatásban. In: Valentiny Pál, Kiss Ferenc László, Nagy Csongor István (szerk.): *Verseny és szabályozás 2012*, MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet, 177–200. (2013)
4. Horváth M. Tamás: Csendes fordulat: A közszolgáltatásokkal kapcsolatos uniós politika változásának eredete és hatásai. *Jogtudományi Közlöny* 2013. (LXVIII. évf.) 4. sz. 173-182. (2013)
5. Szilágyi Bernadett: A közoktatás finanszírozásának kérdései, különös tekintettel az egyházi fenntartókra. P. Szabó Béla, Szemesi Sándor (szerk.): *Profectus in Litteris IV*. Előadások a 9. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, DE-ÁJDI, 2012. június 1., 221-228.
6. Varga Judit: PPP börtönök. P. Szabó Béla, Szemesi Sándor (szerk.): *Profectus in Litteris IV*. Előadások a 9. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, DE-ÁJDI, 2012. június 1., 255-263.

MTA–DE MAGYAR NYELV- ÉS NÉVTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Hoffmann István, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon, fax: (52) 512 923; e-mail: hoffmann@mnytud.arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A 2013 júliusában alakult kutatócsoport célja az ómagyar kor magyar nyelvállapotának feltárása, elsősorban a magyar nyelv szórványemlékeinek (újra)feldolgozása alapján. A vizsgálatok fókuszában a 11. század nyelvemlékei állnak, amelyek interdiszciplináris megközelítést igényelnek, s ezáltal az eredmények is több tudományterület számára válnak hasznosíthatóvá. A kutatócsoport működésének első félévében elsősorban a fentiekhez kapcsolódó hosszabb távú feladatok megalapozását végezte el, megteremtve az összehangolt kutatómunka kereteit és feltételeit. Másrészt hangsúlyt kapott a kutatócsoport tagjainak tudományos fokozatszerző tevékenysége is.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A nyelv- és névtörténeti kutatások bázisát a nyelvi forrásadatokat, az adott korra vonatkozóan főképpen a helynevek jelentik. Ezek dokumentálására szolgál a korábban más pályázati keretekben megteremtett Magyar Digitális Helynévtár (MDH) on-line adatbázisa, amelynek történeti modulját 2013-ban tovább gyarapították az ún. népnévi helynevek feldolgozásával: az adatbázisba ennek során mintegy 11 000 rekordnyi adat került be filológiailag ellenőrzött formában. Megkezdődött annak az Árpád-kori történeti térképes felületnek a kialakítása is, amelyen az anyagnak a georeferált formában történő térinformatikai megjelenítése is megvalósítható. A magyar nyelvterület több olyan térségében is megkezdődött a teljességre törekvő helynévfeltárás, amelyről erre vonatkozó ismeretanyaga a tudományos kutatásoknak teljességgel hiányzik. A szerkesztés fázisába jutott egy magyar földrajzi köznévtár munkálata, és megvetették egy ómagyar történeti személynév-etimológiai adatbázis alapjait is.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport 3 tagja vett részt 2013 júliusában abban a kéthetes adatbázis-építő táborban, amelyet egyetemi hallgatók számára szerveztek: a hallgatók ennek keretében megismerhették a nyelvészeti célú adatbázisok készítésének alapjait.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport 4 tagja vett részt angol nyelvű előadással Heidelbergben a Trends in Toponymy VI. konferencián, amelynek tapasztalatairól ugyanők a kutatócsoport által szervezett szakmai beszámoló keretében tájékoztatták az érdeklődőket. Emellett a kutatócsoport tagjai 9 hazai konferencia-előadást is megtartottak. A kutatócsoport 2013 októberében a Debreceni Egyetem magyar nyelvészeti doktori alprogramjával közösen kétnapos témabemutató konferenciát szervezett. A kutatócsoportból szemináriumok

megtartásával hatan bekapcsolódtak a Debreceni Egyetemen folyó magyar nyelvészeti képzésbe is.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

A kutatócsoport működésének első félévében mindössze két testesebb tanulmány jelent meg a Nyelvtudományi Közleményekben, ám további jó néhány publikáció áll megjelenés alatt (legtöbbjük 2013-as évszámmal lát majd napvilágot). Emellett elkészült három doktori értekezés is, amelyeket szerzőik sikeresen meg is védtek. E dokumentumok teljes szövege elérhető a kutatócsoport honlapjáról is.

MTA–DE NÉPRAJZI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Bartha Elek, az MTA doktora

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

telefon: (52) 512 900/22249; fax: (52) 512 958

e-mail: barthaelek@yahoo.com

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport a pályázati ciklus első három évében a közelmúltban végbement, a szocialista pártállami évtizedekben és a rendszerváltás után tapasztalható kulturális, gazdasági és társadalmi folyamatok vizsgálatát tűzte célul. A főbb kutatási területek 2013-ban: a hagyományos folklórelemek újjáéledése, az egyházak és a helyi hatalmi intézmények, hagyományok és vallásosság a keleti és nyugati kereszténység ütközőzónájában, újjászerveződő nemzeti és vallási (protestáns, zsidó, görög és római katolikus) hagyományok, a felekezeti határok változásának történeti rétegei, a kulturális reprezentáció szimbolikus formái, új életstratégiák és életmód-modellek, szigorú/szabad határok és vándorlás, vallási, nemzeti és népi emlékezhelyek, valamint a hagyományos nemzeti kultúra a gasztronómia tükrében. 2013-ban ennek megfelelően végeztek néprajzi-antropológiai terepmunkát és levéltári kutatásokat a Kárpát-medence északkeleti régiójában (a történeti Abaúj, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa, Bihar vármegyékben), beleértve a jelenlegi országhatár mindkét (magyar, szlovák, ukrán, román) oldalát. A kutatócsoport tagjai folytatták a korábban gyűjtött empirikus és levéltári adatok feldolgozását és a kutatási eredmények publikálását.

A kutatócsoport feladata volt a témában tudományos könyvek, szakfolyóiratok szerkesztése és kiadása.

2013-ban is a kutatócsoport tagjainak feladatai közé tartozott bekapcsolódni a felsőfokú, egyetemi oktatási tevékenységekbe: a BA-, MA-, illetve a PhD-képzésekbe.

A lehetőségekhez mérten továbbá részt vettek a Hungarikumok néprajzi vizsgálata (TÁMOP) alprogramban.

A kutatócsoport számára fontos a tudományos ismeretterjesztés, mely lehetőséget biztosít a társadalom szélesebb körei számára bepillantást nyújtani az intézet munkájába. A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékével és a Györfly István Néprajzi Egyesülettel 2013-ban ismét részt vett a Debreceni Egyetemen rendezett Múzeumok Éjszakáján. Emellett a tagok programot szerveztek a Kutatók éjszakáján (interaktív vetélkedők, fotókiállítás, hagyományos életmód rétegeinek bemutatása). A rendezvény elsődleges célja a tudományos eredmények társadalmi hasznosítása és a tudományos ismeretterjesztés volt, a népi kultúra sokszínűségének bemutatása és a magyar kulturális örökség iránti érdeklődés felkeltése.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport munkájában 2013-ban – a kutatási tervnek megfelelően – fontos szerepet tölthettek be az empirikus néprajzi vizsgálatok, amelyeknek kijelölt helyszíne elsősorban

magyarországi határ menti térségeket foglalt magába, ezt egészítették ki távolabbi székelyföldi kutatások. A tudományos munka a terepkutatásra, a helyszíni adatgyűjtésre és az azt kiegészítő könyvtári és levéltári munkára épült. A kutatócsoport tagjai több mint 120 munkanapot töltöttek kutatómunkával terepen és levéltárban, magyar és vegyes lakosságú településeken, például Kállósemjén, Mezőpetriben, Nyírcsaholyban, Mátészalkán, Penészleken, Irotán, Hercegkúton, Sajópálfalán, Máriapócon, Nagykanizsán, Csíksomlyón. Kutatásokat végeztek emellett hazai és külföldi könyvtárakban, levéltárakban.

Imre Lászlót, a kutatócsoport tagját 2013-ban az akadémia rendes tagjának választotta. A kutatócsoport vezetője által szerkesztett Magyar Néprajzi Könyvtár sorozatnak 2013-ban újabb kötete jelent meg: Kósa László „*Hét szilvafa árnyékában*” *A nemesség alsó rétegének élete és mentalitása a rendi társadalom utolsó évtizedeiben.*

A vállalt feladatok a kutatási pályázat második évében a vizsgálat irányát meghatározó témakörhöz kapcsolódtak: átalakuló időszerkezet, társadalmi és etnikai határok átrendeződése, az egyházak és a helyi hatalom, népművelés és népi kultúra összefüggései, néphagyomány és cenzúra, ellenkultúrák és a hagyományos folklórelemek újjáéledése. A rendszerváltozás időszakához kapcsolódó főbb kutatási területek: új életstratégiák és életmódmodellek, fesztiválozás: kulturális fesztiválok, illetve vallási ünnepek és az identitássteremtés összefüggései, mentalitás-változás, migrációs folyamatok.

A kutatócsoport a szokások újjáéledése kérdéskörén belül a magyar nemzeti identitásörzés sajátos formáját, a hagyományos gasztronómia kereteit, a hungarikumkutatás perspektíváit, valamint a fesztiválozás identitásépítő szerepét járta körül. Kutatásokat végeztek többek között Budapest, Debrecen, Nagykovács, Nagydobos, Vaja, Demecser, Balsa településeken.

A kutatócsoport jelentős eredménye volt 2013 őszén intézetünk által megrendezett *Kulturelle, gesellschaftliche und wirtschaftliche Diversität der deutschen „Diaspora“-Gebiete des östlichen und mittleren Europas* című nemzetközi, német nyelvű konferencia, melynek célja megvitatni azokat a kérdéseket, amelyek kelet-, kelet-közép- illetve délkelet-európai német szóróterületeken tapasztalható gazdasági, kulturális és társadalmi diverzitás lenyomatainak vizsgálata során felmerülnek. A tudományos tanácskozás átfogó képet kívánt adni a német/sváb fenomen és fogalom jelentéstartalmainak többszintű átstrukturálódásáról. A konferencia az MTA-DE Néprajzi Kutatócsoportjának kutatási programjába szervesen illeszkedik.

A kutatócsoport vezetője és egy tagja *Die heutige Konnotation des schwäbischen Phänomens* címmel német nyelvű kötetet szerkesztett, ami az *Ethnographica et Folkloristica Carpathica* c. sorozat 18. köteteként jelent meg.

A kutatócsoport a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolával karöltve jelentette meg 2013-ban a *Studia Folkloristica et Ethnographica* sorozatban az *Ünnepek, ünnepkörök történelmi és néprajzi vonatkozásai* című tanulmánykötetet.

A kutatócsoport tagjai részt vesznek az *Ethnica* című néprajzi periodika, valamint a határon túli magyarság néprajzi kutatásának újabb eredményeit bemutató Néprajzi Látóhatár c. folyóirat szerkesztésében, illetve internetes elérésének biztosításában (<http://latohatar.lib.unideb.hu/>).

A kutatócsoport vezetője és egyik tagja 2013-ban elnöki, illetve a titkári pozíciót látott el a Györffy István Néprajzi Egyesületben, valamint a DAB néprajzi munkabizottságában. A civil szervezet folyóirata és kiadványai fórumot biztosítanak a határon túli néprajzkutatók és fiatal szakemberek tudományos eredményeinek közzétételére.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport évek óta tudatosan törekszik arra, hogy az akadémiai program megvalósítása során gyűjtött empirikus adatokat és a feldolgozott eredményeket közérthetően továbbítsa a szélesebb nagyközönség irányába és érdeklődést keltsen a tudományos munka iránt. Ennek érdekében a tagok 2013-ban önálló néprajzi programot szerveztek a debreceni Múzeumok Éjszakáján, és több mint tíz programot állítottak össze a Kutatók éjszakájára: pl. tudományos-ismeretterjesztő játékok, vetélkedők, és interaktív foglalkozások. Céljuk a hagyományos néprajzi, antropológiai ismeretek bemutatásán túl egyrészt a tradicionális szellemi kulturális örökség és a jelen közötti összefüggések megvilágítása volt, másrészt a néprajztudomány sokrétűségének megismertetése a laikus közönséggel (See Science, Múzeumok éjszakája, Kutató éjszakája, Tudománynépszerűsítő Roadshow).

A csoport munkatársai számos előadást tartottak ismeretterjesztő rendezvényeken; néprajzi, múzeológiai kiállításokat nyitottak meg. Egyházi, nemzetiségi programokon tartottak tudományos előadásokat.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

2013-ban a kutatócsoport részt vett a X. Gyomendrődi Tudományos Néprajzi Konferencia megszervezésében és lebonyolításában.

A kutatócsoport vezetője és tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon tartottak előadásokat (például Budapest, Helsinki (Finnország), Kiskunfélegyháza, Gyomaendrőd, Debrecen, Fehérgyarmat).

2013. október 3–6. között a kutatócsoport nemzetközi konferenciát szervezett, amely egyébként első állomása volt annak a nemzetközi együttműködésnek, amelyet a kutatócsoport és a DE Néprajzi Tanszék kötött a freiburgi Johannes-Künzig-Intézettel, és amelyben a szerződő felek a törekednek közös terepmunka végzése és eredményeinek publikálása a magyarországi felek már korábban is kutatott területein.

A kutatócsoport egy tagja a Helsinki Egyetem Etnológia Tanszékével korábban létesített nemzetközi kapcsolat keretében egy hónapot töltött 2013-ban posztdoktori ösztöndíjjal az intézetben, ahol *Contemporary Problem-oriented Research. Reconstructing Theory and Practice in Ethnic Studies* címen tartott előadást.

A kutatócsoport tagjai a korábbi terveknek megfelelően többértű oktatói tevékenységet látnak el. Oktatási tevékenységüket túlnyomó többségben a Debreceni Egyetemen folyó néprajzi, történettudományi, szociológiai képzések keretei közt folytatták (BA, BA minor, MA, PhD), de az intézmények határon átnyúló kapcsolatrendszere révén egyéb hazai és határon túli felsőoktatási képzésbe is bekapcsolódtak. 2013-ban is tartottak szemináriumokat és előadásokat, terepkutatást vezettek és részt vettek az egyetemi tehetséggondozásban is. Számos szakdolgozat született témavezetésükkel. A DE néprajzi és kulturális antropológiai

doktori programjában a tagok témavezetésével 2013-ban 1 doktorjelölt védte meg sikeresen doktori értekezését.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport tagjai csatlakoztak és hungaricumkutatásokat végeznek a 2013-ban indult 2 éves futamidejű (*Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME* című) TÁMOP-programban.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bartha Elek: A víz a szakralitásban. In: Magyar Tudomány 2013/XI. 1333-1340.
2. Keményfi Róbert – Marinka Melinda (szerk.): Die heutige Konnotation de schwäbischen Phänomens. Debrecen, 160 p. (2013)
3. Lajos Veronika: A modernitás eleganciája. A kritikai szembenézés társadalomtudományi gyakorlatának néhány aspektusa. In: Kultúra és Közösség (KÉK) 2013/4. 43-54.
4. Marinka Melinda: Kommunikation und kulturelle Repräsentation der Sathmarer Schwaben in der Diaspora. In: Keményfi Róbert – Marinka Melinda (szerk.): Die heutige Konnotation de schwäbischen Phänomens. Debrecen, 28-39. (2013)

MTA–ELTE ÁLTALÁNOS IRODALOMTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A

telefon: (1) 411 6500/5113; fax: (1) 411 6500/5413

e-mail: ksze@t-online.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A *Kultúraalkotó médiumok, gyakorlatok és technikák* címmel 2012 júliusában indult projekt alapvetően három kutatási modulra épül: 1) Az irodalmi nyilvánosság előállítása, 2) Írásfolyamat, írástechnika, szövegkiadás, 3) Irodalmiság, kultúrtechnika, tudománytörténet. A projekt első másfél évében megkezdődtek az első két modul kutatásai, 2013 második felében az előbbi kettő tapasztalatai alapján megtörtént a harmadik modul első workshopjának előkészítése.

A kutatócsoport az ELTE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetével közösen külföldi vendégelőadók meghívásával, nemzetközileg elismert kutatók bevonásával tartott workshopok és konferenciák szervezésével tematizálta a kutatás mind elméleti, mind gyakorlati horizontját. Az egyetemi hallgatók és oktatók számára is látogatható események olyan kiindulópontot kínáltak, melyek megalapozták és alakították a kutatás kérdésfeltevéseit, továbbá ezek tapasztalatai megjelentek a másfél év során megjelent publikációkban.

Mindezzel párhuzamosan elkezdődött azon tudományos és forráskiadás jellegű publikációk előkészítése, melyeket a kutatócsoport a projekt ezen első fázisában tervezett megvalósítani. Mind Szabó Lőrinc életművéhez, mind az Újhold folyóirathoz kapcsolódó szövegkiadások elkészültek, és nyomtatott vagy digitális formában megjelentek. Ezzel egyidejűleg a kutatócsoport tagjainak fordításában és szerkesztésében – a kutatás nemzetközi elméleti diskurzusát meghatározó tudóstól – kötet és folyóirat-különszámok is napvilágot láttak, melyek tudománynépszerűsítés mellett a jelenlegi irodalom- és kultúratudományos felsőoktatás eseményeként is számon tarthatók.

A kutatócsoport munkatársai a közösen végzett tudományos és tudományszervezési feladatok mellett a kutatáshoz kapcsolódóan részt vettek az egyetem oktatómunkájában szemináriumok és előadások tartásával, továbbá hazai és külföldi kutatóhelyek szervezésében workshopokon tartottak előadásokat.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A humántudományok – ezen belül a kultúratudomány és irodalomtudomány – jelenlegi helyzetét és jövőjét érintő, Hans Ulrich Gumbrecht stanfordi professzor budapesti előadásait összegyűjtő kötet a kutatócsoport jelentős eredményeként tartható számon, hiszen az itt publikált szövegek mind a magyar, mind a nemzetközi tudományosság aktuális problémáit tematizálják, és lehetséges válaszokat is megfogalmaznak. A kötet magyar nyelvű megjelentetésével ezek az eredmények a nemzetközi szakmai vitákkal egyidejűleg be is kerülhettek az egyetemi oktatásba.

A projekt második, egyrészt elméletileg az írásfolyamatok eseményszerű „jeleneteire”, másrészt a textológiai munkára és szövegkiadásra fókuszáló moduljának keretében sor került Szabó Lőrinc eddig csak kéziratban fellelhető irodalmi előadásainak, tanulmányainak és kritikáinak sajtó alá rendezésére és nyomtatott formában történő megjelentetésére, mely szövegkiadás a Szabó Lőrinc életműkiadás és -kutatás fontos állomása. Ezen modulhoz kapcsolódóan történt meg az Újhold folyóirat számainak digitális feldolgozása és online közzététele. Mind a Szabó Lőrinc-kötet, mind az Újhold folyóirat megjelentetése a nemzeti kulturális örökség megőrzése szempontjából is jelentékeny momentum, hiszen e két publikáció révén a magyar irodalom egy kiemelkedő alkotójának, továbbá meghatározó folyóiratának anyagai váltak kutathatóvá és mindenki számára elérhetővé.

b) Tudomány és társadalom

Nicolas Pethes (Ruhr-Universität, Bochum), Hans Ulrich Gumbrecht (Stanford University, Stanford) a kutatóhely (ELTE BTK) és a kutatócsoport szervezésében tartott előadásai mind olyan – a humántudományokat érintő – társadalmi kérdéseket is tematizáltak, melyek kiemelten érintik többek között a hazai felsőoktatás helyzetét és szerepét. A Hans Ulrich Gumbrecht budapesti előadásait megjelentető kötet munkálataival egyidejűleg a kutatócsoport munkatársainak fordításában és szerkesztésében elkészült a PRAE folyóirat két, a kultúratudós munkásságát a szélesebb nyilvánosság számára is bemutató különszám.

Itt szintén kiemelendő a Szabó Lőrinc irodalomértelmezői munkásságát a laikus olvasók számára is elérhetővé tévő szövegkiadás, továbbá az Újhold folyóirat digitális közzététele.

Az ötödik alkalommal megrendezésre került és több írószervezet által szervezett véneki alkotótábor idei témájához (Kultusz, kánon, kiadás) a meghívottak a kutatócsoport munkatársai voltak, akik egy három alkalmas előadássorozatban számoltak be a projekt keretében futó kutatásról. A kiválasztott szempontrendszer arra irányult, hogy felmutassa a tudományos munka (például a filológiai tevékenység, archiválás) és a mindennapok gyakorlatai közötti strukturális hasonlóságokat és átfedéseket, ezzel mintegy rávilágítva tudomány és élet szétválaszthatatlan kapcsolatára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A tudományos és irodalmi kommunikáció viszonyára és struktúráira, illetőleg a nyilvánosságot meghatározó és előállító médiatörténeti környezetre helyezte a hangsúlyt Nicolas Pethes professzor előadássorozata (Irodalom és tudomány között. Jog, orvostan, társadalom), ahogyan az Eva Horn professzor vezetésével lezajlott workshop (Catastrophic Futures – Reading Literature as Disaster Scenario) is az irodalmi szövegek a társadalmi nyilvánosságban történő használatára kérdezett rá. Míg előbbi kapcsán a Ruhr-Universität Bochum, addig az utóbbi esetén az Universität Wien volt a kutatócsoport partnerintézménye. Ez utóbbi workshop előkészítését a kutatócsoport munkatársainak bécsi workshopokon való részvétele előzte meg és készítette elő.

A kutatócsoport transzatlanti tudományos kapcsolatát erősítette a projekthez szorosan kapcsolódva Gumbrecht professzor *Why Diderot is the Enlightenment Needed by the 21st Century* címmel tartott vendégelőadása, s a professzor magyarországi tartózkodása egyúttal lehetőséget biztosított a budapesti előadásait felölelő kötet előkészítésére is.

Mind az ELTE BTK, mind a kutatócsoport szempontjából meghatározó jelentőségű volt a 2013 nyarán Bostonban, a Harvard University által szervezett konferencia és workshop, melyen részt vett a kutatócsoport egyik munkatársa. Ezzel nem csupán az intézményes kapcsolat jött létre, hanem egyúttal David Damrosh professzor elfogadta a meghívást a kutatócsoport tagjai által alapított *Babits Előadások* keretében tartandó budapesti előadásra. A csoport említett munkatársa részt vett és előadást tartott a lengyelországi lodzi egyetemen szervezett *Intersemiotic Translation Conference* című konferencián (University of Lodz, Institute of English Studies).

A kutatócsoport és a Freie Universität Berlin (Peter Szondi-Institut für Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft) közös szervezésében került sor az *An den Rändern der Literatur* című workshopra, mely hazai és német kutatók részvételével zajlott le. Ahogyan a workshopnak, úgy a Balatonfüreden megrendezett *Medium, Technik, Ereignis* című háromnapos konferenciának tematikai súlypontját az irodalmiság és ennek mediális közvetítettsége jelentette, továbbá az a kérdésfelvetés, hogy az irodalmi szövegek miként szimulálják, reflektálják és alakítják az őket feldolgozó nyilvánosságot. Az utóbbi konferenciát a kutatócsoport a Historia Litteraria Alapítvánnyal közösen szervezte meg horvát irodalom- és kultúratudósok részvételével. E konferencia elméleti kérdezésiránya mellett a közép-kelet-európai régió irodalmát is központba állította.

A kutatócsoport munkatársa részt vett a zürichi egyetemen tartott *Präsenz/Presence* című workshopon és előkészítette a Dieter Mersch (Zürcher Hochschule der Künste) vezetésével megrendezendő budapesti workshopot, továbbá a kutatócsoport munkatársai részt vettek a heidelbergi egyetemen szervezett konferencián (*Was bedeutet Ordnung – Was ordnet Bedeutung? Überlegungen zu bedeutungskonstituierenden Ordnungsleistungen in Geschriebenem*), ahol előadást is tartottak a „hétköznapi és a filológia gyakorlatai” témakörben.

A kutatócsoport gyorsírás-szakértőjének vezetésével és munkatársainak részvételével *Gyorsírásjelenetek – Írás, technológia, irodalomtörténet* címmel workshopra került sor 2013 novemberében az ELTE BTK-n. A kutatócsoport egyik munkatársa a nagyváradi Partium Keresztény Egyetem meghívására négy vendégelőadást tartott a jelenleg folyó kutatásokról a Janus Pannonius Szakkollégium keretében.

Az ELTE BTK-n folyó oktatásban a kutatócsoport összes munkatársa rendszeresen meghirdetett szemináriumokkal részt vesz, továbbá egyik kolléga jelentékeny részt vállal az intézmény Általános Irodalomtudomány doktori programjának szervezésében és a kurzusok megtartásában.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport a Historia Litteraria Alapítvánnyal közösen pályázatot nyújtott be a Nemzeti Kulturális Alaphoz a később Balatonfüreden megrendezett háromnapos nemzetközi – horvát–magyar – konferencia lebonyolítására. A pályázatot az NKA 1,1 millió forinttal támogatta.

A kutatócsoport munkatársának *Das Aufschreibesystem erster Weltkrieg* című pályázata támogatásban részesült az Osztrák–Magyar Akció Alapítványnál, nemzetközi workshop szervezésére 0,2 millió támogatást nyert. A kutatócsoport munkatársának *Poetik des*

Militärischen című pályázata támogatásban részesült az Österreichischer Austauschdienst-nél, egy másik munkatársuk elnyerte a Franz Werfel Ösztöndíjat és 18 havi kutatóösztöndíjban részesült. A kutatócsoport egyik munkatársa Magyar Tudomány kategóriában Junior Prima Díjat nyert el.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hans Ulrich Gumbrecht; Kelemen Pál, Vásári Melinda, Tóth-Czifra Júlia, Kerekes Amália (szerk.): *Szellemtudományok – mi végre?: Budapesti előadások*. Budapest: Kijárat Kiadó (2013)
2. PRAE – Hans Ulrich Gumbrecht 1. 1-88. A PRAE folyóirat Hans Ulrich Gumbrecht 1. című különszáma (2013)
3. PRAE – Hans Ulrich Gumbrecht 2. 1-120. A PRAE folyóirat Hans Ulrich Gumbrecht 2. című különszáma (2013)
4. Szabó Lőrinc: *Irodalmi tanulmányok, előadások, kritikák*. Sajtó alá rendezte Kabdebó Lóránt. Budapest: Osiris Kiadó, 1119 (2013)
5. Zahari István: *Az Újhold című folyóirat összes számának digitalizálása. Az Újhold c. folyóirat digitalizálásra való előkészítése, szerkesztése* (2013)

MTA–ELTE EGYETEMTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Draskóczy István, az MTA doktora

1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8.

telefon: (1) 485 5200/5194; (70) 207 4085

fax: (1) 411 6596; e-mail: dra_istvan@yahoo.de

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport fő feladata a 2013. év második felében a munka megindítása volt. Ez jelenti egyrészt a tervezett létszámok betöltését, a tudományos feladatnak megfelelő megbízási szerződések előkészítését, a szükséges eszközök beszerzésének megkezdését, másrészt a tudományos feladatok teljesítésének elkezdését.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport munkája három szekcióban folyik:

Középkori egyetemjártak adatbázisának kiegészítése: új nevek, egyetemi fokozatok megszerzésének rögzítése, továbbá az egyetem utáni pályára vonatkozó adatok gyűjtése. Ehhez a hazai és külföldi kiadványok aprólékos áttekintése folyik. A már meglévő alap adatbázisban található személyekhez képest 262 új személyre bukkant a csoport, s ezzel együtt összesen a félév során 2793 személyre sikerült eddig ismeretlen adatot találni.

A munka nagyobbik részét az *1526–1848 közötti korszak adatbázisa* kialakításához szükséges munkálatok tették ki (ezen a területen dolgoznak a legtöbben).

A begyűjtött anyagok alapján megkezdődött az egységes adatbázisok készítése. Jelenleg a következő adatbázisok készültek el (hely, időhatár, rekordszám):

Budai jezsuita akadémia (1730–1773): 4492; Eger: bölcs., jog, teol. még hiányos (1767–1848): 4818; Győr: bölcs., jog (1776–1848): 9223; Gyulafehérvár teol. (1754–1848): 689; Kecskemét bölcs., jog, teol. (1839–1850): 873; Kolozsvár: bölcs., jog (1784–1848): 5277; Nagyszombat bölcs., orv. (1635–1777): 3963; Nagyvárad bölcs, jog, teol. még hiányos (1781–1848): 4678; Pécs: bölcs, jog, teol. (1831–1850): 2294; Sopron: bölcs, jog., teol. (1789–1850): 1763; Szászváros református (1669–1848): 880; Temesvár bölcs, jog., teol. (1841–1850): 796.

Összes jelenleg (1635–1850): 39746.

A munkatársak és külsősök által készített adatbázisokat a véglegesítés előtt ellenőrzi és folyamatosan javítja a részprojekt irányítója, ideértve a helynevek helyes feloldását és az adattár egységesítését. Az elkészült részeket 2014 folyamán töltik fel az internetre, egy később meghatározandó tárhelyre.

A kutatócsoport harmadik kutatási irányának képviselői kiterjedt levéltári anyaggyűjtésbe kezdtek a Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltárban, a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Titkárság és a Politikai Bizottság anyagainak átnézésével.

b) Tudomány és társadalom

Az adatbázis építés a magyar értelmiség keletkezéstörténetének feltárásához már az elmúlt félév során is ismeretlen adatokat hozott felszínre (mintegy 50 ezer rekord). A feltárt adatok a magyar társadalom széles köre számára nyújtanak családtörténeti és művelődéstörténeti további kutatásokhoz segítséget. Mindez a nemzeti kulturális örökség szerves részévé fog válni.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Munkatársaik részt vettek a Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottság munkájában, a német GUW (Gesellschaft für Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte) által az egyetemi reformok tárgykörében szervezett nemzetközi konferencián (Wolfenbüttel), és több hazai tudományos rendezvényen.

MTA–ELTE HERMENEUTIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fehér M. István, az MTA rendes tagja

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/i

telefon: (1) 485 5200/5217; fax: (1) 485 5239

e-mail: h9142feh@ella.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A Hermeneutika Kutatócsoport 2013-ban is fő feladatákként kezelte a hermeneutikai filozófia és a hermeneutikai szemléletmód sokirányú kutatását, egyebek mellett a következő témakörök mentén: összefüggés művészet- és nyelvfilozófiával, a közösség és nemzeti identitás kérdésköre, a medialitás és a kultúratudományok kérdésfeltevése, az időfilozófia és kordiagnózis, a vallásfenomenológia és ontológia összefüggései, továbbá a pszichoanalízis és a szociológia lehetséges érintkezési pontjai. Másik fő feladatának a kutatócsoport nagyobb konferenciák szervezését tekintette, melyekbe bevonja az irodalom- és történettudomány, valamint más társszociplinák képviselőit is. Ennélfogva a 2013-ra megfogalmazott célkitűzések részét képezte az első félév végére ütemezett, publikációt célzó átfogó témájú konferencia, mely „*Vitában egymással*”. *Filozófusok disputái, kontroverziái*” munkacímrel törekedett megjeleníteni a kutatócsoport kutatóinak aktuális tevékenységét. Továbbá, a Hermeneutika Kutatócsoport kiemelt célul tűzte ki, hogy kutatási eredményeit az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben hasznosítsa, azokat vendégelőadások tartása és egyéb formákban mind a hazai, mind pedig külföldi egyetemeken ismertesse, valamint, hogy a nemzetközi hermeneutikai kutatás központi műhelyeivel meglévő kapcsolatait fejlessze és új kapcsolatokat vegyen fel, illetve támogassa az erdélyi kutatásokat, elsősorban a kolozsvári hermeneutikai műhelyt.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport legjelentősebb közös teljesítménye 2013-ban a „*Szót érteni egymással*.” *Hermeneutika, tudományok, dialógus* címmel megjelentetett kötet (L'Harmattan, Budapest), melyhez kapcsolódóan a kutatócsoport budapesti kötetbemutatót szervezett, s az *Élet és irodalom* c. folyóiratban recenzió jelent meg. Jelentős számban vettek részt a kutatócsoport tagjai a *Kortársunk Husserl* (ELTE Eötvös, Budapest), valamint a kiadói munkálatok alatt lévő *Hermeneutika és demokrácia* (L'Harmattan, Budapest) című tanulmánykötetekben is. További két kötet van előkészületben, melyben a kutatócsoport minden tagja részt vesz 2013-as munkájával: ezek az éves kutatócsoport konferencia anyagát tartalmazó „*Vitában egymással*”. *Filozófusok disputái, kontroverziái* c. kötet (L'Harmattan, Budapest), valamint a *Többség* erdélyi filozófiai folyóirat 2014/1-es *Hermeneutika* c. tematikus vendégglapszáma. – A Hermeneutika Kutatócsoport havi rendszerességgel kutatócsoport szemináriumok keretében rendezett előadásokat, melyek során a kutatócsoport munkatársai aktuális kutatásaikból tettek közzé részleteket, és adtak alkalmat a közös eszmecserére. – A kutatócsoport tagjainak kiemelkedő egyéni, 2013-as eredményei közt tartják számon a következőket: a témavezetőt ez évben Széchenyi-díjjal tüntették ki, egyúttal az MTA rendes tagjává választották; a kutatócsoport egyik főmunkatársa Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat nyert el, egyik segédmunkatársa pedig megszerezte a doktori fokozatot; továbbá az MTA Posztdoktori Kutatói Program pályázat elnyerése révén a kutatócsoport két évre új taggal bővült. – A

kutatócsoport keretében elért kutatási eredményeknek az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben való hasznosítását – a munkatársak döntő többségének felsőoktatási beágyazottságán túl – azok a kutatócsoport munkatársai által tartott, a korábbiak mellett meghirdetett új kurzusok célozták, amelyekre az ELTE BTK Filozófiai Intézetében került sor. – A nemzeti és kulturális örökség megőrzését 2013 folyamán elsősorban több főmunkatárs nemzeti filozófiára és identitásra vonatkozó kutatásai, valamint egy segédmunkatárs fordítómunkája segítették elő.

b) Tudomány és társadalom

Tevékenységének egésze, különösképpen pedig egyes tematikus kutatási irányai megválasztása – így a hermeneutika és demokrácia összefüggéseire irányuló, a kutatócsoport legtöbb tagja által végzett részkutatások, továbbá a nemzeti, illetve a kulturális identitás problémájára, valamint a hazai filozófiai örökség feldolgozására irányuló kutatás – révén a Hermeneutikai Kutatócsoport azt a belátást törekszik érvényre juttatni, mely szerint a hermeneutika mint gyakorlati filozófia *társadalmi relevanciával* rendelkezik. A nyitottság, mely a megértés-tudományi gondolkodásmód jellemző alap beállítottsága, hozzásegít nyitott, kritikus-önkritikus állampolgárok neveléséhez, a *hagyományt* tisztelő-megértő-elsajátító, az idegen felfogásokat, kultúrákat becsülő attitűd kialakításához. Ennyiben a kutatócsoport munkája egészében véve is hozzájárul az egyetemes kulturális örökség újra-elsajátításához, ezen belül pedig – különösen a magyar filozófia történetének kutatása révén – a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, gondolkodó feldolgozásához, s ezzel eleven megőrzéséhez. A kutatócsoport elért eredményeinek szélesebb körben való hozzáférhetővé tételét szolgálta az egyik tanulmánykötetüket népszerűsítő könyvbemutató.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport munkatársai 2013 folyamán három hazai tudományos rendezvény szervezésében vettek részt. – A nemzetközi kutatás központi műhelyeivel való kapcsolatok fejlesztése terén kiemelendő, hogy a témavezetőt a *Schelling Studien. Internationale Zeitschrift zur klassischen deutschen Philosophie* c. nemzetközi filozófiai folyóirat szerkesztőbizottságának tagjává választották, s hogy a munkatársak az alábbi szervezetekben nyertek el tagságot: Nordic Society for Phenomenology, Deutsche Gesellschaft für Religionsphilosophie, The International Association for the Study of the Philosophy of Edith Stein, Erdélyi Magyar Filozófiai Társaság. Továbbá, egyik munkatársuk a Szófiai Egyetem Filozófiai Tanszékevel létesített munkakapcsolatot, a kutatócsoport új taggal való bővülése révén pedig e tag meglévő tagságaival (EMFT s annak Hermeneutika Munkacsoportja, Bolyai Társaság), illetve nemzetközi kapcsolataival (a Regensburgi Egyetem Filozófia Tanszéke, s Magyar Intézete) bővültek kapcsolataik. – A Hermeneutika Kutatócsoport munkatársai 2013-ban összesen tizenhat nemzetközi konferencián vettek részt előadóként, s nyolc nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőségi tagjaként, illetve két nemzetközi tudományos bizottság tagjaként munkálkodtak az év folyamán. Továbbá, a kutatócsoport egyik főmunkatársa vendégelőadó volt a Burgundiai Egyetemen Dijonban, egy másik főmunkatársa pedig a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtárban, egy segédmunkatársa az Edith Stein Archivumban és a Husserl-Archivumban, egy munkatársa pedig a londoni British Library-ben végzett kutatásokat. Itt említendő meg, hogy a kutatócsoport egyik munkatársa egyben a Német Magyar Filozófiai Társaság elnöke. – A hazai felsőoktatási intézményekkel való együttműködés keretében a kutatócsoport tagjai a tárgyévben együttműködtek az ELTE Doktori Iskolájával, a Pécsi Egyetem Doktori Iskolájával, a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájával, továbbá a Wesley János Lelkészképző Főiskolával. A kutatócsoport szinte valamennyi munkatársa részt vesz a hazai felsőfokú oktatásban, s három munkatársa összesen nyolc

doktorandusz munkáját vezette 2013 folyamán. – Az erdélyi kutatásokhoz kapcsolódóan a kutatócsoport témavezetője a *Philobiblon. Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities* (Kolozsvár) tudományos tanácsának tagjaként folyamatos munkakapcsolatban állt a folyóirat szerkesztőségével és a megjelenő számokkal, s peer review-k végzése révén, valamint publikációkkal vett részt a folyóiratban.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban a Hermeneutika Kutatócsoport két tagja részesült Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban (tárgyévre eső támogatás: 0,96 M Ft, illetve 0,374 M Ft), egy tag MTA Posztdoktori Kutatói Program pályázatot nyert (1,366 M Ft), egy tag vett részt témavezetőként OTKA kutatásokban (0,4 M Ft), s összességében a munkatársak két további OTKA-pályázatban (0,3 M Ft, illetve 0,1 M Ft), valamint egy TÁMOP pályázatban (0,58 M Ft) működtek közre résztvevőként.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fehér M. István, Lengyel Zsuzsanna Mariann, Nyíró Miklós, Olay Csaba (szerk.): Szót érteni egymással. Hermeneutika, tudományok, dialógus. Budapest: L'Harmattan, 461 old. ISBN 978-963-236-056-0; ISSN 1586-8761 (2013)
2. Fehér M. István: Das sinnliche Scheinen der Idee: Gadamer und Hegel – Zwei Arten einer Metaphysik des Schönen. In: Annemarie Gethmann-Siefert, Herta Nagl-Docekal, Erzsébet Rózsa, Elisabeth Weisser-Lohmann (szerk.): Hegels Ästhetik als Theorie der Moderne, Berlin: Akademie Verlag, 223–246. ISBN/ISSN 978-3-05-006108-5 (2013)
3. Fehér M. István: »Love of Words« – »Love of Wisdom«: Philology and Philosophy from a Hermeneutical Perspective. *Philobiblon. Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities*, vol. XVIII, Number 2, July – December 2013, 489–512. ISSN: 1224-7448 ISSN (online) 2247 – 8442 (2013)
4. Fehér M. István: Aspects of Rorty's Legacy: Pragmatism, Hermeneutics, Politics. *Philobiblon. Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities*, Volume XVIII, Number 1, January – June, Cluj University Press, 58–67. (2013)
5. Olay Csaba: Die Überlieferung der Gegenwart und die Gegenwart der Überlieferung. Heidegger und Gadamer über Tradition, *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik VII*, 196–219. (2013)
6. Olay Csaba: Bibó a nemzeti és a politikai identitásról. *Világosság LII. évf. 2013 tavasz-nyár*, 221–232. (2013)
7. Nyíró Miklós: Dewey and Rorty on Democracy and Education, *Pragmatism Today – Pragmatism, Religion, Democracy, Volume 4, Issue 2: Winter*, 91–98. (2013) <http://www.pragmatismtoday.eu/index.php?id=2013winter2>
8. Lengyel Zsuzsanna Mariann: Szilasi Vilmos és a husserli fenomenológia. In: Varga Péter András, Zuh Deodáth (szerk.): *Kortársunk Husserl. Tanulmányok a 150 éves Edmund Husserl filozófiájáról*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 235–245. (2013)
9. Jani Anna: Test és egzisztencia. Gabriel Marcel Sartre-kritikája, *Többslet. Filozófiai folyóirat, LIBROFIL – EMFT Kiadó*, 22–40. (2013)
10. Lurcza Zsuzsanna: A kulturális identitás dekonstrukciós igénye – posztmodern megközelítés, *Erdélyi Múzeum, Kolozsvár, 2013/2*, 87–98. (2013)

MTA–ELTE INTERDISZCIPLINÁRIS RÉGÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Borhy László, az MTA levelező tagja
1088 Budapest, Múzeum körút 4/b
telefon: (1) 411 6554; fax: (1) 411 6553
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport alapvető célkitűzése, hogy a régészeti leletek kutatása és tudományos feldolgozása révén hozzájáruljon a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, értelmezéséhez és szélesebb körben való megismeréséhez. E cél elérése érdekében a kutatócsoport fő feladata az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének keretei közt működő különböző laboratóriumok (térinformatika, archeozoológia, anthropológia) és részkutatási programok (fizikai kormeghatározások, számítógépes tipológia, geofizikai mérések, régészeti célú légifényképezés), valamint a kisegítő egységek (restaurátor műhely, fotólabor) tevékenységének integrációja, ezen túl pedig a vaskor és a római kor interdiszciplináris módszerekkel való településtörténeti elemzése volt.

A kutatások koordinációját a kutatócsoport vezetője és hat főállású munkatársa végezték. Munkájukat szükség szerint a programban együttműködő hazai és külföldi partnerintézetek saját kutatásaikkal egészítették ki. A kutatócsoport által elért tudományos eredmények az ELTE BTK Régészettudományi Intézetnek graduális és posztgraduális oktatási programjában hasznosultak.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A vaskori programban szereplő Sajópetri-Homoki-Szőlőskertek lelőhely feldolgozása a tervezett ütemben haladt. A tervezett kötet több fejezete kézirat formájában rendelkezésre áll, részben szakfordításra került. Az Ordacsehi-Csereföld mellett feltárt késő-vaskori település kutatási eredményeinek összefoglalása elkészült, a nyomdai megjelentetést a jövőben tervezik. Paks-Gyapa késővaskori település és temető leletanyagának feldolgozása folyamatos volt. Vaskori településtörténet résztema keretében megkezdődött a Ménfőcsanak késővaskori település leletfeldolgozása. Archeometallurgiai szempontból jelentős leletei nemzetközi konferencián kerültek ismertetésre. Ordacsehi-Csereföld mellett feltárt késő-vaskori település kutatási eredményeinek összefoglalása kéziratos formában elkészült.

A magyarországi légifotó alapú topográfiai kutatások során a kutatócsoport folytatta a korábbi évek során gyűjtött adatok elemzését és feldolgozását, ezen belül kiemelt figyelmet szentelt egyfelől az M4-es és M43-as autópálya nyomvonalára, illetve Komárom-Szőny zónájában, a brigetiói települést érintő adatokra. Utóbbi helyszínen, a Wekerle Alapkezelő támogatásával komplex terepi kutatásokra is sor került. A kutatócsoport egyik munkatársa az Erdélyben végzett légifotós kutatások feldolgozásában és az ahhoz kapcsolódó terepi kutatásban vett részt, amely kiemelten a Maros völgy és az erdélyi vaskori lelőhelyek kutatása koncentrált, emellett kiemelendő a százhalombattai halomsíros temető nem romboló régészeti kutatásában és az itt végzett próbafeltáráson való részvétele illetve a Benta-völgy légitérészeti kutatása keretében végzett munkája.

A romanizáció-kutatás résztéma keretében a 2013-ban záródó „Vaskori elit kutatása” c. OTKA program egyik résztémája a Verona környéki La Tène hagyományú lakosság Povegliano di Veronese (Olaszország, Veneto) határában 2007 és 2009 között feltárt 186 késő-vaskori temetkezés (Kr.e. II–I. századi) vizsgálata volt. A restaurálás befejeztével, a 2013-as évben folytatódott a rendkívül gazdag fémleletanyag (ezúttal a vastárgyak) tudományos kiértékelése.

A franciaországi Mont Beuvray-i „bazilika” zónájában a kutatócsoport munkatársai geofizikai felméréseket végeztek, magnetométer és talajradar felhasználásával. A kutatás fő célja egyrészt az eszközök és mérési eljárások optimalizálása volt, másfelől a feltárt területekhez kapcsolódó zónák előzetes felmérése. A mérési eredményeket számítógépes 3D megjelenítésen alapuló módszerrel értékelték ki a kutatócsoport munkatársai, ami ezen a kutatási területen mindenképpen újdonságnak számít. Ezzel párhuzamosan a feltárt leletanyag feldolgozása és az elmúlt 20 év kutatásait összefoglaló monografikus publikáció elkészítése a terveknek megfelelően haladt.

Római kori iparrégészet, vaseszközök és üvegtárgyak vizsgálata résztémában a Komárom/Szőny-Vásártér lelőhelyen 2011–2013-ban előkerült tárgyak feldolgozása folyt. A 2013. évben tovább folyt Vásártér régészeti kutatása a kutatócsoport vezetőjének irányítása alatt. Ezzel párhuzamosan a kutatócsoport munkatársának doktori disszertációja keretében elkészült a pannoniai római kori bronzművesség áttekintése (bronzműhelyek lokalizálása, a bronzművességhez tartozó leletanyag összegyűjtése és katalogizálása, a műhelyek felépítésének és működésének vizsgálata, anyagvizsgálatok eredményei). A kutatócsoport munkatársai az előző évi ásatási közreműködés folytatásaként (Budaörs-Lagermax, Keszthely-Fenekpuszta római kori erődje, M6-Baracs lelőhely, Aquincum-Polgárvárosában) megkezdték, illetve folytatták a vas- és bronztárgyak feldolgozását.

2013-ben a kutatócsoport két munkatársa is megvédte doktori disszertációját, emellett a kutatócsoport egy további munkatársa befejezte a pannoniai római kori vasszerszámok katalogizálását a doktori disszertációja keretében.

b) Tudomány és társadalom

A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd megvalósítása érdekében a kutatócsoport vezetője ismeretterjesztő előadásai mellett rendszeresen megjelent a médiában. A kutatócsoport római kori programjának eredményei a Kutatók Éjszakája program keretében megrendezett tematikus előadásokon kerültek bemutatásra. A komáromi Klapka György Múzeumban új kiállításon kerültek bemutatásra a kutatócsoport vezetőjének legújabb ásatási eredményei.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport vezetőjét a Magyar Tudományos Akadémia 184. közgyűlése megválasztotta az MTA levelező tagjává, emellett az Association Internationale d'Épigraphie Grecque et Latine (AIEGL) 5 évre megválasztott főtitkára lett.

A 2013-ban végződő „Vaskori elit kutatása” c. OTKA-program keretében az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének az Università di Bologna Dipartimento di Archeologiaival és a Soprintendenza archeologica per il Venetoval együttműködésben megvalósuló poveglianoi

temetőfeldolgozás két olasz kutató fogadását igényelte, és a kutatócsoport egy tagja 2 hétig tartózkodott Olaszországban, a leletek dokumentálása céljából. A program másik pillére, a Mont Beuvray-i ásatás – amelyen a kutatócsoport 2 tagja 1 hónapos időtartammal vett részt – a Centre Archéologique Européen du Mont Beuvray (Glux-en-Glenne) együttműködésével valósult meg. Az ásatás tematikájához kapcsolódóan a kutatócsoport egy munkatársa részt vett egy Toulouse-ban tartott nemzetközi konferencián.

A vaskori leletek régészeti feldolgozására a franciaországi Université de Bourgogne (Dijon), az olaszországi Università di Bologna – Dipartimento di Archeologia munkatársainak bevonásával került sor. Magyarországi partnereként megemlítendő még az ELTE TTK Környezettudományi Intézete. Az ordacsehi település feldolgozásában a kutatócsoport együttműködő partnerei a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Miskolci Egyetem Metallurgiai és Öntészeti Intézete és az Ásatárs Kft. A kutatócsoport vezetője egyetemi oktatói tevékenysége mellett több PhD-hallgató témavezetője. A kutatócsoport tudományos munkatársai is részt vesznek az ELTE BTK graduális és posztgraduális képzésében. A kutatócsoport vezetője és tudományos munkatársai összesen 10 alkalommal vettek részt 2013-ban külföldi konferenciákon előadóként.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013-ban a kutatócsoport vezetője *A brigetiói katonaváros és legiótábor komplex régészeti kutatása* címmel OTKA-pályázatot (K 108667) és *Europeana Network of Ancient Greek and Latin Epigraphy* címen (CIP-ICT PSP-2012-6) Európai Unió pályázatot nyert. Emellett, a Komárom-Szőny-i ásatást a Wekerle Alapkezelő (Régészeti tehetséggondozó tábor Brigetioban, NTP-FTNYT-MPA-12-012), a Klapka György Múzeum NKA pályázata (3213/195) és a helyi önkormányzat támogatta.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. K. Dévai, Terminológiai alapfogalmak régészeti korú üvegtárgyak elemzéséhez. *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae Ser. 3. No. 1. 85–112.* (2013)
2. K. Dévai, Glass vessels from Late Roman times found in graves in the Hungarian part of Pannonia. Abstract of PhD thesis submitted in 2013 to the Archaeology Doctoral Programme, Doctoral School of History, Eötvös Loránd University, Budapest under the supervision of László Borhy. *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae Ser. 3. No. 1. 259–274.* (2013)
3. Timár Lőrinc: Késő vaskori veremházak maradványainak értelmezése, *ŐSRÉGÉSZETI LEVELEK 13: 290–302.* (2013)
4. Timár Lőrinc, Czajlik Zoltán, Pusztá Sándor, Holl Balázs: 3D reconstructions using GPR data at the Mont Beuvray *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae Ser. 3. No. 113–120.* (2013)
5. Rupnik, L. Eisenfunde aus ausgewählten Befunden der Ausgrabungen bis 2002 in Keszthely-Fenekpuszta. In: Heinrich-Tamáská, O. (Hrsg.) *Keszthely-Fenekpuszta: Katalog der Befunde und ausgewählter Funde sowie neue Forschungsergebnisse. Castellum Pannonicum Pelsonense Vol. 3. Budapest-Leipzig-Keszthely-Rahden/Westf. 443–512.* (2013)

6. Rupnik, L. Katalog der römischen Eisenfunde aus der Ausgrabung 2009 in Keszthely-Fenekpuszta – Flächen 2009/1, 2009/2 und 2009/3b. In: Heinrich-Tamáska, O. (Hrsg.) Keszthely-Fenekpuszta: Katalog der Befunde und ausgewählter Funde sowie neue Forschungsergebnisse. Castellum Pannonicum Pelsonense Vol. 3. Budapest-Leipzig-Keszthely-Rahden/Westf. 583–586. (2013)

MTA–ELTE PERIPATO ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁRSADALMI DINAMIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fokasz Nikosz, az MTA doktora
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a.
telefon: (1) 372 2500/6841; email: fokasznikosz@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az MTA–ELTE Peripato Kutatócsoport Görögország és Magyarország összehasonlító elemzése révén szeretne hozzájárulni a 2008-ban kitört hitelválság társadalmi következményeinek elemzéséhez. Interjúk szisztematikus lebonyolítása segítségével kezdték feltárni az új magyarországi és görögországi társadalmi mozgalmak mobilizációs technikáit és stratégiáit, valamint azok elfogadottságát. Előkészítettek egy 2014. április–május folyamán lebonyolítandó kérdőíves kutatást. Személyes és internetes lekérdezéssel kívánják feltárni a választói magatartásban, a civil társadalom reakcióiban megnyilvánuló társadalmi kezdeményezéseket.

Elkezdték összehasonlító módon elemezni, hogy a két országban a politikai napilapok online változatai a 2004 és 2013 közötti időszakban miként mutatták be a válsággal kapcsolatba hozható folyamatokat, illetve milyen társadalomképet konstruáltak. Elkezdték a szélsőséges, rasszista, idegenellenes mozgalmakkal, pártokkal kapcsolatos médiakép és önkép összehasonlító elemzését.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az 1990 óta lezajlott választások vizsgálata főleg a kistelepüléseken világított rá az élesebb választási verseny és a részvételi hajlandóság mérséklődése közti mikro szintű összefüggésre. Úgy találták, hogy a civil szervezeti tagságot jelentősen befolyásolja a magyar társadalomra jellemző tradicionális nemiszerep-felfogás. Összefüggést mutattak ki a közösségi részvételt is magában foglaló vallásosság és az egyéb, nem vallásos részvétel között.

A görög Arany Hajnal és a magyar Jobbik összehasonlításából kiderült, hogy a lázadás, a protest jelleg és az anti-establishment attitűd szintén hozzájárult a pártok sikeréhez.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport részt vett a Kutatók éjszakája 2013-as rendezvényén. Részt vettek a görög Arany Hajnal párról szóló beszélgetésen Friderikusz Sándor műsorában. A kutatócsoport tagjai interjúkat adtak a görög MEGA Chanel kereskedelmi csatornának, a Kokkino nevű athéni rádiócsatornának, a pozsonyi Pátria rádióknak, a Közszolgálati magazinnak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

2013 októberében a kutatócsoport kilencfős küldöttsége járt Athénban. Két workshopon vettek részt az Athéni Egyetem Kommunikáció és Média, valamint politikatudományi tanszékein. A kutatócsoport egyik tagja ösztöndíjjal három hónapot töltött Athénban. 2013.

novemberben Budapesten vendégül látták az Athéni egyetem velük együttműködő professzorát.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tardos Robert: New Lines of a Functional Analysis of Structure!? Some Glosses on the Study by Ákos Huszár. *Review of Sociology* 23(4): 89–93.
2. Félix Anikó: Beszélő, 2013. október 23. „Szelet a vitorlából” újrahangolva, azaz a görög Arany Hajnal tündökléséről és bukásáról (?) mint precedens értékű ügyről.
3. Susánszky Pál, Gerő Márton: A civil részvételt segítő és gátló tényezőkről, in: Susánszky Éva, Szántó Zsuzsa (szerk.): *Magyar Lelkiállapot 2013*, Semmelweis Kiadó, 25–42.
4. Gerő Márton, Kopper Ákos: Fake and Dishonest: Pathologies of Differentiation of the Civil and the Political Sphere in Hungary. *Journal of Civil Society* 4: 361–374. (2013)
5. Daróczi Gergely – Tóth Gergely: Felhőtlen statisztika a felhőben – *Statisztikai Szemle*, 91. évfolyam 11. szám, 1118–1142

MTA–ELTE VÁLSÁGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kövér György az MTA doktora

1088 Budapest Múzeum krt. 6-8. II. 247-248.

telefon: 411 6500/ 50 95

e-mail: kover.gyorgy@btk.elte.hu; honlap: <http://valsagtortenet.elte.hu>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A Válságtörténeti Kutatócsoport 2012. július elsején alakult meg az ELTE BTK Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program, illetve az Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék tagjaiból. Ezen beszámoló az első másfél év tevékenységét foglalja össze. A kezdeti időszak a csoport munkafeltételeinek megszervezésével (elhelyezés, technikai infrastruktúra kiépítése) és a „csapatépítéssel” telt el. A heti rendszerességgel tartott kutatócsoportos napokon a csoport alkalmazott tagjai, a tevékenységük révén hozzájuk kapcsolódó konzulensi kör és az egyes témákról referáló meghívottak vettek részt. A megbeszélések tematikáját a kora-újkor buborékoktól a Reinhart-Rogoff-vita legújabb fejleményeiig számos témakör képezte. Az első év eredményeit a terveknek megfelelően 2013. június 27-én és július 4-én kétfordulós munkahelyi műhelykonferencián tekintették át, amelyen a kutatócsoport minden tagja bemutatta eredményeit.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport közös kutatómunkájának első eredményei a Korall c. társadalomtörténeti folyóirat tematikus számában (Válság/történetek, 2013. évi 54. szám) jelentek meg (a folyóirat szabályai szerint 2014 decemberétől lesz interneten hozzáférhető). A kutatócsoport hat tagja publikálta ebben tanulmányait (egy további tanulmány is a csoport munkájának részeként született). Az eredeti kutatási koncepciónak megfelelően a dolgozatok az éhínségek, az árvizek, a pénzügyi krízisek, a demográfiai válságok rövid és hosszú távú hatásait vizsgálják, feldolgozzák a kérdés régebbi és legújabb historiográfiáját. Összeállt egy a 2014-es évben megjelenő különszám az Aetas c. folyóirat számára is.

A kutatócsoport vezetőjének 2013 januárjában megjelent banktörténeti kötete (*A pesti City öröksége*) több, a csoport munkáját megalapozó tanulmányt közölt.

A csoport egyik tagja fontos, az iskola társadalomtörténetével foglalkozó monográfiát publikált 2013 végén (*Gimnazisták és társadalom Magyarországon a 19. század első felében*).

Aligha kell külön hangsúlyozni, hogy a válságtörténeti kutatásoknak mi a relevanciája a jelenlegi viszonyok között. Jóllehet a kutatócsoport a 19–20. századi válságok, válságkorszakok kutatásával foglalkozik, ám a 2008 óta tartó válság hatalmas szakirodalmi termését is fel kell dolgozniuk, hogy ennek a fényében gondolhassák újra az elmúlt két évszázadot (ahogy ez a nemzetközi műhelyekben, konferenciákon, kötetekben, folyóiratokban mindenütt történik). Nem népszerű és látványos a kulturális örökség eme szegmensére hivatkozni, de nagyon is szükséges, különösen a válságpercepció, a válságreflexek, a válságmenedzselés hagyományai szempontjából.

b) Tudomány és társadalom

Az Edupress Magyar Oktatási Hírügynökség online híreiben először a kutatócsoport vezetője adott interjút (2012.10.16.), amely a következő címen jelent meg: *A 19–20. századi válságtörténet kutatása akadémiai pénzből.*

<http://www.edupress.hu/hirek/index.php?pid=egycikk&HirID=27991>

A kutatócsoport munkájáról, valamint a jelenlegi és az 1929–33-as válság összehasonlításáról legutóbb a kutatócsoport helyettes vezetője adott interjút a HVG 2013. december 21-i nyomtatott számában (*Nagy Válság kontra nagy recesszió*, 18-20. o.).

http://hvg.hu/hvgfriss/2013.51-52/201351-52_nagy_valsg_kontra_nagy_recesszio_godrok

Keretes hír formájában a lap összefoglalta a kutatócsoport koncepcióját, főbb adatait és beharangozta a Korall tematikus számának tartalmát.

http://hvg.hu/hvgfriss/2013.51-52/201351-52_valsgtorteneszek

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Nemzetközi konferenciák: A kutatócsoport vezetője két témába vágó nemzetközi konferencián vett részt: Az egyik (Columbia University, New York, 2013. máj. 9. *Modernization: 1989 and Its Antecedents in East Central Europe*) *Reform, Crises, Tradition. The Modernization of the banking System during the late Kadarian Period from historical Perspective* címmel tartott előadást. A másikat a CEU rendezte Budapesten (*Declines and Falls. Perspectives in European History and Historiography*), ahol 2013. máj. 17-én tartott *Take Off and Kondratieff Down: Economic Growth and Decline in the historical Memory of the Austro-Hungarian Monarchy* címmel előadást.

A kutatócsoport helyettes vezetője 2013. november 13-15-én Pozsonyban adott elő a *The Austro-Hungarian Bank during the First World War* címen a Szlovák Nemzeti Bank nemzetközi banktörténeti konferenciáján.

A kutatócsoport egyik tagja Krakkóban a Jagello Egyetemen szerepelt előadással (*Conference on the Historical Development of Selected Cities in Modern History*, 2013. jún. 20-21). Címe: *Representation of the town of Miskolc in the Hungarian press in 1878.*

Nemzetközi projektek: A kutatócsoport helyettes vezetőjének a *Die Habsburgermonarchie 1848–1918* sorozat záró, XI. kötetébe írott tanulmányát az I. világháború finanszírozásáról a szerkesztőség elfogadta.

Kutatói mobilitás: A kutatócsoport egyik tagja 2012 júliusában és 2013 januárjában a DAAD postdoc ösztöndíjával a berlini Center for Metropolitan Studies, Technische Universität Berlin, kutatója, 2013 május–júliusában pedig az Institut für Osteuropäische Geschichte, Universität Wien vendégkutatója volt.

Egyik doktorandusz taguk 2013 decemberében Campus Hungary ösztöndíjjal bécsi közgyűjteményekben végzett kutatásokat. Másik doktoranduszuk a kutatási témájában Kolozsvárott kutatott áprilisban és októberben három hetet levéltárban és könyvtárban.

Egyetemi oktatás: A kutatócsoport vezetője a 2013 őszi félévben *Válságtörténetek a 19-20. században* címmel kifejezetten válságtörténeti kurzust tartott, amelyet az ELTE történész hallgatóin kívül Erasmussal Magyarországon lévő kolozsvári diákok is látogattak. Szintén a 2013 őszi félévben a kutatócsoport helyettes vezetője is szemináriumot tartott *Válságok gazdaság- és társadalomtörténete* címen MA Szociológia szakos hallgatóknak a Budapesti Corvinus Egyetemen.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Munkatársaik közül többen működnek közre résztvevő kutatóként folyó OTKA kutatásokban. Ezek közül 2012–2013-ban indult:

Vállalkozói kultúra a 19. században a csődiratok alapján (2012. okt. 1-jétől)

Az 1848 és 1945 között működött magyarországi egyetemi tanárok adattára (rekrutáció – tőkék – hálózatok – életutak) (2013. szept.1-jétől)

Az Osztrák–Magyar Akció Alaphoz benyújtott pályázatuk (*Krisen, Staat und Gesellschaft. Lösungsversuche und Transformationen in Österreich und Ungarn im 19-21. Jh.*) pozitív elbírálást kapott, de anyagi források híján csak 2014 tavaszán indulhat a projekt.

A kutatócsoport helyettes vezetője (felkért hazai és külföldi résztvevőkkel) sikeresen pályázott az ENIUGH (European Network in Universal and Global History) által 2014 szeptemberében Párizsban rendezendő nemzetközi kongresszusra. Az elfogadott panel címe: *Multiple economic crises in historical perspectives*. A szekcióban a csoport több tagja is előadással vesz részt.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Korall 14. évf. 54. Válság/Történetek című tematikus számának tartalma:

1. Kövér György: Növekedés és hanyatlás az Osztrák–Magyar Monarchia történelmi emlékezetében. 5–27
2. Boa Krisztina: „[A]z ínség olly rém alakban gyakorlá hatását”. Válságreflexiók 1863–1864-ről. 28–42
3. Bodovics Éva Judit: Árvízi hangok. Az 1878-as miskolci árvizet megélt személyek történetei. 63–80
4. Koloh Gábor: Demográfiai válság az Ormánságban. Család-rekonstitúciós eredmények a vajszlói anyakönyvi kerületből. 104–117
5. Halmos Károly – Klement Judit: Értékek a romok között. A csődperekben ránk maradt iratfajtákról és irattípusokról. 141-152
6. Pogány Ágnes: A Nagy Válság nagy magyarázatai. Az 1930-as évek gazdasági válsága az újabb szakirodalom tükrében. 153-173

Korall, 14. évf. 51. szám:

7. Heltai Gyöngyi 2013: A „nevelő szórakoztatás” válsága 1954-ben . 131–161

Könyvek

8. Kövér György: *A pesti City öröksége. Banktörténeti tanulmányok*. Budapest: BFL, 434. (2012)
9. Sasfi Csaba: *Gimnazisták és társadalom Magyarországon a 19. század első felében*. Budapest: Korall, 444. (2013)

MTA–ELTE–DE HÁLÓZATI KRITIKAI SZÖVEGKIADÁS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dobos István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6700 / 5113; fax: (1) 485 5200 / 5034
e-mail: toth.czifra.julia@gmail.com; honlap: www.kosztolanyioldal.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport – az OTKA által támogatott, az MTA Irodalomtudományi Intézetben működő csoporttal közösen – 2010-ben kezdte meg Kosztolányi Dezső életművének földolgozását, a szerző összes munkáinak teljes kritikai kiadásokban, úgynevezett editio maior-okban történő megjelentetését. A sorozatot a Kalligram Könyvkiadó gondozza. Ennek a munkának megfelelően a kutatócsoport legfontosabb feladata 2013-ban is a források feltárása és bibliográfiai rendszerezése, a sajtótörténeti alap kutatások folytatása, valamint a kritikai kiadások kötetekké formálása volt. Emellett és ezzel szoros összefüggésben komoly figyelmet kaptak az életrajzi kutatások és forrásfeltárások.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A 2013-as évben is folytatódott a Kosztolányi Dezső műveinek adatait tartalmazó bibliográfiai jegyzékek összeállítása, a Kosztolányi Dezső napilapokban és folyóiratokban megjelent írásainak jegyzéke című sorozat munkálatain belül. A tavalyi év során két irányban is végeztek kutatásokat a munkatársak. Egyfelől folytatódott a budapesti sajtó további, eddig még feldolgozatlan részleteinek feltárása, másfelől befejeződött az erdélyi sajtó vizsgálatának egy jelentős része is. Ehhez a nagyszabású feltáró munkához külön sajtótörténeti kutatásokat is végeztek a munkatársak, valamint alap kutatások történtek a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárban. A primer anyag feldolgozásával párhuzamosan folyik a szekunder irodalom feltárása és szerkesztése, valamint közzététele a kutatócsoporti honlapon (www.kosztolanyioldal.hu). A Kosztolányi-életmű alapvető segédletei továbbra is szerepelnek és bővülnek a valamennyi érdeklődő számára hozzáférhető internetes fórumon. A tavalyi év kiemelkedő eredménye a bibliográfiai feltárásban a Forrásjegyzék ötödik kötetének megjelenése, amely az erdélyi sajtóanyag szemlészését és tételjegyzékét tartalmazza. A feltárt anyag fontos vívmánya, hogy olyan periodikumok is szemlészésre kerültek, amelyek magyarországi közgyűjteményekben nem voltak hozzáférhetőek.

Kosztolányi Dezsőről korábban nem született tudományos igényű, átfogó jellegű kritikai életrajz. A kutatócsoport vállalkozott a feladatra, s a munkának a 2013-as évben el is készült három nagy fejezete, összesen 15 ív terjedelemben. A számos újonnan föltárt forrásanyagot fölmutató munka egyfelől kiegészíti az eddig megismert életművet, másfelől új összefüggésekre is fölhívja a figyelmet. Az elkészült szövegek az Alföld című irodalmi szakfolyóiratban jelentek meg. Az életrajzi kutatás történelmi vizsgálódásokkal is kiegészül, aminek köszönhetően az egyik legnagyobb nemzeti klasszikusunk – kinek élete és munkássága a nemzeti kulturális örökség része – életműve kerül új megvilágításba, valamint az életével kapcsolatos – korábban elmaradt – filológiai alap kutatások is segítik az irodalomtudományt.

2013 novemberében megjelent Kosztolányi Dezső *Pacsirta* című regényének kritikai kiadása. Az *Aranysárkány* című regény kiadásának munkálatai 2013 decemberére végső szakaszukba léptek: a kötet anyaga összeállt, a kézirat már szerkesztés és kiadói előkészítés alatt van. A *Négy fal között* kötet szövegkritikai feladataiban is előrelépések történtek: a kolláció teljessé vált, a jegyzetapparátus folyamatosan bővül. Az idei év eredményei között kell feltétlenül megemlíteni, hogy egy árverésen előkerült Kosztolányi – feltehetőleg egyetemista éveitől írt – ez idáig publikálatlan versének kézírata (Gyugyikának). Tovább haladt Kosztolányi Dezső kisprózai munkásságának földolgozása. A már föltárt források digitalizálása mellett a munkatársak új, eddig ismeretlen autográf forrásokra bukkantak. Ezek ismeretében megtörtént a novellák kiadása sajátos szövegkritikai elveinek kidolgozása és elkészült a szövegközlés és a jegyzetek egy része. A korabeli sajtóban óriási számban szereplő Kosztolányi-kisprózák jelentik az életmű egyik legjelentősebb korpuszát. Ezek egyedi forrásainak és publikálási sajátosságainak feldolgozása nem csupán a szövegek közreadását szolgálja, de a korabeli sajtó működésének megértéséhez is lényegi hozzájárulást jelent, sőt, komoly összehasonlító elemzésre ad alkalmat európai irodalmi összefüggésben. Az értekező próza területén a munkatársak 830 tételt gyűjtöttek össze Kosztolányi 1903 és 1914 között megjelent nem szépirodalmi jellegű, publicisztikai írásainak változataiból.

A készülő Kosztolányi-adatbázis (KAB) kiépítésének fontos része volt 2013-ban a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárával kötött hosszú távú megállapodás, melynek értelmében az intézmény szakszerűen digitalizált formában bocsátja a kutatócsoport rendelkezésére a Kosztolányi-hagyaték kéziratot anyagait.

b) Tudomány és társadalom

Tudomány és társadalom összefüggésében alapvető fontosságú a kutatócsoport honlapja (www.kosztolanyioldal.hu), amelyen minden kutatási eredményt, illetve minden friss információt, valamint rendezvényekre szóló meghívókat is rendszeresen közzétesz a csoport. A honlapon kívül a kutatócsoport blogot is működtet, valamint a Facebook nevű fórumon is jelen van, és folyamatosan közrebocsátja eredményeit, híreit, elősegítve ezzel a nemzeti kulturális örökség megismertetését a szélesebb nagyközönséggel. A kutatócsoport egy tagja mindemellett népszerűsítő céllal előadást tartott kávéházi fórumon is, egy másik munkatárs pedig nyilvános szabadegyetemi előadásban számolt be a kutatási eredményekről.

2013-ban jelent meg a Palatinus Kiadónál a kutatócsoport egyik munkatársának szerkesztésében a 20. századi magyar novellák második, 1921–1938 közt született műveket, köztük több, ritkán emlegetett Kosztolányi-novellát tartalmazó kötete. A könyv megjelenése és fogadtatása lehetőséget adott arra, hogy a Kosztolányi-novellák korabeli kontextusával, a szövegváltozatok jelentőségével a szélesebb olvasóközönség is megismerkedjék.

Igen fontos, hogy a folyamatosan bővülő forrásjegyzék munkálataiban egyetemi és PhD-hallgatók is részt vesznek, így téve lehetővé oktatás és kutatás valós kölcsönhatását, valamint a szakmai utánpótlás biztosítását is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A forrásjegyzékeken dolgozó munkatársak az egyik kutató vezetésével a tavalyi évben elnyerték a Balassi Intézet Campus Hungary elnevezésű ösztöndíját (csoportos tanulmányút), amelynek keretében a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárban hozzáférhető sajtótermékeket szemlélhették, valamint a szükséges anyagokat digitalizálhatták egy héten át.

Márciusban egy munkatárs részt vett a párizsi könyvvásáron a Kosztolányi Dezső francia fordításairól és fogadtatásáról rendezett, F. Soulages Kosztolányi-kutató professzossal folytatott nyilvános párbeszédben. A kutató májusban a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlésén is előadást tartott, és a kritikai kiadással foglalkozó tudományos ülészek megrendezésében és levezetésében is részt vett az Akadémián. Ugyanebben a hónapban előadást tartott Krúdy és Kosztolányi munkásságáról a Párizsi Magyar Intézetben, szeptemberben pedig az oxfordi St. Anne's College-ban beszélt a Kosztolányi Kritikai Kiadásról.

A finnországi Jyväskylä Yliopisto-n kiadott könyvsorozattal, a Spektrum Hungarologicummal megállapodás született, hogy a csoport egyik kutatója szerkesztésében készül egy Kosztolányi novellisztikájának szentelt, előreláthatólag 2014 végén, 2015 elején megjelenő, magyar-angol nyelvű kötet, amely elméleti, műértelmező, textológiai, hungarológiai kiindulású tanulmányokat tartalmaz majd. A kutatócsoport továbbá fölvetette a kapcsolatot Kosztolányi *Esti Kornél* című művének macedón fordítójával, aki munkája során a kötet korábban megjelent kritikai kiadására is támaszkodott. A fordításhoz a kutatócsoport egyik munkatársa írt előszót.

A csoport munkájában közreműködő valamennyi kutató részvételével, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Nyelvtudományi Doktori Iskolája társszervezésében 2013. november 22-én a kutatócsoport konferenciát rendezett *Kosztolányi Dezső színművei, színpadi jelenetei, bábjátékai* címmel.

A kutatócsoport tagjai közül többen részt vettek az egyik legrangosabb hazai szakmai fórumon, az V. Veszprémi Regénykollokviumon, a Pannon Egyetem szervezésében. A kutatócsoport egyik tagja volt a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság és az Eötvös Loránd Tudományegyetem nemzetközi doktorjelölt konferenciája szervezőbizottságának elnöke (Válság és kultúra; 2013. augusztus 22–23.).

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A csoport kutatói 2013-ban sikeresen pályáztak az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok [OTKA] támogatására. A K/108700 számú *Kritikai kiadás és forrásföltárás: Kosztolányi Dezső* című projekt célkitűzése, hogy jelentős szerepet vállaljon a gigantikus Kosztolányi-forrásanyag föltárásában (nyomatásban vagy kötetben meg nem jelent írások összegyűjtése, álnéven vagy névtelenül közölt szövegek azonosítása, a kéziratos anyag földerítése, a szövegváltozatok számbavétele), és elősegítse kritikai kiadások elkészítését, jelesül a novellák, a publicisztikai írások és az angol műfordítások egy-egy kötetének sajtó alá rendezését, valamint a primer és szekunder irodalom teljes körű bibliográfiai adatbázisának létrehozását.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Arany Zsuzsanna: Kosztolányi Dezső élete. Ősök csarnoka – 1. rész; ALFÖLD 64: (7)59–71 (2013)
2. Dobás Kata (szerk.): Kosztolányi Dezső napilapokban és folyóiratokban megjelent írásainak jegyzéke 5.: Határon túli lapok 2. A romániai magyar (bánsági, erdélyi és partiumi) sajtó anyaga 1. Heti- és havilapok; Budapest: Ráció Kiadó (2013)
3. Kosztolányi Dezső, Dobos István (szerk.): Bucsics Katalin (s.a.r.): Pacsirta; Pozsony: Kalligram Könyvkiadó (2013)

MTA–ELTE–PPKE ÓKORTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szovák Kornél, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F.

telefon: (1) 411 6500/5870; fax: (1) 411 6500/5399

e-mail: szovak.kornel@gmail.com

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoportban készülő PhD-értekezések közül a bizantinológiai tárgyú értekezés lezárása és benyújtása, valamint egy másik, középlelatin tárgyú értekezés továbbfejlesztése.

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára I–V. köteteihez gyűjtött és megszerkesztett pótlások elkészítése végleges nyomdakész formában, s amint a finanszírozás biztosított, megjelentetése.

A Byzantinische Zeitschrift számára gyűjteni és annotálni kell a magyar bizantinológiai tárgyú publikációk könyvészeti adatait.

A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének oklevéltára IV. (1500–1526) c. kötet szerkesztése, kiadásra való előkészítése.

Folyamatos feladat a Magyarországi Középkori Latinság Szótára további köteteinek előkészítése, Janus Pannonius művei kritikai kiadásának folytatása, az eredmények közzététele előadások és publikációk formájában.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A Kutatócsoport egyik fő tervmunkája *A Magyarországi Középkori Latinság Szótára* címen megindított nagyszótár cédulaanyagának feldolgozása és karbantartása. A feldolgozás közvetlen célja a soron következő kötetek szócikkeinek elkészítése, kötetbe szerkesztése és a kötet megjelenésének gondozása. A beszámolási évben e tekintetben elkészült és kiadásra került az első pótkötet, mely egy korszerűsített, egységesített és kibővített forrásjegyzékből, mintegy 2500 szócikkből (ebből kb. 1200 teljesen új, 1300 jelentés- és dokumentációbővítő lemma) és a korábban elhanyagolt magyarországi glosszáriumok latin szavainak betűrendes, utalózott jegyzékéből áll, összesen 280 oldalon. A sorozat reguláris kötetei közül megkezdődött a következő, L-M-N-O betűs szavakat tartalmazó és dokumentáló szócikkek kötetének szerkesztése, várható megjelenése 2014 őszén esedékes. A fiatal kollégáink most néznek szembe először a korrekcióra kihívásaival, munkájuk megbízhatónak bizonyult. A projekt munkálatainak dolgozó kutatócsoporti tagok az előre meghatározott ütemben végzik ezenközben a következő kötet feldolgozási munkálatait. Jelenleg a 'P' betűs szócikkek szerkesztése zajlik. Mivel a 'P' betű a latin ábécé legterjedelmesebb szótári egysége (főképp a praepositívók és igekötők miatt), feldolgozásának munkálatai áthúzódnak a következő esztendőre. A szótári cédulaállomány karbantartásának célja a hátralévő kötetek számára a forrásbázis korszerű szintre hozása, szinten tartása és folyamatos bővítése. Hála a megelégnéssel magyarországi medievisztikai kutatásnak, ez nem kis munkát jelent, sorra jelennek meg olyan forráskiadványok, melyek volumenében formálják át a szótár céljait. Az új forráskiadványok közül az idén főleg Jagelló-kori forrásanyagot dolgoztak fel. Gyöngyösi Gergely több munkáját (*Constitutiones*, *Epitome*, *Decalogus*), Pécsváradi Gábor szentföldi útleírását,

számos oklevéltárat (már csak terjedelmüknel fogva is érdemes megemlíteni a Szapolyai-, Bátori-, Bátori István kormányzósági, a pannonhalmi hiteleshelyi és a Zsigmond-kori [XII. kötet] oklevéltáratokat, valamint Brodarics István régen várt levélkorpuszát, a ferences és a pálos középkor végi formuláskönyveket, a Kovachich által kiadott formuláskönyvek paratextusait stb.). Továbbá kisebb szövegeket aknáztak ki teljes egészükben a szótári munka számára. A keletkezett cédulaállományt egyesítették az eddigi fő sorozattal, így a kicédulázott művek tudományos hozadéka már a következő kötettől érzékelhető lesz. A karbantartás tevékenységi körébe tartozik a cédulaállománynak a tudományos kutatás számára történő hozzáférhetővé tétele. Kísérletet tettek pár doboznyi cédula mintadigitalizálásával, s a jó tapasztalatokon okulva tervet dolgoztak ki az elektronikus feldolgozás meggyorsítására. Ennek egyik összetevője a cédulák szkennelése és rendezése (ez utóbbi nagy figyelmet és szorgalmat igénylő feladat), aminek révén a kutatókat meg lehet kímélni attól a fáradságtól, hogy személyesen keressék fel a kutatócsoportot. A másik összetevő a megszerkesztett és már korábban papíron napvilágot látott cédulák világhálón történő szolgáltatása. A honlapjukon egyelőre ebből a forrásjegyzék látszik, de a hosszú előkészítő munka eredménye hamarosan látványosabb eredményt is fog hozni. A cél a *Neulateinische Wortliste*-hez hasonló, kényelmesen használható nyelvészeti dokumentáció közzélése. A honlapot a kutatócsoport egyik kollégája gondozza. Az előző kötetek hiányosságain és a pótkötet tapasztalatain okulva elkészítették a középkori magyarországi szójegyzékek 'L-Z' betűk alá eső szavainak jegyzékét és feldolgozták őket a következő kötetek függeléke számára (minden kötetben a kötet betűhatárainak megfelelően közlik az ellenőrzött jegyzéket). Az előző években végzett munka összességében a munkatervnek megfelelő ütemben folyt.

Szintén a tervnek megfelelően folytak a többi területen a munkák. A bizantinológiai tárgyú értekezés lezárásra, benyújtásra és kiváló eredménnyel megvédésre került. Megjelent a *Byzantinische Zeitschrift*-ben a magyar bizantinológiai tárgyú kutatások újabb éves összefoglalója, valamint a pannonhalmi konvent hiteleshelyi működése oklevéltárának IV. kötete. Lényegében befejeződött Janus Pannonius művei kritikai kiadásának második kötete, mely már 2014-es dátummal jelenik meg.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport alapkutatási tevékenységet folytat, de szélesebb kör (pl. történelem és irodalom iránt érdeklődők) számára is hasznosítható a latin szótárkötet, Janus Pannonius műveinek kiadása, vagy a pannonhalmi hiteles helyet bemutató oklevélgyűjtemény.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport legfontosabb partnereinek egyike az ELTE Eötvös Collegium, mellyel közösen 2013-ban már második alkalommal került sor többnapos nemzetközi bizantinológiai konferencia megrendezésére. A 2012. évi konferencia aktái már meg is jelentek a kutatócsoport egyik tagjának szerkesztésében.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. *Lexicon Latinitatis medii aevi Hungariae. Supplementum I. A–I. Ad edendum praeparavit Kornél Szovák adiuvantibus Ibolya Bellus, Iván Boronkai, Ádám Bujdosó, Péter Kóta, József Marton, Martina Monostori, Zsolt Szebelédi.* Budapest (2013)

2. Dreska Gábor: A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének oklevéltára. IV. (1500–1526) = Monumenta credibilia conventus de monte Pannoniae IV (1500–1526). Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 19.) 372 p. (2013)
3. Szovák Kornél: Magyar opinió a ferences szegénységi vitában. In: Maróth Miklós (szerk.) Peritia Linguarum: A vienne-i zsinat és a nyelvek oktatása. Piliscsaba: Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete, 197–212. (2013)
4. Szovák Kornél: Beweisführung in politischen Briefen des 12-13. Jahrhunderts aus Ungarn. In: Fodor Pál et al. (szerk.) More MODOQUE. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident: Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag. Budapest: Argumentum Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 489–498. (2013)
5. Mayer Gyula: Ianus Pannonius és az Anthologia Graeca szöveghagyománya. In: Maróth Miklós (szerk.) Peritia Linguarum: A vienne-i zsinat és a nyelvek oktatása. Piliscsaba: Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete, 177–186. (2013)
6. Dreska Gábor: A pannonhalmi konvent hiteleshelyi vonzáskörzetének alakulása a 16. század elejéig. In: Csóka úrtól Gáspár atyáig: Ünnepi kötet Csóka Gáspár OSB 75. születésnapjára. Győr: Szent Mór Bencés Perjelség, 201–210. (2013)
7. Juhász Erika: Chronicon Raderianum. In: Byzanz und das Abendland: Begegnungen zwischen Ost und West. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 121–129. (2013)
8. Szebelédi Zsolt: Egy vérvizataros évszázad krónikája. In: Somogyi Ambrus, História Magyar- és Erdélyország dolgairól az 1490-es évtől 1606-ig. 3-4. könyv. Máriabesnyő: Attraktor Kiadó, 259–275. (2013)
9. Fodor Pál, Mayer Gyula, Monostori Martina, Szovák Kornél, Takács László (szerk.): More MODOQUE. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident: Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag. Budapest: Argumentum Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2013)
10. Szepessy Tibor, Mayer Gyula (szerk.): Bevezetés az ógörög verstanba. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 266 p. (2013)

MTA–HIM–SZTE–MOL MAGYAR MEDIEVISZTIKAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Veszprémy László, az MTA doktora
1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.
telefon: (1) 325 1605; fax: (1) 325 1604
e-mail: veszpremlaszlo@gmail.com; honlap: www.medievalia.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport munkálatai három főbb kutatási téma körül csoportosulnak: 1) a XIV. századi okleveles anyag feltárása és publikálása az Anjou-kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 2) a Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásának ideje alatt keletkezett levéltári források feltárása és kiadása a Zsigmond kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 3) a magyar őstörténet és középkor egyéb kérdéseinek (pl. politika-, had-, államtörténet, historiográfia) vizsgálata. Összefoglalóan tehát elmondható, hogy a csoport kutatásai lefedik a IX–XVI. századi magyar történelmet.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport kutató tagjai (a csoportvezető publikációi nélkül) 2013-ban 30 tudományos publikációt tettek közzé a magyar őstörténet és a magyar középkor területéről, ebből 6 könyv.

Az év során a csoport 2 tagja védte meg PhD-értekezését.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kiadványai 2013-ban 3 nyilvános könyvbemutatón (SZTE BTK, Szeged; MTA BTK TTI, Budapest) kerültek ismertetésre.

Hazai és külföldi konferenciák, nyilvános előadások, médiaszereplések

Szabados György: Honfoglalás és az államérdekű hadjáratok kora. – „Nemzeti nagyvizit.” 12. rész. Magyar Televízió és Magyar Rádió, 2013. febr.; 1150 éves magyar állam. – „Nemzeti nagyvizit.” 14. rész. Magyar Televízió és Magyar Rádió, 2013. febr.; Állam és ethnosz a IX–X. századi magyar történelemben. – MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoport vitaülése. Budapest, 2013. márc.; Identitásformák és hagyományok. – „Magyar őstörténet. Tudomány és hagyományörzés.” Budapest, 2013. ápr.; A múltértelmezés bátorsága jezsuita módra (1644–1811) – „Történetírás Magyarországon a kora-újkorban.” Kosáry Domokos- emlékkonferencia. Budapest, 2013. jún.; A többirányú ethnikus fejlődés lehetséges magyar példájáról. – „Hadak útján.” A népvándorlás-kor fiatal kutatóinak XXIII. konferenciája. Veszprém, 2013. okt.

Szőcs Tibor: Nádorhelyettesítő tisztségek a 14. század közepéig. – VIII. Medievalisztikai PhD-konferencia. Szeged, 2013. jún.

Teiszler Éva: Anjou István horvát-szlavón-dalmát hercegi pecsétje. – VIII. Medievalisztikai PhD-konferencia. Szeged, 2013. jún.

B. Halász Éva: A körösi várjobbágyok útja a nemességbe. – VIII. Medievalisztikai PhD-konferencia. Szeged, 2013. jún.

Lakatos Bálint: Kutatások a Vatikáni Titkos Levéltárban. (interjú) – Vatikáni Rádió magyar adása, 2013. jún.

Mikó Gábor: Boldog boldogtalanok (Szenzációs felfedezés István király „elveszett” fiáról). (interjú) – Magyar Nemzet, 2013. aug.; Szent Imre herceg és az államalapítás. – Hegyközszentimre (Sântimreu, Románia), 2013. szept.

C. Tóth Norbert: Egyházi vezetők Zsigmond király korában. – „Szemelvények a középkori magyar egyháztörténetből.” Zirc, 2013. szept.; Az egyházi középréteg és kutatási módszertana. – „A magyar középkorkutatás hiányzó segédkönyvei II. Magyarország világi archontológiája.” Budapest, 2013. nov.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A csoport tagjai összességében számos tudományos testületben jelen vannak: pl. Szegedi Középkorász Műhely, Anjou-kori Oklevéltár-sorozat szerkesztőbizottsága, Hungaria Latina Társaság, Societas Internationalis Studii Neolatinis Provehendis/International Association For Neo-Latin Studies, MTA Köztestülete, Magyar Bizantinológiai Társaság, Magyar Történelmi Társulat, Turul szerkesztőbizottsága, Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmánya, Kubinyi András Középkortudományi Alapítvány kuratóriuma, Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Ókortudományi Társaság, Associazione Ricercatori ASV, Magyar Levéltárosok Egyesülete.

A csoport egyik tagja előkészítője és szakértői véleményezője volt az Országgyűlési Múzeum leendő középkor-történeti állandó kiállítási koncepciójának.

A csoport egyik tagja 2013-ban egy hétig Rómában a Biblioteca Nazionale Centrale-ben, két hétig Bécsben az Universitätsbibliothekben kutatott.

Az év során a csoport 2 tagja tartott órát az SZTE BTK középkor-történeti doktori képzésében.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Piti Ferenc: Anjou-kori Oklevéltár XXIX. (1345) Budapest–Szeged, 673 p. (2013)
2. Piti Ferenc, Veszprémy László szerk. Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV. Szeged, 169 p. (2013)
3. Piti Ferenc: Adalékok az Anjou-kori Oklevéltár XXVI. kötetéhez (1342). Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV. Szeged, 71–82. (2013)
4. Piti Ferenc: Opuliai László nádor proskribáló oklevele (1370). Balogh Elemér, Homoki-Nagy Mária szerk. Ünnepi kötet Dr. Blazovich László egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged, 553–557. (2013)
5. Szabados György: Magyar államszervezet a X. században. Kovács Szilvia, Révész Éva szerk. Műhelyszemináriumi dolgozatok I. Szeged, 85–129. (2013)
6. Szabados György: Egy steppe-állam Európa közepén: Magyar Nagyfejedelemség. Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából. 17–18 (2011–2012) Kolozsvár, 119–150. (2013)

7. Szabados György: Állam és ethnosz a IX–X. századi magyar történelemben. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 3–24. (2013)
8. Szabados György: Szent István király ellenfeleiről. Balogh Elemér, Homoki-Nagy Mária (szerk.) Ünnepi kötet Dr. Blazovich László egyetemi tanár 70. születésnapjára. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica. Tomus LXXV.* Szeged, 609–621. (2013)
9. Szőcs Tibor: Nándorfehérvár hőse: Dugovics Titusz. Kovács Kiss Gyöngy (szerk.): Mítoszaink nyomában. Kolozsvár, Korunk – Komp-Press Kiadó 71–86. (2013)
10. Szőcs Tibor: A nádori generalis congregatio intézményének előképe és kialakulása. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 45–58. (2013)
11. Teiszler Éva: Anjou-kori oklevéltár XXXIV. (1350) Lektorálta Piti Ferenc. Budapest–Szeged: Szegedi Középkorász Műhely, 581 p. (2013)
12. Teiszler Éva: A Hartvik-legenda XIV. századi oklevelekben fennmaradt változatai. Kovács Szilvia, Révész Éva (szerk.): Műhelyszemináriumi dolgozatok I. Szeged, 131–144. (2013)
13. Teiszler Éva: A Hathalmi család középkori genealógiája. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 85–102. (2013)
14. B. Halász Éva: Anjou-kori oklevéltár XXXVIII. (1354) Budapest–Szeged: Szegedi Középkorász Műhely, 509 p. (2013)
15. B. Halász Éva: Micha Madius de Barbazanis – a történetíró és spalatói nemes patricius. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 59–70. (2013)
16. C. Tóth Norbert, Lakatos Bálint: Zsigmond kori Oklevéltár XIII. (1425) Lektorálta Mikó Gábor. Budapest, 640 p. (2013)
17. C. Tóth Norbert: A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437. Budapest, 92 p. (2013)
18. C. Tóth Norbert: Ellenpápák helyett pápa. Zsigmond magyar és német király a konstanzi zsinaton. *Magyar Tudomány* 174, 522–527. (2013)
19. C. Tóth Norbert: A ferencesek megtelepedése Nyírbátorban. Medgyesy S. Norbert, Ötvös István, Óze Sándor szerk. *Nyolcszáz esztendő a ferences rend.* Budapest, 153–163. (2013)
20. C. Tóth Norbert: Források a pozsonyi várkút építésének történetéhez. *Művészettörténeti Értesítő* 62 115–120. (2013)
21. C. Tóth Norbert: A pozsonyi társaskáptalan kanonokai 1425-ben (Az egyházi archontológia készítésének módszertana és gyakorlata). *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 101–123. (2013)
22. Horváth Richárd, Neumann Tibor, C. Tóth Norbert: Pontot az „i-re”. *A Magyarország világi archontológiája* című program múltja, jelene és közeli jövője. *Turul* 86 (2013)2: 41–52.
23. C. Tóth Norbert: Szász vajda utódainak felemelkedése és bukása. A család vázlatos története 1365–1424 között. In: Hegyi Géza, W. Kovács András (szerk.): *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. sz.).* Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület (Erdélyi Tudományos Füzetek 277.) 135–166. (2012) [2013]

24. Lakatos Bálint: Ingatlanforgalmi ügyek a késő középkori magyarországi mezővárosokban és falvakban. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 139–164. (2013)
25. Mikó Gábor: Élt-e valaha Szent István fia, Ottó herceg? Egy ismeretlen 15. századi krónika tanúskodása. *Történelmi Szemle* 55: 1–22. (2013)
26. Mikó Gábor: A középkori magyar királyok ismeretlen lajstroma Monoszlóy András könyvtárából. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica CXXXV.* Szeged, 125–137. (2013)

MTA–OSZK RES LIBRARIA HUNGARIAE KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Madas Edit, az MTA levelező tagja
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
telefon: (1) 487 8633; fax: (1) 487 8633
e-mail: madas@oszk.hu; honlap: www.fragmenta.oszk.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport a középkori magyarországi írásbeliség, kódexek és kódextöredékek rendszeres forráskutatását végzi, illetve 19. századi társadalom- és művelődéstörténeti irányultságú könyv- és sajtótörténeti forrásfeltárást.

A kutatócsoport középkori műhelyének (Fragmenta codicum) fő feladatai 2013-ban újabb 40 kódextöredék feldolgozása volt és az Országos Széchényi Könyvtár teljes töredékgyűjteményének digitalizálása. Ezzel párhuzamosan az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár kétnyelvű leíró katalógusának befejezése. – 15 kódexszel folytatta a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozását. – Az ÖAW Mittelalterliche Handschriften in mitteleuropäischen Bibliotheken und Sammlungen adatbázisába folyamatosan feltölti az esztergomi gyűjtemények középkori kódexeit. – Egy külső munkatárs 70. születésnapjára két szám szerkesztésében közreműködött az *Ars Hungarica* folyóiratban. – A pálos rend középkori hivatalos levélgyűjteményének (Budapest, Egyetemi Könyvtár) kritikai kiadását megjelentette. Egy munkatárs benyújtotta akadémiai doktori disszertációját. – Rendszeres tanácsadás folyt kódextöredékekkel kapcsolatban, és közreműködött új gyűjtemények felállításában és feldolgozásában más intézményekben (Pannonhalma, Országos Levéltár).

A 19. századi műhelyben az alapkutatási funkciónak megfelelően folyt a levéltári és kéziratári dokumentációs anyag felgyűjtése. A munka párhuzamosan három helyszínen, Budapest Főváros Levéltára két részlegében és a Magyar Országos Levéltárban zajlott. A BFL tanácsi- és elnöki iratanyagában az 1850–1873 közötti periódusra vonatkozó iratanyag áttekintése után megtörtént az iratanyag digitális rögzítése. 2013-ban a BFL-ben befejeződött az újabb korszakra vonatkozó (1874–1901 közötti) iratanyag felkutatása, az iratanyag fotózása, rendezése, ellenőrzése, szerkesztése és a dokumentumok egységesítése. A műhely az OSZK-ban Mészáros Géza-kiállítást rendezett *A tekintet érintése* címen.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A középkori műhely 2013-ra vállalt feladatainak megfelelően az OSZK állományából 40 kódextöredéket, köztük több nagyjelentőségű darabot dolgozott fel. Ezen felül listába vett és identifikált az OSZK más gyűjteményeinek feldolgozása során előkerült kódextöredékeket, s ugyanezt tette külső megkeresésekre is (ebben az évben 14 db ilyen töredék került azonosításra). A könyvtár kódextöredékeit digitalizáltatta. – A műhely elkészítette az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és más esztergomi egyházi gyűjtemények kódexének német nyelvű katalógusát, újabb dokumentumok előkerülése miatt azonban a magyar és a német nyelvű katalógus 2015-ben jelenik meg. – Folytatódott a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozása. – Megjelent a pálos rend budapesti

formuláriumának kritikai kiadása. – Folytatódott az Institut für Mittelalterforschung által működtetett „manuscripta.at” középkori kézirat-adatbázisának feltöltése az esztergomi kódexekkel. Egy munkatárs benyújtotta akadémiai doktori disszertációját.

A 19. századi Könyv- és Sajtótörténeti Műhely 2013-ban folytatta a könyvkereskedelemre, könyvkiadásra, sajtótörténetre és az olvasástörténetre vonatkozó kettős vállalását: a levéltári források feltárását és azok adatbázisban való rögzítését (7470 irat, 12600 rekord). 2013 őszén elkezdődött az anyag betöltéséhez szükséges program kidolgozása és e speciális adatállományra (eltérően az ezt megelőző 1850–1874 közötti periódushoz képest) történő adaptálása. Emellett párhuzamosan folyik a dokumentumok kiértékelése a kutatások, a publikálás számára. Ezzel egyidejűleg folytatódott a cégbírósági anyag feltárása, egyéni és társas-cégek dokumentumainak rendezése, előkészítése az adatbázis számára. A műhely 2013-ban indult új kutatási témái: Wodianer Fülöp 19. századi nyomdász, könyv- és lapkiadó életútjának kutatása, különös tekintettel a korszak és a szakma gazdasági lehetőségeire illetve társadalmi befogadására; Magyar és német nyelvű néplapok Magyarországon 1830–1900.

A kutatócsoport vezetője az MTA levelező tagja lett. A kutatócsoport tagjai rendszeresen részt vesznek szakmai tanácsadásban, disszertációk, pályázatok, szakkönyvek bírálatában.

b) Tudomány és társadalom

A kutatási eredmények széles körben való megismertetésének három fő lehetősége humán területen: jól szervezett tudományos népszerűsítő előadások tartása, nagy nyilvánosságú könyvbemutatók és interaktív kiállítások rendezése. Ilyen előadásokat tartottak a munkatársak középkori kódexekről és a középkori irodalomról a Pécsi Tudományegyetemen, Boldván, a tatai népfőiskolán és Pannonhalmán. Középkori témájú könyveket mutattak be nagyközönség előtt (Énekek Szent László király tiszteletére /kétszer/, Érsekújvári-kódex /kétszer/, Magyar Katolikus Lexikon).

A 19. századi műhely megrendezte Mészáros Géza *A tekintet érintése* c. kiállítását az OSZK három Corvina-termében 2013. november 22. és 2013. január 31. között. A kiállítás nyitva tartási ideje alatt a munkatársak a széles közönség bevonásával három kísérő rendezvényt tartottak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport folyamatos munkakapcsolatban van az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) Középkori Intézetével, a szoros együttműködést jelzi a közös kézirat-adatbázis építése. 2013 júniusában is sor került cseh, német, osztrák és magyar részvétellel Prágában egy többnapos paleográfiai megbeszélésre. Részvétel tagként a *Comité International de Paléographie Latine* kongresszusán Sankt Gallenben. Magyar vonatkozású kódextöredékek feltárása és restaurálása Modorban szlovák kollégák közreműködésével. Tanácsadás kódextöredékekkel rendelkező intézményeknek (Pannonhalma, Sárospatak, Országos Levéltár stb). Częstochowában konzultáció a könyvtárosokkal kiegészített pálos rendi vezetéssel a középkori és újkori hivatalos rendi levélgyűjtemények kiadásáról. Részvétel a francia *Biblissima, Patrimoine écrit du Moyen Âge et de la Renaissance* tudományos tanácsában, a Deutsche Buchwissenschaftliche Gesellschaft munkájában, a Magyar Könyvszemle, a Korall és az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum-sorozatának szerkesztőbizottságában. Részvétel az MTA I. Osztálya és akadémiai

bizottságok munkájában (Irodalomtudományi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Könyvtörténeti Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Neolatin Munkabizottság). Együttműködés a „könyvkereskedői és kiadói kapcsolatok Budapest és Lipcse között” témában a Lipcsei Egyetem Média és Kommunikációtudományi Intézete Könyvtörténeti Tanszékével, valamint a müncheni Ludwig Maximilian Universität, Germanistisches Institut munkatársával, aki habilitációs tézisei elkészítéséhez magyar kéziratári, levéltári anyagban végez kutatásokat. Részvétel a „Kassa tematikájú periodikák és monográfiák digitális cseréjét” megvalósító tudományos együttműködésben (*Digitales Forum Mittel- und Osteuropa*).

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője társkutató a CEU Középkori Tudományok Tanszék által 2010-ben elnyert *Szimbólumok, amelyek összekapcsolnak és megosztanak közösségeket: a szentkultusz, mint a lokális, regionális és univerzális identitás ösztönzője és kifejezője c. OTKA-programban* (81446 sz.), és ugyancsak társkutatóként vesz részt a Károli Gáspár Református Egyetemen 2013 és 2015 közt folyó *Laskai Osvát: Sermones de sanctis* OTKA által támogatott szövegkiadásában (104716 sz.).

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Lauf Judit: A Sopronban őrzött liturgikus kódextöredékek és a Schottenstift. *Ars Hungarica* 39, 124–135. (2013)
<http://real.mtak.hu/id/eprint/9734>
2. Madas Edit: „Kintornáljatok bölcsen” Zsoltározás a liturgikus gyakorlatban, zsoltárok a közösségi és magánjátatosságban. In: Gábor Csilla, Korondi Ágnes, Luffy Katalin, Tóth Zsombor, Balogh F. András (szerk.): *Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és kora újkorban*. Kolozsvár: Egyetemi Műhely, 193–201. (2013)
<http://real.mtak.hu/id/eprint/9662>
3. Madas Edit: A magyar „szent királyok” közép-európai kultusza liturgikus és hagiográfiai források tükrében. *Ars Hungarica* 39, 143–152. (2013)
<http://real.mtak.hu/id/eprint/9736>
4. Beatrix F. Romhányi – Gábor Sarbak (hrsg. von): *Formularium maius Ordinis Sancti Pauli Primi Heremite*. Textedition des Pauliner-Formulariums aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts (Cod. Lat. 131. der Universitätsbibliothek zu Budapest). Mit einem Anhang: *Fragmentum formularum Strigoniense Paulinorum*. Budapest, xxvii + 160 p. (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti Konferenciák, Tagungen zur Ordensgeschichte 4,3) (2013)
5. Fodor György – Sarbak Gábor (szerk.): *Ünnepi kötet Maróth Miklós hetvenedik születésnapja tiszteletére*. Budapest: Szent István Társulat, 227 p. (2013)

MTA–PE REGIONÁLIS INNOVÁCIÓS ÉS FEJLŐDÉSTANI HÁLÓZATI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Török Ádám, az MTA rendes tagja
8200 Veszprém, Egyetem u. 10.
telefon: (88) 624 808; fax: (88) 624 002
e-mail: vidazs@gtk.uni-pannon.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport tagjai a jóváhagyott kutatási tervet követve tovább folytatták a kutatás-fejlesztés és innováció mérési módszereinek vizsgálatát, illetve az egyetemek innovációs rendszerével kapcsolatos kutatásaikat. Ez utóbbinak változatlanul fontos empirikus részét képezik a volt egyetemi rektorokkal készített interjúk. A kutatócsoport két tagja az innovációs kutatások témakörén belül vizsgálta a vállalati szféra és az egyetemi intézmények közötti összetett kapcsolatokat. A kutatás középpontjában a működő klaszterek és ipari parkok elemzése, sikertényezőik és sikertelenségük azonosítása állt.

Az egyetemi innovációs rendszerek kutatásából nőtt ki a kutatómenedzsment egyetemi oktatása lehetőségeinek a vizsgálata. A kutatómenedzsment mesterszinten történő oktatása aktuális és nagyon fontos téma, mert hatékonyan elősegítheti a felsőoktatásban és a kutatóintézetekben született eredmények gyors és megfelelő alkalmazását, valamint az egyetemi innovációs rendszerekben dolgozó munkatársak képzését és továbbképzését is. Az általános innovációelmélet területén a csoport az innovációs nyitottság fogalmának kialakításával és mérhetőségének kérdéseivel foglalkozott. Kimutatta, hogy a gazdasági innováció fogalma és fajtái nem vihetők át átalakítás nélkül a felsőoktatási folyamatok elemzésének területére, mert azok jelentős mértékben eltérnek a vállalati innovációkat leíró fogalmaktól. Így az innovációs nyitottság gazdasági és felsőoktatási fogalma két eltérő területet jelöl ki a kutatások számára.

A kutatócsoport két tagja a magyar exportban kiemelkedő súlyú, feldolgozóipari nagyvállalati kör nemzetközi munkamegosztási szerepének 2006 és 2011 közötti változását vizsgálta, amelynek eredményeként elkészítették a magyar feldolgozóipar mikrointegrációs térképét.

A felsőoktatási rangsorok vizsgálatának területén folytatódik a Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Tanszékével, illetve a Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolájával való együttműködés.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport két tagja elemezte az innovációs teljesítmény mérésére alkalmazott önálló mutatószámokat és kompozit indikátorokat. Összefoglalták a nemzetközi innovációs rendszerek mutatószámait (WEF, WB, OECD, EC, Eurostat). Az Európai Unió Innovációs Eredménytáblájának (Innovation Union Scoreboard) indikátorai közül elemezték a módszertanilag megkérdőjelezhető mutatószámokat, úgymint a közszféra és magánszféra közös publikációi millió főre vetítve, a nem K+F jellegű innovációs kiadások százalékos aránya, vagy a kockázati tőkebefektetések aránya a GDP-n belül. A mérési módszerrel

kapcsolatban sorra vették a GERD, a BERD és a diffúziós kérdésköröket. Elemezték a gazdasági fejlettség (GDP/fő) és a GDP arányos K+F ráfordítások összefüggéseit és az alacsony BERD/GERD mutatók okait. Felhívták a figyelmet az adathiány okozta problémákra, kiváltképp Magyarországon, ahol nincs adat arról, hogy a K+F szektorban mekkora a ténylegesen K+F-re igénybe vehető korszerű munkaerő. Továbbá vizsgálták a nemzeti innovációs rendszer összes szereplője közötti kapcsolatok kérdéskörét. Részletesen elemezték az innovációs teljesítmény mérésére gyakran használt csúcstechnikai export mutatószámot. A nemzetközi mérési módszereken túlmenően kitértek a magyar K+F stratégia lehetőségeire is. A regionális vállalati versenyképesség vizsgálatának céljából a kutatócsoport két tagja elemezte a nemzeti és a regionális szintű, vállalati működést elősegítő klaszterszerveződések és ipari parkok kialakulásának és működésének folyamatait.

A kutatócsoport egy tagja megvizsgálta a Magyarországon működő klaszterek innovációs képességét és teljesítményét, különös tekintettel az innovatív célú együttműködések kialakulására, hatékony működtetésére, és javaslatokat fogalmazott meg a klaszterek működőképességének javítása érdekében, valamint feltárta a vizsgált klaszterek erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit.

A kutatócsoport két tagja a mikrointegrációs kutatásokhoz kapcsolódóan elemezte a magyar feldolgozóipari vállalatok nemzetközi kapcsolatait. Feltárta a mikrointegrációs formák, a vállalatméret, illetve az exportorientáció foka közötti összefüggéseket. Eredményeik alapján a 2006-os és 2011-es évekre elkészítették a magyar feldolgozóipar mikrointegrációs térképét.

A kutatócsoport a felsőoktatási rangsorokkal kapcsolatban a Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Tanszék kutatóival együttműködve egy új megközelítést dolgozott ki arra vonatkozóan, hogy miként lehet a hallgatói jelentkezéseket redundancia mentesen tárolni. A kutatócsoport egy tagja az egyetemek és főiskolák rangsoraival kapcsolatos interdiszciplináris kutatásai keretében egy további publikációt jelentetett meg, amely mint alapkutatási problémával foglalkozik a rangsorkészítésekkel.

A kutatócsoport egy átfogó, megalapozó jellegű tudáseméleti és szakpolitikai könyvrészlettel zárta le a részvételét az öt évig tartó *Tudás és szakpolitika* című EU támogatású nemzetközi kutatási projektben (KNOWandPOL, EU 6. keretprogram). Ez a 2013-ban publikált mű, a fenntartható innováció és a szakpolitikai tudásmenedzsment egyes kérdéseit tárgyalja.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport főmunkatársa sorozatszerkesztőként újraindította a *Gyorsuló tudomány* elnevezésű könyvsorozatot a L'Harmattan kiadónál, amelynek első kötete a *Technomenedzsment – bevált módszerek és új utak* címet viseli. A tárgyévben elkezdődött a megírt kötet szerkesztése.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport tagjai részt vettek az osztrák WIFO által koordinált WWWforEurope FP7-es projektben, amelyben a kutatás célja olyan új, „integrált” iparpolitika kialakítása, amely elősegíti a versenyképességet és a globalizációból származó előnyök kiaknázását.

A kutatócsoport egy munkatársa befejezte francia ösztöndíjjal támogatott kutatásait Párizsban. Egyik témája a hallgatólagos tudásnak a kreativitásban és az innovációban játszott szerepe volt. Konzultált Patrick Brézillon francia kutatóval, aki a hallgatólagos tudás alkalmazásával

foglalkozik és e témában a párizsi metró készenléti válságcsoportjának tudományos tanácsadója.

A kutatócsoport egy munkatársa részt vett a Forim elnevezésű osztrák–német–magyar kutatóhálózat ötödik, bécsújhelyi konferenciáján. A nemzetközi hálózat a hallgatólagos tudás elméletének továbbfejlesztésén dolgozik és emellett célja az eredményeknek a gazdaságon belüli oktatásban és a munkafolyamatok elemzésében történő felhasználása.

A kutatócsoport egy munkatársa tudományszociológiai és teljesítményértékelési kérdésekben konzultált a BME egyik tanszékvezetőjével. Emellett szakmai megbeszélést folytatott az European Research Council egyik munkatársával is innovációs szervezési kérdésekről.

A kutatócsoport a Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézetével közösen „*Magyar felsőoktatási rangsorok, hallgatói preferenciák*” címmel konferenciát szervezett 2013. november 19-én. A konferencián a téma magyarországi kutatói, illetve a kutatócsoport tagjai ismertették tudományos eredményeiket.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője és egyik munkatársa elnyerte az Andrassy Universitát Budapest egy-egy kutatási ösztöndíját. Kutatásuk célja a hallgatói preferenciák mérési módszereinek kutatása, fejlesztése, illetve az intézményválasztási preferenciák vizsgálata a Duna menti országokban. A kutatócsoport tagjai az ösztöndíj keretében szorosabb kutatási együttműködést kívánnak kialakítani az egyetemmel.

A csoport tudományos főmunkatársa tízhónapos NKA alkotói ösztöndíjat kapott a hallgatólagos tudás felfedezésének történetét feldolgozó mű megírására, és ugyancsak az NKA-tól könyvkiadási támogatást is nyert. Az EHESS francia posztgraduális egyetem kéthetes kutatási ösztöndíjat nyújt számára.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szívós Mihály: Egyetemek rangsorolása mint alapkutatási téma a globalizáció, a nemzetköziesedés és az európai egyesítés összefüggésében. *Magyar Tudomány* 2013/7 837–851. (2013)
2. Szívós Mihály (2013): *Tudományos, tapasztalati és szakértői tudás, valamint a szakpolitika és tudásgazdálkodás viszonya Kelet-Közép-Európában*. In: Berényi Eszter, Eröss Gábor, Neumann Eszter (szerk.) *Tudás és politika. A közpolitika-alkotás gyakorlata*. Budapest: L'Harmattan, 23–60. (2013)
3. Telcs András – Kosztyán Zsolt Tibor – Török Ádám: Hallgatói preferencia-sorrendek készítése az egyetemi jelentkezések alapján. *Közgazdasági Szemle*, LX. évf., március, 290–317. (2013)
4. Török Ádám: „Levelled or Tilted Playing Field?” *Közgazdasági Szemle*, LX. évf. március, 342–351. (2013)
5. Török Ádám – Veres Anita: *Versenyképesség és hitelképesség Rangsorok és minősítések*. In: Muraközy László (szerk.) *Minden Egész eltörött: Útteremtés és útfüggőség válságos környezetben*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 117–151. (Gazdaságpolitikai kerekasztal) (2013)

MTA–PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szelestei Nagy László, az MTA doktora
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.
telefon: (1) 235 3030/2111
e-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A Kárpát-medence 1800 előtti lelkiségi irodalmának (imádságok, népénekek, prédikációk) nyomtatott forrásairól és annak szakirodalmáról bibliográfiák készítése, a források adatsorainak publikus adatbankokba helyezése. A korszak lelkiségtörténetének folyamatos tudományos kutatása. Az esztergomi érsekek és környezetük reprezentációs tevékenységének feltárása.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alap kutatások (bibliográfiák és adatbankok készítése):

– A nyomtatott források bibliografizálásában összegyűjtött és ellenőrzött tételek (könyvtári egységek) excel-táblázatba kerültek, a későbbiekben előkerülő tételekkel kiegészülnek. A felgyűjtött anyag: imádságok – 409 tétel; népénekek – 132 nyomtatott + 165 kéziratos tétel; prédikációk: 1100 tétel (+ 800 tétel 19–21. századi kiadás). Elkezdjük a Kárpát-medence 1800 előtti kéziratos lelkiségi forrásainak (elsősorban imádságok, népénekek és prédikációk) számbavételét. Az adatgyűjtést számítógépen a nyomtatott művek bibliográfiáihoz csatlakoztatják.

– A lelkiségtörténeti szakirodalom autopszia alapján feljegyzett, excel-táblázatba rendezett tételeinek száma: imádságok: 350 tétel; népénekek: 520 tétel; prédikációk: 340 tétel.

– Az esztergomi érsekek környezetének reprezentációs tevékenységéhez két kiemelkedő személy hagyatékának vizsgálata folyik: Batthyány Józsefé (1776–1799; 156 tétel) és Barkóczy Ferencé (1761–1765; csak a köszöntőkről készült teljes számbavétel). Elsősorban az esztergomi gyűjteményekre terjed ki a kutatás. Könyvkiadás, köszöntők, könyv- és műtárgyajándékok számbavétele, hagyatéki könyvtár stb.

– Adatbankokba bekerült adatsorok száma: imádságok – 1153; népénekek – 1000; prédikációk: 1237 tétel. A három adatbank informatikai háttere a PPKE Irodalomtudományi Doktoriskolája TÁMOP-programjának támogatásával jött létre, az adatbázisok szakmai tervezését, valamint tesztelését a kutatócsoport tagjai végezték. A feltöltést az előzetes terveknek megfelelően a kutatócsoport végzi. Az adatbankok adatai csak ismételt ellenőrzést követően, folyamatosan válhatnak publikussá.

Tudományos tevékenység:

A kutatócsoport két konferenciát rendezett hazai és külföldi előadók részvételével: Menny és pokol a barokk kori ember életében, 2013. ápr. 5–6. (37 előadó; össz. 85 fő); „Közkinccs”. Műhelykonferencia a régi magyarországi prédikációk kompilációjáról, 2013. dec. 5. (15 előadó; össz. 50 fő). A kutatócsoport tagjai 23 belföldi és 3 külföldi szakmai konferencia-

előadást tartottak. 2012 júliusától 2013. december 31-ig a csoport tagjai lelkiségtörténeti témakörben 37 tudományos tanulmányt, közleményt jelentettek meg, a szerkesztett tanulmánykötetek száma 5.

A kutatócsoport honlapján (<https://btk.ppke.hu/tudomanyos-kozelet/kutatasok/mta-ppke-barokk-irodalom-es-lelkiseg-kutacsoport>) folyamatosan közzéteszi a műhelyben végzett munka eredményeit, a kötetek borítójával együtt, lektoráltan, szerkesztetten, ISBN-számmal, tanulmánykötetek esetében mutatókkal. Csak protokoll-példányok készülnek papíron, digitális nyomdában. A kutatócsoport három kiadványsorozat gazdája:

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok. Két kötet jelent meg 2013-ban.

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források. Két kötet jelent meg 2013-ban.

Pázmány Irodalmi Műhely, Katalógusok, bibliográfiák. 2014-ben a fent felsorolt bibliográfiákat is befogadó sorozat.

A kutatócsoport tagjai tevékeny részt (együttműködést) vállaltak a PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola 2013-ban végződött TÁMOP-programjában, az említett adatbankok készítése mellett főleg kiadványok szerkesztésével; közreműködtek a kárpát-medencei doktoranduszok konferenciája lelkiségtörténettel foglalkozó szekcióinak szervezésében. Ugyancsak részt vesznek OTKA-kutatásokban: Magyarországi tudósok levelezése (MTA BTK Irodalomtudományi Intézet; e program témavezetője már negyedik négyéves ciklusban irányítja a kutatást, 2 fő); Szerzetesrendek a 18. századi Magyarországon (Piarista Tartományfőnökség, 1 fő).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tudatosan vállalja a nem szakmai közönség érdeklődésére számot tartó ismeretterjesztést.

– Az Ars Sacra Fesztiválokön két műsorral szerepelt: 2012. szept. 20. (Régi magyar imádságok és népelemek) és 2013. szept. 19. (Hazafias imádságok és énekek a 17–18. századból).

– Neves szakembereket felkérve minden hónap utolsó csütörtökén felolvasóülést szervez szakmai és laikus közönségnek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport együttműködési szerződést kötött

- az Országos Széchényi Könyvtár Könyv- és Művelődéstörténeti Kutatások Osztályával,
- az Egyházi Könyvtárak Egyesülésével,
- a kolozsvári Res Litteraria Transylvaniae Vetus Irodalom- és Művelődéstörténeti Műhellyel,
- a debreceni Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhellyel
- és az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport.

A kutatócsoport három tagja részt vesz a PPKE BTK egyetemi képzésében, illetve témavezető a doktori iskolában. A kutatócsoport tagjai aktívan közreműködnek egyéb akadémiai, egyetemi és egyházi intézmények barokk irodalmat és lelkiséget érintő programjaiban, elsősorban konferenciákon vesznek részt, emellett más egyetemeken, tudományos intézetekben tartanak bemutatkozó előadásokat.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2013. szeptember 1-jétől a kutatócsoporthoz csatlakozott két évre MTA posztdoktori támogatással a Kolozsvárott doktorált kutató.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bogár Judit (szerk.): Az áhítat nem hivatalos alkalmi és formái az 1800 előtti Magyarországon. Piliscsaba: PPKE BTK, 238 p. (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 4.) (2013) (ISBN:978-963-308-102-0) <http://real.mtak.hu/9085>

Benne:

Bogár Judit: A vallásosság mozzanatai egy evangélikus lelkész életében a 18. század elején, 21–30.

Szelestei N. László: A győri Magyarok Nagyasszonya Társulat a 17. században, 203–218.

2. Bogár Judit (szerk.): Misztika a 16–18. századi Magyarországon. Piliscsaba: PPKE BTK, 285 p. (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 5.) (2013) (ISBN:978-963-308-125-9) <http://real.mtak.hu/9086>

Benne:

Bajáki Rita: Misztika és a Pázmány előtti magyar nyelvű imakönyvek, 13–22.

Bogár Judit: A középkori misztikus hagyomány továbbélése Pázmány Péter Imádságos könyvében, 65–71.

Déri Eszter: A pokol örök börtöne – elrémítés vagy Istenhez vezető út?, 73–80.

Kónya Franciska: „Távoztasd-el tőled a’ gonoszt, tégy jót, és egygyezzél-meg az Istennel”: Misztikus megismerés Tarnóczy István meditációs könyveiben, 169–176.

Maczák Ibolya: Ferences vagy jezsuita? (Misztikus jegyek a barokkban egy ferences prédikáció – makula nélkül való – tükrében), 203–209.

Szelestei N. László: A hívek szentmiseimádságai a kora újkorban, 249–261.

3. Bogár Judit (szerk.), T. Fejes Ildikó (forráskiad.): Szent Bernát világosvölgyi apátúnak Az jó életnek módjáról való könyve: Ebeczky Sándor fordítása (1612). Piliscsaba: PPKE BTK, 186 p. (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti források; 1.) (2013) (ISBN:978-963-308-098-6) <http://real.mtak.hu/9083>
4. Bogár Judit (szerk.), Nagy Anna (forráskiad.): Loyolai Szent Ignác: Lelkigyakorlatok (Magyar fordítás 1663-ból), Piliscsaba: PPKE BTK, 104 p. (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti források; 2.) (2013) (ISBN:978-963-308-126-6) <http://real.mtak.hu/9084/>
5. Maczák Ibolya: Szent Mise: Kompilációs kérdések Kelemen Didák 1737-ben kiadott prédikációjában. In: Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna (szerk.), Szín-Játék-Költészet: Tanulmányok a nyolcvanéves Kilián István tiszteletére. Budapest; Nagyvárad: Partium – Protea Kulturális Egyesület – reciti, 53–60. (2013) (ISBN: 978–963-7341–95-3) <http://real.mtak.hu/8234>
6. Maczák Ibolya: Egyszerűsítő eljárások 18. századi, magyarországi, kompilált prédikációkban. In: Gábor Csilla et al. (szerk.), Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és

kora újkorban: Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 93–99. (2013) (ISBN:978-606-8145-45-7) <http://real.mtak.hu/9326>

7. Ajkay Alinka, Bajáki Rita (szerk.): Pázmány nyomában. Tanulmányok Hargittay Emil tiszteletére. Vác: Mondat Kiadó, 512 p. (2013) (ISBN:978-963-87596-6-5)

Benne:

Bajáki Rita: Mit üzen Pázmány?, 19–23. <http://real.mtak.hu/9434>

Báthory Orsolya: A lúd, a hattyú és a Felelet, 41–47. <http://real.mtak.hu/8253>

Bogár Judit: Pázmány Péter alakja a 18. századi protestáns irodalomtörténet-írásban, 95–102. <http://real.mtak.hu/8336>

Maczák Ibolya: Három ómódi hattyú: Pázmány Péter alakja a kortárs szépirodalomban, 311–314. <http://real.mtak.hu/9327>

8. Szelestei Nagy László: Liturgia és magyar nyelv a kora újkorban: A szentmise, Vigilia, 2013:(11), pp. 828–837. <http://real.mtak.hu/9449>
9. Báthory Orsolya: Faludi Ferenc ismeretlen latin nyelvű verse Batthyány József esztergomi érsekhez. Irodalomtörténeti Közlemények, 117 (2), 201–205. <http://real.mtak.hu/8334>
10. Báthory Orsolya: Két gyűrű mind fölött: Képvers Batthyány-Strattmann Ádám és Illésházy Terézia esküvőjének alkalmából. In: Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna (szerk.) Szín-Játék-Költészet: Tanulmányok a nyolcvanéves Kilián István tiszteletére, Budapest; Nagyvárad: Partium Kiadó – Protea Kulturális Egyesület – reciti, 127–130. (2013) (ISBN:978-963-7341-95-3) <http://real.mtak.hu/8255>

MTA–PPKE MAGYAR NYELVTECHNOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Prószéky Gábor, az MTA doktora
1083 Budapest, Práter u. 50/a
telefon: (1) 886 4713; fax: (1) 225 2320
e-mail: proszeky.gabor@itk.ppke.hu; honlap: <http://nlp.g.itk.ppke.hu/home>
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport egyik kiemelt feladata, hogy olyan algoritmikus megoldásokat találjon a magyar nyelvű szövegek performancia-alapú, teljességre törekvő elemzésére, amelyek működési elveiket tekintve – azaz: pszicholingvisztikai szempontból – hasonlóak az emberi információfeldolgozáshoz.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az emberi mondatelemzés algoritmusainak tanulmányozása (Kimball 1973, Pléh 1999, Pléh 2014) alapján a performancia-alapú, adatorientált elemző első verziójának implementálása.

A magyar szerkezetek előfeldolgozását végző modul kialakítása korpusznyelvészeti megoldásokkal; a nyelvtani szerkezeteknek a projekt keretében készült boilerplate-algoritmussal elkészített korpuszból való építése, mivel a Szeged Korpusz annotáltsága, több szempontból sem felel meg a pályázatban kidolgozni vállalt elvek szerinti működésnek.

A nem ismert szerkezetek, új lexikai elemek értelmezésének kutatása szintén az elkészült saját korpuszon, egy ugyancsak erre a célra készített lekérdezőrendszer segítségével.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport második évében a feladatok között még nem szerepelt olyan cél, mely bármelyik korai tudományos eredmény közvetlen hasznosíthatóvá tételét célozta volna meg. Az elvégzett kutatások relevanciája ugyanakkor a jelenlegi társadalmi viszonyok között meglehetősen nagy, mert a munkálatok a magyar interneten fellelhető szövegek elemzéséhez kötődik, így napjaink írott magyar nyelvének feldolgozásáról szól. A szakmai híradások által a kutatócsoport hozzájárult a hazai társadalmat foglalkoztató olyan kérdések megválaszolásához, hogy mi a szerepe a magyar nyelvnek a digitális korban, így a laikusok is alapvető tudományos ismeretekhez juthattak a témakörből.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A felsőoktatási intézmények közül a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információ Technológiai és Bionikai Karának Szoftver- és nyelvtechnológiai BSc- és MSc-képzésében, valamint a Bölcsészettudományi Kar Digitális bölcsészet MA-jának Számítógépes nyelvészet szakirányú hallgatóinak képzésében vesz részt a kutatócsoport több tagja is. Ezáltal a hallgatók érdeklődését rá tudják irányítani a kutatócsoportban folyó munkára, aminek eredményeképpen önálló laborfeladatok, mérnöki tervezéssel kapcsolatos feladatok, diplomamunkák születnek, és a doktori képzésben is a kutatócsoport által végzett kutatáshoz folyamatosan tudnak szakavatott külső munkaerőket kapni. A PPKE ITK Interdiszciplináris Műszaki

Tudományok Doktori Iskoláját oktatóként, illetve doktoranduszként a kutatócsoport öt tagja is erősíti. A PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának egyik hallgatója az idei évtől külsősként kutatási témáját a kutatócsoport tematikájához igazítva végzi. A kutatócsoport tagjai részt vettek a MUMIA nemzetközi kutatói együttműködés munkájában, előadás tartásával is. A kutatócsoport a japán kutatók által létrehozott U-STAR-konzorcium kutató-fejlesztő csapatával ez évben is együttműködött. A kutatócsoport tagjai részt vettek a NetWordS-konzorcium munkájában, sőt a kutatócsoport vezetője a NetWordS szakmai vezetésében is. Nemzetközi kapcsolataink megfelelően alakultak: a kutatócsoport vezetője meghívásos előadásokat tartott többek között Brüsszelben (Belgium) és Tallinnban (Észtország). A kutatócsoport további szakmai kapcsolatokat épített ki az alábbi nemzetközi konferenciákon, melyeken összesen 10 előadást és 4 posztert tartottak: 12th Mexican International Conference on Artificial Intelligence, Mexico City, Mexico, November 24-30, 2013; First International Conference on Statistical Language and Speech Processing, Tarragona, Spain, July 29-31, 2013; 16th International Conference on Text, Speech, and Dialogue, Pilsen, Czech Republic, September 1-5, 2013; Language Technology for Cultural Heritage, Social Sciences, and Humanities, August 8, 2013, Sofia, Bulgaria; International Conference on Recent Advances In Natural Language Processing, Hissar, Bulgaria; 2nd Symposium on Languages, Applications and Technologies, Porto, Portugal, 20-21 Jun, 2013; Second Workshop on Hybrid Approaches to Machine Translation, August 8, 2013, Sofia, Bulgaria; Joint Symposium on Semantic Processing (Textual Inference and Structures in Corpora), FBK, Trento, Italy, 20-22 November 2013. A kutatócsoport 3 előadással és 4 poszterrel vett részt Szegeden, a IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencián.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvfejezet

1. Borbála Siklósi, Attila Novák: Detection and Expansion of Abbreviations in Hungarian Clinical Notes. In: F. Castro, A. Gelbukh, M.G. Mendoza (eds.), Lecture Notes in Computer Science, Vol. 8265: Advances in Artificial Intelligence and Its Applications. Berlin Heidelberg: Springer, 318–328. (2013) (ISBN 978-3-642-45114-0)
2. Borbála Siklósi, Attila Novák, Gábor Prószéky: Context-Aware Correction of Spelling Errors in Hungarian Medical Documents. In: Adrian-Horia Dediu, Carlos Martín-Vide, Ruslan Mitkov, Bianca Truthe (eds.), Lecture Notes in Computer Science Volume 7978: Statistical Language and Speech Processing, First International Conference, SLSP 2013. Berlin Heidelberg: Springer, 248–259. (2013) (ISBN 978-3-642-39592-5)
3. György Orosz, Attila Novák, Gábor Prószéky: Hybrid text segmentation for Hungarian clinical records. In: F. Castro, A. Gelbukh, M.G. Mendoza (eds.), Lecture Notes in Computer Science, Vol. 8265: Advances in Artificial Intelligence and Its Applications. Berlin Heidelberg: Springer, 306–317. (2013) (ISBN 978-3-642-45114-0)
4. György Orosz, László János Laki, Attila Novák, Borbála Siklósi: Improved Hungarian Morphological Disambiguation with Tagger Combination. In: Habernal, Ivan; Matousek, Vaclav (eds.), Lecture Notes in Computer Science, Vol. 8082: Text, Speech, and Dialogue, 16th International Conference, TSD 2013. Pilsen, Czech Republic. Berlin Heidelberg: Springer, 280–287. (2013) (ISBN 978-3-642-40584-6)
5. László János Laki, György Orosz, Attila Novák: HuLaPos 2.0 – Decoding morphology. In: F. Castro, A. Gelbukh, M.G. Mendoza (eds.), Lecture Notes in Computer Science, Vol.

8265: *Advances in Artificial Intelligence and Its Applications*. Berlin Heidelberg: Springer, 294–305. (2013) (ISBN 978-3-642-45114-0)

6. Nóra Wenzky, Attila Novák: The hypercorrect key witness. In: Péter Szigetvári (ed.) *VLLxx: Papers presented to Varga László on his 70th birthday*. Budapest: Department of English Linguistics, Eötvös Loránd University. (2013) (ISBN 978-963-284-315-5)
7. Prószéky Gábor: *Eltűntek az adathordozók*. In: Veszelszki Ágnes (szerk.) *A világhálóba keveredett ember*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 111–114. (2013) (ISBN 978-963-312-179-5)

Folyóiratcikk

8. István Endrédy, Attila Novák: More effective boilerplate removal – the GoldMiner algorithm. *Polibits* 48. (2013) (ISSN 1870-9044)
9. László János Laki, Attila Novák, Borbála Siklósi, György Orosz: Syntax-based reordering in phrase-based English-Hungarian statistical machine translation. *International Journal of Computational Linguistics and Applications*, Vol. 4 no. 2. (2013) (ISSN 0976-0962)
10. Prószéky Gábor, Miháltz Márton, Kuti Judit: Lexikális szemantika: a számítógépes nyelvészet és a pszicholingvisztika határán. In: Pléh Csaba (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXV*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 143–172. (2013)

Konferenciakiadvány

11. Attila Novák, György Orosz, Nóra Wenzky: Morphological annotation of Old and Middle Hungarian corpora. In: Piroska Lendvai, Kalliopi Zervanou (eds.): *Proceedings of the 7th Workshop on Language Technology for Cultural Heritage, Social Sciences, and Humanities*. Association for Computational Linguistics. 43–48 (2013)
12. Endrédy István, Novák Attila: Egy hatékonyabb webes sablonszűrő algoritmus – avagy miként lehet a cumisüveg potenciális veszélyforrás Obamára nézve. In: Tanács Attila, Vincze Veronika (szerk.): *A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai*. Szeged: SZTE, 297–301 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)
13. György Orosz, Attila Novák: Purepos 2.0: a hybrid tool for morphological disambiguation. In: Galia Angelova, Kalina Bontcheva, Ruslan Mitkov (Eds.): *Proceedings of the International Conference on Recent Advances In Natural Language Processing RANLP 2013*. Hissar, Bulgaria. 539–545 (2013) (ISSN 1313-8502)
14. György Orosz, László János Laki, Attila Novák, Borbála Siklósi: Combining Language-Independent Part-of-Speech Tagging Tools. In: J. P. Leal, R. Rocha, A. Simões (Eds.): *2nd Symposium on Languages, Applications and Technologies*. Porto: Schloss Dagstuhl–Leibniz-Zentrum für Informatik, 249–257 (2013) (ISBN 978-3-939897-52-1)
15. Laki László János, Orosz György: Morfológiai egyértelműsítés nyelvfüggetlen annotáló módszerek kombinálásával. In: Tanács Attila, Vincze Veronika (szerk.): *A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai*. Szeged: SZTE, 331–337 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)
16. Laki László, Novák Attila, Siklósi Borbála: Hunglish mondattan – átrendezésalapú angol-magyar statisztikai gépfordító-rendszer. In: Tanács Attila, Vincze Veronika (szerk.): *A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai*. Szeged: SZTE, 71–82 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)

17. Laki, László János, Novák, Attila, Siklósi, Borbála: An English-to-Hungarian Morpheme-based Statistical Machine Translation System with Reordering Rules. In: Marta R. Costa-Jussà, Reinhard Rapp, Patrik Lambert, Kurt Eberle, Rafael E. Banchs, Bogdan Babych (eds.): Proceedings of the Second Workshop on Hybrid Approaches to Machine Translation (HyTra). Association for Computational Linguistics. 42–50 (2013)
18. Márton Miháltz, Bálint Sass, Balázs Indig: What Do We Drink? Automatically Extending Hungarian WordNet With Selectional Preference Relations. Proceedings of the Joint Symposium on Semantic Processing. Textual Inference and Structures in Corpora. Trento, Italy, 105–109. (2013)
19. Novák Attila, Wenszky Nóra: O & középmağar zoalactany èlèmzø. In: Tanács Attila; Vincze Veronika (szerk.): A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai. Szeged: SZTE, 170–181 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)
20. Orosz György, Novák Attila, Prószéky Gábor: Magyar nyelvű klinikai rekordok morfológiai egyértelműsítése. In: Tanács Attila; Vincze Veronika (szerk.): A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai. Szeged: SZTE, 159–169 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)
21. Siklósi Borbála, Novák Attila, Prószéky Gábor: Helyesírási hibák automatikus javítása orvosi szövegekben a szöveggörnyezet figyelembevételével. In: Tanács Attila; Vincze Veronika (szerk.): A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai. Szeged: SZTE, 148–158 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)
22. Indig Balázs, Prószéky Gábor: Ismeretlen szavak helyes kezelése köteğelt helyesírásellenörző programmal. In: Tanács Attila; Vincze Veronika (szerk.): A IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia előadásai. Szeged: SZTE, 310–312 (2013) (ISBN 978-963-306-189-3)

MTA–PTE INNOVÁCIÓ ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Varga Attila, az MTA doktora
7622 Pécs, Rákóczi u. 80.
telefon: (72) 501 599; fax: (72) 501 553; e-mail: vargaa@ktk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport egyik célja a magyar kis- és közepes vállalatok innovációs kapcsolathálózatainak felmérése, azok kialakulásának modellezése különös tekintettel a magas növekedési potenciállal rendelkező, nemzetközileg is versenyképes vállalatokra. Ebből a célból, összhangban a kutatási tervvel, elvégezték az innovációs hálózatok dinamikáját vizsgáló nemzetközi irodalom feldolgozását. A feldolgozás során részben hagyományos módszerekkel, részben a metaanalízis eszközeivel dolgoztak. Elkészült egy meglehetősen hosszú műhelytanulmány. A tanulmány eredményeinek publikálását és konferenciákon való bemutatását 2014-ben tervezik. További cél az innovációs hálózati pozíciót meghatározó index kialakítása. Ezen a téren is jelentős fejlődésről lehet beszámolni mind a módszertan finomítása, mind az indexhez kapcsolódó nemzetközi publikációk vonatkozásában. A KKV-kre vonatkozó felmérés előkészítése megtörtént, a felmérés a 2014. év feladata lesz.

A kutatócsoport további célja a hazai kis- és közepes vállalatok vállalkozói hajlandóságának vizsgálata. Ennek a munkacsomagnak a fókuszában a globális vállalkozói index (GEDI) regionális szintre történő adaptálása és alkalmazása áll. Az adaptálás megtörtént az első másfél évben. Egy nemzetközi konzorcium keretében az Európai Bizottság számára elkészítették azt a vizsgálatot, melyben közel 200 európai régió vállalkozói szintjét mérték. A mérések során a kutatócsoport által kifejlesztett REDI (regional entrepreneurship fejlettségi index) került felhasználásra.

A kutatócsoport harmadik alapvető célja a GMR modell továbbfejlesztése a mikro-mezo-makro viszonyrendszer átgondolásának talaján, valamint az innovációs együttműködések és a vállalkozás szerepének beépítése révén. Ezen a téren vizsgálataik a nemzetközi irodalom tanulmányozásának bázisán a megfelelő modell-struktúra kialakítására irányulnak.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport által kidolgozott ENQ (ego network quality) index felkeltette a nemzetközi szakmai érdeklődést, 2014-ben jelenik meg az Edward Elgar kiadó gondozásában egy tanulmánykötet, melyben a hálózatelemzés legfrissebb eredményeiről szóló tanulmányok kerülnek közlésre. A szerkesztők az ENQ indexet ismertető technikai jellegű tanulmányt kértek a szerzőktől a kötetbe. Az index több már publikált, illetve elbírálás alatt álló tanulmányban került felhasználásra, illetve nagyszámú külföldi és hazai konferencia előadáson került bemutatásra.

A REDI index felhasználásával készült magyarországi regionális vállalkozási vizsgálataik eredményei megjelenés előtt állnak a Közgazdasági Szemlében. Az ágens alapú modellezés technikáinak közgazdasági alkalmazása a csoport feladatai között szerepel. Az ezen a

területen elért jelentős hazai eredményeket bemutató tanulmányt jelentettek meg a Közgazdasági Szemlében.

b) Tudomány és társadalom

A tudománynépszerűsítő tevékenységek között sikerként tartható számon a Napi Gazdaság felkérésére készült cikk, melyben bemutatják azon eredményeiket, melyek szerint az EU kutatási keretprogramjaiban való részvétel jelentősebb hatást gyakorol a szabadalmaztatásra úgy a közép-kelet-európai, mint a nyugat-európai régiókban.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport igen jó beágyazottsággal rendelkezik a regionális innováció és a vállalkozás témakör vezető nemzetközi és hazai tudományos közösségeiben. Két EU FP7 projektben vesznek részt, az európai regionális vállalkozási szint mérését célzó (a DG Regio számára folytatott) kutatásban. A Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolával karöltve tudományos szemináriumokat tartanak, melyre neves külföldi kutatók fogadják el meghívásaikat. Itt kell megemlíteni, hogy kutatásaikat két nemzetközi álláshirdetés eredményeként felvett külföldi posztdoktor kutató is segíti. Rendszeresen látogatják a szakma meghatározó nemzetközi konferenciáit és gyakran kapnak meghívásokat workshop és konferencia részvételre. Nemzetközi és hazai konferenciák tudományos bizottságaiba a csoport tagjait többször meghívták az elmúlt időszakban is. Nemzetközi és hazai tudományos szervezetek irányító testületeiben (European Regional Science Association, Magyar Regionális Tudományi Társaság) is jelen vannak. A szakma vezető nemzetközi és hazai folyóiratainak (Regional Studies, Small Business Economics, Területi Statisztika) szerkesztőbizottságaiban is tevékenykednek.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az egyik legfontosabb, az elmúlt időszak során elnyert kutatási pályázat a TÁMOP-4.2.2. A-11/1/KONV-2012-0058 (Energiatermelési, energiafelhasználási és hulladékgazdálkodási technológiák vállalati versenyképességi, városi, regionális és makrogazdasági hatásainak komplex vizsgálata és modellezése) projekt. A projektben egy olyan hatáselemző modellt dolgoztak ki Magyarországra, amely az új környezeti technológiák regionális és makrogazdasági hatásainak becslésére szolgál.

Egy másik jelentős pályázaton elnyert munkájuk az Európai Bizottság Regionális Politika Főigazgatósága (DG Regional Policy) számára az EU NUTS2-es régiói szintjén a vállalkozás szintjét mérő index kifejlesztése és annak gyakorlati alkalmazása (Measuring Entrepreneurship, N CCI 2012.CE.16.BAT.057). A projektet a Groningeni Egyetem koordinálta, a számítások alapjául szolgáló index (REDI index) a kutatócsoport fejlesztése, a szintén saját fejlesztésű és már korábban jelentős nemzetközi publicitást kapott GEDI index alapján.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Varga Attila, Hau-Horváth Orsolya, Szabó Norbert, Járosi Péter: A GMR-Európa-modell alkalmazása kék gazdaság-típusú innovációk hatásvizsgálatára. TERÜLETI STATISZTIKA 53:(5) 411–434. (2013)
2. Attila Varga, Orsolya Hau-Horváth, Norbert Szabó, Péter Járosi: Blue Economy Innovation Impact Assessment with the GMR-Europe Model. TECHNOLOGY AND INVESTMENT 4:(4) 213–223. (2013) Link(ek): [DOI](#)
3. Hau Orsolya, Mellár Tamás, Sebestyén Tamás: Láthatóvá tehető-e a láthatatlan kéz?: Egy ágens alapú piaci modell tapasztalatai. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE 60:(9) 992-1024. (2013)
4. Lengyel Balázs, Sebestyén Tamás, Leydesdorff, Loet: Challenges for regional innovation policies in CEE countries: Spatial concentration and foreign control of US patenting SCIENCE & PUBLIC POLICY X: p. X. (2013) Link(ek): [DOI](#)

MTA–PTE ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉS EURÓPAI FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAJOGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss György, az MTA doktora
7622, Pécs, 48-as tér 1.
telefon: (72) 501 599/23223; e-mail: kiss.gyorgy@ajk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport második kutatási fázisában két téma feldolgozása kezdődött meg. Mindkettőnek sajátos aktualitást adott az új Munka Törvénykönyve és az új Polgári Törvénykönyv. Az egyik téma az egyéni és a kollektív önrendelkezés egymáshoz való viszonya, a munkaszerződés és a kollektív szerződés kapcsolatában. A másik a rugalmasság és biztonság új dimenziói, az ún. *floor of right* elemzése az atipikus foglalkoztatás során. Az első témában folytatott elemzés tartalma: a munkaszerződés tradicionálisan kötelező tartalmi elemeinek átemelhetősége a kollektív megállapodásba, valamint a kollektív szerződés normáinak jogi természetűje (relatív diszpozitivitás versus diszpozitivitás). Az egyéni és a kollektív munkajog kapcsolatának új megközelítése meghatározó a munkajogviszony feltételei változtatásának lehetőségeivel. A munkaszerződés egy adott pillanatra utal, míg joghatása a munkajogviszony tartam-jogviszony, kitéve a környezet változásainak. A kutatóhely a munkajogviszony tartalma átalakításának kollektív eszközeit kutatja a munkáltatók és a szakszervezetek képviselőinek bevonásával. Az új Munka Törvénykönyve nagy hangsúlyt helyez az atipikus foglalkoztatásra, amelynek egyébként Európában is új formái jelennek meg. A kutatás tárgya az ilyen jellegű foglalkoztatás iránti gazdasági kereslet versus a munkavállalói jogok erodálásának veszélye, a munkaerőpiac széttagozódása, ennek hatásai. A kutatás e szegmensének egy különös részét jelentette a fogyatékos személyek foglalkoztatási lehetőségeinek elemzése.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatás fő eredménye a gazdasági válság kezelésének új megközelítése a foglalkoztatáspolitikában, a kollektív munkajog, a kollektív megállapodások által nem a közjogi beavatkozás, hanem a magánjog eszközeivel. Hatása: a magyar munkajogi szabályozás hagyományosan zárt, izolált rendszerének átalakítása, a hazai munkajogi szabályozás és gondolkodás közelítése az európai munkajogi felfogásokhoz. A változtatás lényege, hogy a kollektív megállapodásoknak, a kollektív autonómiának a jelenleginél jóval nagyobb szerepe legyen a foglalkoztatási feltételek alakításában. Az atipikus foglalkoztatási módszerek a rugalmasság biztosítása mellett a diszkrimináció veszélyét hordozzák magukban. Ennek megakadályozása az EU munkajogának egyik kiemelt célkitűzése. A kutatócsoport ennek a nemzetközi kutatómunkának egyik bázisa. A kutatócsoport, megalakulása óta folyamatos kapcsolatokat tart fent nemzetközi kutatóhálózatokkal (ELLN) és számos külföldi kutatóhellyel. Továbbá, tevékenységük révén esély mutatkozik a munkavállalóhoz hasonló jogállású személy státuszának jogi szabályozására is.

b) Tudomány és társadalom

A foglalkoztatáspolitikai a gazdasági válság időszakában két megoldást alkalmaz: elsősorban a közjogi jellegű intézmények bevezetését (közmunka, elvárt béremelés stb.), valamint a piaci eszközök térnyerését a magánjog eszközeivel. A kutatás az utóbbira helyezi a hangsúlyt: a munkaadói képviselőkkel, a szakszervezetekkel, továbbá – mint a jogalkotás és a jogalkalmazás mellett is közreműködő kutatócsoport – a kormányzati szervekkel és a munkaügyi bíróságokkal együttműködve történik.

A kutatóhelyen megkezdődött a kollektív szerződés intézményének a hazai jogtörténetben, illetve munkajogi tudománytörténetben való kutatása. A kutatóhely támogatásával a Jogtörténeti Szemlében dolgozat és 2014 tavaszán a „Kollektív szerződés a magyar jogban” kismonográfia megjelenése várható.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Hazai kapcsolatok

- Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar (Empower Konferencia)
- Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (Empower Konferencia)
- Nemzetgazdasági Minisztérium (Munkajogi Kodifikáció)
- Kúria (Joggyakorlat-elemző Csoport tagjaként történő munka)
- Magyar Szakszervezeti Szövetség (Szakszervezetek, kollektív szerződés, konferencia)
- DHL Magyarország Kft. (Szakszervezetek, kollektív szerződés, konferencia)
- British American Tobacco (Folyamatos belső vizsgálatok)
- Wolters Kluwer Complex Kiadó (Munkajog print és e-kommentár)
- Munkaügyi Kutatóintézet (Szakszervezetek, kollektív szerződés, konferencia)
- Pannon Volán Zrt. (a közlekedési ágazat átszervezéséhez kapcsolódó kollektív szerződéses rendszer előkészítése)
- Lafarge Kft.: a kollektív szerződéses szabályozás sajátosságainak kutatása)

Nemzetközi Kapcsolatok

- European Labour Law Network (Frankfurt/Leiden) <http://labourlawnetwork.eu> (Európai Munkajogi Kutatóhálózat: Magyarország képviselője: Kiss György, munkájában részt vesz Bankó Zoltán, Berke Gyula, Kajtár Edit, Kovács Erika)
- Institut für Arbeitsrecht und Arbeitsbeziehungen in der EU (IAAEU); Prof. Dr. h.c. Monika Schlachter
- Universidade Nova De Lisboa Faculdade de Direito; Prof. Dr. José João Abrantes; Prof. Dr. Rita Canas de Silva (éves konferenciákon való rendszeres részvétel)
- Wirtschaftsuniversität Wien; Prof. Dr. Franz Marhold (OMAA elnyert pályázata)
- Universität Zürich; Prof. Dr. Wolfgang Portmann (kölcsonös szemináriumok tartása)
- Magyar-Német jogászegylet (konferenciákon való részvétel, előadások tartása)

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

OTKA (száma: K 109457) A támogatott pályázat címe: A kollektív megállapodások munkajogi dogmatikája. A támogatás időtartama: 2014–2016 (három év). A támogatás teljes összege: 17 100 000 Ft. A kutatásban a kutatócsoport valamennyi tagja részt vesz. A pályázat alapján sorra kerülő kutatás végső célja a kollektív megállapodások jogát rendszeresen és teljes körűen feldolgozó nagymonográfia megjelentetése. A monográfia magyar nyelven

jelenik meg, figyelemmel arra, hogy célja a hazai jogalkalmazás és jogalkotás számára összegezni a kollektív megállapodások dogmatikai alapkérdéseit.

OTKA (száma: PD 109163) „A munkavállalók személyiségi jogainak védelme; az új Munka Törvénykönyve kritikus szabályozási területei nemzetközi kontextusban” vezető kutató. A támogatás időtartama: 2013-016 (három év). A támogatás teljes összege: 6 096 000 Ft. A kutatás célja a munkajog és az alkotmányjog kapcsolódási pontjainak kimutatása a különböző típusú munkáltatói szervezetekben.

Osztrák–Magyar Akció Alapítvány (száma: 88öu19) A kutatás címe: Bedeutung, Anwendung und Auslegung der Grundrechtecharta der EU im Arbeitsrecht. A támogatás időtartama: 2014. év. A támogatás teljes összege: 2 150 000 Ft és 810 EUR. Osztrák partner: Wirtschaftsuniversität Wien (Prof. Franz Marhold vezetésével). A kutatásban a Kutatócsoport valamennyi tagja részt vesz. A projekt célkitűzése, hogy a résztvevők közös kutatást folytassanak (német nyelven) az Európai Unió Alapjogi Chartájának jogi természetével, jelentőségével, illetve elsősorban munkajogi szempontból releváns rendelkezéseivel kapcsolatosan. A kutatási eredményeket a résztvevők önálló kötetben teszik közzé. A projekt céljai között szerepel az is, hogy a kutatás eredményeit a jogászképzésben is hasznosítsák.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. György Kiss/Gyula Berke: Arbeitsrecht als Vertragsrecht: Vorsichtige Öffnung oder wesentlicher Konzeptionswandel im neuen ungarischen Arbeitsgesetzbuch?, *Jahrbuch für Ostrecht*, 2013, 2. Halbband, 355-376.
2. Kiss György: A munkavállalóhoz hasonló jogállású személy problematikája az Európai Unióban és e jogállás szabályozásának hiánya a Munka Törvénykönyvében, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/1, 1-14.
3. György Kiss: *The problem of persons having a similar legal status as employees (workers), and the absence of regulating this legal status in the Hungarian Labour Code: The 'third estate' of the labour market*, in György Kiss (ed.): *Recent Development in Labour Law*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 259-279. (2013)
4. Berke Gyula: A munkaszerződés és a vállalkozás szabadsága a munkajogban (Az Európai Bíróság ítélete a C-426/11. számú ügyben), *Pécsi Munkajogi Közlemények*, 2013/2, 105-122.
5. Berke Gyula: Professzori törvénytervezet a közszolgáltatásokat érintő munkaharcról, *JURA*, 2013/2, 161-170.
6. Bankó Zoltán: A munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatott munkavállaló jogállásának alakulása a magyar munkajogban, *JURA*, 2013/2, 157-160.
7. Bankó Zoltán: *Az atipikus munkajogviszonyban álló munkavállalók státusának szabályozási tapasztalatai*, in: Tudásmenedzsment Konferencia 2013, az előadás szerkesztett szövege, tanulmány, *Tudásmenedzsment 2013/1 Különszám*, 13-20.
8. Erika Kovács: *Occupational Health and Safety in Hungary: Changes in the Name of Competitiveness?* In Edoardo Ales: *Health and Safety at Work – European and Comparative Perspective*, Wolters Kluwer, 151-194. (2013)

9. Erika Kovács: Anmerkung zum Urteil des EuGH vom 18.10.2012, Rs. C-302/11 bis C-305/11 Valenza ua., *Zeitschrift für Europäisches Sozial- und Arbeitsrecht*, 2013/4. 176-182.
10. Erika Kovács: *Old-New Concerns about the Hungarian Works Councils*. In Blanpain/Lyutov, *Workers' Representation in Central and Eastern Europe*, Wolters Kluwer, 105-120. (2014)
11. Edit Kajtár: Life outside the bubble: International and European legal framework of disability discrimination in employment. *Pécsi Munkajogi Közlemények*, 2013/2, 5-22.
12. Edit Kajtár/Judit Zeller/Nóra Jakab: The Empower Project: International cooperation for persons with disabilities. Final Report, *Pécsi Munkajogi Közlemények*, 2013/2, 176-192.
13. Judit Zeller: Take it personally! Disability from a psychological perspective, *Pécsi Munkajogi Közlemények*, 2013/2, 145-158.

MTA–SZTE KÉPESSÉGFEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Csapó Benő, az MTA doktora
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30-34.
telefon: (62) 544 354; fax: (62) 544 354
e-mail: csapo@edpsy.u-szeged.hu; honlap: www.edu.u-szeged.hu/kkcs/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A kutatócsoport fő feladata a 2003-ban indított iskolai longitudinális program (*Hungarian Educational Longitudinal Program – HELP*) felméréseinek előkészítése, kivitelezése, illetve a felvett adatok elemzése és az eredmények publikálása. A programba négyévenként egy újabb, az iskolába lépő tanulókból kiválasztott országos reprezentatív minta kapcsolódik be. A beszámolási évben két aktív mintával folyt a kutatás. 2013 tavaszán a 2007-ben iskolába lépett (6. évfolyamos) minta olvasás-szövegértésének, matematikai és a természettudományos tudásának vizsgálatára került sor. A 2011 szeptemberében beiskolázott (2. évfolyamos) minta tanulói pedig egy matematikai gondolkodás tesztet oldottak meg. A 2013/2014-es tanév első félévében a tanulók mindkét évfolyamon attitűd kérdőívet töltöttek ki, a 3. évfolyamosok pedig két olvasás tesztet, valamint olvasási szokásaikat vizsgáló kérdőívet töltöttek ki.

A kutatócsoport jelen pályázati ciklusban jelentős hangsúlyt fordít felméréseinek elektronikus alapra helyezésére. A 2011-ben indított minta esetében az adatfelvétel kizárólag elektronikus úton történik. Az eredmények visszajelzése az iskolák felé jelentősen rövidült, részletezettsége tovább bővült. A kutatócsoport az év folyamán a korábban használt teszteseteket továbbfejlesztette és új mérőeszközöket is kidolgozott. Új mérőeszközök készültek a tanulók olvasás-szövegértésének, matematikai és természettudományos tudásának, logikus gondolkodásának mérésére. Mérőeszközök készültek továbbá az induktív és a kombinatív gondolkodás, az önszabályozó tanulás, a dinamikus problémamegoldás, az elsajátítási motiváció, a pénzügyi műveltség vizsgálatára. A tesztesetek bemérése folyamatban van, felhasználásukra a következő években kerül sor.

A kutatócsoport publikálási tevékenysége kiterjedt a 2003 óta keletkezett adatok elemzésére, továbbá a longitudinális program súlypontját képező szövegértés, matematika és természettudományos műveltség területeken a méréseket alapjául szolgáló tudáskonceptciók és tartalmi keretek továbbfejlesztésére.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az iskolai longitudinális vizsgálat 2003-tól gyűjtött adatai lehetővé teszik a közoktatás teljes szakaszának, a fejlődés stabilitásának, és az elmúlt 10 évben a társadalomban és az oktatásban végbement változások hatásának elemzését.

A kutatócsoport 2013-ban felhasználva a korábbi mérések tapasztalatait, szem előtt tartva a megváltozott elvárásokat és felhasználva a legújabb kutatási eredményeket, méréseit elektronikus úton végzi, mérőeszközeit online felületre fejlesztette.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai plenáris előadások keretében, meghívott előadóként számos hazai és nemzetközi fórumon mutatták be a longitudinális program elméleti kereteit, legújabb kutatási eredményeit, az elektronikus tesztelőplatform működését és az online adatfelvételek tapasztalatait. A kutatócsoport tagjai előadást tartottak többek között a Pécsi Tudományegyetem [Bölcsész Akadémia 2012-2013](#) programsorozata keretében (2013. február 21.) A longitudinális fejlődésvizsgálatok és az online tesztelés címmel; a SZAB éves közgyűlésén (Szeged, 2013. február 28.) A tanulók tudásának mérése: alkalmazott és felfedező kutatások címmel; a F fiatal Közgazdászok Országos Találkozóján (2013. március 23.) A tanulás társadalmi és gazdasági haszna címmel; a Gyakorlóiskolák Igazgatói Konferenciáján (Szeged, 2013. október 4.) A magyar közoktatás helyzete a tudományos eredmények tükrében címmel; a Magyar Tudományos Akadémián Longitudinális Vizsgálatok és Online Tesztelés: Tudományos Háttér és Technikai Keretek című, a kutatócsoport által szervezett konferencián (2013. január 25.). A konferencia alkalmat teremtett a kutatócsoport tagjainak és a partneriskoláik tanárainak, vezetőinek a tapasztalatcserére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport egy munkatársa részt vett az EU FP7 keretprogram támogatásával lezajlott PRIMAS (*Promoting Inquiry in Mathematics and Science Education*) program megvalósításában. Az projekt célja volt a matematika és természettudományok tanításnak megújítása.

A kutatócsoport két munkatársa 2013-ben is közreműködött a SAILS (*Strategies for Assessment of Inquiry Learning in Science*) programban, melynek, célja tanulók kutatás-alapú tanulás mérésének, az értékelés tartalmi keretének kidolgozása, pedagógusok képzése.

A kutatócsoport együttműködve az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport munkatársaival részt vesz az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Tartalomfejlesztési és Módszertani Központjának „Kutatás-fejlesztés az érettségi vizsgarendszer megújításának lehetőségei iránt” c., valamint az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet a TÁMOP-3.1.2-B/13-2013-001 sz., „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és a Nemzeti Közoktatási Portál fejlesztése” c. pályázatának megvalósításában.

A kutatócsoport a Heidelbergi Egyetem munkatársaival közösen fejleszti a dinamikus problémamegoldás online platformon működő mérőeszközeit.

A kutatócsoport valamennyi tagja közreműködik az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport „*Diagnosztikus mérések fejlesztése*” című 3.1.9.11/1-0001 sz. TÁMOP pályázatának megvalósításában. A projekt keretében sor kerül a három nagy műveltségterület tartalmi kereteinek számítógép alapú mérésekhez igazítására és online feladatbank fejlesztésére. A projekt keretében részt vesznek az egészségműveltség és egészségmagatartás, valamint a gazdasági műveltség mérési lehetőségeinek feltárásában, az eredmények elemzésében. A munka tapasztalatait, az mérési technika beépül a longitudinális programba.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Tartalomfejlesztési és Módszertani Központja által kiírt „Kutatás-fejlesztés az érettségi vizsgarendszer megújításának lehetőségei iránt” c. projekt célja a vizsgarendszer megújítása. A pályázat keretében sor kerül a vizsgáztatás problémáinak, a nemzetközi szakirodalom áttekintésére, a módszertani lehetőségek, az alternatívák összegyűjtésére, a technikai alapú mérés előnyeinek és korlátainak feltárására. A TÁMOP-3.1.2-B/13-2013-001 sz., „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és a Nemzeti Közoktatási Portál fejlesztése” c. pályázat célja kidolgozni új típusú, tananyag, tankönyvek, taneszközök fejlesztéséhez szükséges standardok kidolgozása az alsó tagozatos környezetismeret, továbbá az általános és középiskolai természetismeret számára. Feladat a tankönyvfejlesztés tudományos és elméleti háttérének feltárása, a modern taneszközök tartalmi és módszertani szempont- és kritériumrendszerek kidolgozása.

Az Oktatási Hivatal által kiírt „Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban” TÁMOP-3.1.8-09/1-2010-0004 sz. kiemelt projekt III. részprojektje: A szociális kompetenciák periodikus mérése szakmai koncepciójának, tartalmi kereteinek kidolgozása. A kutatás alapvető célja a szociális kompetenciáknak a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodó, az országos mérési rendszerbe beépíthető mérési rendszer megtervezése, kipróbálása és a tényleges használatra alkalmas formában való előállítás.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hódi, Á., B. Németh M., Korom, E. és Tóth, E.: Examining the Relationship Between the “Matthew Effect” in Hungarian Students’ Reading Developmental Trajectory and School-Readiness Skills. (Paper) AERA (San Francisco, Amerikai Egyesült Államok, 2013.04.27. – 2013.05.01., 274. (2013)
2. Hülber László és Molnár Gyöngyvér: Papír és számítógép alapú tesztelés nagymintás összehasonlító vizsgálata matematika területén, 1-6. évfolyamon. Magyar Pedagógia, 113. 4. sz. 243–263. (2013)
3. Tóth Edit és Molnár Gyöngyvér: Az osztályok és iskolák közötti különbségek változása egy évtized távlatában Hódmezővásárhelyen. In: Fejes József Balázs és Szűcs Norbert (szerk.): A szegedi és hódmezővásárhelyi deszegregációt támogató Hallgatói Mentorprogram. Szeged: Belvedere Meridionale, 71–86. (2013)
4. Hódi Á., B. Németh M., Tóth E. és Korom E.: The Impact of Maternal Education and Preschool Education on Hungarian Students Reading Performance. (Paper) 11th Conference on Educational Assessment, Szeged, Hungary, April 11-13, 2013. 111. (2013)
5. Lőrincz, A., Molnár, G., Jeni, L., Tózsér, Z., Rausch, A., Cohn, J. F., Csapó, B.: Towards entertaining and efficient educational games. NIPS 2013, Data Driven Education, Nevada, USA, 2013. december 05-10. (2013)

MTA–SZTE TURKOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Ivanics Mária, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (62) 544 318; fax: (62) 544 319; e-mail: res13986@helka.iif.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A 2013-es év feladatai közé tartozott a 10. századi ótörök nyelvű manicheus gyónás kiadásra előkészített szövegének összevetése a British Libraryből beszerzett kézirat másolatával, ezután pedig a facsimilével ellátott kritikai kiadás nyomdai előkészítése (a manicheus írással készült forrást nemzetközi átírással, fordítással és magyarázó jegyzetekkel látta el a kutatócsoport három tagja).

A kutatócsoport tagjai megkezdték a kutatásokat egy, a török népek hitvilágát és vallásait (tengrizmus, buddhizmus, manicheizmus, kereszténység, iszlám és judaizmus) bemutató tanulmánykötethez.

A kutatócsoport egyik tagja, aki az előző évben Uppsalában megvédte a halicsi karaim bibliai szövegekkel kapcsolatos PhD-disszertációját, az angol nyelvű kiadás előkészítésén dolgozott.

A 2013-as év célkitűzései közé tartozott egy második PhD-védés, ennek megfelelően sor került arra is 2013 áprilisában.

A kutatócsoport többi tagjai kutatási eredményeiket tudományos és ismeretterjesztő előadásokon és publikációkban mutatták be.

A Vámbéry-év kapcsán a kutatócsoport egyik tagja koordinálta az ünnepségeket a Dunaszerdahelyen (Szlovákia) rendezett megemlékezésen, ahol közel két évtizede ápolják Vámbéry emlékét, és évente nemzetközi konferenciát tartanak.

A kutatócsoport tagjai közül többen részt vesznek a Szegedi Tudományegyetemen folyó oktatásban.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Miután a kutatócsoport három tagja összevetette a manicheus gyónás szövegét a British Libraryből megérkezett kézirat másolatával, kész van a facsimilével ellátott kritikai kiadás és megjelenés előtt áll.

Angol nyelven jelent meg 2013-ban a Harrassowitz kiadónál a kutatócsoport egyik tagjának munkája, melyben először közölt 439 oldalon archaikus török nyelven írt halicsi karaim nyelvű bibliai történeteket. A szerző a könyv alapját képező doktori disszertációjáért elnyerte az Uppsalai Királyi Társadalomtudományi Társaság rangos Westin-díját, melyet évente egy-egy, a társadalomtudományokban és a természettudományokban készült PhD-nak ítélnek oda. A kutatócsoport egy másik tagja áprilisban védte meg a Szegedi Tudományegyetemen bölcsészdoktori disszertációját, melynek kiadását készíti elő.

A kutatócsoport tagjai kiválasztották a török népek hitvilágát és vallásait (tengrizmus, buddhizmus, manicheizmus, kereszténység, iszlám és judaizmus) bemutató forrásrészleteket. A 2013. évben elkészültek a különböző vallásos és vallási szövegek átírásai, fordításai és az azokhoz tartozó jegyzetek. Jelentősen előrehaladt a különböző török nyelvű szövegekhez kapcsolódó bevezetők megírása is.

A kutatócsoport történész tagja aktív szerepet vállalt az SZTE–BTK Medievalisztikai műhelyszeminárium szervezésében.

A magyarság kapcsolata a különböző török nyelvű népekkel hosszú történelmi előzményekre tekint vissza, ennek következtében a török népek nyelvének és múltjának kutatása része a nemzeti kultúránknak. Mind a török népek vallásainak, illetve vallási és vallásos szövegeinek, mind pedig a kunok történetének kutatása méltó módja a nemzeti kulturális örökség megőrzésének.

b) Tudomány és társadalom

Mivel a magyarság múltjában jelentős szerepet tölthettek be a török nyelvű, nomád népek a hazai társadalmat mindig élénken foglalkoztatják az ezzel kapcsolatos kérdések. A kutatócsoport tagjai számos tudomány-népszerűsítő és ismeretterjesztő előadáson mutatták be kutatásaikat, ill. azok eredményeit.

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár és a kutatócsoport szervezésében került sor Sinor Dénes, az Indiana University nemrég elhunyt professzora és az MTA tiszteletbeli tagja értékes orientalisztikai könyvtárának ünnepélyes átadására, mely alkalomból a kutatócsoport vezetője és egyik tagja tartott előadást.

A kutatócsoport tagjai az alábbi tudománynépszerűsítő előadásokat tartották:

1. Magyarság, eredet, kialakulás, jövő (az óbudai evangélikus gyülekezetben)
2. Az iszlám vallás alapjai (a budapesti Iparművészeti Múzeumban – Iszlám esték)
3. Szakrális kommunikáció az iszlám misztikában (a KRE-BTK kommunikáció szakos hallgatói számára)
4. A török nyelvekről és népekről (a budapesti Kölcsey Ferenc Gimnázium szervezésében megrendezett Nyelvek Napján)
5. „Ez világ sem kell már nékem...” A török misztikus költészet nyomai a magyar irodalomban (a budapesti Szent István Gimnáziumban megrendezett török kulturális napon).
6. Mongol nők és nagyasszonyok a középkorban (SZTE EHÖK Nyári Egyetem „Múlt, Jelen és Jövő – Tudományok határok nélkül”).

A kutatócsoport egyik tagja fordításában a mai török irodalom egyik alkotását ismerhette meg az olvasóközönség a Napút hazai irodalmi-kulturális folyóirat lapjain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport vezetője felvette a kapcsolatot az asztanai (Kazahsztán) L. N. Gumilyov Eurázsiai Nemzeti Egyetem török tanszékével, melynek eredményeként egy kazak nyelvész- és egy történészprofesszor tartott előadásokat a Szegedi Tudományegyetemen, 2014-ben pedig a kutatócsoport vezetője kap kutatási lehetőséget és tart előadásokat az asztanai egyetemen.

Vendégük volt a jakuti állami egyetem professzora, aki a veszélyeztetett török nyelvekről tartott előadást.

A mainzi egyetem professzora mesterkurzust tartott az özbeg nyelvről.

Az orosz–magyar akadémiai együttműködés keretében a kutatócsoport részt vett a Moszkva melletti Zvenyigorodban a *VII. Medieval Nomads* konferencia szervezésében, amelyen a kutatócsoport vezetője és egyik tagja előadást is tartott.

A Vámbéry-év alkalmából a Török Nyelvtudományi Társaság által Ankarában tartott nemzetközi Vámbéry-émlékülésen a kutatócsoport vezetője és egyik tagja előadással szerepelt. Majd később a törökországi eskisehiri Gázi Oszmán Egyetemen szervezett *A krími tatárok kulturális öröksége* c. nemzetközi konferencián tartott előadást a kutatócsoport vezetője, valamint előadással vett részt az isztambuli Fatih Üiversitesi és a budapesti Yunus Emre Kulturális Központ szimpóziumán.

A kutatócsoport egy másik tagja öt nemzetközi, külföldön szervezett konferencián tartott előadást (a már említett ankarai Vámbéry-émlékülésen, Dunaszerdahelyen a XI. Vámbéry-

konferencián, a törökországi Kocaeliben a PIAC-on, egy törökországi Közép-ázsiai nyelv, történelem és kultúra szimpóziumon, végül Zvenyigorodban a VII. Medieval Nomads konferencián). Emellett előadást tartott a CEU-n (Center for EU Enlargement Studies).

A kutatócsoport két tagja szakmai csereprogramon vett részt Moszkvában az OTA Keletkutató Intézetben. A kutatócsoport ezen két tagja egy-egy előadást tartott az MTA–BTK meghívására a Történettudományi Intézetben.

A kutatócsoport egyik félállású tagja öt hónapig Göttingenben (Georg-August Universitát, Seminar für Turkologie und Zentralasienkunde) kutatott és részképzésen vett részt.

A kutatócsoport másik ifjú tagja a poznani Adam Mickiewicz Egyetem által szervezett Cultures in Conversation: Asian Languages and Cultures c. konferencián tartott előadást.

Egy másik kollégánk a Szegedi Tudományegyetemen rendezett VIII. Medievisztikai PhD-konferencián vett részt előadással.

A kutatócsoport két tagja előadással szerepelt a SZTE–BTK Medievisztikai műhelyszemináriumon.

A kutatócsoport tagjai kutatómunkájuk mellett tevékenyen részt vettek a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán folyó oktatásban és a doktori képzésben.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője résztvevő a „Hétköznapiok és birodalmi politika a Köprülü-restauráció idején” c. OTKA-pályázatban (K 109070). Az elnyert összeg: 43 640 000 HUF; futamideje: 2013. november 1. – 2017. október 31.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Dobrovits Mihály: Nekik Mohács kell. A török Mohács-percepció kérdőjelei. In: *Loci Memoriae Hungaricae. A magyar emlékezhelyek kutatásának elméleti és módszertani alapjai*. Szerk.: S. Varga Pál és Takács Miklós. Debreceni Egyetemi Kiadó, 361–365. (2013)
2. Dobrovits Mihály: A Vámbéry-jelenség. *Magyar Tudomány* 2013/8, 4–12. (2013)
3. Dobrovits Mihály: Miladi XIII. Yüzyıldan İptidai Bir Moğol Tarihi. In: Gül, B.–Ağca, F.–Gökçe, F. (eds.): *Bengü Bitig. Dursun Yıldırım Armağanı*. Ankara 2013, 251–258. (2013)
4. Göncöl Csaba: Hangjelölés a Codex Cumanicus vallási szövegeiben. A /š/ és /ŋ/ hangok írásmódja. *Keletkutatás* 2013/ősz. 19–29. (2013)
5. Eördögh Balázs: „A porszem és a Nap én vagyok”. Ember és világ mint az Egyetlen formái a bektasi költészetben. In: *Mikro és Makro. Fiatal kutatók konferenciája. Tanulmánykötet*. Szerk. Lovas Borbála, Nádor Zsófia et al. Budapest, 83–96. (2013)
6. Ivanics, Mária: The Military Co-operation of the Crimean Khanate with the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries. In: Kármán Gábor, Kunčević, Lovro (eds.) *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries. The Ottoman Empire and Its Heritage: Politics, Society and Economy* 53. Leiden–Boston: Brill, 275–299. (2013)
7. Johan Zsuzsanna: *A Halich Karaim translation of Hebrew biblical texts (Turcologica 98)*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 433 p. (2013)
8. Róna-Tas András: *Turkolojiye giriş. Çeviren Isa Sarı*. Ankara, 238 p. (2013)
9. Róna-Tas András: *Tibeto-Mongolica revisited, with a new Introduction and Selected Papers on Tibetan Linguistics*. Leiden–Boston: Brill, 466 p. (2014)

MTA–SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT

kutatócsoport-vezető: Barna Gábor, az MTA doktora
6720 Szeged, Egyetem u.2.
telefon: (62) 544 216; e-mail: barna@hung.u-szeged.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Általánosan fogalmazva a 19–21. századi hazai vallási (keresztény, zsidó, muszlim, újpogány) kultúra megújulásának néprajzi/antropológiai módszerekkel történő összehasonlító folyamatelmzése jelentette munkánkat.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport munkatársai esettanulmány keretében megkezdték az újkori szentté avatások vizsgálatát. Árpád-házi Margit szentté avatásának (1943) társadalmi háttérét elemezték levéltári forrásokon alapulva. Kutatásokat végeztek a katolikus karizmatikus megújulás körében. Előkészítették a lelkeségi mozgalmak megélt vallásosságához egy kérdőíves adatfelvételt. Levéltárban és terepen kutatták a 19–21. századi székelyföldi rózsafüzér társulatokat, és a székelyföldi római katolikusok vallási közösségeket a székelyudvarhelyi főesperesi kerület plébániáin. Levéltári kutatások alapján feldolgozták a csongrádi római katolikus alsópapság általános helyzetét a 19. századi társadalmi-politikai változásainak tükrében. Megkezdték a szegedi domonkos nővérek két világháború közötti tevékenységével kapcsolatos kutatásokat.

Elindították a *Civil vallás és lojalitás a zsidó felekezeti sajtóban Magyarországon a 19. század végén és a 20. század elején* című kutatást. Előkészítették a nagyvárosokba koncentrálódott hazai muszlim közösségek kutatását. Elkészült egy életrajzi interjú Benedicty Róbert jezsuita egyetemi tanárral (Bejrut, Szent József Egyetem), antropológussal, az arab keresztények életkörülményeiről, szokásairól, közelmúltbeli történetéről, a keresztény kisebbség muszlim többséggel való kapcsolatáról. Kutatási téma volt a keresztény-újpogány szinkretizmust, illetve a kortárs hős- és sztárkultuszt vizsgálata.

A 2013. július 1-jétől működő csoport elhelyezkedésével és berendezkedésével párhuzamosan folyt a kutatócsoport adminisztrációja, a kutatások szervezési és pénzügyi előkészítése.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Három nemzetközi és négy hazai konferenciát szerveztek. Három konferencia anyagát sajtó alá rendeztek. A kutatócsoport könyvsorozatát alapított *A vallási kultúrakutatás könyvei* címmel, első kötete megjelent, sajtó alá rendeztek további nyolc kötetet. A kutatócsoport elindította az 1800 utáni imakönyvek digitális adatbázisát (<http://neprajz.bibl.u-szeged.hu/IMA/login.php>). Két munkatársuk doktori szigorlatot tett. Egyikőjük megírta doktori értekezését.

A munkatársak közül öten részt vállaltak a szegedi néprajzi oktatásban magyar és angol nyelvű, Erasmus-kurzusok megtartásában.

Konferenciákon tudományos, más fórumokon ismeretterjesztő előadásokat tartottak. Rendszeresen szerepeltek a hazai elektronikus és nyomtatott sajtóban. Több területen együttműködtek az MTA–PPKE Barokk Lelkiségtörténeti Kutatócsoportjával.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy munkatársuk MTA posztdoktori ösztöndíjat, egy másik Magyary Zoltán ösztöndíjat nyert.

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Test és lélek orvosai. Grynaeus Tamás emlékkönyv. Kerekes Ibolya közreműködésével szerkesztette Barna Gábor – Kótyuk Erzsébet. Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár 33. A vallási kultúrákutatók könyvei 1. Szeged (2013)
2. Glässer Norbert – Zima András: A magyarországi Wissenschaft des Judentums íve Löwöktől Scheiberig, Scheiber Sándor, a Löw-hagyaték gondozója. In: Löw Immanuel: Zsidó folklór tanulmányok. Szeged, 141–164. (2013)

**A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK FŐBB
MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5,5	Ebből kutató ² :	5,5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			11
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	48	Összes független hivatkozások száma:	46
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	2

6. A HAZAI FELSORÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	14	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	8	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		20 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	8341 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		1100	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		5241	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		2000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7,5	Ebből kutató ² :	7
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			29
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			26
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			13
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	6	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	37	Összes független hivatkozások száma:	36
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	7	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		24 175	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	6500 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		6500	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–DE Közzolgáltatási Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,5	Ebből kutató ² :	2
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			6
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	9	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	25	PhD:	17

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		22 236 E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 6000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		6000 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA–DE Magyar Nyelv és Névtörténeti Kutatócsoport****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	7,5	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	0	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	3
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 0	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 0	idegen nyelven: 0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	3
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,5	Ebből kutató ² :	3,5
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :				20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :				16
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:		1	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:		0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:		7	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:		1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	22	Összes független hivatkozások száma:	22
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	10	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	14	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	10	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	14 986	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		
		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	7,75	Ebből kutató ² :	7,25
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0,25
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 1	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 4	idegen nyelven: 1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 1	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	27	Összes független hivatkozások száma:	27
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			4
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	6	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	15 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 19 500 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	19 500	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5,5	Ebből kutató ² :	2,5
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			0
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			0
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	14	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		25 000	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	2000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		2000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,5	Ebből kutató ² :	2,5
PhD, kandidátus:	0,25	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :				13
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :				11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika		magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz		magyarul: 0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép		magyarul: 6	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷		magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés		magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	18	Összes független hivatkozások száma:	16
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:	8

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	27	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	9	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	13 192	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 4080 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		800 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		3280 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		
		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,5	Ebből kutató ² :	4,5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven: 3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	20	Összes független hivatkozások száma:	17
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	2
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		0
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc): 0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD: 1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		21 835 E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	1	Teljes saját bevétel: 10 500 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		4500 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		4
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		6000 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,75	Ebből kutató ² :	3,75
PhD, kandidátus:	0,25	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			3
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,75	Ebből kutató ² :	6,75	
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :				
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			4	

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	15	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	9	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		30 000 E Ft	
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :			0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,25	Ebből kutató ² :	3,25
PhD, kandidátus:	1,75	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		45
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		36
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		23
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	4	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	2	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	11	idegen nyelven: 0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	13	Összes független hivatkozások száma:	13
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		0
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc): 1
Diplomamunka (MSc):	5	PhD: 5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	18 000	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	1	Teljes saját bevétel: 5800 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	5800	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,5	Ebből kutató ² :	4,5
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	16	Összes független hivatkozások száma:	16
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	14	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	23 458	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievalisztikai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	8,63	Ebből kutató ² :	7
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	288	Összes független hivatkozások száma:	239
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		31 595 E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,63	Ebből kutató ² :	3,63
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	31	Összes független hivatkozások száma:	28
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 568	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlesztési Hálózati Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,5	Ebből kutató ² :	2,5
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1	Összes független hivatkozások száma:	1
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		21 325 E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 1000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		7500 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	5,75	Ebből kutató ² :	5,75	
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :				
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			2	

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			29
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			24
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	19	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	42	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	8	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft	
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :			0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,75	Ebből kutató ² :	4,25
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			18
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			18
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 0			idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0			idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 1			idegen nyelven: 1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 0			idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0			idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:			3 hazai: 0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:			0 hazai: 1

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		23 704 E Ft	
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :			0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	7,25	Ebből kutató ² :	6,75	
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :				
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			5	

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	6	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	15	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	24	PhD:	19

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		30 000	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	134 000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		7000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			6
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		127 000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkozáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2	Ebből kutató ² :	2
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	0
		Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	5	Összes független hivatkozások száma:	5
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	9
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		20 770 E Ft	
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft	
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft	
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft	
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft	

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3	Ebből kutató ² :	2
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	186	Összes független hivatkozások száma:	180
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	2
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:	6

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	12	Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		13 837	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	80 500 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		3900	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		46 800	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		26 800	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	12	Összes független hivatkozások száma:	12
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazain:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	21	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	20 948	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban**MTA–SZTE Valláskultúra Kutatócsoport****1. LÉTSZÁMADATOK**

Átlagléttség ¹ :	6,5	Ebből kutató ² :	4,75	
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :				
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			2	

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	79	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	5

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	15	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		30 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	5600 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		5600	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK

MTA–BCE LENDÜLET STRATÉGIAI INTERAKCIÓK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tasnádi Attila, az MTA doktora

1093 Budapest, Fővám tér 13–15.

telefon: (1) 482 7442; fax: (1) 482 7430

e-mail: attila.tasnadi@uni-corvinus.hu

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

Az elemzések egyik fő területe olyan piacok vizsgálata, amelyeken magán és állami tulajdonú vállalatok versenyeznek egymással. Vizsgálandó kérdések az állami vállalat jelenlétéből adódó társadalmi többletnövelési és szabályozási lehetőség, továbbá a szereplők döntési sorrendjének endogén meghatározása.

Egy másik fő célkitűzés a szereplők közötti kizárólagos szerződések vizsgálata a termelési láncokban. Megválaszolandó, hogy mi ösztönzi a termelőket arra, hogy kizárólagos területi jogok, vagy kizárólagos értékesítés keretében értékesítsenek a végső fogyasztók számára. Az elemzések kiterjednek a horizontálisan és a vertikálisan differenciált termékek vizsgálatára. Beazonosítandók azok az esetek, amikor a szabályozói beavatkozás célszerű, illetve szükségyszerű.

A kutatás tárgyát képezik a korrupció és az összejátszás elméleti közgazdaságtani modellezése is, továbbá a játékelmélet megalapozását jelentő interaktív ismeretelmélet területén folytatott vizsgálatok, amelyek hozzájárulnak az egyének véleményformálódási folyamatának jobb megértéséhez, illetve modellezéséhez.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Vegyes árduopóliumokat vizsgálva, rendelésre termelés esetén a kutatócsoport igazolta, hogy mindig létezik tiszta Nash-egyensúly, az állami vállalat jelenléte társadalmi többletnövelő és a két vállalat döntési sorrendje közömbös. Ezzel szemben készletre termelés esetén a társadalmi többlet javulása kisebb mértékű és sokkal több tiszta Nash-egyensúly található, továbbá ha a vállalatok maguk választják meg a döntésük időpontját, akkor egyidejűleg fognak lépni.

Az alap vegyes oligopol modellek egy más irányú kiterjesztése a részben állami tulajdonú vállalat megengedése, amely esetén az optimális állami tulajdoni hányad meghatározása a főcél. A részben állami tulajdonú vállalatos vegyes duopólium két szélsőséges esete a tiszta állami tulajdonú vállalatos vegyes és a tiszta magántulajdonú vállalatos duopólium. Az érdekes közbülső esetekre sajnos beigazodott a tiszta Nash-egyensúly hiánya, viszont legalább a kevert Nash-egyensúly létezését sikerült bizonyítani.

A tisztán magántulajdonú duopóliumokra érvényes oligopolelméleti Kreps–Scheinkmann-tétel vegyes duopóliumokra való teljesülését sikerült lineáris keresleti görbe és állandó egységköltségek mellett igazolni.

Harmadfokú árdiszkriminációt alkalmazó oligopóliumokat vizsgálva, a kutatócsoport belátta, hogy aszimmetrikus vállalatok esetén az iparági átlagár független az árdiszkrimináció

mértékétől, továbbá a vállalatok közti költségaszimmetria csupán a legalacsonyabb értékelésű fogyasztói csoportnak szánt csomagban érhető tetten, minden más fogyasztói csoportnak gyártott mennyiség vállalatonként megegyezik. Továbbá igazolást nyert, hogy egyensúlyban a mennyiségi versenyt folytató árdiszkrimináló vállalatok egyre nagyobb mennyiséget ajánlanak a magasabb értékelésű fogyasztói csoportoknak.

Az elért eredmények alapján differenciált termékes Bertrand-duopólium esetén a progresszív bónusz alkalmazása gyengén dominálja az irodalomban eddig szokásosan elemzett, más (csupán a profittól függő) ösztönzési formákat. A kapott eredmények igazolják, hogy a progresszív bónuszok alkalmazása a vállalatok közti összejátszás eszköze is lehet. Továbbá, ha az értékesítéseket bizonytalanság jellemzi, akkor a nem-lineáris kompenzálás biztosan profitnövelő hatású.

Vertikálisan kapcsolódó oligopol piacok esetén, horizontális termékdifferenciálás feltételezése mellett a kutatócsoport bebizonyította, hogy egyensúlyban a vállalatok ösztönözve vannak kizárólagos szerződések alkalmazására, ha a vállalatok által gyártott termékeket nagyfokú differenciáltság jellemzi. Ugyanez az eredmény adódik vertikális differenciáltság esetén. Különböző minőségű jószágokat gyártó vállalatok esetén igazolást nyert, hogy egyensúlyban legalább egy vállalat kizárólagos kiskereskedőn keresztül értékesíti termékét a végső fogyasztóknak. Jóléti szempontból azonban e szerződések alkalmazása aggályos lehet, mivel csökkentik a fogyasztói jólétet. Sőt, horizontális termékdifferenciáltság mellett a kizárólagosság a társadalmi jólétet is csökkenti, így e szerződések alkalmazása kiemelt figyelmet érdemel a szabályozó részéről.

Ismert, hogy az ún. egyetemes vélemény-tudás tér (Meier, 2008) nem teljes, azaz nem minden az egyetemes vélemény-tudás téren értelmezett valószínűségeloszlás szubjektív vélemény (típus). A vélemény-tudás tér egy olyan objektum – hasonlóan a típustérhez (Harsányi, 1967-68), aminek pontjai a játékosok véleményének és tudásának pontos leírását adják. A vélemények és a tudás közötti különbség a következőképpen ragadható meg: ha egy játékos valószínűségűnek is gondolja egy esemény bekövetkezését, az esemény nem feltétlenül történik meg, míg ha egy játékos tudja egy esemény bekövetkezését, akkor az az esemény biztosan bekövetkezik. Adott játékban a játékosok cselekedeteit „vezérlő” erők a játékosok véleményei és tudása, tehát azok pontos leírása elengedhetetlenül fontos. Minden játékhoz (szituációhoz) megadható egy vélemény-tudás tér, a kérdés azonban az, hogy van-e olyan, a legáltalánosabb vélemény-tudás tér, ami minden játékhoz hozzárendelhető? A válasz pozitív (Meier, 2008), ez a legáltalánosabb objektum az egyetemes vélemény-tudás tér. A vélemény-tudás terek egyik fontos tulajdonsága a teljesség. Egy vélemény-tudás tér teljes – nagyon leegyszerűsítve a kérdést –, ha bizonyos strukturális tulajdonságai helyett elég a rajta értelmezett valószínűségeloszlásokat elemezni. A kutatócsoport munkájában megmutatta, hogy az egyetemes vélemény-tudás tér nem teljes.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

A kutatócsoport 2013-ban két nemzetközi workshopot szervezett Budapesten a Budapesti Corvinus Egyetemen. A február elején szervezett „The optimal firm behavior and the game-theoretic modeling of competition” című Oligo 2013 workshopra (<http://oligo2013.uni-corvinus.hu>) három kontinensről, összesen 13 országból érkeztek előadók. A szakmai társszervező a Zürichi Egyetem egy professzora volt. A workshop sikerét jelezi, hogy több résztvevő kifejezte igényét a workshop évenkénti folytatására. Ennek köszönhetően 2014-ben

Rómában kerül megrendezésre az Oligo 2014, amelynek programbizottságában a kutatócsoport is részt vesz (<https://sites.google.com/a/dis.uniroma1.it/oligo-workshop/>). A workshop 2015 évi megszervezésére is van jelentkező. Az Oligo workshoppal a kutatócsoport egy új nemzetközi platformot teremtett a területtel foglalkozó kutatók részére.

A másik október közepén megrendezett MES-VAD (Mathematics of Electoral Systems: Voting Apportioning and Districting) workshopra (<http://mes-vad.uni-corvinus.hu>), amelyet a kutatócsoport-vezetője egy német társszerzőjével, a Karlsruhe Institute of Technology professzorával közösen hirdetett meg, Európa 11 országából érkeztek előadók. A folytatás igénye itt is felmerült Budapesti helyszínnel.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja Jedlik Ányos doktorjelölt ösztöndíjat nyert a „Vertikális szerződések oligopol piacokon” című pályázatával, melynek kódja A2-JÁDJ-13, időtartama 12 hónap, és az elnyert összeg 2 400 000 Ft.

V. A 2012. július 1-től 2013. december 31-ig megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bakó Barna, Kálec-Simon András: Quota bonuses with heterogeneous agents. *ECONOMICS LETTERS* 119:(3) 316–320. (2013)
2. Bakó Barna, Kálec-Simon András: Vertikális korlátozások – növelik vagy csökkentik a jólétet? *KÖZGAZDASÁGI SZEMLE* 59:(10) 1138–1159. (2012)
3. Dobos Imre, Pintér Miklós: Cooperation in an HMMS-type supply chain: A management application of cooperative game theory. *PERIODICA POLYTECHNICA – SOCIAL AND MANAGEMENT SCIENCE* 21:(1) 45–52. (2013)
4. Pintér Miklós, Radványi Anna: The Shapley value for shortest path games: a non-graph-based approach. *CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF OPERATIONS RESEARCH* 21(4), 769–781. (2013)
5. Tasnádi Attila, Smith, Trenton G., Hanks, Andrew S.: Quality uncertainty as resolution of the Bertrand paradox. *PACIFIC ECONOMIC REVIEW* 17:(5) 687–692. (2012)

MTA–PPKE LENDÜLET EGYHÁZTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter, PhD
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375-375/2917
e-mail: tusor@btk.ppke.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2013

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A) Részprojekt (A magyar egyházi elit bécsi integrációja)

I. A kutatás célja: 1. elkészíteni a történeti Magyarország (a mai Szlovákia, Ukrajna és Horvátország nélkül) katolikus egyházi elitjének a megyéspüspökök által reprezentált vezető rétegének proszopográfiai adatbázisát az 1804–1918 közötti időszakról; 2. ugyanezen feladat elvégzése a Bécsben 1816–1918 között működő Augustineum avagy Frintaneum történelmi Magyarországról származó hallgatói esetében. Ütemterv: 1. Munkacsoport szervezése úgy az 1-es, mint a 2-es kutatási szakaszra. 2. A munkacsoport tagjainak kiválasztása 3. A munkacsoport ülése: formális megalakulás, személyi feltételek (referensek) áttekintése; forrásadottságok számbavétele, szervezési, pénzügyi feltételek áttekintése. 4. Tényleges gyűjtő-, feldolgozó munka folytatása 5. Lexikon szerkesztése, korrektúrázása 6. Konferencia a projekt összes munkatársának részvételével: a kutatás közben született eredmények előadása, a lexikon bemutatása

II. Korábbi anyaggyűjtés alapulvételével a magyar egyházi elit kora újkori bécsi integrációjának, viszony- és feltételrendszerének vizsgálata (a Pázmány-utód Lippay György levelezése alapján)

III. A magyar egyházi elit bécsi integrációja témakörében a 20. századi vonatkozások további súlyozása, egy speciális kérdés tanulmányozásában (Kardinal Mindszenty und Wien), a Bécsi Magyar Történeti Intézettel kooperálva.

B) Részprojekt (A magyar egyházi elit római integrációja)

I. A munka e fejezetét főleg analízáló egyéni kutatói alkotómunka jellemzi. Célja ugyanakkor nem kevés: monografikus szinten feldolgozni Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezésének okait, körülményeit. Jelentőségét a vizsgált személy fontossága (vö. egyetemalapításának 375. jubileuma), illetve a prágai (bécsi) és római jelenségek párhuzamos, a történeti megismerhetőség határait feszegető vizsgálatának lehetősége adja.

II. Korábbi alap kutatások továbbfejlesztése, átstrukturálása és a nemzetközi tudományosság számára történő publikálása keretében a konzisztoriális projekt eredményei kerülnek ilyen jellegű feldolgozásra.

III. Kutatócsoporti kooperációban, korábbi, részben különböző OTKA-projektekre alapuló kutatások összefogása, a római magyar kutatások kurrens állásának, irányainak bemutatása a középkor végétől a 20. századig, fontos előtanulmányokkal az újonnan kutathatóvá vált vatikáni diplomáciai anyag hasznosítására. Utóbbi terület a kutatócsoport programjának kiemelten fontos eleme.

IV. Bakócz Tamás majd nem pápává választásának 500. évfordulója apropóján nyílik lehetőség egy a tervezettnél korábbi, ám annál rangosabb, szélesebb körű nemzetközi

konferencia szervezésére Budapesten, amelynek keretében a kutatócsoport eredményeinek, programjának, terveinek a lehető legszélesebb és közvetlenebb nemzetközi interpretációja és recepciója biztosítható.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A) részprojekt

I. Az aktualizált, részletes kutatási munkatervben felsorolt összes püspökbiogramm – népes nemzetközi kutatógárda bevonásával és jelentős anyagi ráfordítással – a megadott kritériumok alapján, eredeti levéltári kutatás alapján megírásra került. Vagyis jelenleg az ütemterv 1–4. szakasza teljesült.

II. Korábbi anyaggyűjtés alapulvételével a magyar egyházi elit kora újkori bécsi integrációjának, viszony- és feltételrendszerének vizsgálata (a Pázmány-utód Lippay György levelezése alapján). A gyűjtés mintegy negyedével bővült főként kolozsvári levéltári kutatások alapján. Az összes (420) irat regesztát kapott, és megkezdődött jegyzetelésük.

III. Közreműködésükkel Bécsben megjelent a munkaterv e pontjában jelzett kutatásokat összegző tanulmánykötet. Vö.:

<http://becs.balassiintezet.hu/index.php/hu/masz-2/bmt-publikaciok/20012-bmt-publikaciok/207-band-iv>

B) részprojekt

I. A munka e fejezetét főleg analizáló egyéni kutatói alkotómunka jellemezte. Célja ugyanakkor nem volt kevés: monografikus szinten feldolgozni Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezésének okait, körülményeit. A monográfia elkészült, és MTA doktori értekezésként opponensi bírálata folyamatban van. Vö. dc_636_12 azonosítójú doktori pályázat.

II. Korábbi alapkutatások továbbfejlesztése, átstrukturálása és a nemzetközi tudományosság számára történő publikálása keretében a konzisztoriális projekt eredményei kerültek kismonográfia-szerű feldolgozásra. A megjelent kötet (*Collectanea Vaticana Hungariae*; II/4.) adatai: *The Papal Consistories and Hungary in the 15th–16th centuries: To the history of the Hungarian Royal Patronage and Supremacy*, Budapest; Róma: Gondolat 186 p. (ISBN:978 963 308 064 1)

III. Kutatócsoporti kooperációban, korábbi, részben különböző OTKA-projektekre alapuló kutatások összefogása, a római magyar kutatások kurrens állásának, irányainak bemutatása a középkor végétől a 20. századig, fontos előtanulmányokkal az újonnan kutathatóvá vált vatikáni diplomáciai anyag hasznosítására. Utóbbi terület a kutatócsoport programjának kiemelten fontos eleme. A jelzett szerkezetben megjelent kötet adatai (*Collectanea Vaticana Hungariae*; I/8.): *Magyarország és a római Szentszék (Források és távlatok)*. Budapest; Róma: Gondolat; 466 p. (ISBN:978 963 308 063 4)

IV. A *The Papacy and the local/national churches, 15–20 cent.* nemzetközi konferencia a jelzett időben, résztvevőkkel megrendezésre került. Színvonalára, részleteire lásd:

<https://www.youtube.com/watch?v=SPvyAi25fH0> (angol felirattal)
<https://www.youtube.com/watch?v=4V5YzkMqHfY> (magyar felirattal)
http://www.youtube.com/channel/UCPscGUuIG1rnp13lnl_P3qg?feature=watch

Az első kutatócsoporti munkaév összes vállalása teljesítésre került. A szerteágazó levéltári kutatások mellett a kitűzött pontokban az eredmények publikáció, értekezés formájában is megjelentek. A levéltári kutatások viszonylatában sikerült a következő munkaév több projektjét is részben megalapozni.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport kutatómunkájának társadalmi vetülete többretegű. Mindenekelőtt nemzetstratégiai célnak tekinthető annak biztosítása, hogy a magyar történelem vatikáni forrásai valóban a magyar történelem dokumentumaiként kerülnek feldolgozásra, kiadásra, és nem szlovákként, románként, délszlávként. A *Bischofslexikon* esetében külön ügyeltek arra, hogy a felvidéki püspökök szlovák szerzőktől származó biogramjaiban megőrződjék a történeti objektivitás. A nemzetközi kontextusban születő eredmények alap kutatási szinten hozzájárulnak a nemzeti identitás erősítéséhez. A Pázmány Péterrel kapcsolatos vizsgálatok 1-2 tézisondata kellő transzmissziókon keresztül idővel népszerűsítő kiadványok, tankönyvek lapjain is szerepelhet majd. Közvetlen hatást jelent, hogy a kutatócsoport egyetemi közegben működik, a kutatásokba graduális és posztgraduális hallgatók is bekapcsolódnak, az eredmények adott esetben közvetlenül a tanórák anyagában is megjelennek. A kutatások egyetemi oktatással alkotott interakciójának kiemelkedő mozzanata a két főállású tag: a kutatócsoport-vezetőnek a SZTE-n megtartott habilitációs előadásai, illetve a tudományos munkatársnak a PPKE-en megvédett PhD-értekezése. Mindkettő jelentős részben vatikáni levéltári kutatásokra épített.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az ún. püspöklexikon munkálatai szerves folytatását képezik egy nagyszabású, Erwin Gatz által irányított nemzetközi vállalkozásnak (*Bischofslexikon* [Biografisches Lexikon]; *Bistumslexikon*; *Frintaneum-lexikon*).

Partnerintézmények: Campo Santo Teutonico (Città del Vaticano), Universität Wien, Kirchengeschichtliches Institut. A vatikáni kutatások külföldi partnereit a nemzetközi budapesti konferencia tudományos bizottsága testesíti meg: Matteo Sanfilippo. Gaetano Platania (Università di Viterbo - CeSPoM); Alexander Koller (Deutsches Historisches Institut in Rom); Silvano Giordano (Università Pontificia Gregoriana, Roma).

A hazai tudományos munkakapcsolatok a lexikonográfiai kutatásoknak köszönhetően elsődlegesen az egyházmegyei levéltárakkal és gyűjteményekkel mélyültek el.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

MTA: 21 900 000 FT

OTKA NN 82307 nemzetközi együttműködési pályázat (Università della Tuscia, Viterbo):
7 744 000 FT

Campo Santo Teutonico/Universität Wien „Bischoflexikonprojekt” 11 075 euró (= a külföldi projektpartner részéről a közös munkába fektetett összeg)

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Tusor Péter:

1. Kardinalsnominierungen der Habsburger im 17. Jahrhundert, RÖMISCHE HISTORISCHE MITTEILUNGEN 55: 271–322. (2013)
2. Egy „epizód” Magyarország és a római Szentszék kapcsolataiból: Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése: (Mikropolitikai tanulmány) 362 p. (2013) (MTA Doktora)
3. Why did Pázmány of the Jesuit Order Become a Somascan? In: Fodor Pál et al. (szerk.): More MODOQUE. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident: Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag. Budapest: Argumentum Kiadó; MTA BTK, 529–538. (2013)

Tóth Krisztina:

1. A szombathelyi egyházmegye (1936–1944): Grósz József szombathelyi egyházkormányzása. 262 p. (2013) (PhD) Disszertáció/PhD/
2. The echo of a pontifical initiative: The beginnings of the Opus Vocationis in the diocese of Szombathely NOTES ET DOCUMENTS 36:(25-26) 68–79. (2013)

mta_526 we3U5r

**A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK
FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2013-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,5	Ebből kutató ² :	3,5
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,5
		Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	9	MTA doktora:	1
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	46	Diplomamunka (BSc):	11
Diplomamunka (MSc):	15	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		25 700 E Ft	
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0	
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:		0 E Ft	
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft	
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel ¹⁵ :		0 E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft	
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft	

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2013-ban

MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,5	Ebből kutató ² :	1,5
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2012)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2	Összes független hivatkozások száma:	2
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2013-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	12	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		21 900 E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	0	Teljes saját bevétel: 10 500 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		7000 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		3500 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

